

รวมนวนิยาย๕เรื่อง
ของ
พลตรี ทศวงวิจิตรวาทการ

ไทรมาพร:เข้ากรุงชน

ชีวิตคือการต่อสู้
กลับบ้านดีกว่า
แปดปีภายใต้หลัง
อย่าเล่นกับคำสาบาน

รวมนวนิยาย ๕ เรื่อง

ประมวลเรื่องสั้นบันเทิงที่เลือกสรรแล้ว

ทุกเรื่องมีสาระ อ่านสนุก ให้คติ

เรื่อง
ไคร้มาพระเจ้ากรุงธน
แปดปีภายหลัง
ชีวิตคือการต่อสู้
อย่าเล่นกับคำสาบาน
กลับบ้านดีกว่า

ของ

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

รวมนวนิยาย ๕ เรื่อง

(ชุดที่ ๓ เล่มเดียวจบ)

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

ราคา ๒๘ บาท

สำนักพิมพ์ เสริมวิทยบรรณาการ

เลขที่ ๒๒๒ เวียงนครเขมม กทม.

โทร ๒๒๑๔๕๔๑, ๒๒๓๕๗๗๒

ผู้จัดพิมพ์จำหน่ายปลีก-ส่ง

ท่านที่ต้องการรวมนวนิยาย ๕ เรื่องชุดต่อไป และบท
ประพันธ์อื่น ๆ ของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ
ติดต่อได้ที่สำนักพิมพ์ เสริมวิทยบรรณาการโดยตรง

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เจริญกิจ 46/43 ซอยสีนวน ถนนเพชรเกษม ท่าพระ
กรุงเทพ ฯ นายพิมพ์ วัฒนพานิช ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 21 โทร. 4662603

คำนำในการพิมพ์นวนิยายเรื่องสั้น

ของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

โดย คุณหญิงประภาพรธรรม วิจิตรวาทการ

นวนิยายที่สามี่ของดิฉันได้เขียนไว้ ทั้งเรื่องยาวและเรื่องสั้น มีมากมายหลายสิบเรื่อง แต่บรรดาเรื่องสั้น ๆ นั้น สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ได้เคยพิมพ์ประมวลเรื่องสั้นทั้งหมดไว้ถึงห้าเล่มใหญ่ ให้ชื่อว่า

“จิตรวรรณกรรม”

แต่ถึงกระนั้น ก็ยังไม่ครบถ้วน ยังมีอีกหลายสิบเรื่องที่ยังไม่ได้พิมพ์ ดิฉันได้พยายามรวบรวมไว้มากที่สุดที่จะทำได้

บัดนี้สำนักพิมพ์ “เสริมวิทย์บรรณาการ” ต้องการจะขออนุญาตพิมพ์เป็นชุด ชุดละ ๕ เรื่อง ให้ชื่อว่า “รวมนวนิยายห้าเรื่องของ ฯพณ ฯ หลวงวิจิตรวาทการ” ดิฉันเห็นว่า จะเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและแสดงให้เห็นความมานะพยายามของสามี่ดิฉันได้ดี จึงอนุญาตให้พิมพ์

นวนิยายของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ไม่ใช่จะเป็นเรื่องอ่านเล่นอย่างธรรมดาเท่านั้น ผู้เขียนได้หาทางแทรกแนวความคิดอันเป็นคติไปในตัวเสมอและแต่ละเรื่องไม่มีซ้ำแบบกันเลย แนวคิดเป็นคติแตกต่างกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกได้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ตาย ท่านผู้อ่านอาจจะอ่านได้หลายครั้งหลายหน หรือถ้าบังเอิญชีวิตของท่านไปคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในนวนิยายนั้น ๆ ท่านอาจจะได้แนวทางความคิดมาแก้ไขชีวิตของท่านได้อย่างดี มีทั้งความคิดและความรู้นานาประการ

คำอธิบายในการที่อนุญาต ให้สำนักพิมพ์ “เฟลนิจิตต์” พิมพ์นวนิยายนี้ เจ้าของบทประพันธ์ได้เขียนไว้ดังนี้

“อันที่จริง ในเบื้องต้นแห่งชีวิตการประพันธ์ ข้าพเจ้าไม่ค่อยสนใจในการเขียนนวนิยาย หนังสือเล่มแรก ๆ ที่แพร่หลายเป็นไปในทางสารคดี แต่มีความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า ในเรื่องของงานประพันธ์นั้น นวนิยายมีความสำคัญมาก แม้คนใหญ่คนโตของฝรั่งที่เป็นรัฐบุรุษ นักปรัชญา ก็ไม่เว้นที่จะประพันธ์นวนิยายด้วย ยิ่งแก้ตัวลงไป

ก็มีกชอประพันธ์นวนิยาย ^{๕๕} ทงนเพราะเหตุผลอันหนึ่ง
คือว่าบทประพันธ์ นวนิยายหรือบทกวี โคลง ฉันท์ กาพย์
กลอน นั้นเป็นของที่ไม่ตาย

เป็นการนำประหลาด ^{๕๖} ว่างานประพันธ์ไม่รู้จักตาย
นั้น คือ นวนิยาย บทละครหรือกวีนิพนธ์ หนังสือตำรา
หรือสารคดี เป็นของที่ไม่ตายได้ แม้จะเป็นตำราพิเศษ
อย่างไร ก็ไม่มีอายุอยู่เกิน ๒๐ ปี ^{๕๗} ทงนก็เพราะว่าเรื่อง
ตำราและสารคดีนั้น อาจมีคนกว่าได้ความรู้เพิ่มเติม แล้ว
ก็เขียนใหม่ ตำราใหม่ ๆ มีขึ้นทุกที และตำราใหม่นั้น ก็ฆ่า
ตำราเก่า อาดัม สมิธ ได้รับยกย่องเป็นปรมาจารย์เจ้าตำรา
ทางเศรษฐศาสตร์ แต่ นักเขียนเศรษฐศาสตร์ในสมัยนี้ ไม่มี
ใครอ่านตำราของ อาดัม สมิธ เพราะการค้นคว้าวิชาการ
ในกระบวนนี้ ได้ก้าวหน้าและมีตำราใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกเป็น
อันมาก แต่บทประพันธ์ที่เป็นนวนิยายหรือบทละคร หรือ
กวีนิพนธ์นั้นไม่มีใครแก้ไขได้ ^{๕๘} เรื่องเขียนไว้เมื่อร้อยปี
มาแล้วอย่างไร ถ้าเป็นเรื่องจริงก็ยังคงต้องมีคนอ่าน อย่างที่
เราต้องอ่านชักสเปียร์อยู่จนทุกวันนี้ ^{๕๙}

(๖)

นักศึกษากฎหมายอาญาในเวลานี้ไม่มีใครอ่านตำรา
อธิบายกฎหมายอาญาของเสด็จในกรมราชบุรี ซึ่งเป็นตำราดี
วิเศษเมื่อ ๓๐ ปีมาแล้ว เห็นได้ว่าตำรานั้นราว ๒๐ ปี
ก็หมดอายุ ถ้าเจ้าของยังมีชีวิตอยู่ ก็ต้องแก้ไขและพิมพ์ใหม่
ส่วนนวนิยาย บทละคร หรือกวีนิพนธ์ไม่จำเป็นต้องแก้ไข
และไม่รู้จักตาย บทประพันธ์ของสุนทรภู่ และบทเสภา
เรื่องขุนช้างขุนแผนบางตอนที่แต่งมาตั้งแต่ร้อยปี ยังต้องอ่าน
กันอยู่จนบัดนี้แสดงให้เห็นว่างานที่ไม่ตายนั้น อยู่ในจำพวก
นวนิยาย บทละครหรือกวีนิพนธ์ ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้การทศานกัมพ “เสริมวิทย์บรรณา
การ” ได้มีความคิดที่จะจัดพิมพ์ขึ้นฉันจึงขอถือ
โอกาสขอบคุณ และขออำนวยการให้ประสบ
ความสำเร็จในกิจการงานนี้อย่างสมบูรณ์

วิจิตรวาทการ

(ประภาพรรณ วิจิตรวาทการ)

วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕

สารบัญ
รวมนิยาย ๕ เรื่อง

๔ เรื่อง	หน้า
๑. แปดปีภายหลัง	๑
๒. ชีวิตก่อการต่อสู้	๔๕
๓. ไกรมาพระเจ้ากรุงธน	๙๕
๔. อย่าเล่นกับกำสาบาน	๒๑๕
๕. กลับบ้านดีกว่า	๒๒๕

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

ตำแหน่งราชการในอดีต ของท่านผู้ประพันธ์

- เป็น เลขานุการสถานทูตไทยกรุงปารีสและกรุงลอนดอน
- „ รัฐมนตรี และอธิบดีกรมศิลปากร เลขานุการราชบัณฑิตยสถาน
 - „ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 - „ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 - „ เอกอัครราชทูตประจำประเทศญี่ปุ่น, อินเดีย, สวีเดน, เยอรมันด์, ออสเตรเลีย, ยูโกสลาเวีย
 - „ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 - „ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
 - „ รองผู้อำนวยการฝ่ายพลเรือน ในกองบัญชาการคณะปฏิวัติ
 - „ ปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
- กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กรรมการบริหารสภาการศึกษา ประธานคณะที่ปรึกษาองค์การของรัฐ
- „ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เลขานุการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- กรรมการสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทยศาสตร์ ศิลปากรและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- „ ผู้ส่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ในส่วนราชการที่ได้รับมอบหมาย

แปดปีภายหลัง

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

นับนวลกำจดหมายแนบ เหมือน
อยากจะบีบให้มันหลุดไปในมือ เธอ
มองไปที่ฝาห้อง เหมือนอย่างว่ามีภาพ
วิจิตรพิสดารอะไรอยู่ในนั้น แต่ก็ไม่มี
อะไรนอกจากฝาธรรมดา เธอมองอยู่
นานตั้งครึ่งชั่วโมง ก็เพราะเธอไม่ได้
นึกถึงฝา แต่นึกถึงอะไรเรื่องหนึ่ง ซึ่ง
เธอต้องใช้ความคิดอย่างมาก

นันทนวลเป็นสาวสวยสดเมือ ๑๐ ปีมาแล้ว และใน
 เวลานั้น แม่จะมีสามีและมีบุตรแล้ว ๒ คน ทั้งความสวยและ
 ความสดของนันทนวล ก็ยังมีได้เสื่อมโทรม นันทนวลแต่งงาน
 เมื่อ ๘ ปีมาแล้ว มีบุตรคนโตเป็นชายอายุ ๖ ขวบ และ
 คนที่สองเป็นหญิงอายุ ๔ ขวบ อายุของเธอเวลานี้ ๒๙ ปี
 สามีอายุ ๔๓ ปี แก่กว่าเธอ ๑๔ ปี เป็นนายแพทย์ที่มี
 ชื่อเสียง เป็นที่นิยมนับถือทั้งในวงราชการและสังคมทุก
 ประเภท

นันทนวลเริ่มรู้จักกับสามีเมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว ขณะที่
 ความงามของเธอเป็นที่เลื่องลือทวพระนคร เวลานั้นเธอ
 อายุ ๑๙ ปี สามีอายุ ๓๓ และกำลังก้าวขึ้นสู่บันไดแห่งความ
 รุ่งโรจน์ เขาสำเร็จการศึกษาวิชาแพทย์ในประเทศอังกฤษ
 เมื่ออายุ ๒๕ ปี และไปเรียนเพิ่มเติมเอาความเชี่ยวชาญ
 พิเศษในเยอรมนีอีกถึง ๔ ปี และเพิ่งกลับกรุงเทพฯ เมื่อ
 อายุ ๒๙ ปี เขาครองความเป็นโสดอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยตลอด
 ตลอดเวลา ๔ ปี เขาใช้เวลา ๔ ปีสำหรับก้าวขึ้นสู่บันได

ทองแห่งความรุ่งโรจน์ ในตำแหน่งหน้าที่ และสร้างค่านิยมนับถือทั่วไป เขาได้เข้าเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยการแพทย์ เป็นสมาชิกแห่งสมาคมค้นคว้าวิชาทั้งภายในและภายนอกประเทศ เคยเป็นผู้แทนรัฐบาลไทย ไปประชุมเวชกรรมเมืองร้อนที่ชวา เขาได้รับความยกย่องอย่างสูงในเชิงวิช ตั้งแต่อายุของเขาได้ ๓๐ เศษ

ความสนใจในทางวิชาการ ทำให้เขาไม่สนใจในการหาคู่ จนกระทั่งมาพบกับนิมมวล การพบกันก็โดยบังเอิญ เขาได้รับโทรเลขจากโรงพยาบาลที่เชียงใหม่ ว่ามีคนป่วยที่อาการแปลกประหลาดมากคนหนึ่ง ในโรงพยาบาล สมควรที่คนอย่างเขาจะต้องขึ้นไปดู เพราะเป็นกรณีที่นักค้นคว้าจะได้พิจารณาอาการไข้รายนี้ โรงพยาบาลจึงขอเชิญเขาไปในฐานะเป็นสมาชิกแห่งสมาคมค้นคว้าวิชา เขาได้ขึ้นไปและทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง ได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว ก็เดินทางกลับ ในการไปครั้งนี้เขาไปกับแพทย์หนึ่งคน ซึ่งเป็นศิษย์ของเขา และเดินทางกลับมามีด้วยกัน

รถไฟหยุดที่สถานีแห่งหนึ่งในเวลากลางวัน เขาเห็น
คนยืนมุงกันอยู่เป็นกลุ่ม รุมดูอะไรกันอย่างเป็นเหตุการณ์
พิเศษแปลกประหลาด ได้ความว่า หญิงสูงอายุคนหนึ่ง
กำลังเป็นลม และคนก็มุงดูกันได้ ทั้งๆ ที่ไม่สามารถจะ
ช่วยอะไรได้ เขาคว้ากระเป๋าและเครื่องตรวจลงจากรถไฟ
และพยายามแหวกคนเข้าไปด้วยความยากลำบาก คนที่มุงดู
ไม่ยอมแหวกทางให้เขาเข้าไปได้ง่ายๆ เพราะทุกคนอยาก
จะดู ดูคนเป็นลม ดูว่าจะตายหรือไม่ตาย ถ้าเผื่อตายจะได้
ดูเล่นสนุก ๆ พอเขาถึงตัวคนไข้ รถไฟก็เคลื่อนออกจาก
สถานี

ไม่เป็นไร, เขาคิด, ผู้ช่วยของเขาอยู่ในรถ เขา
คงชนข้าวของไปบ้านเอง เราหาที่นอนที่ไหนแห่งหนึ่ง แล้ว
พรุ่งนี้ค่อยขึ้นรถไปกรุงเทพ ฯ ก็ได้

เขาร้องขอให้คนที่มุงดูห่างออกไป เพื่อมิให้คนเจ็บ
ถูกล้อมอัดอยู่รอบข้าง แต่ไม่สำเร็จ ทุกคนถือว่ามีสิทธิและ
เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และเขาก็มีนัยน์ตาเหมือนกัน

ทำไมจะห้ามไม่ให้เขาดู เเคราะห์ดีที่เมื่อขบวนรถไฟเคลื่อน
ไปแล้ว นายสถานีเข้ามาช่วยเหลือไล่คนออกไป เขาจึง
ทำการช่วยเหลือคนไข้ได้โดยสะดวก

ชั้นแรกเขาคิดว่าเป็นชาวบ้านนอก แต่พอเห็นเข้า
จึงรู้ว่าเป็นชาวกอง การแต่งกายของคนป่วยและคนที่มาด้วย
แสดงแน่ชัดว่าเป็นชาวกองที่มีฐานะดีออกมาหัวเมืองชั่วคราว
และกำลังจะเดินทางกลับกรุงเทพฯ ความร้อนที่สถานีทำให้
เป็นลม และก็เป็นลมอย่างธรรมดา ไม่มีอะไรร้ายแรงเป็น
พิเศษ ไม่จำเป็นต้องรักษาด้วยแพทย์ปรีญญาสูงอย่างเขา
เลย แต่เป็นการบังเอิญ เป็นบุพเพสันนิวาส หญิงคนที่เป็น
ลมนั้นเป็นมารดาของนิมนวล

เมื่อเขามาถึงคนเจ็บกำลังอยู่บนตักของสตรีสาว ซึ่ง
ความงามมากระทบยับยั้งตา ทำให้เขาต้องพิจารณาผู้
กำลังประคอง ก่อนที่พิจารณาคนไข้ ด้วยความช่วยเหลือ
เพียงเล็กน้อย คนไข้ก็ฟื้น นายสถานีได้เอื้อเฟื้อให้ประคอง
ไปพักที่ห้องนายสถานี มีเก้าอี้ผ้าใบพอที่จะให้คนไข้พักผ่อน
ได้ตามสมควร

เขาไม่ได้ตามเข้าไปถึงห้องนายสถานี แต่ก็มองตามไป ไม่ใช่มองคนไข้ มองคนที่ประคอง มองจนลับหายเข้าไปในห้องนายสถานี เขานั่งลงบนม้ายาวที่สถานี ไม่รู้ว่าจะนั่งอยู่ทำไม เพราะต่อไปนี้ไม่มีรถไฟไปกรุงเทพฯ เลย จนกว่าจะถึงพรุ่งนี้เช้า อีกประเดี๋ยวเดียว ความงามที่เขาเห็นลับไปในห้องนายสถานีนั้น ได้ออกมาจากห้องและเดินตรงมาที่เขา

“เป็นยังไงบ้างครับ” เขาถาม

“เรียบร้อยแล้วค่ะ” เมื่อดูที่กล้องสับสนอลหมาน ดิฉันไม่มีโอกาสจะได้ขอบคุณ จึงต้องออกมาขอบคุณที่ช่วยเหลือคุณแม่อิฉัน

“ครับ ผมขอชุเวทย์ วิทยารัก”

“ดิฉันจะต้องบอกชื่อดิฉันด้วยหรือคะ”

“ผมเป็นแพทย์ครับ ต้องได้นามคนไข้ไว้เสมอ”

เขาพูดแล้วก็หยิบสมุดโน้ตออกมา ทำท่าจด

“ยังงั้นจดชื่อคุณแม่ชื่อะไรคะ คุณหญิงไชยนาทบุรุษย์
ค่ะ”

“คุณหญิงไชยนาทบุรุษย์” เขาพูดพลางจตพลาง
“บ้านท่านอยู่ไหนครับ”

“ต้องการบ้านในกรุงเทพ ฯ หรือบ้านในหัวเมืองคะ”

“บ้านในกรุงเทพ ฯ ดีกว่าครับ”

“๑๓๕ ซอยสวนสวรรค์คะ”

“ผมต้องขออนุญาตเจ้าของคนใช้ด้วยครับ” เขาพูด
และทำท่าคอยจด

“จดชื่อคุณป้าคะ คุณป้ามาด้วย”

“มิได้ครับ ถ้าได้ชื่อคนที่สนิทกว่านั้นจะดีกว่า คน
ที่อยู่กับท่านตลอดเวลา จะได้คอยสังเกตดูอาการแล้วบอก
ให้ผมทราบ”

“คุณป้าอยู่กับคุณแม่ตลอดเวลาคะ”

“คุณเป็นลูกท่านใช้ไหมครับ”

“ใช่คะ ดิฉันเป็นลูก”

“ยังงั้น จดชื่อคุณเด็กว่า”

“ทำไมไม่บอกเสียตั้งแต่ต้นล่ะคะ ว่าคุณต้องการ
ชื่อดิฉัน ดิฉันชื่อนิ่มนวลคะ นิ่มนวล ไชยนาทบุรุษย์

“นี่คุณจะมาขึ้นรถไฟไปกรุงเทพ ฯ ใช้ไหมครับ”

“ใช่ค่ะ คุณแม่กับดิฉันมาพักอยู่ที่บ้านหัวเมืองนี้สามสัปดาห์แล้ว จะกลับกรุงเทพ ฯ วันนี้อยู่ถูกความร้อนมาก คุณแม่เลยเป็นลม เลยพลาดรถไฟ”

“ผมก็เหมือนกัน”

“คุณจะไปกรุงเทพ ฯ เหมือนกันหรือคะ”

“ผมเดินทางจากเชียงใหม่จะไปกรุงเทพ ฯ พอรถไฟมาถึงสถานีนี้ เห็นคนมุงดูกันเต็ม ทราบว่ามีคนเจ็บ ผมก็คว่ำกระเป๋ายาลงมา กว่าจะแหวกคนได้ รถไฟก็เคลื่อนออกพอดี”

“ตายจริง แล้วทำอย่างไรล่ะคะ ข้าของของคุณบนรถไฟ”

“ไม่เป็นไรครับ ผมมีคนมาด้วย เขาคงชนไปบ้านเรียบร้อยแล้ว”

“ดิฉันไม่ทราบเลยว่าเป็นอย่างไร ดิฉันคิดว่าคุณคงลงจากรถไฟที่นี่ เพื่อจะเข้าไปในเมือง แล้วเผอิญมาพบเข้า”

นึมนวลเห็นใจเขา ที่อุตส่าห์ลงมาช่วยเหลือแม่จน
พลาดรถไฟ นึมนวลรู้สึกชอบชู้เวทย์เหมือนกัน แต่เธอ
ไม่ได้รักอะไรมาก เพราะไม่ว่าใครเป็นใคร เธอสนทนา
ด้วยอย่างสนิทสนม เพราะเห็นว่าชู้เวทย์เป็นผู้ใหญ่ ทำทาง
อายุแก่กว่าเธอมาก การเรียนมาก คิดมาก ทำให้มันสมอง
ของชู้เวทย์หมดเปลือง และผมก็หมดเปลืองไปด้วย นึมนวล
เชื่อแน่ว่าถึงอย่างไร ชู้เวทย์ก็ต้องเป็นคนมีครอบครัว
ลูกเต๋ได้แล้ว

“แล้วคุณผู้หญิงมีเป็นทุกข์แยหรือคะ” นึมนวลพูด

“คุณแม่ผมหรือครับ ท่านคงไม่มีทุกข์อะไร เพราะ
ท่านสิ้นชีพไปนานแล้ว”

“มิได้คะ ดิฉันหมายความว่า คุณผู้หญิงภริยา
ของคุณ”

“คงไม่มีใครทุกข์ เพราะยังไม่มีใครทราบแน่ว่าจะ
ได้เป็นภริยาผม”

“ยังไม่มีใครทราบแน่” นึมนวลทวนคำ “แล้วที่
ทราบพอเป็นเลา ๆ นะมีไหมคะ”

“เห็นจะยังไม่มีเลยครับ เพราะผมยังไม่เคยบอกให้
ใครทราบว่ามีรักใคร่”

“ไม่น่าเชื่อ” นิมนวลคิด “แกจนบ้านนี้แล้วยังไม่มี
คู่รัก”

อันที่จริง รูปร่างของชูเวทย์นั้นแท้จริง ๆ ยิ่งใน
สายตาของหญิงสาวอย่างนิมนวลแล้ว พอเห็นชูเวทย์ก็อยาก
จะเรียกว่าคุณพ่อ

“คุณทราบแล้วหรือคะว่าจะไม่มีรถไฟเข้ากรุงเทพ ฯ
เลยจนพรุ่งนี้เช้า”

“ทราบครับ”

“แล้วคุณมทพกลสำหรับคนไหนแล้วหรือคะ”

“มีแล้วครับ”

“ที่ไหนคะ”

“นี่ครับ ม้ายาวตัวนี้ หวังใจว่านายสถานีเขาจะ
ไม่รังเกียจ”

“ไม่ได้หรอกค่ะ เข้าไปในเมืองด้วยกันเถอะ ไป
พักที่บ้านดิฉัน พรุ่งนี้เช้าจึงมาขึ้นรถไฟกันใหม่”

ตกลงชูเวชย์ได้ไปพักที่บ้านนัมนวลในคืนนั้น พร้อม
กับมารดาและน้องของนัมนวล

เป็นอันว่าชูเวชย์และนัมนวลเริ่มรู้จัก และติดต่อกัน
แต่นั้นมา เมื่อกลับถึงกรุงเทพ ฯ แล้ว นัมนวลก็ทราบ
ว่า บุคคลที่มาช่วยรักษาพยาบาลแม่ที่สถานีรถไฟนั้น มี
ความสำคัญเพียงไร เขาเป็นโสดจริง ๆ เพราะเพิ่งเข้ามา
ประเทศไทยได้เพียง ๔ ปีเท่านั้น

นัมนวลมีคู่รักอยู่แล้ว อายุรณราวคราวเดียวกับเธอ
ได้รักใคร่ถึงกับสัญญาไว้ว่าจะแต่งงานกัน แม้ยังไม่เป็น
การแน่นอนว่า คู่รักนั้นจะมีอนาคตเป็นอย่างไร นัมนวลก็
ยังพอใจในคู่รักเดิม มากกว่าคนที่อายุผิดกันเกือบเท่าตัว
จะนั้นนัมนวลจึงไม่สนใจกับชูเวชย์ แต่จะเป็นบุญหรือเป็น
กรรมอะไรก็ไม่ทราบ ชูเวชย์เกิดสนใจในนัมนวลขึ้นมา
ทั้ง ๆ ที่มีผู้หญิงชั้นดีหลายคน มุ่งมาดปรารถนาในตัวเขา
เขาได้พยายามไปมาหาสู่ที่บ้านของนัมนวล ซึ่งไม่ปรากฏ
ว่าเขาอยากไปบ้านใคร

วิชาการ ความสำคัญ และอนาคตอันแจ่มใสของ
 ชูเวชย์ ทำให้บิดามารดาของนิมนวล พร้อมทั้งจะรับชูเวชย์
 เข้ามาเป็นเขย ส่วนนิมนวลเอง ก็เห็นชูเวชย์เป็นคนดีทุก
 อย่าง เชื่อใจในความรุ่งโรจน์ของชูเวชย์ในอนาคต ข้อ
 เดียว ที่ยังไม่สนใจของนิมนวลก็คือ ความแตกต่างกันใน
 เรื่องอายุ ชูเวชย์ไม่ใช่คนรูปสวย แต่เมื่อคุ้นกันมาก ๆ
 นิมนวลก็เห็นใจนิสัยอันดีของชูเวชย์มากขึ้นทุกที เชื่อใจว่า
 ชูเวชย์รักตัวจริง และจะทำทุกอย่าง เพื่อให้ความสุขแก่
 นิมนวล ในที่สุดนิมนวลก็ตกลงแต่งงานกับชูเวชย์ ด้วย
 ความเต็มใจ

เธอมีจดหมายถึง “ทวีพันธุ์” คู่รักของเธอ แสดง
 ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องแต่งงานกับชูเวชย์ เธอเอาความ
 ต้องการของบิดามารดาเป็นเหตุผลสำคัญ และแน่นอนทีเดียว
 เธอไม่ได้บอกไปว่า เธอเองก็เต็มใจด้วย

นิมนวล ได้รับ จดหมาย ต่อ ว่า ต่อ ขาน จาก ทวี พันธุ์
 คู่รักเก่าของเธอ แต่นิมนวลไม่เห็นเป็นการสำคัญอะไรนัก

ทวีพันธุ์ ไม่มีสิทธิที่จะมาผูกมัดชีวิตของเธอ และยังไม่ได้ทำความดีอะไร ที่นัมนวลจะต้องเห็นความดี หรือจะเป็นหนี้บุญคุณ อนาคตของเธอสำคัญกว่า ทวีพันธุ์อาจจะรักเธอมาก แต่ก็ได้ทำความพยายามให้เห็นนอกเหนือใจเท่าๆ ชั่ววัย และถ้าพูดถึงฐานะกันแล้ว อีก ๑๐ ปีข้างหน้า ทวีพันธุ์ก็ไม่สามารถจะสร้างฐานะขึ้นมาเท่าๆ ชั่ววัยในเวลาอัน

การแต่งงานระหว่างชวาทย์กับนัมนวล ได้ทำอย่างมโหฬาร และภายหลังการแต่งงาน นัมนวลก็มีความยินดีว่าตัวติดถูก ชวาทย์เป็นสามีที่ดีที่สุดซึ่งนัมนวลจะได้ ทั้งๆ ที่เป็นคนสนใจหมกมุ่นอยู่ในทางวิชาการ ชวาทย์ก็ได้ห่างสังคม เขาพานัมนวลไปในงานใหญ่ งานสำคัญทุกแห่ง และความนับหน้าถือตาที่คนทั้งหลายมีอยู่ในชวาทย์ ทำให้นัมนวลพลอยได้รับเกียรติ และความยกย่องจากสังคมอะไรที่นัมนวลต้องการ ชวาทย์ไม่เคยขัด และอันที่จริงนัมนวลก็ไม่ได้ต้องการอะไรมากเกินไป เธอพยายามเป็นภรรยาที่ดีเพื่อตอบแทนความดีของสามี รวมความว่า ชีวิต

สมรสได้เป็นไปอย่างราบรื่น ได้บุตร ๒ คนที่น่ารักน่าเอ็นดู นอกจากความสุขกาย สุขใจแล้ว นิมนวลยังเป็นคนมีมั่งมีคนหนึ่ง เพราะนอกจากพื้นเพหลักฐานเดิมของตนเองและของสามีดีอยู่แล้ว สามียังหารายได้ เป็นจำนวนมาก ๆ อีกด้วย

นิมนวลไม่ได้ข่าวคราวอันใดจากทวีพันธุ์ ไม่ทราบว่าเขาเป็นตายร้ายดีประการใด นิมนวลเกือบจะลืมแล้วว่า เคยมีคู่รักมาก่อนแต่งงาน แปดปีแห่งชีวิตสมรสของนิมนวล ได้ผ่านไปด้วยความผาสุก

แต่เคราะห์กรรมได้มาถึงเธอในปีที่ ๘ นี้เอง

ซูเวทย์ สามีของเธอ ต้องไปเข้าประชุมเวชกรรม ที่อินเดีย และต้องออกเดินทางไปในฤดูร้อน กำหนดไปคราวนี้ ๒ เดือน เพราะเมื่อเสร็จการประชุมแล้ว ยังต้องไปดูงานในเมืองร้อนอีกหลายเมือง ตามคำสั่งของรัฐบาล ก่อนจะออกเดินทาง เขาได้ขอให้นิมนวลพาลูกทั้งสองไปตากอากาศหัวหิน อย่างที่เคยไปทุก ๆ ปี ผิดกันแต่เพียงว่า ในปีนี้เขาไม่ได้ไปด้วย

ภายหลังที่ได้ส่งสามีออกเดินทางแล้ว นิ่มนวล บุตร
ทั้งสอง และคนใช้หนึ่งคนก็เดินทางไปหวัหิน เข้าบังกาโล
อยู่โดยเฉพาะ เธอปล่อยให้เวลาผ่านไป ด้วยการสอน
หนังสือลูกคนโต ซึ่งมีอายุพอจะเริ่มเรียนหนังสือได้

วันหนึ่งเมื่อนิ่มนวลจูงลูกไปเดินที่ชายหาดเธอได้พบ
ผู้ที่เธอไม่คาดหมายว่า จะได้พบ และก็ไม่อยากพบกับ
ผู้นั้นคือ ทวีพันธุ์ คู่รักเก่าของเธอ

เขามีร่างกายชubbom เครื่องแต่งกาย แสดงว่า
ไม่ใช่คนมั่งมี ไม่ใช่ลักษณะของผู้ที่จะมาตากอากาศที่
หวัหินเลย

“เธอยังจำฉันได้ไหม นิ่มนวล” เขาเข้ามาทัก

“จำได้ เธอสบายดีหรือ ทวีพันธุ์” นิ่มนวลตอบ
โดยคิดว่าอย่างน้อยเธอก็ต้องคิดว่าเขาเป็นเพื่อน และต้อง
ทำตัวเป็นเพื่อนเก่า

“สบายนะ สบายหรอก แต่มันไม่ดี” เขาตอบ

“เธอมาตากอากาศตั้งแต่เมื่อไร”

“ตากอากาศ คนอย่างฉันหรือมาตากอากาศ ฉัน
มาหัวหินเพราะรู้ว่าเธอมาคนเดียว มาด้วยความอยากพบ
เธอเท่านั้น”

นันทวัลไม่ลืมว่าลูกคนโตของเธออายุถึง ๖ ขวบแล้ว
เขารู้ความพอที่จะเข้าใจหรือนำเอาไปพูดต่อไป ว่าแม่พูด
กับผู้ชายคนหนึ่งว่ากระไร เธอจึงบอกใบ้ให้ทวีพันธุ์หยุดพูด
แล้วก็จูงมือลูกเดินต่อไป

ทวีพันธุ์ คงเดินตามมา และนันทวัลไม่สามารถจะ
ไล่เขาไปได้ เธอรู้สึกว้าถ้าไม่ให้โอกาสทวีพันธุ์ พูดอะไร
เป็นส่วนตัวบ้าง ทวีพันธุ์ ก็คงจะพูดออกมาต่อหน้าลูก เมื่อ
เดินไปได้พอสมควร นันทวัลจึงหยุดนั่ง และบอกให้ลูก
ทั้งสองไปเดินเก็บหอยเล่น พอ นันทวัลหยุดนั่ง ทวีพันธุ์ก็
นั่งด้วย

“เวลานี้เธอทำอะไร ทวีพันธุ์” นันทวัลถาม

“เป็นเสมียน” เขาตอบ

“ยังไม่ได้ขึ้นตรี ชั้นโท อะไรอีกหรือ”

“ยัง เป็นเสมียนมา ๑๐ ปีแล้ว เป็นเสมียนอยู่นั่นเอง”

“ทำไม เธอไม่สำเร็จมหาวิทยาลัยดอกหรือ”

“จนจะสำเร็จอยู่แล้ว แต่พอได้รับข่าวการแต่งงานของเธอ ก็เลยเรียนต่อไปไม่ได้”

“ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น” นิ่มนวลถาม

“ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น” เขาพูดทวนคำ “เธอถามได้ว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เธอได้สามีที่ฐานะใหญ่หลวงและมั่งคั่ง เธอไม่สามารถจะเข้าใจได้ว่า การพลัดรักนั้น ให้ผลร้ายเพียงไร”

“ให้ผลร้ายอะไรแก่เธอ”

“มันทำให้ฉันหมดมานะ ที่จะเล่าเรียนต่อไป แล้วก็เลิกเรียน เข้าไปทำงานเป็นเสมียน และยังเป็นเสมียนอยู่จนบัดนี้”

“เธอมีครอบครัวหรือยัง”

“ไม่มี และตั้งใจว่าจะไม่มีจนตลอดชีวิต”

“ทำไมเธอจะต้องทรมาณชีวิตของเธออย่างนั้น”

“ฉันไม่ได้ทรمانชีวิตของฉัน เธอต่างหากที่เป็น
คนทรمانชีวิตฉัน”

“แต่เธอก็ไม่ใช่คนยากจนไม่ใช่หรือ คุณพ่อคุณแม่
ของเธอก็เป็นคนมั่งมี” นิมนวลพูด

“หมดไปแล้ว ฉันผลาญหมด เธอไม่ต้องถามอีก
ว่าทำไมฉันจึงทำอย่างนั้น ฉันไม่มีความอาลัยในชีวิต
การพลัดรักจากเธอ ทำให้ฉันตกลงใจที่จะฆ่าตัวเองลงไป
เองทีละน้อยๆ จนกระทั่งถึงความดับสูญชีวิตเป็นที่สุด”

นิมนวลไม่เคยคาดหมายว่า จะเป็นไปได้ถึงเพียง
นั้น ในระหว่างที่รักกัน ทวีพันธุ์ ไม่เคยแสดงความรักรุนแรง
ถึงกับจะถือเป็นความเป็นความตาย เมื่อเธอมีจดหมายบอก
ไปก่อนแต่งงาน เธอได้รับจดหมายตอบว่าต่อขานมาจริง
แต่ไม่รุนแรงอะไร ถ้าหากนิมนวลทราบว่าการแต่งงาน
ของเธอจะก่อผลร้ายแก่ทวีพันธุ์ ถึงปานนั้น เธออาจจะยังคิด
และยังไม่แต่งงาน จนกว่าจะทำความเข้าใจกับทวีพันธุ์ ให้
เรียบร้อยเสียก่อน

“เธอจะให้ฉันช่วยอะไรบ้างทวิพันธุ์” นิ่มนวลถาม

“เธอจะช่วยฉันไปทำไม”

“คือเมื่อเธอเข้าใจว่า ฉันเป็นคนทำลายชีวิตของเธอ ฉันอยากจะทำประโยชน์แก่ชีวิตของเธอ เพื่อเป็นการแก้ตัวบ้าง”

“แล้วเธอคิดว่าเธอจะช่วยฉันได้โดยวิธีใด” ทวิพันธุ์ถาม

“ถ้าเวลานี้เธอเป็นคนยากจนจริง ๆ ฉันก็สามารถจะช่วยเหลือเธอได้ทางเงินทองได้บ้าง เธอมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเดือนละเท่าใด ฉันส่งให้เป็นเดือน ๆ ก็ได้”

“ช่างเถอะ ถึงฉันจกก็ยังอยากจะรักษาเกียรติของลูกผู้ชาย เรื่องรับเงินจากเธอนั้น ฉันรับไม่ได้แน่”

“แล้วเธอตั้งใจมาพบฉันที่นี่ทำไม”

“อ้อ เธอนึกว่าฉันพยายามมาพบเธอเพื่อจะขอเงินอย่างนั้นหรือ”

“ไม่ใช่ เธอบอกความประสงค์มาซิ ว่าเธอเจาะจงมาพบฉันทำไม”

“ก็เพราะเชื่อว่าการพบของเธอ จะทำให้ฉันมีความสุขขึ้นมาบ้าง”

นิมนวลพยายามที่จะไม่เชื่อว่าทวิพันธุ์ พุดด้วยความจริงใจ เธอพยายามจะคิดว่าทวิพันธุ์ มีเลศนัยอะไร แต่ก็ค้นไม่พบ และเมื่อไม่พบเหตุผลอย่างอื่น ก็ทำให้ฉันกังขาว่า คำที่เขาพูดมานั้นอาจเป็นความจริง

“เธอลองบอกมาซิ ทวิพันธุ์” นิมนวลพูด “ว่าฉันจะทำประโยชน์แก่ชีวิตของเธอทางใดบ้าง”

“ถ้าฉันบอกแล้วเธอจะทำหรือ”

“ก็สุดแต่เธอจะบอกว่าจะทำอะไร” นิมนวลตอบ

“ฉันไม่ต้องการอะไรเลย นิมนวล” ทวิพันธุ์พูด

“ขอให้ฉันเห็นว่าเธอยังรักฉันอยู่เท่านั้น ชีวิตของฉันจะมีความสุข ฉันจะมีมานะที่จะก่อร่างสร้างตัวต่อไป เวลานี้ฉันมีอายุ ๓๑ แล้ว แต่ฉันก็คิดว่ามันไม่สายเกินไป ยังมีเวลาที่จะตั้งตัวได้ หนทางก็มี ขาดแต่กำลังใจเท่านั้น เวลาเธอบอกมาว่าจะแต่งงาน ฉันเสียใจมาก แต่ไม่เคยนึกกว่าจะเป็นผลร้ายอะไรแก่ตัวฉัน แต่เวลาที่ยิ่งล่วงมา ฉันก็ยิ่งรู้สึก

ขึ้นทุกทีว่าฉันไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่โดยปราศจากความรัก
ของเธอ ถ้าเธอยังรักฉัน ฉันก็จะมีมานะต่อสู้กับชีวิตต่อไป
และคิดว่าจะสู้ได้ด้วย

“นั่นแหละ เห็นไหม” นิ่มนวลพูด

“อะไร เห็นอะไร” ทวีพันธุ์ ถาม

“สองคนนั่นแหละ กำลังเก๊บท้อยอยู่นั่น เธอจะให้
ฉันรักเธอได้อย่างไร ในเมื่อสองคนนั้น เขาเก็บความรัก
จากหัวใจฉันไว้เสียหมดแล้ว”

“เปล่า ฉันไม่ต้องการให้เธอทิ้งเขา ไม่ต้องการ
ให้เธอทิ้งสามีของเธอ ฉันไม่ใช่คนใจบาปถึงเพียงนั้น
แล้วก็ไม่ต้องการถึงกับจะให้เราเป็นชู้กัน ฉันไม่ต้องการให้
เธอทำความผิดความเสียหายอะไร ฉันต้องการอย่างเดียว
คือ ให้แน่ใจว่าเธอยังรักและเมตตาฉันอยู่บ้าง ขอให้เธอ
เป็นขวัญใจของฉัน ให้เราสามารถพบพูดกันสองต่อสอง
ซึ่งฉันรับรองว่าจะไม่ทำความเสียหายอะไรให้เธอ ขอให้
ฉันสามารถพูดได้ว่าฉันรักเธอ ขอให้เธอพูดว่าเธอก็ยังรัก

ฉัน เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว ไม่ต้องการอะไรมากกว่านี้เลย ถ้าเธอให้ได้เพียงเท่านั้น ก็เท่ากับเธอช่วยชุบชีวิต ฉันจะมีกำลังใจ จะเดินเข้าสู่ทางแห่งชีวิตใหม่ และจะเป็นคนเหมือนอย่างคนอื่นเขา”

นิมมวลเชื้อ ๘๐ เปอร์เซนต์ ว่าถ้อยคำที่ทวิพันธุ์พูดนั้นเป็นความจริงใจ เธอเห็นความสุจริต เธอพยายามคิดแล้วคิดอีก ว่าถ้าไม่ใช่ความจริงใจแล้ว ทวิพันธุ์ จะพูดทำไม ประสงค์อะไร บอกช่วยเหลือเรื่องเงินทอง ก็ไม่ต้องการ นิมมวลเข้าใจดี ว่าเรื่องมณีนันท์ กำลังใจมีความสำคัญมาก ทวิพันธุ์ อาจต้องการจริงๆ ว่าให้เธอเป็นกำลังใจให้แก่เขา

นิมมวลนึกถึงเรื่องที่เคยได้ยินได้ฟังมา และเคยอ่านพบในประวัติศาสตร์ พวกอัสตินในยุโรปสมัยกลางทุกคน ต้องมีสตรีคนหนึ่งเป็นขวัญใจ สตรีที่เป็นขวัญใจนั้นต้องไม่ใช่ภริยาของตนเอง จะเป็นหญิงไม่มีสามีหรือเป็นภริยาของใครก็ได้ เมื่อได้ตกลงรับว่าจะเป็นขวัญใจกันแล้ว ฝ่ายหญิงก็ต้องให้ชายพบปะได้ และคอยช่วยเหลือ

ปลุกปลอบใจ ให้คำแนะนำ ชักจูงผู้ชายไปในทางที่ดีที่ชอบ
 ส่วนผู้ชายก็ต้องเชื่อฟัง และผู้ชายจะทำอะไร ก็ต้องระลึก
 ถึงเกียรติของหญิงที่เป็นขวัญใจ ไม่ทำความเสียหายอันใด
 ให้หญิงที่เป็นขวัญใจต้องโหมหนัส ตรงกันข้ามต้องประกอบ
 คุณงามความดีให้หญิงผู้เป็นขวัญใจนั้นชื่นชม และรู้สึก
 เป็นเกียรติ ประเพณีอันนี้ ได้มีมาในยุโรปสมัยกลางตั้ง
 หลายร้อยปี นั้มนวลไม่แน่ใจว่า ทวีพันธ์ จะเคยทราบ
 ประวัติศาสตร์ตอนนั้นหรือไม่ แต่ความรู้สึนกึกกักของมนุษย์
 อาจจะตรงกันเข้าได้ แต่ถ้าเป็นความจริงว่าทวีพันธ์ ต้องการ
 ความช่วยเหลือของนั้มนวลเพียงเท่านั้น ก็ไม่เสียหายอะไร
 และจะเป็นการโหดร้ายเกินไป ถ้านั้มนวลจะปฏิเสธ เพราะ
 การที่นั้มนวลบอกเลิกความรักกับทวีพันธ์ มาแต่งงานกับ
 ชูเวทย์นั้น ก็เป็นการหักหลังอย่างโหดร้ายที่นั้มนวลได้ทำ
 ให้แก่ทวีพันธ์ พูดยกตามเรื่องของศีลธรรม ก็เป็นความผิด
 นั้มนวลควรจะทำอะไรบ้าง เพื่อลบล้างความผิดของตัวเอง

“เพื่อพิสูจน์ว่า ฉันไม่มีเจตนาจะทำให้เธอเสียหาย”

ทวีพันธ์ กล่าวต่อ “ฉันจะไม่ขอพบเธอในเวลาคำคืน เช่น

จะขอพบเธอที่ชายหาดในเวลากลางวัน เมื่อลูกหลับแล้ว
หรืออะไรเช่นนั้น ฉันจะไม่ทำเลยเป็นอันขาด จะขอพบเธอ
แต่ในเวลากลางวัน แต่ขอพบกันในที่ที่เราสามารถจะสนทนา
สองต่อสองได้”

“เธออยากพบฉันที่ไหน” นีมนวลถาม

“ถ้าเธอไม่รังเกียจ พรุ่งนี้เช้า ๗ น. ที่สนามกอล์ฟ
ไม่ใช่ไปเล่นกอล์ฟ แต่เราไปเดินคุยกัน”

“ตกลง พรุ่งนี้เช้า ๗ น. พบกันที่สนามกอล์ฟ”

นีมนวลพูด

“ขอให้เราได้พบกันสองต่อสองจริง ๆ” ทวีพันธุ์

พูด

“ได้ ตกลง” นีมนวลตอบ

พูดกันเท่านั้นแล้ว ทวีพันธุ์ก็ลาไป นีมนวลไม่ได้
สนใจถามว่าเขาพักที่ไหน เธอเรียกลูกทั้งสองให้กลับ
บังกาโล

“หนูเกลียดคนนั้นจังเลยคุณแม่” ลูกชายอายุ ๖ ขวบ

พูด “หนูไม่อยากให้คุณแม่พูดกับเขาเลย”

นี่มันวลไม่ตอบว่าอะไร เพราะเกรงว่า ถ้าพูดอะไรเข้า ลูกก็จะชักใช้ไต่ถามมากความไป จึงชวนลูกพูดเรื่องอื่นไปเสีย

แต่อย่างไรก็ดี คำพูดของลูกน้อยนั้นทำให้มันวลเก็บเอามาคิดมาก เมื่อรับประทานอาหารแล้วก็ให้ลูกเข้านอน แล้วเธอก็เก็บความเอามาไตร่ตรองว่าเธอควรจะเชื่อลูก หรือควรจะไปพบเขาตามนัดแน่นอน ถ้าเขานัดพบเธอในเวลาค่ำคืน เธอจะไม่ไปแน่ แต่ไม่ใช่เวลาค่ำคืน เป็นเวลาเช้า เธอควรจะลองไปดู ถ้าเห็นทำทิวาทวีพันธุ์ จะลวนลามทำความเสียหายอะไรแก่เธอ ก็จะเป็นที่ทราบว่าเขาตั้งใจร้าย และก็จะเลิกคบกันทีเดียว

เช้าขึ้นเธอบอกคนใช้ให้พาลูกทั้งสองไปเล่นชายหาด ซึ่งไม่เป็นการผิดประหลาด เพราะทุกๆ เช้า เธอเคยมอบให้คนใช้พาลูกไปทุกวัน เมื่อคนใช้พาลูกไปแล้ว เธอก็แต่งตัวออกจากบังกาโล ไปสนามกอล์ฟ

นี่มันวลได้พบทวีพันธุ์ คอยอยู่แล้ว และเขาก็เดินไปด้วยกัน เดินลึกเข้าไปจนแน่ใจว่าพ้นสายตาคนแล้ว ก็หาที่นั่งพูดกัน

เปล่า ไม่มีอะไร ทวีพันธุ์ไม่ได้ทำอะไรที่ผิดมารยาท
 ของสุภาพบุรุษ แม้จะถูกเนื้อต้องตัวสักนิดเดียวก็ไม่มี มีแต่
 คำพูด คำพูดว่าเขารักนิมนวลเพียงไร เขาทนทุกข์เพียงไร
 ในชั่วเวลา ๘ ปี ที่นิมนวลแต่งงาน เขาเล่าความเป็นไป
 ที่น่าสงสาร แต่เขาก็แสดงว่าเขามีความสุข เขามีกำลังใจดี
 ชื่น เหมื่อนนิมนलयอมมาสนทนากับเขาสองต่อสอง เขา
 รู้สึกเหมือนว่าเขาพ้นจากความตาย และกลับมีชีวิตขึ้น
 มาใหม่

“เธอจะอยู่ทนสักกี่วัน” นิมนวลถาม

“จะอยู่วนวนเดียว” พรงนบายก็จะขบรลไฟกลับ”

“เธอไม่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงินทองจริง ๆ
 หรือ ถ้าเธอต้องการฉันก็ช่วยเธอได้บ้าง แต่ไม่มากนัก
 ราวพันสองพันฉันพอให้ได้”

“ไม่ต้องการเลย” เขาตอบ “ให้พบเท่านั้นพอแล้ว
 บอกได้จริง ๆ ว่าไม่ต้องการอะไร นอกจากความรู้สึกที่ว่า
 นิมนวลยังรัก ยังเมตตา แล้วฉันก็จะเป็นคนดี”

“ฉันอยากขออะไรเธอสักอย่างหนึ่ง” นิ่มนวลพูด

“ขออะไรก็ได้ถ้าฉันมีให้” ทวีพันธุ์ ตอบ

“ขออย่าให้เธอพบฉันที่หาดทรายยาววันนี้ เพราะ
ลูกเขาไม่ชอบให้แม่พบพูดกับผู้ชายคนใด”

“ได้ ถ้าอย่างนั้นฉันขอเธอบ้าง พรุ่งนี้เช้าขอพบกัน
ที่นอกสภากองหนึ่ง และจะเป็นครั้งสุดท้าย เพราะ
พรุ่งนี้บ่ายฉันก็จะกลับกรุงเทพฯ”

“ตกลง พรุ่งนี้เช้าพบกันอีกครั้งหนึ่ง”

แล้วเขาก็พากันเดินกลับมาทางเดิม นิ่มนวลมองไม่
เห็นว่าทวีพันธุ์ จะมีเจตนาอย่างไร ตลอดเวลาที่สนทนา
กัน เขาไม่ได้กล่าวถ้อยคำอันใดที่จะเป็นเชิงชวนให้นิ่มนวล
นอกใจสามี ยิ่งกว่านั้น เขาไม่พูดถึงสามีของนิ่มนวลจน
คำเดียว ที่ที่ไปพบพูดกันก็เป็นที่ที่ลับตาคน เพราะมีต้นไม้
พุ่มไม้ล้อมรอบ ถ้าเขาจะจับต้องอะไรนิ่มนวลบ้าง เขาก็
อาจจะทำได้ แต่เขาไม่ได้ทำอะไรเลย ด้วยเหตุนี้ นิ่มนวล
จึงไม่มีเหตุผลอันใดที่ไม่ยอมไปพบเขาในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเขา
ขอพบอีกครั้งเดียวเป็นครั้งสุดท้าย

รุ่งขึ้นเช้า นิมนวลไปพบทวิพันธุ์อีกครั้งหนึ่ง เขาพากันไปนั่งสนทนากันในที่เดิม ซึ่งเป็นที่ลับตาคน เป็นลานหญ้าเล็ก ๆ มีพุ่มไม้บังเกือบรอบข้าง นิมนวลสังเกตเห็นว่า เช้าวันนั้นทวิพันธุ์ร่าเริงสดใสกว่าวันก่อน แน่่อนทีเดียวการที่เธอพบเขาได้ช่วยทำประโยชน์แก่ชีวิตเขา การสนทนากันก็เป็นอย่างเดียวกันกับวันก่อน คือทวิพันธุ์เล่าเรื่องบางเรื่องที่ผ่านมาไปในระหว่าง ๘ ปี เป็นเรื่องที่น่าสนใจลงโทษตัวเองว่า ทำให้เขาต้องทนทุกข์ทรมานเพียงไร และยังพูดกันไป ก็ยังสงสัยสาร พบกันเป็นครั้งที่สองแล้วทวิพันธุ์ยังมีได้ล่วงเกินลูกต้องอะไรเธอแม้แต่เล็กน้อย ทำให้เธอไว้วางใจ และคิดว่าถ้าเขามีความประพฤติดีเช่นนี้ตลอดไป นิมนวลจะยอมให้เขาพบอีก

นิมนวลนั่งเหยียดเท้า แขนทั้งสองยันให้ตัวของเธอเอนลงไปในเบาะหลัง พังเขาพูด ซึ่งในบางครั้งดวงตาของเขาก็กลิ้งไปด้วยน้ำตา เป็นการเรียกร้องเอาน้ำตาของเธอออกมาบ้าง เธอเห็นเขาเอนตัวลงมากลี้ ก่อนที่เธอ

จะหลบหลีกได้ เขาก็โถมกอด จนนึมนวลนอนราบลงกับพื้นดิน หน้าของเขาก็มลงมาชิดหน้าของเธอ

“ขอฉันจูบเธอสักครั้งได้ไหม นึมนวล” เขาพูดขณะที่เขากอดตัวยืนบนร่างของนึมนวล และหน้าทั้งสองเกือบจะจกดกันแล้ว

“อย่า ทวีพันธุ์ ปล่อยฉัน ถ้าเธออยากให้เราคบกันต่อไป เธอจะต้องไม่ทำอะไรฉัน เพราะฉันจะไม่ยอมทรยศต่อความรักของผิว และลูกของฉันเลยเป็นอันขาด”

เขาเชื่อ เขาปล่อยและห่างๆ ที่หน้าของเขาห่างจากหน้านึมนวลเพียงครึ่งฟุต เขาก็ยังไม่จูบลงไป ในเมื่อนึมนวลไม่อนุญาต ทำให้นึมนวลเห็นใจเขาเป็นอันมาก

“นาน ๆ ครั้ง ฉันขอพบอีกบ้างได้ไหม” ทวีพันธุ์ถาม

“ถ้าเธออนุญาตว่า เธอจะไม่แตะต้องตัวฉันเลย ฉันจะยินดีพบเธออีก เมื่อตะกัเธอก็ทำผิดไปหน่อยหนึ่งแล้ว” นึมนวลตอบ

“ฉันปฏิญาณ ปฏิญาณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะไม่ทำ
อย่างนั้นอีก เราจะพบกันอีกที่ไหน เมื่อไร”

“เอาไว้คิดกันภายหลัง เธอยังอยู่บ้านเก่าใช่ไหม”

“ยังอยู่บ้านเก่า” ทวีพันธุ์ ตอบ

“รอเมื่อมีโอกาสเหมาะะ ฉันจะติดต่อไป แต่ไม่ใช่
ในเร็ววันนี้ ต้องรอให้นานๆ สักหน่อย และเธอต้องรับรอง
กับฉันว่าเธอจะตั้งตัวให้ได้”

“ฉันรับรอง ถ้าเธอให้กำลังใจแก่ฉัน ฉันจะตั้งตัว
ได้จริง ๆ”

ต่อมาจากนั้น เขาก็พากันเดินทางกลับ และทวีพันธุ์ก็
ขึ้นรถกลับกรุงเทพฯ ในเวลาบ่ายวันนั้นเอง

วันเวลาได้ล่วงมาอย่างสงบเงียบ นิ่มนวลกับ
บุตรทั้งสองพักอยู่หัวหิน จนกระทั่งทราบกำหนดกลับของ
ชูเวชย์ จึงพากันกลับกรุงเทพฯ

เมื่อชูเวชย์กลับมาถึงกรุงเทพฯ ได้เพียงสัปดาห์
เดียว นิ่มนวลก็ได้รับจดหมายฉบับหนึ่ง จ่าหน้าซองด้วย
พิมพ์ดีด ข้อความในจดหมายนั้นก็พิมพ์ดีดทั้งนั้น ไม่

มีการเซ็นนาม และนอกนั้นก็มียุ่บ่รู่บ่ถ่ายแผ่นเล็ก ๆ สอดซองมาหนึ่งแผ่น

นี่มนวลรู้สึกเหมือนใครเอาไม้มาตีที่ศีรษะ เธอรู้สึกวิงเวียนจนต้องทรุดตัวนั่งลงไปทันที ทั้งจดหมาย ทั้งรูปถ่ายนั้น เป็นอาวุธสังหารเธอ เธอพิจารณาดูรูปถ่ายแล้ว เธอต้องหลับตา เป็นรูปของเธอนอนหงายอยู่กับพื้น และหัวพันธุ๋ ทับอยู่นอก ดวงหน้าของเธอหันไปหาปากกลิ้งพอดี เป็นหน้าของเธอโดยไม่ต้องสงสัย ใครเห็นจะต้องรู้ทันที ถ้าเธอปล่อยให้หัวพันธุ๋ จูบลงไปเสีย รูปถ่ายอาจจะไม่ติดหน้าเธอ แแต่หน้ากำลังจืดจอกันอยู่ ทำให้เห็นหน้านี่มนวลชัดเจน คนถ่ายต้องเป็นคนถ่ายที่เก่งมาก เขาถ่ายแต่ครึ่งบน ซึ่งเห็นชัดว่านี่มนวลกำลังนอนหงาย และขาหนึ่งอยู่บนนอก ส่วนครึ่งล่างนั้นไม่เห็น ปล่อยให้ผู้ดูเดาเอาเอง และผู้ดูจะไม่เดาเป็นอย่างอื่นเลย ภาพที่แสดงแต่ครึ่งบนนั้นบอกชัดแจ้งว่า ครึ่งล่างกำลังอยู่ในสภาพอย่างไร นอกนั้นก็เป็นจดหมาย เป็นข้อความว่า

“คุณนายไม่นึกฝัน ในขณะที่คุณนายร่วมรสรัก
 อยู่กับชายชู้ คู่เก่าของคุณนายนั้น ผมซึ่งเป็นคนของ
 คุณหมอชูเวชย์ ได้รับคำสั่งให้คอยสังเกตติดตาม ดูความ
 ประพฤติของคุณนายในระหว่างที่คุณหมอไม่อยู่ ได้แอบ
 พุ่มไม้ถ่ายภาพศิลปะที่น่าดูนี่ไว้ สำหรับให้คุณหมอชูเวชย์
 คุณนายคงเห็นว่าเป็นภาพที่น่าดูเพียงไร ถ้าผมจะส่งให้
 คุณหมอก็จะได้รางวัลงาม แต่ถ้าขายให้คุณนาย ก็จะได้
 ราคาแพงกว่าหลายร้อยเท่า ผมตราภาพนี้สีหม่นนบาท
 สีหม่นลดไม่ได้จนบาทเดียว ผ่อนส่งหรือจ่ายเช็คก็ไม่ได้
 ต้องจ่ายเงินสด ผมรู้ว่าเงินสีหม่นนบาท เป็นเงินก้อนใหญ่
 ไบละร้อยสี่ร้อยบาทก็เป็นห่อโตพอใช้ แต่ผมต้องรับเงินสด
 ผมยินดีใช้เวลาแก่คุณนายพอสมควร ในวันอาทิตย์ เวลา
 ๒๑ น. ตรง คุณนายต้องนำเงินสีหม่นนบาทไปวางไว้ในที่
 ซึ่งผมเขียนแผนที่ส่งมาให้แล้วผมรับรองว่าภาพนี้จะไม่
 ตกไปถึงคุณหมอสามีของคุณนาย คุณนายต้องนำเงินไป
 วางไว้ แล้วคุณนายต้องไปเสียให้พ้น ผมหรือคนของผม
 ก็จะเข้าไปเอาเงินภายหลัง แต่ถ้าเลยกำหนดในวันอาทิตย์

นี้ไป ผมไม่ได้เงินสี่หมื่นบาท รูปถ่ายเหล่านี้นั้นจะไปถึงมือคุณหมอตันที ขอให้คุณนายเข้าใจว่า การทำงานเรื่องนี้ ผมไม่ได้ทำคนเดียว มีเพื่อนร่วมมือกัน ฉะนั้น ถ้าคุณนายบอกตำรวจและผู้ที่ไปเอาเงินถูกจับ รูปถ่ายเหล่านี้นี้จะต้องถึงมือคุณหมอ”

นี่มันวลก่าจดหมายแน่น เหมือนอยากจะบีบให้มันแหลกไปในมือ เธอมองไปที่ฝาห้องเหมือนอย่างว่า มีภาพวิจิตรพิศดารอยู่ในนั้น แต่ก็ไม่มีอะไร นอกจากฝาธรรมดา เธอมองอยู่นานตั่งครึ่งชั่วโมง เพราะเธอไม่ได้นึกถึงฝา แต่นึกถึงอะไรเรื่องหนึ่ง ซึ่งเธอต้องใช้ความคิดอย่างมาก

เป็นครั้งแรกในชีวิตที่เธอประสบเหตุการณ์ร้ายแรงเช่นนั้น เธอสามารถจะสาบานที่ไหนก็ได้ ว่าเธอไม่ได้เสียหายอะไร นอกจากโดนโถมกอดลงมานิดหนึ่ง แม้แต่จูบก็ไม่ได้จูบ แต่ใครเขาจะเชื่อเมื่อเห็นรูปถ่ายชนิดนี้ ใครที่เห็นรูปถ่ายนี้ จะต้องเข้าใจทุกคน ว่าเป็นภาพในขณะที่เธอกำลังสละตัวของเธอให้แก่ชายชู้ และคราวนี้ ความ

เท็จจะต้องชนะความจริง สามี่ของเธอจะต้องเชื่อ ว่าเธอ
 ทำความเลวร้ายอย่างสาหัส เป็นการรอกตัณญ์ต่อผู้ที่ให้
 ความสุขแก่ตัวทุกอย่าง และเป็นการทรยศต่อความรักของ
 ลูก ซึ่งแม่อายุเพียง ๖ ขวบ ก็ยังเคยห้ามไม่ให้พูดจา
 กับผู้ชาย

วันที่นั้นมณฑลได้รับจดหมายนั้นเป็นวันศุกร์ จดหมาย
 เขากำหนดเส้นตายไว้ในวันอาทิตย์ เวลา ๒๑ น. ถ้าเธอ
 จะหาเงินสี่หมื่นจริง ๆ ก็หาได้ แต่ลงท้ายความก็จะต้อง
 ทราบถึงสามี่ แล้วก็ไม่มีอะไรเป็นประกันว่า เมื่อให้เงิน
 สี่หมื่นไปแล้ว จะไม่ถูกเรียกอีกภายหลัง คงจะเป็นความ
 ลำบากไม่มีที่สิ้นสุด

ในระหว่างเวลาที่ยุ่งใจอย่างร้ายแรงนี้บุคคลคนเดียว
 ที่นั้นมณฑลนึกถึง คือ ทวีพันธุ์ เป็นคนเดียวที่เธอจะเผยเรื่อง
 กับเขาได้ และเขาคงจะทำทุกอย่างเพื่อป้องกันเกียรติของเธอ
 เธอตกลงใจว่าจะไปพบทวีพันธุ์ เวลานั้นเป็นเวลา ๒๓ น.
 เศษ ยังมีเวลาอีกสองชั่วโมงเศษ กว่าสามี่ของเธอจะกลับ
 มา เธอรีบแต่งตัวจะไปพบทวีพันธุ์ ณ ที่ทำงานของเขา แต่

พอจะออกจากบ้านก็รู้สึกว่ามีอะไรอย่างหนึ่งมาสะกิดใจ ทำ
ให้นึมนวลต้องหยุดคิด

เธอแน่ใจว่าเธอไม่ได้ทำผิด การที่เธอยอมไปพบ
ทวิพันธุ์ในที่ลับตาคน ก็เพื่อช่วยเหลือทวิพันธุ์ด้วยความ
บริสุทธิ์ใจ เธอไม่ได้มีความคิดเลยสักขณะจิตที่จะนอกใจ
สามี การที่ถูกทวิพันธุ์ทอดทิ้งก็ไม่เสียหายมากกว่าเต็นรำ
ครึ่งหนึ่ง เธอไม่ได้ทำผิดอะไรหรือน้อยเธอก็เชื่อด้วย
ความสุจริตใจ ว่าเธอไม่ได้ทำผิด สามีของเธอเป็นแพทย์
แพทย์ย่อมมีใจกว้างขวาง ประกอบด้วยความเมตตากรุณา
เป็นคุณธรรมประจำนิสัย ถึงแม้เธอจะทำผิดเสียหาย ถ้า
สภาพผิดเสียตรงๆ ก็อาจได้รับอภัย เพราะนอกจากเป็น
แพทย์แล้ว สามียังเป็นผู้ใหญ่อายุ ๔๐ เศษ ย่อมมีความ
หนักแน่นพอที่จะไว้วางใจ ว่าจะให้ความยุติธรรมต่อเธอ
นี่เธอเชื่อด้วยความจริงใจ ว่าเธอไม่มีความผิด เธอไม่ได้
ทำอะไรเสียหาย เธอไม่มีเจตนาแม้แต่เล็กน้อยที่จะประกอบ
กรรมอันชั่วร้ายในทางชั่วสาว ก็เหตุไรเล่า เธอจึงจะไม่เผย

ความจริงเรื่องนี้ให้แก่สามี เหตุไฉนเธอจึงจะไปให้ความ
ไว้วางใจแก่ผู้อื่นมากกว่าสามีของเธอ

เธอกลับเข้ามาในห้อง และนั่งตรอง ตรองแล้ว
ตรองอีก แน่นอนทีเดียว การเข้าไปสารภาพเรื่องนี้กับสามี
เป็นงานที่ลำบาก เธอจะต้องใช้กำลังใจอย่างมากที่จะ
เผยปากบอกสามีว่าเป็นเรื่องอะไร แต่ก็เพื่อความลำบาก
เฉพาะขั้นต้น ยอมลำบากเสียครั้งเดียวแล้วก็สบายใจ
ได้รู้แน่นอน ว่าเรื่องจะเป็นอย่างไรต่อไป ถ้าสามีไม่ให้
อภัย เธอก็จะปล่อยให้เรื่องเป็นไปตามบุญกรรม เธอจะ
ต้องตายหรือต้องจากกัน ก็จะได้รู้แน่เสียทีเดียว ทุกอย่าง
รู้แน่แล้ว ก็หมดลักษณะที่จะเป็นภัย สิ่งที่มีมนุษย์เห็นเป็น
ภัยนั้น ก็คือสิ่งซึ่งมนุษย์ยังไม่รู้ว่าอะไร ถ้าเธอใจกล้าและ
ทำความพยายามเพียงนิดเดียวคือ เผยปากบอกความจริงแก่
สามีก็จะทราบทันทีว่าผลอะไรจะเกิดขึ้น แล้วก็จะไม่ต้องกลัว
กันอีก

เป็นอันว่านิมิตตกลงใจไม่ไปหาทวีพันธุ์ เธอ
จะคอยชูเวทย์สามีของเธอ เหลือเวลาอีกสองชั่วโมงเศษ

ความทุกข์ทรมานในชั้นนี้ ก็คือการรอเวลาอีกสองชั่วโมง
 นี้ เธอพยายามฆ่าเวลาด้วยการเล่นและพูดกับลูก แต่
 ก็ไม่สามารถจะระงับใจไม่ให้ตื่นเต้น สองชั่วโมงเศษผ่านไป เธอมองดูนาฬิกา นับนาที่ ใจหนึ่งอยากให้สามีกลับมา
 อีกใจหนึ่งไม่อยากพบ พอเสียงแตรรถยนต์มาใกล้บ้านก็ใจ
 เสีย ไม่อยากให้เป็นรถของสามี แต่พอดังคอยไปอีก
 กลับรู้สึกทรมานใจ อยากให้เขามาถึงเสียเร็ว ๆ สภาพ
 ใจของเธอปั่นป่วน และนี่มันวลก็เริ่มเข้าใจว่า มนุษย์
 สามารถที่จะเป็นบ้าได้อย่างไร

ในที่สุด รถก็แล่นเข้ามาในบ้าน ลูกทั้งสองจำ
 เสียงแตรได้ ก็วิ่งออกไปรับพ่อ เสียงรองเท้ายกก้าวหนัก ๆ
 ได้ก้าวขึ้นมา เสียงพูดจ้อหัวเราะว่าในระหว่างพอกับลูก
 ปรากฏแก้มมันวลเหมือนเสียงไซ้ตรวน และเครื่องประหาร
 ที่กำลังเคลื่อนเข้ามาใกล้เธอ แน่นนอน เธอจะไม่บอก
 สามีในเวลานี้ จะต้องให้เขารับประทานอาหาร จะต้อง
 ให้เขาพักผ่อนอย่างสบาย จะต้องให้ลูกหลับเสียก่อน จะ
 ต้องรอเวลาให้เหมาะที่สุด

และในที่สุดเวลาที่เหมาะนั้นก็มา ถึงการรับประทาน
อาหารเสร็จสิ้นแล้ว ลูกทั้งสองหลับแล้ว สามีกำลัง
พักผ่อน งานของนัมนวลเหลืออีกอย่างเดียวคือ เผยปาก
พูด แต่เป็นงานที่หนักเหลือเกิน เธอรู้สึกว่าริมฝีปากของ
เธอมีน้ำหนักหลายตัน เผยไม่ขึ้น เธอไม่เคยกลัวสามี
เหมือนวันนี้ ทำอย่างไรก็ไม่สามารถพูดออกได้

แต่เธอก็ได้พยายามเอาเหตุผลเข้ามาข่มความกลัว
บุคคลที่อยู่ตรงหน้าเธอไม่ใช่ใครที่โหด เป็นสามี เป็นบิดา
ของลูกสองคน ที่เกิดจากเลือดในอกผสมกัน เขาเป็น
แพทย์ หัวใจของเขา ได้รับการฝึกฝนให้มีความเมตตา
กรุณา เขามีอายุมากเกือบจะเป็นพ่อของนัมนวลได้ ถ้า
นัมนวลกลัวในการที่จะต้องพูดกับพ่อ ก็ควรจะคิดเสียว่า
เธอกำลังพูดอยู่กับพ่อ คิดไปในทางนี้ นัมนวลก็ตกใจ
เธอพูด พูดตั้งแต่ต้นจนปลาย และพูดความจริงทุกอย่าง

เธอสังเกตดูสามี ในขณะที่เขาฟังเธอพูด เธอ
เห็นสภาพของเขา เป็นเหมือนนกเขาลูกใหญ่ ซึ่งไม่ไหว
สะเทือนด้วยกำลังลม สีหน้าของเขาไม่เปลี่ยน ดวงตา

ของเขาแน่นิ่งเกือบไม่กระพริบ ความเคลื่อนไหวอันเดียว
ของเขาคือจุดกลิ้งยาสูบแล้วพ่นควันขึ้นสู่เพดาน นิมนวล
เล่าเรื่องจนจบ พอจบแล้วนิมนวลก็ทำใจประหนึ่งจำเลยที่
ฟังคำพิพากษาของศาลสูงสุด คำพิพากษาจะผิดหรือถูกก็
ตามที่ เธอจะไม่ได้แย้ง หรืออุทธรณ์ฎีกาอีกต่อไป

“ฉันไม่ได้เคยแต่งตั้งมอบหมายให้ใครทำจารกรรม
สังเกตความเคลื่อนไหว หรือเฝ้าดูเธอในเวลาฉันไม่อยู่”
เขาพูด “ฉันไม่มีเหตุผลอันใดที่จะทำเช่นนั้น เราอยู่ด้วยกัน
มาเรียบร้อยตลอดเวลา ๘ ปี เธอไม่เคยทำอะไรให้ฉัน
สงสัยระแวง ฉันไว้วางใจเธอเต็มที่”

คำพูดอันนี้ ทำให้นิมนวลหายใจคล่องขึ้นหน่อย
แต่ยังไม่หมดห่วง เพราะคำสุดท้ายที่ว่า “ฉันไว้วางใจเธอ
เต็มที่” นั้น ยังคลุมเครือ ไม่แน่ว่าจะหมายความว่า
“ฉันไว้วางใจเธอเต็มที่ และเชื่อว่าเธอไม่ได้ทำผิด” หรือว่า
“ฉันไว้วางใจเธอเต็มที่ แล้วเธอยังไปทำผิดได้” นิมนวลไม่
กล้าถามว่า เขาหมายความว่าอะไร เธอไม่กล้าที่จะพูด
อะไรอีก

ชูเวทย์เอื้อมหยิบโทรศัพท์ที่วางอยู่ข้าง ๆ ต่อไปที่
บ้านนายตำรวจผู้ใหญ่คนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน บอก
ว่ามีธุระด่วน จะไปหาเขาเดี๋ยวนี้ ถ้าเขาไม่มีความจำเป็น
ต้องรีบไปทางไหน ก็ขอให้เขาคอยอยู่ที่บ้าน นายตำรวจ
ตอบมาว่า เขาจะมาหาชูเวทย์ที่บ้านของชูเวทย์เอง

ในระหว่างรอคอยนายตำรวจ ชูเวทย์ไม่ได้พูดอะไร
กับหม่อมหลวงเลยจนคำเดียว การนั่งเงียบ เป็นการลงโทษ
ร้ายแรงยิ่งกว่าอะไร หม่อมหลวงรู้สึกว่าถ้าสามีจะด่าว่าตบตี
สักพักหนึ่ง จะทำความสบายใจให้เธอมากกว่าที่เขานั่งนิ่ง
เฉยอยู่ หม่อมหลวงไม่กล้าอวยสัพทวาจาของความเงยบเฉยของสามี
เธอลุกขึ้นไปจัดกาแฟและเครื่องดื่มมาเตรียมไว้ ยี่สิบนาที
ภายหลังนายตำรวจก็มาถึง

แล้วหม่อมหลวงก็ถูกทำโทษ ให้เล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจน
ปลายอีกครั้งหนึ่ง ให้นายตำรวจฟัง

“ไม่มีวิธีใด นอกจากจะจับ” นายตำรวจพูดเมื่อ
ฟังเรื่องราวจบลงแล้ว “คุณต้องทำห่อผ้าให้ได้ขนาดห่อ

ธนบัตรใบละร้อย ๔๐๐ ใบ แล้วตัวคุณเองนำไปวางไว้ให้
ถูกที่ที่เขากำหนดในแผนที่”

“หรือจะไม่จับ ไม่ทำอะไรเลย” ชูเวทย์พูด “เพราะ
ไหน ๆ ผมก็รู้เรื่องแล้ว รูปถ่ายผมก็เห็นแล้ว มันคงจะไม่
มีรูปอะไรแปลกไปกว่านี้อีก หรือจะมีรูปอะไรแปลกไป
กว่านี้” เขาหันมาถามนิมนวล

“จับดีกว่าค่ะ” นิมนวลพูด “เราจะรู้ตัวว่า
เป็นใคร จะได้ค้นให้ถึงบ้านของทอยของมัน เพื่อให้รู้แน
วว่ามันจะมีภาพที่พิสดารไปยิ่งกว่านี้อีกบ้างหรือไม่”

“ตามรูปเรื่องแสดงว่าผู้ทำการร้ายนี้เป็นนักต้มมนุษย์
อย่างเชี่ยวชาญ” นายตำรวจพูด “เป็นความจำเป็นที่ทาง
ตำรวจจะต้องได้ตัว”

เป็นอันตกลงว่าจะจับ นายตำรวจบอกว่านิมนวล
ต้องทำอะไรให้ได้ขนาดห่อเงินสี่หมื่น ให้นำไปวางไว้ใน
ที่นัดหมาย ในวันอาทิตย์ ก่อนเวลา ๒๑ น. สักเล็กน้อย
วางไว้เสร็จแล้วก็รีบกลับบ้าน เป็นอันหมดธุระของนิมนวล

นึมนวลทำตามคำสั่งของนายตำรวจ พอถึงวันเวลาที่กำหนด ก็เอารถไปคอยอยู่ห่างจากสถานที่ที่นัดหมาย แล้วนึมนวลก็เดินไปคนเดียว เอาของที่เตรียมทำไว้วางในที่ที่กำหนด แล้วก็กลับบ้าน

หนึ่งชั่วโมงภายหลัง นายตำรวจผู้หนึ่ง ที่มาที่บ้าน ชูเวทย์ บอกว่าจับตัวได้แล้วและบังคับให้นายตำรวจไปค้นที่บ้านของเขา ได้รูปถ่ายและฟิล์มมาพร้อม แต่เผอิญไปได้ของอื่นเข้าอีกด้วย นายตำรวจจึงเกิดความสงสัยในประวัติของตัวผู้ร้าย จึงนำตัวและสิ่งของที่ค้นได้มาที่บ้าน ชูเวทย์ก่อน เพราะมีเรื่องที่จะต้องพุดจากกันอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะดำเนินการคุมขังฟ้องร้องต่อไป

ของอื่นที่ได้เพิ่มเติมมา คือรูปถ่ายของนึมนวลครั้งยังเป็นสาว เมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว และจดหมายของนึมนวลในเครื่องกระโถน เขียนถึงคู่รัก รวมทั้งจดหมายที่บอกไปว่าจะแต่งงาน

“จับได้ก็คนคะ” นึมนวลถามนายตำรวจ

“คนเดียว คนที่มาเอาห่อเงิน” นายตำรวจตอบ

“กรุณาเอาตัวขนั้นมาดูเถอะค่ะ”

นายตำรวจร้องสั่งให้ตำรวจในรถ นำตัวผู้ถูกจับ
ขนั้นมา และฉากละครสำคัญก็ได้เปิดขึ้น ผู้ที่ตำรวจจับมา
นั้นคือ ทวีพันธุ์

“อ้อ นี่เองหรือผู้ร้ายตมมณีย์” นิ่มนวลพูดเมื่อ
เผชิญหน้ากับทวีพันธุ์ “กว่าใครที่ไหนเสียอีกละ”

“นี่ไม่ใช่ผู้ร้ายตมมณีย์หรือ” ทวีพันธุ์ ตอบ “นี่
เป็นผู้ชายออกหักคนหนึ่ง ซึ่งต้องการจะแก้แค้นผู้หญิงที่หักอก
เขา ใครหักหลังฉัน ฉันจะไม่พยายาหา แต่คนที่หักอกฉันต้อง
ล้างแค้นให้สำเร็จ

“แล้วสำเร็จหรือยังละ ล้างแค้นได้หรือยังละ”

นิ่มนวลถาม

“ยัง ยังไม่หมด ฉันต้องการถูกขัง ให้เข้าม้น
แพร่ไป ว่าคุณนายถูกคู่รักเก่าตม ฉันอยากขึ้นศาล อยาก
ให้รูปถ่ายนั้นมันขึ้นไปเป็นพยานในศาล หนังสือพิมพ์เขา
จะได้เอาไปลง ฉันยินดีขึ้นศาลต่อไป ติดคุกสักปี ก็ไม่ว่า”

คราวนี้เกิดปัญหาที่ากลำบาก สำหรับคนทุกคน
ทั้งชูเวทย์ ทั้งนายตำรวจและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือนิมนวล
พากันมีมติมน ไม่รู้จะแก้ปัญหาโดยวิธีใด

ชูเวทย์ ไล่นิมนวลขึ้นไปอยู่กับลูก แล้วชูเวทย์
นายตำรวจ กับทวีพันธุ์ ก็พูดกันสามคน

“เธอรักกับนิมนวลสักกับ ชูเวทย์ถาม

“รักกันราวสามปี เขาก็แต่งงาน” ทวีพันธุ์ ตอบ

“เคยได้เสียกันจริง ๆ หรือเปล่า เธอตอบได้ตาม
ความจริง นี่เราพูดกันในระหว่างลูกผู้ชาย และพูดกันอย่าง
ลูกผู้ชาย”

“ไม่เคยถึงกับได้เสียกัน เป็นแต่เคยกอดจูบ”

“แล้วเมื่อพบกันที่หัวหินครั้งสุดท้าย เธอได้ทำ
อะไรนิมนวลบ้าง”

“ไม่ได้ทำอะไร นอกจากเอนตัวลงไป ทำท่าให้
ถ่ายรูป”

“ใครเป็นคนถ่าย” นายตำรวจถามบ้าง

“เพื่อนคนหนึ่ง แต่ผมบอกไม่ได้เลยเป็นอันขาดว่า
ใคร จะเอาโทษอะไรก็เอากับผม”

“ที่เธอทำทั้งหมดนี้ เธอต้องประสงค์อะไร” นาย
ตำรวจถาม

“ไม่ประสงค์อะไร นอกจากแก้แค้น”

“แล้วเธอไม่กลัวติดตะรางหรือ” นายตำรวจถาม

“ผมจะกลัวอะไร ผมไม่มีอะไร ที่จะต้องเสียตาย
ลูกเมียผมก็ไม่มี”

“แล้วชื่อเสียงวงศ์สกุลของเธอ” ชูเวทย์กล่าว

“ไม่มีอะไรจะต้องห่วงต่อไปแล้วผมได้ทำความพินาศ
วอดวายให้แก่หลักทรัพย์ และวงศ์ตระกูลของผม เวลา
ผมไม่มีอะไรเหลือ นอกจากบ้านที่จวนจะพังอยู่หลังหนึ่ง”

“แล้วทั้งหมดนี้ เป็นความผิดของนิมนวลหรือ”

ชูเวทย์ถาม

“เป็นความผิดของเขา ถ้าเขาไม่ทิ้งผม ผมจะไม่
เป็นอย่างนี้”

“นี่ เธอก็เป็นลูกผู้ชาย” นายตำรวจพูด “ทำไมจึง
ปล่อยตัวให้เสียคนเพราะผู้หญิงคนเดียว เขาทิ้งเรา ทำไม
เราไม่หาเอาใหม่”

“คือเป็นอย่างไรครับ” ทวีพันธุ์อธิบาย “นึมนวล
 ทิ้งผมเมื่อเวลาผมศึกษาในมหาวิทยาลัย และจนถึงเวลา
 สอบ จดหมายเลิกรักของนึมนวลมาถึงผมเมื่อผมจวน
 สอบไล่ ฤทธิ์เดชของจดหมายนั้นทำให้ผมสอตก ต่อมาอีก
 ปีหนึ่งก็ตกอีก จนผมต้องออกจากมหาวิทยาลัย ผมไม่คิดที่
 จะอยากได้นึมนวลกลับมาเป็นของผมใหม่ แต่มันโกรธแค้น
 ผมรู้สึกว่ นึมนวลเป็นต้นเหตุแห่งความล้มเหลวในชีวิตของ
 ผม แล้วก็หัวเสียเรื่อยมา ไม่อยากเรียนอะไร ไม่อยาก
 ทำอะไร มันอาจจะเป็นความอ่อนแอเหลวไหลของผมเอง
 ก็ได้ แต่นึมนวลเป็นต้นเหตุ แลผมจะไม่มี ความพอใจ จน
 กว่าที่จะแก้แค้นนึมนวลได้”

“แต่ถ้าเธอทำความเสียหายอะไรให้แก่ นึมนวล ใน
 เวลานั้น เธอจะเป็นบาปมาก” นายตำรวจกล่าว “เพราะ
 ผู้ที่จะได้รับเคราะห์กรรมจากการกระทำของเธอนั้น ไม่ใช่
 คุณนึมนวลคนเดียว คุณหมอชูเวทย์ที่ไม่ได้รู้เห็นกับเรื่อง
 ของเธอ และมาแต่งงานกับคุณนึมนวลโดยสุจริต จะต้อง

รับความเสียหาย เด็กอีกสองคนที่เกิดมาโดยไม่รู้เรื่องราวอะไรก็ประสบความขายหน้าค่าซื้อไปตลอดชีวิต ส่วนตัวเธอก็เข้าตาราง มันคืออะไร เธอพอใจที่ซื้อไหน การแก้แค้นด้วยวิธีนี้ จะทำให้ความพอใจให้เธอได้อย่างไร”

ทวิพันธุ์ไม่ตอบว่าอะไร

“สมมติว่า” ชูเวทย์พูด “สมมติว่า นิ่มนวล เอาเงินสี่หมื่นบาทไปวางให้เธอจริง ๆ แล้วตำรวจไม่จับเธอ เธอจะอย่างไรกับเงินนั้น”

“ผมก็เอาเงินนั้นไปลงทุนทำมาหากิน และตั้งตัวใหม่”

“แล้วเธอไม่นึกบ้างหรือว่า เงินนั้นเป็นเงินที่ได้โดยไม่ชอบธรรม” นายตำรวจถาม

“ผมถือว่าเป็นการชอบธรรม” ทวิพันธุ์ ตอบ

“ชอบธรรมยังงี้” นายตำรวจถาม

“อนาคตของผมราคาไม่น้อยกว่าสี่หมื่น ผมถูกคน ๆ หนึ่งทำลายอนาคตของผม ผมปรับหรือเรียกค่าเสียหายจาก

ผู้ทำลายสี่หมื่นบาท เพื่อกอบกู้อนาคตของผมใหม่ แล้วจะ
ว่าไม่ชอบธรรมยังงี้”

“แล้วถ้าเธอได้เงินสี่หมื่นไป เธอจะหมดความแค้น
และพอใจไหม” ชูเวทย์ถาม

“หมดแค้นและพอใจ เพราะถือว่า ได้รับชดใช้
ค่าเสียหายเพียงพอแล้ว”

“ถ้าเช่นนั้น ฉันจะให้เธอสี่หมื่นบาท”

ชูเวทย์ขึ้นไปข้างบน หยิบสมุดเช็คลงมา และเซ็น
เช็คให้สี่หมื่นบาท

“พอใจหรือยังคราวนี้” นายตำรวจถาม

“พอใจ” ทวีพันธ์ตอบ

“ยังนึกไปได้” นายตำรวจกล่าว

ทวีพันธ์ออกไป พร้อมกับเช็คเงินสี่หมื่นบาท

“ผมว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด” นายตำรวจพูดกับชูเวทย์
เมื่อทวีพันธ์ออกไปแล้ว “เพราะถ้าเอาตัวแกขึ้นศาลเรองก็
จะโด่งดังมากมาย จะปล่อยไปเฉย ๆ โดยไม่ทำความพอใจ
ให้แก่เขา เราก็คงไม่รู้ว่าจะตกอยู่ที่ไหนอีกบ้าง เพราะ
คนถ่ายรูปเป็นอีกคนหนึ่ง ซึ่งเราไม่รู้ว่าเป็นใคร”

“ครับ เป็นวิธีที่ดีที่สุด” ชูเวทย์ตอบ “แล้วตัวผมก็ได้ความรู้ที่เป็นคติ มีประโยชน์ถึง ๓ ข้อ ที่จะจำไว้สอนลูกเต้าต่อไป”

“อะไรบ้าง” นายตำรวจถาม

“ข้อที่ ๑ คือ” ชูเวทย์อธิบาย “การรักผู้หญิงเมื่อตนเองยังไม่สำเร็จการศึกษา อาจทำให้การศึกษาล้มเหลว เสียผู้เสียคนจนกลายเป็นผู้ร้ายไปได้”

“ข้อที่ ๒ การที่ไปตระกรุมตระกรามแต่งงานกับใคร โดยไม่สืบให้รู้ว่าเขามักรักอยู่ก่อนแล้ว อาจจะทำให้เสียเงินตงสหมัน เพื่อบริการขอเสียงของตัวเอง และลูกเต้าที่เกิดมา”

“อีกข้อ ๑ ละ” นายตำรวจถาม

“ข้อ ๓ นั่นคือว่า หญิงที่มีสามีแล้ว ถ้าชะล่าใจไปพบคู่รักเก่าเข้า อาจจะถูกตมอย่างร้ายแรงคือ ตมด้วยแรงไฟของถ่านไฟเก่า ซึ่งมีกำลังอยู่เสมอ”

ชีวิตคือการต่อสู้

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

ท่านผู้อ่านที่รัก

ทุกท่านที่เรียนภาษาอังกฤษ ย่อมจะได้พบคำอังกฤษที่ว่า 'Survival of The fittest' ซึ่งท่านจะรู้สึกความยาก ทั้งในการแปล และการเข้าใจความหมาย ครูผู้สอนท่านก็จะอึกอักเพราะไม่สามารถจะแปลให้เคร่งครัดตามมูลศัพท์ และทางไวยากรณ์ ไม่มีทางจะแปลอย่าง

กะทัดรัด ครุต้องให้คำแปลอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้เข้าใจง่าย ๆ
 เช่นว่า “ต้องให้ผู้ที่แข็งแรงจริง ๆ จึงจะมีชีวิตอยู่ได้”
 หรือว่า “ลงท้ายพวกที่อ่อนแอก็ตายหมดเหลืออยู่แต่ผู้ที่
 แข็งแรงที่สุด” การแปลอย่างนี้มุ่งไปในทางความหมาย ไม่
 สามารถจะหาคำแปลให้กะทัดรัด เหมือนคำในภาษาอังกฤษ
 ได้ แต่คำอังกฤษคำนี้ มีความสำคัญมาก เขาพูดกันมาก
 เขาใช้กันมาก เป็นภาษิตที่นับถือกันมาก เพราะเป็นคำ
 ของ “ดาร์วิน” ปรัชญาทางมนุษยวิทยาของอังกฤษ ซึ่ง
 ได้รับความนิยมเชื่อถืออย่างสูง

เมื่อเราได้รับคำแปลแล้ว เรายังประสบความยาก
 ลำบากเป็นชั้นที่สอง คือเป็นการยากที่จะให้เรายอมรับ
 และเลื่อมใสในภาษิต หรือคติพจน์อันนี้ เราเคยได้รับ
 คำสอนมาว่า ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วก็อยู่ได้ ธรรมะ
 ย่อมรักษาผู้ที่ประพฤติธรรม ธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก! ก็
 เหตุไฉนเล่าปรัชญาเมธีคนสำคัญของโลก เช่น ดาร์วิน จึง
 มาให้หลักว่า ต้องแข็งแรงจริง ๆ จึงจะอยู่ได้ หรือว่า

ในที่สุดคนแข็งแรงเท่านั้นที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ส่วนคนที่อ่อนแอ
จะพากันตายไปทั้งหมด

แต่ความเป็นไปของโลกและชีวิตมนุษย์ เป็นพิสดาร
อยู่ทุกกาลทุกสมัย ว่าคำของดาร์วินนั้นเป็นความจริง

มหาอาณาจักรอันมหิมาของโรมัน ได้ล้มราบลงไป
ด้วยการรุกรานของพวกคนป่า ซึ่งมีกำลังร่างกายแข็งแรง
กว่า แต่มีคุณธรรมน้อยกว่าพวกโรมัน ประเทศที่เป็น
มหาอำนาจทางทะเล สร้างอาณานิคมอันใหญ่กว้างไว้
เมื่อสามสี่ร้อยปีมาแล้ว กลายเป็นประเทศที่หมดความ
สำคัญในเวลานี้ ดินแดนที่เป็นบ่อเกิดแห่งลัทธิศาสนาเป็น
ต้นทางแห่งการเผยแพร่คุณธรรม ไม่มีสักแห่งเดียว ที่จะ
ดำรงความยิ่งใหญ่ หรือแม้แต่จะรักษาอิสรภาพของตัว
ไว้ได้ ต้องประสบความย่อยยับ หรือตกเป็นทาสของผู้ที่มี
กำลังกายแข็งแรงกว่า ชัยชนะทั้งหลายอยู่ที่แสนยานุภาพ
กำลังกายที่เข้มแข็ง ทำให้มนุษย์กลายเป็นหัวหน้าคน
ในสมัยโบราณดึกดำบรรพ์ และกำลังอันเดียวกันนั้น ยัง
เป็นเจ้าโลกอยู่ในปัจจุบันนี้

พวกเราทุกคน เคยทำถูกและทำผิด เคยประสบ
ความสำเร็จและความล้มเหลว เคยได้รับทั้งชัยชนะ และ
ความพ่ายแพ้ แต่ครั้งใดที่เราทำผิด ล้มเหลวหรือพ่ายแพ้
ถ้าเราจะเก็บมาคิดคำนึงว่า เป็นเพราะเหตุใด เราจะได้
พบ ว่าการกระทำผิด ความล้มเหลวหรือความพ่ายแพ้
ของเรานั้น แปรสับเปลี่ยนกันเกิดจากความบกพร่องรู้ไม่
เท่าทันในเรื่องของชีวิต ซึ่งถ้าเรามีความรู้ในเรื่องของชีวิต
เท่ากับวิชาการบางอย่างแล้ว เราอาจจะไม่ทำผิด ไม่ล้มเหลว
หรือไม่พ่ายแพ้อย่างที่เราระสมมา

พวกเราโดยมาก ได้รับคำสั่งสอนอบรมมาว่าวิทยา
การ ความซื่อสัตย์และความอดุสาหะ สามประการนี้เป็น
ทางแห่งความสำเร็จ เป็นวิถีสันแน่นอนที่จะนำไปสู่ความมี
ชัย เราอาจมีทั้งสามอย่าง แต่เราก็อาจประสบความล้มเหลว
และพ่ายแพ้มามาก ซึ่งเราเห็นจะต้องยอมรับว่าวิทยาการ
ความซื่อสัตย์ และความอดุสาหะ เพียงสามประการเท่านั้น
ยังไม่เพียงพอสำหรับชีวิตมนุษย์เรา เราจำเป็นจะต้องมีอีก
สักอย่างหนึ่ง คือความรู้เท่าทันในเรื่องของชีวิต บางคนเขา

มีวิทยาการน้อยกว่าเรา ซื่อสัตย์น้อยกว่าเรา และอดสาหะ
น้อยกว่าเรา แต่เขาประสบความสำเร็จและโชคชัยยิ่งใหญ่
กว่าเรา ที่เป็นดังนี้ ก็เห็นจะเป็นเพราะเหตุอันเดียว คือ เขา
รู้เท่าทันความเป็นไปในชีวิตดีกว่าเรา

สิ่งสำคัญที่สุด ที่เราควรเรียนในชีวิตของมนุษย์ก็คือ
เรื่องของชีวิตนั่นเอง ไม่มีวิชาการอันใดจะสำคัญเท่ากับวิชา
เรื่องความเป็นไปในชีวิต เพราะถ้าเรารู้เท่าทันความเป็นไป
ในชีวิตแล้ว หนึ่งปีในชีวิตของเรา อาจมีค่าเท่ากับ
๑๐ ปี แต่ถ้าตรงกันข้าม คือถ้าเราไม่รู้เท่าทันความเป็นไป
ของชีวิต แม้จะมีความรุดทางอัน มีความซื่อสัตย์สุจริต
หรือมีความอดสาหะมานะพยายามสักเพียงไร ก็จะต้องเผชิญ
กับความล้มเหลว และความพ่ายแพ้ และในกรณีเช่นนั้น
เวลาสิบปีในชีวิตของเรา อาจจะมีค่าเท่ากับปีเดียว

ความจริงเป็นดังนี้ จะไม่เป็นการสมควรหรือ ที่
เราจะใฝ่ใจหาความรู้ในเรื่องของชีวิตเอง จะไม่เป็นการ
สมควรหรือ ที่เราจะชวนชวายนรู้ความเป็นไปของชีวิต
ให้มากเท่าหรือมากกว่าวิทยาการอื่น ๆ อันที่จริงความรู้

เรื่องของชีวิตนั้น
เสียอีก

มีความสำคัญยิ่งกว่าวิทยาการอื่น ๆ

ขอให้เราตรวจดูความเป็นไปในชีวิต ทั้งของเราเอง
และของผู้อื่น ทั้งในส่วนตัวบุคคล และในส่วนรวมที่เป็น
ชาติเป็นประเทศ ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เราจะได้พบ
ความจริงอันหนึ่งว่า “ชีวิตคือการต่อสู้”

มนุษย์เราต้องต่อสู้ตั้งแต่เริ่มเกิด ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ
ตั้งแต่คลอดจากครรภ์มารดา ตั้งแต่วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว
วัยกลางคน วัยชรา จนกระทั่งถึงดับจิต ความสุดสิ้น
แห่งการต่อสู้ หมายถึงการสุดสิ้นแห่งความเป็นอยู่ การ
สุดสิ้นแห่งชีวิต เพราะความแตกดับของชีวิต ก็คือการที่
มนุษย์หยุดต่อสู้กันเอง

เรื่องที่น่าสนใจของท่านผู้อ่านต่อไปนี้เป็นเรื่องหนึ่ง
ที่พิสูจน์ว่า “ชีวิตคือการต่อสู้” และการต่อสู้เป็นความ
จำเป็นในชีวิต แม้ชีวิตที่อยู่ในวัยเยาว์ในวัยเด็ก

“รับพายเข้าลูกรับพายเข้าฝั่ง เร็วเข้า” นายพรหม
ร้องบอกเด็กบลูกชายของเขา และตัวเองก็พายจ่าอย่างสุดแรง
เพื่อพาเรือน้อยของตนเข้าฝั่ง

เรือนนั้นเป็นเรือเล็ก ๆ ไม่ได้บรรทุกสินค้า หรือ
ข้าวของอะไร แต่บรรทุกสิ่งซึ่งมีค่ามากกว่าสินค้าและของ
ใด ๆ คือบรรทุกคนเจ็บนอนมาในเรือ คนเจ็บนั้นคือละม้าย
ภริยาของนายพรหม มารดาของเตียบ

ในชนบท ทางภาคกลางของประเทศไทย มีจังหวัด
หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ชาย เป็นกำลังสำคัญในการทำรายได้และ
หล่อเลี้ยงประเทศ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
แต่มีได้อยู่บนฝั่งแม่น้ำใหญ่ มีคลองเล็กเข้าไป ภูมิประเทศ
สวยงาม มีทิวเขา ซึ่งแลเห็นจากฝั่งน้ำเป็นเหมือนฉากกัน
อยู่ทางด้านเหนือ ในฤดูแล้ง แม่น้ำลำคลองเล็ก ๆ ก็ยังมี
เกาะแก่งและหาดทราย ให้ความงามและความสุขสบายแก่
ผู้ที่อยากเที่ยวเล่น แม้ในเวลากลางวันจะร้อนจัด พอดตก
กลางคืนก็เยือกเย็น เป็นภูมิประเทศที่ผาสุก นั่นเป็นที่เกิด
ของเตียบ เด็กชายที่กล่าวมาข้างต้น

คลองที่เข้าไปในจังหวัดนั้น ในฤดูน้ำ กับฤดูแล้ง
ผิดกันไกล ในฤดูแล้ง มีเกาะแก่งและหาดทรายอย่างที่
กล่าวมาแล้ว แต่ในฤดูน้ำเกาะแก่งและหาดทรายก็หายไป

รูปร่างของคลองก็กว้างใหญ่ เกือบเป็นแม่น้ำน้อย ๆ เรือ
กลไฟสามารถจะแล่นเข้าไปได้ สิ้นค่านานาชนิดถูกขนเข้า
ไปในเมือง เรือลำใหญ่ ๆ ก็บรรทุกข้าวลงมากรุงเทพฯ
ถ้าในฤดูแล้ง ในเมืองนั้นมีสภาพเหมือนนอนหลับ พอถึง
ฤดูน้ำก็เปลี่ยนสภาพเป็นต้น ลูกชิ้นทำงานอย่างขยันขันแข็ง
งานก็พาพินเมือง เช่นแข่งเรือ ก็มักกันอย่างสนุกสนาน
การเก็บสายบัวในท้องทุ่ง เป็นเครื่องรรมย์ของหนุ่มสาว
ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นความชุ่มชื่นรรมย์ซึ่งเป็นผลที่ฤดูน้ำมาก
ได้นำมาให้

แต่เด็กบร่ายยอมเป็นของลูกคน เมื่อฤดูน้ำมากนำสิ่ง
ที่ค้างมาให้ ก็นำสิ่งที่เลวร้ายมาให้ในเวลาเดียวกัน สิ่ง
ที่ทำความลำบากเสียหาย ซึ่งฤดูน้ำนำมาให้นั้นคือ เรือ
กลไฟ ซึ่งเมื่อเขาแล่นเข้าไปได้ เขาก็แล่นเต็มฝักร โดย
ไม่คำนึงว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่ใคร บรรดาแพที่จอด
เรียงรายอยู่ริมฝั่ง บางทีก็ถูกคลื่นซัดถว้ยซามแตก หรือทำ
ให้เด็กน้อยบวญเจ็บ ซึ่งไม่มีใครกล้าฟ้องร้อง เพราะเจ้า
ของเรือกลไฟเป็นผู้มีอิทธิพล ถ้าไปฟ้องร้องเข้า ความ
เดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นแก่ผู้ฟ้องร้องนั้นเป็นอันมาก

เป็นเรือกลไฟที่เข้าไปรับคนโดยสารเข้าไปจอดอยู่
ในจังหวัดนั้นราวครึ่งชั่วโมง และในระหว่างครึ่งชั่วโมงนี้
ก็เปิดหูดกวนเส้นประสาทของคนทั้งเมือง เพื่อเรียกคน
ให้มาลงเรือของเขา เขาเปิดหูดทุกสองนาที่ เปิดอย่าง
ยาวและโหยหวน โดยไม่ต้องเกรงว่าจะรบกวน หรือทำ
ความรำคาญให้แก่ใคร พอถึงเวลาออกเดิน เขาก็เล่นเติม
ผู้จักร มาเบาเอาหน้อยหนึ่งซึ่งตรงหน้าศาลว่าการจังหวัด
เพราะมีแพหลวงจอดอยู่ ซึ่งถ้าคลื่นซัดแพหลวง และเกิด
ความเสียหายเขาก็จะต้องถูกจับ เมื่อเล่นกลับเข้ามาในวัน
หลัง แต่เมื่อพนหน้าศาลว่าการจังหวัดไปแล้ว เขาก็ปล่อย
เต็มที่ โดยมีต้องเกรงใจใคร

ละม้าย ภริยาของนายพรหม และมารดาของเต็บ
ภายหลังที่มีลูกหลายคนแล้ว สุขภาพก็ทรุดโทรมเจ็บป่วย
บ่อย ๆ เจ็บครั้งหนึ่ง ๆ เป็นเวลานาน และมีอาการมาก
การหาหมอก็หายาก ได้ฟังแต่หมอพระ ครึ่งหนึ่ง ละม้าย
มีอาการป่วยเจ็บอย่างหนัก นายพรหมต้องพาลงเรือน้อย
พายจากที่อยู่ของเขาไปหาหมอพระซึ่งอยู่ห่างไกล เป็นทาง

เรือพายตั่งสองชั่วโมง เรือนั้นเป็นเรือเล็ก นายพรหมพาย
ท้าย เติบซึ่งมีอายุเพียง ๑๐ ขวบ พายหัว และละม้ายซึ่ง
กำลังป่วยอยู่อย่างมากนอนอยู่กลางเรือ แม้โดยลำพังสามคน
ที่อยู่ในเรือนั้น เรือก็เพียบ ต้องพายกันไปด้วยความระมัด
ระวัง ในระหว่างทางอันเป็นที่เปลี่ยว ห่างจากหมู่บ้าน เขา
ก็ได้ยินเสียงเรือกลไฟแล่นมาข้างหลัง

“รับพายเข้าลูก” นายพรหมร้องบอกลูกชาย “รับ
พายเข้าฝั่ง เร็วเข้า”

เติบพายอย่างสุดแรง แต่แรงของเขาก็ไม่มากเท่าไร
เพราะอายุเขาเพียง ๑๐ ขวบ เขาเหลียวไปดูพ่อของเขาซึ่ง
พายจ้อยอย่างสุดแรงเหมือนกัน

เรือกลไฟใกล้เข้ามา แต่ฝั่งยังอยู่ห่าง

“เบาหน่อย พ่อคุณ เบาหน่อย” นายพรหมร้องสุด
เสียง แล้วก้มมองมาที่คนเจ็บซึ่งนอนอยู่ในเรือ “เรือเพียบ
มีคนเจ็บอยู่ในเรือ”

นายท้ายเรือ ลูกชื่อนจากที่ถือท้าย ยืนหันมามองดู
นายพรหมยกมือไหว้ร้องขอให้เขาเบา นายท้ายเรือก็กลับไป
นั่งที่เก่า แล้วก็ไม่ได้ให้สัญญาณที่จะเบาเรือลงจนนัดเดียว

“รีบพายเข้าลูก” นายพรหมร้องส่งลูกชายอีกครั้ง
 หนึ่ง เมื่อรู้แน่ว่าไม่ได้รับความกรุณาของนายเรือผู้มีเกียรติ
 สองคนพ่อลูกพายกันอย่างไม่คิดชีวิต เรือกลไฟผ่านเลย
 เขาไป และคลื่นก็ไล่หลังมา เทพเจ้ายังช่วยเขา พอคลื่น
 จวนถึงเรือ เรือก็เข้าชิดฝั่ง นายพรหมโหนตัวกับต้นไม้
 เพื่อให้หน้าหนักเรือเบาให้เรือสงขุ่นหน่อย สำหรับจะสัคลื่น
 พอประทุงตัวอยู่ได้ ในขณะที่เขาโหนตัวกับกิ่งไม้ ท่าทั้งสอง
 ของเขาก็คอยประคองกราบเรือ เพื่อไม่ให้เอียงคว่ำ

เติบโตไม่รู้จะทำอย่างไร เขาไม่มีความคิดหรือความ
 สามารถที่จะทำอย่างพ่อของเขา เขาได้แต่หันหลังมาดูแม่
 ซึ่งยังนอนอยู่กลางเรือ โดยไม่สามารถจะเคลื่อนไหว คลื่น
 ชัดแรงจนตัวเขาเองเกือบตกลงไปในน้ำเคราะห์ดีที่เรือไม่ล่ม
 แม่ของเขาปลอดภัย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น เป็นภาพที่ติดตาของ
 เติบ และฝังอยู่ในดวงใจอย่างไม่สามารถจะลืมได้ เขาเกลียด
 เรือกลไฟทุกชนิด เขาคิดว่าถ้าเขาโตขึ้น เขาจะหาปืนไป
 คอยแอบซุ่มอยู่ที่ห่างจากหมู่บ้าน คอยยิงเรือกลไฟทุกลำ

ที่ผ่านมา นิสสัยพยายามได้เกิดขึ้นในตัวเขา เหตุการณ์ในวันนั้น ได้สร้างความเคียดแค้นเกลียดชังพวกมั่งคั่ง พวกไม่เห็นอกคนยากจน ทำให้เป็นนิสสัยประจำตัวอยู่ตลอดมา

“ทำไมเขาไม่เบาเรื่อให้เราละพ่อ” วันหนึ่งเติบโต

ถามพ่อของเขา

“เพราะเขาไม่จำเป็นต้องเกรงกลัวเรา เราทำอะไรเขาไม่ได้” พ่อของเขาตอบ

“แล้วทำไมเขาต้องเล่นเบา ๆ ในเวลาผ่านหน้าแพหลวง”

“เพราะถ้าเขาเล่นแรง ทำความเสียหายให้แก่แพหลวง เขาจะถูกจับและถูกทำโทษ”

“ถ้าเรื่อเราล้ม และแม่ตาย เขาจะถูกจับไปทำโทษใหม่พ่อ”

“ที่ตรงนั้นเป็นที่เปลี่ยว ไม่มีตำรวจอยู่ คงไม่มีใครจับเขา เราก็ไม่มีปัญญาจะต่อสู้หรือจับกุมเขา เขาก็ไม่ต้องเกรงกลัวอะไร”

“ถ้าอย่างนั้นในที่เปลี่ยว ๆ ใครจะทำอะไรใครก็ได้”

“คนที่แข็งแรงกว่า ก็สามารถจะทำร้ายคนที่อ่อนแอ
กว่าได้ เช่นเขาเป็นเรือกลไฟลำใหญ่ เราเป็นเรือพาย
ลำเล็ก ๆ อย่าว่าแต่เขาจะแล่นเร็วให้คลื่นซัดเรือเราล่มเลย
แม้แต่เขาจะแกลั้งชนให้เรือเราแตก พวกเราตายหมด เขา
ก็อาจจะทำได้”

“แล้วพวกที่เล็ก พวกที่อ่อนแอจะอย่างไร”

“เราก็ต้องทำให้ตัวเราเติบโต และแข็งแรงขึ้นมา
เท่า ๆ กับเขา”

“ถ้าหว่าทำไม่ได้เล่าพ่อ”

“เราต้องเลี้ยงหนี้ หาทางรอดตาย อย่างที่เราทำมา
ในวันนั้น”

“ทำไมเขาไม่สงสารเราบ้างล่ะพ่อ”

“มนุษย์เขาไม่สงสารกันหรอก คนทุกคนต้องป้องกัน
ตัว ทุกคนต้องมีกำลังแข็งแรงไว้สำหรับต่อสู้การกระทำร้าย
อย่าได้นึกหวังว่าใครจะเมตตาใคร”

คำตอบของบิดาข้างต้นนี้ จะเป็นคำตอบที่ผิดหรือ
ถูกก็ตามที่ แต่เป็นการกล่อมเกลานิสสัยของเด็กให้รู้สึกความ

จำเป็นในเรื่องป้องกันตัว ในเรื่องช่วยตัวเอง และอันที่จริง เขาก็ได้เคยเห็นความจริงอย่างที่บิดาของเขาพูดมาแล้ว ก่อนเกิดเหตุการณ์ในวันนั้น

เดิมทีเดียว เติบเป็นคนมีนิสัยอ่อนแอ กลัวคน ไม่กล้าสู้กับใคร พยายามทำตัวเป็นคนเรียบร้อย เขาเล่าเรียนดีมาก เมื่ออายุได้ ๗ ขวบ พ่อของเขาได้นำไปเข้าโรงเรียนของจังหวัดที่เขาเกิด การศึกษาของเขาเป็นที่พอใจของครูบาอาจารย์ เขาได้ชื่อว่าเป็นเด็กที่มีความประพฤติเรียบร้อยขยันหมั่นเพียร ไม่มีนิสัยเกะกะระราน โอบอ้อมอารีต่อเพื่อนฝูง เขาเข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการดี แต่ในไม่ช้าเขาก็รู้สึกว่าการทำเช่นนั้นไม่ดีจริงอย่างที่เขารู้ใจ

เขาถูกข่มเหงบ่อย ๆ นักเรียนที่โตกว่าเขา ชอบข่มเหงเขาด้วยวิธีต่าง ๆ ยังเป็นลูกคนมั่งมี หรือลูกผู้มีศักดิ์มีตระกูล ยิ่งข่มเหงเขามากขึ้น บางที่เขาถูกพวกเหล่านั้นโขกศีรษะ โดยที่เขาไม่เข้าใจว่าเขาได้ทำผิดอะไร เปล่า เขาไม่ได้ทำผิดอะไรเลย เขาถูกพวกนั้นโขกศีรษะเล่น ก็เพราะ

พวกนั้นรู้ว่าเขาจะโขกเล่นได้เปล่า ๆ โดยที่เต็บจะไม่กล้าต่อสู้ เต็บได้พยายามหลีกเลี่ยง ไม่อยากพบกับพวกนั้น โดยเฉพาะในเวลาหยุดพัก เต็บชอบเก็บตัวอยู่ในชั้นไม่ออกไปเล่นกับเพื่อนเพราะกลัวถูกข่มเหง เมื่อถูกบังคับให้ออกจากชั้น เขาก็หาโอกาสอยู่โดดเดี่ยวไม่กล้าเข้าพวกกับใคร

ด้วยเหตุนี้ เต็บจึงกลายเป็นคนหงอยเหงา และเขาคิดมาก เขาเห็นตัวเขาเป็นเด็กอาภัพ ไม่เหมือนคนอื่นทั้งหลาย ทำไมเด็กอื่นเขาเล่นกันได้ ส่วนเขาเอง ถ้าไปเข้าหมู่ก็ถูกข่มเหง ถูกว่ากล่าวกลาง ถูกผลักให้ล้ม ถูกเตะเล่นตามชอบใจ

มีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำความเดือดร้อนให้แก่เต็บมาก คือพวกนักเรียนที่ตัวโตกว่า ชอบล้อถึงข้อพ่อ ใช้คำล้ออย่างหยาบ ๆ พ่อของเขาชื่อพรหม บางทีเวลาเดินผ่านไป แทนที่พวกนักเรียนจะเรียกชื่อเขา กลับเรียกชื่อพ่อเขาร้ายยิ่งกว่านั้น บางคนเอาชื่อพ่อเขาไปใช้ในทางที่หยาบคายหมิ่นประมาท เช่นพูดว่า พรหมรองนั่ง พรหมเซ็ดเท้า

เต็บไม่เข้าใจ พ่อของเขาไม่เคยมาทำอะไรให้เด็กพวกนี้ เขารักและบูชาพ่อของเขา ทำไมพวกนี้จึงเอาชื่อพ่อ

ของเขามาลบหลู่ ทุก ๆ ครั้งที่เขาได้ยื่นคำกล่าวล่อถึงข้อพ่อ
เขาแค่นใจเสียยิ่งกว่าที่จะมาทำอะไรแก่ตัวของเขาเอง ความ
หมกหมุ่นขุ่นใจของเขา ทำให้เขาไม่สามารถจะนิ่งอยู่ได้
และวันหนึ่ง เขาก็เล่าพฤติกรรมเหล่านี้ให้พ่อของเขาฟัง

“ข้างมันเถอะลูก พวกเด็กเลว ๆ เหล่านี้” พ่อ
ของเขาตอบ “มันจะว่าอะไรก็ข้างมัน”

“ไม่ใช่เด็กเลว ๆ พ่อ” เขาเถียง “พวกลูกคนมั่งมี
ลูกคนบ้านใหญ่ ๆ หนึ่งนั้น ที่เขาชอบข่มเหง ชอบล่อถึง
ข้อพ่อ”

เขาจำคำพ่อไว้ เขาคิดเสียว่า เด็กเหล่านั้นเป็น
เด็กที่ไม่ดี เขาเคยได้รับคำสั่งสอนให้หลีกเลี่ยงเสียให้ห่าง
จากเด็กที่ไม่ดี เขาก็พยายามหลีกเลี่ยง แต่ก็ไม่สามารถ
จะเลี่ยงให้พ้นได้ เพราะเมื่อมาอยู่โรงเรียนเดียวกัน มัน
ก็ต้องพบกันเสมอ ครั้งหนึ่งเขาถูกข่มเหง จนกระทั่งตัว
เขาเองได้รับความเจ็บปวดถึงกับร้องไห้ เขาได้นำความไป
ฟ้องครู

“เพื่อนเขาล้อเล่นนะ” เป็นคำตอบของครู “ไม่
เป็นไรหรอก”

แล้วเรื่องก็เลิกแล้วกันไป เขาถูกข่มเหงเจ็บแปล่
ไม่เห็นคนที่ข่มเหงเขาถูกครูชำระหรือลงโทษอะไร

ต่อมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเขาอยู่ชั้นประถมปีที่ ๓ ซึ่ง
เวลานั้นเขาอายุ ๙ ขวบ เขาถูกนักเรียนที่โตกว่าข่มเหง
อย่างมาก นักเรียนผู้นั้นเอาเท้าเตะเขา เขาพยายามวิ่งหนี
ก็ถูกวิ่งไล่ พอไล่มาหนักเตะซ้ำ โดยไม่มีเหตุผล และเขา
ไม่ได้ทำอะไรให้ เขานำความมาฟ้องครู ครูกลับกล่าวคำ
ยั่วเย้าเขาเอง จนนักเรียนทั้งชั้นหัวเราะครืน ซึ่งนอกจาก
จะถูกเจ็บจากการข่มเหงแล้ว เขายังได้รับความอับอาย
ขายหน้า ซึ่งทำให้เขารสขมเจ็บช้ำในใจเป็นอันมาก

เขามีความคิดที่จะขอย้ายโรงเรียน แต่เขารู้สึกว่า
การพูดเรื่องนี้กับพ่อยากกว่าจะพูดกับแม่ เขาจึงเริ่มพูดกับ
แม่ของเขา และแม่ไม่ขัดข้องในการที่จะย้ายไปอยู่โรงเรียน
อื่น เพราะที่โรงเรียนที่คิดในจังหวัดนั้น มีอยู่สองโรงเรียน
แต่พ่อความทราบถึงพ่อของเขา พ่อก็ไม่ยอมให้ย้ายออก

“ย้ายไปอยู่โรงเรียนไหนก็เหมือนกัน” พ่อของเขา
พูด “เด็กชนิดนี้มันอยู่ทุกหนทุกแห่ง”

“แล้วจะให้ลูกทนนอยู่ไปอย่างไร” แม่ของเขาเถียง

“ก็ต้องทนนอยู่ เพราะที่ไหน ๆ ก็เหมือนกันทั้งนั้น”

“แต่มันข่มเหงกันเรื่อย” เติบพูดกับพ่อ

“แล้วทำไมไม่สู้เขาบ้างล่ะ”

“จะให้ลูกไปสู้อย่างไร” แม่ของเขาเถียงแทน “พวกที่ข่มเหงมันก็ต้องตัวโต ๆ กว่า มันจึงกล้าข่มเหง คนที่มันเล็กกว่าลูก มันก็ไม่ข่มเหง”

“โตกว่าก็จะเป็นไรไป” พ่อของเขาพูด “สู้มันทั้ง ๆ ที่โตกว่าอย่างนั้นแหละ”

เติบเป็นคนเชื่อพ่อ พ่อบอกให้ทำอะไร เขาทำตามเสมอ แต่โดยเฉพาะเรื่องที่พ่อบอกให้สู้กับคนข่มเหงนั้น เขารู้สึกว่าการทำตามได้ยาก เพราะเป็นความจริงอย่างที่แม่เขาพูด คือคนที่เล็กกว่าหรือตัวเท่า ๆ กัน มันก็ไม่มาข่มเหง คนที่มาข่มเหง มันล้วนแต่คนโตกว่าทั้งนั้น เขาไม่แน่ใจว่าถ้าเขาต่อสู้เข้า ผลจะเป็นอย่างไร สิ่งที่เขาแน่ใจนั้นมีอยู่อย่างเดียว คือถ้าไม่สู้เข้า เขาก็จะเจ็บตัวมากกว่าที่จะยอมให้ข่มเหงเสียเปล่า ๆ ฉะนั้น การที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำ

ของพ่อ คือให้ต่อสู้แม่แต่จะโตกว่าตัวนั้น เป็นเรื่องที่เขายังไม่กล้าทำ เขาคงปล่อยให้ถูกข่มเหงไปเรื่อย ๆ

มาวันหนึ่งเขาจึงได้พบเหตุการณ์ที่เป็นเครื่องสอนใจเขามาก ในระหว่างเวลาพัก นักเรียนหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นนักเรียนขนาดเล็ก เล่นอยู่ด้วยกัน เขาเข้าไปอยู่ในหมู่นั้น มีนักเรียนขนาดใหญ่คนหนึ่งเดินมา ผ่านนักเรียนเล็กคนหนึ่งก็เออมมือเขกหัวเล่น คนที่ถูกเขกหัวเป็นเด็กเล็กมาก อยู่ชั้นประถม ๑ และอายุคงไม่เกิน ๗ ขวบ พอถูกเขกหัวก็คว่ำก้นอธิษฐาน เป็นอิฐก้อนโตพอใช้ ข้างถูกที่สีข้างของคนที่มาเขกหัว เลือดไหลออกมาเปื้อนเสื้อ แทนที่นักเรียนคนโตซึ่งมาข่มเหงนั้น จะทำอะไรเด็กคนนั้นต่อไป กลับวิ่งหนี

เรื่องนี้เป็นบทเรียนอย่างสำคัญของเติบโต เป็นบทเรียนที่เข้าสมองมากกว่าคำสอนของพ่อ เขามาคิดว่า เด็กคนนั้นตัวเล็กนิดเดียว แต่ก็ไม่ยอมให้ใครข่มเหงแกล้งเล่นเปล่า ๆ แกสู้ ส่วนเจ้าคนตัวโตที่เป็นนักข่มเหงนั้น เมื่อเห็นว่าการข่มเหงของแกได้รับการต่อสู้ เขาก็วิ่งหนีทง ๆ ที่ผู้ต่อสู้ชนะเป็นเด็กมาก

เติบโตกละอายใจตัวเขาเอง เขาโตกว่าเด็กคนนั้น
มาก เขายังยอมให้ถูกข่มเหงมาตั้ง ๓ ปี ถ้าเขาได้เคยทำ
อย่างเด็กคนนั้นทำ ตั้งแต่แรกที่เขามาเข้าโรงเรียนนี้ เขา
ก็จะไม่ถูกข่มเหงมากอย่างนี้

เขาสังเกตดูต่อมา เด็กที่เอาก้อนอิฐขว้างคนที่
ข่มเหงนั้น ดูมาอีกหลายวัน ก็ไม่ปรากฏว่าถูกข่มเหงอีก
เลย นักเลงโตที่ถูกขว้างไม่กล้าเดินเข้าใกล้ นักเรียนรุ่น
ใหญ่ คนอื่นๆ ไม่กล้าไปล้อเลียนหรือแม้แต่จะถูกเนื้อต้อง
ตัว ส่วนอีกทางหนึ่งเด็กคนนั้นกลับมีเพื่อนมาก ไปทางไหน
ก็มีเพื่อนเด็ก ๆ ห้อมล้อม เขากลายเป็นคนสำคัญขึ้นมา
ทั้งๆ ที่ยังอยู่ในขนาดเล็กที่สุด และอยู่ในชั้นประถมปีที่ ๑
แม้เติบโตก็ต้องสารภาพ ว่าตัวของเขาเองก็รู้สึกนับถือเด็กคนนั้น
เขาชอบมองดูเด็กคนนั้น ด้วยความคิดที่สรรเสริญอยู่ในใจ
ในที่สุดผู้ที่เป็นครูเขาอย่างแท้จริง ครูที่ฝึกหัด และบ่มนิสัย
ของเขาให้เป็นไปในทางที่ดีที่ควรนั้น คือเด็กคนนั้น

แต่ถึงกระนั้นเขาก็ยังไม่แน่ใจ ว่าถ้าเขาถูกข่มเหง
เข้าอีก เขาจะสามารถทำได้อย่างเด็กคนนั้นหรือไม่ เขายัง

ไม่แน่ใจว่าเขาจะทำได้อย่างเด็กคนนั้น เพราะไม่เป็นการ
แน่นอนว่าถ้าเขาทำเข้า คนที่ข่มเหงจะวิ่งหนีเหมือนอย่างหนี
เด็กคนนั้นหรือไม่ ถ้าเขาไม่หนี และเข้ามาทำร้ายอีก จะทำ
อย่างไร

วันหนึ่ง ในขณะที่เขาพยายามเก็บตัวอยู่คนเดียว
นักเรียนรุ่นโตนักข่มเหงคนหนึ่ง ซึ่งเคยข่มเหงและขย้ำ
เรื่องพ่อของเขาเสมอๆ เดินเข้ามาหาเขา เขาไม่อยากเผชิญ
หน้ากับคน ๆ นี้ ซึ่งเขาเกลียดอย่างเหลือเกิน แต่เขาไม่รู้ว่า
จะเลียงหนีไปทางไหนได้

“แม่แกชื่ออะไรมาใช่ไหม” เขาถามเต็บ

“ถามไปทำไม” เต็บย้อนถาม

“ใช่ไหมล่ะ ชื่อนางอะไรมาใช่ไหมล่ะ” นักข่มเหง
คนนั้นพูดต่อ

“ใช่” เต็บตอบด้วยน้ำเสียงอย่างปกติ

“นั่นแหละ” นักข่มเหงคนนั้นพูดอย่างที่ท่าทางที่
น่าเกลียด “เคยเป็นเมียฉันมาก่อน”

ทันใดนั้น ภาพของเด็กน้อยที่คว่ำก้นอิฐว่างเด็ก
ใหญ่ที่มาข่มเหง ก็ปรากฏขึ้นในสมองของเต็บ ถ้าเป็นการ
ข่มเหงอย่างอื่น เขาจะยอมอดใจ แต่นี่เป็นการหมิ่นประมาท
แม่ของเขา เขามองดูรอบ ๆ ตัว หากก้อนอิฐเหมือนอย่าง
ก้อนที่เด็กคนนั้นใช้ไม่ได้ มีแต่ท่อนไม้ท่อนหนึ่ง วางอยู่
ใกล้ ๆ เขา

“รู้ไว้เถอะ” นักเลงโตคนนั้นพูดต่อ “ฉันนี่แหละ
ผัวเก่าของแม่แกละ”

คราวนี้เต็บก็รู้สึกว้า แม่ใจของเขาจะยิ่งขลาด แต่
มือของเขาก็งึกกลัวว่า เขาคว่ำไม้ท่อนนั้นฟาดลงบน
ศีรษะของนักเลงโตคนนั้น อย่างเต็มแรงของเขา โดยที่
นักเลงโตคนนั้นไม่ได้นึกฝัน ว่าเต็บจะทำอย่างนั้น เพราะ
เต็บเคยเป็นลูกไล่ให้เขาข่มเหงมาตลอดเวลา เขานึกว่าเต็บ
จะคว่ำไม้ชิ้นมาเฉย ๆ เขาจึงไม่หลบเลี่ยง เมื่อไม้ท่อนนั้น
ได้ฟาดลงบนศีรษะของเขา เขาก็ถ่วงลงกับพื้นดิน เต็บได้
ตีซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ต่อย่างแรงเช่นเดียวกับครั้งแรก แล้วเขา
ก็เดินไปหาครู

“ผมมาให้ครูทำโทษผม” เขาพูดกับครู

“อะไรกัน” ครูถาม

“ผมตีหัวคนที่ข่มเหงผม”

“รอให้มันมีเรื่องฟ้องร้องกันเสียก่อนสิ” ครูพูด

แล้วถึงเวลาเข้าห้องเรียน ลักประเดี้ยวหนึ่ง เขาถูกเรียกตัวไปหาครูใหญ่ และคนที่ถูกเขาดึงอยู่ที่นั่น เลือดไหลโทรมไปทั้งตัว เขาได้ยินครูพูดว่าหัวแตก เมื่อครูใหญ่ซักถาม เขาก็ให้การชี้แจงว่า เขาได้เคยถูกข่มเหงมาอย่างไร และได้อดทนมาแล้วเพียงไร สำหรับในครั้งนั้น ถ้าเป็นการข่มเหงอย่างที่เคยทำมา เขาอาจจะอดทนต่อไปได้ แต่นี่เป็นการกล่าวร้ายสบประมาทแม่เขา เขาเข้าใจว่าคนทุก ๆ คนจะต้องรักและบูชาแม่ของตัวเอง

ผลของการไต่สวน เขาไม่ต้องถูกลงโทษอะไร เพราะครูใหญ่เองก็แลเห็นว่าคำพูดของผู้ที่ถูกตีหัวนั้น เป็นการหมิ่นประมาทและยั่วโทสะมากเกินไป และครูใหญ่เข้าใจว่า ทางพ่อแม่ก็คงจะไปว่ากล่าวกัน ฉะนั้นครูใหญ่จึงให้เป็นอันเลิกแล้วกันไป

แต่เมื่อผู้ถูกบาดเจ็บนั้น เป็นลูกคนใหญ่คนโต มีอิทธิพลยิ่งใหญ่นั่นในจังหวัดนั้น ความเดือดร้อนจึงมีมาถึงพ่อแม่ของเต็บ เพราะพ่อแม่ของผู้ถูกบาดเจ็บเขาฟ้องศาล ศาลได้พิจารณาแล้ว ไม่ลงโทษอะไร เพราะเวลานั้นเต็บมีอายุเพียง ๙ ขวบ แต่ศาลก็ต้องให้บิดามารดาของเต็บให้ทัณฑ์บน ว่าจะต้องควบคุมดูแลเต็บ มิให้เป็นเด็กเกเรอย่างอื่นต่อไป

เต็บเก็บเอาคำของศาลมาคิด เพราะเขาทำตัวเป็นเด็กดีมาตลอดเวลา ยอมถูกข่มเหงมาเกือบ ๓ ปี พอต่อสู้เข้าบ้าง ถูกหาว่าเป็นเด็กเกเร และทำให้พ่อแม่เดือดร้อน ส่วนเด็กที่เกเรจริง ๆ ข่มเหง และสบประมาทคนอื่นอยู่ตลอดเวลา เขาไม่เคยถูกหาว่าเป็นเด็กเกเร เรื่องเหล่านี้ทำให้เต็บมีตม่น ไม่เข้าใจความเป็นไปของโลกมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร

ผู้ที่ทุกข์ร้อนในเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ คือละม้ายมารดาของเต็บ เพราะกลัวผู้ถูกกระทำร้ายนั้นจะพยายามทำร้ายเต็บภายหลัง แต่บิดาของเขาเห็นตรงกันข้าม คือว่าตั้งแต่

ต่อไป เต็บจะอยู่เป็นสุข ไม่มีใครกล้ำมารบกวนข่มเหง หรือยั่วเย้าหมิ่นประมาทอีกต่อไป

เป็นความจริงอย่างที่บิดาของเขาว่า นักข่มเหงที่เคยข่มเหงเต็บมาแต่ก่อน ไม่กล้าเข้ามาใกล้กราย เต็บไม่ต้องถูกยั่วเย้ากล่าวร้ายหรือสบประมาทอีกต่อไป ตรงกันข้าม ตั้งแต่วันนั้นมา เต็บมีเพื่อนฝูงแวดล้อมมากจนทุกวัน บางคนที่เคยข่มเหงเต็บ ก็เข้ามาเป็นเพื่อน การต่อสู้ของเต็บ แลเห็นผลอย่างชัดเจนในทันทีทันใด อีกหนึ่งเดือน ภายหลัง เต็บก็ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าชั้น ซึ่งเต็บอยู่โรงเรียนมาเกือบสามปีแล้ว ไม่เคยได้รับตำแหน่งนี้

เขามาเล่าความเปลี่ยนแปลงอันนี้ให้พ่อแม่ของเขาฟัง

“จริงตามที่พ่อว่าไหมล่ะ” บิดาของเขาพูด

“คนเรานี้จำเป็นต้องสู้” เต็บพูด

“แน่ละ” พ่อของเขาตอบ “ชีวิตคือการต่อสู้”

“อย่าเพิ่งสอนลูกให้เร็วเกินไปเลย” แม่ของเขาขัด

“ตรงกันข้าม” พ่อตอบ “ฉันสอนลูกช้าเกินไป

เรื่องชีวิตคือการต่อสู้ ควรจะสอนลูกตั้งแต่เริ่มรู้ความ ถ้า

ลูกเข้าใจเรื่องเสียตั้งแต่ก่อนไปเข้าโรงเรียน ลูกจะไม่ถูก
ข่มเหงเลย”

“แปลว่าอะไรพ่อ” เติบถาม “ชีวิตคือการต่อสู้”

“แปลว่าการต่อสู้เป็นของจำเป็นสำหรับชีวิต เป็น
อันหนึ่งอันเดียวกับชีวิต” นายพรหมอธิบาย

“หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นชีวิตนั่นเอง เพราะ
ถ้าคนเราไม่ต่อสู้แล้ว ก็ไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้ การ
ต่อสู้ เป็นของที่ต้องทำตั้งแต่เกิดจนตาย ถ้าหยุดการต่อสู้
ชีวิตก็หมดไปด้วย”

“แต่พระท่านสอน” ละม้ายมารดาของเติบขัดขึ้น

“ว่า ขันติ คือความอดทนเป็นของดี”

“นั่นแหละ แปลว่าการต่อสู้ละ” นายพรหมอธิบาย

“ขันติคือความอดทนต่อสู้ความลำบาก ไม่ท้อถอย นั่นคือ
การต่อสู้”

“แล้วพระท่านสอนว่า ให้ชนะความชั่วของผู้
อื่นด้วยความดีของเรา” ละม้ายกล่าวต่อไปอีก

“ถูกแล้ว” นายพรหมตอบ “ต้องชนะความชั่ว
ของผู้อื่นด้วยความดีของเรา คำว่าความดีนั้นหมายถึงการ

ต่อสู้ ไม่ได้หมายถึงการยอมแพ้ การยอมแพ้ไม่ใช่ความดีเลย
พระพุทธเจ้าเองก็ยังไม่ทรงยอมแพ้แก่หมู่มาร”

“แล้วการตีหัวเขาอย่างที่ถูกทำมานั้น เป็นความดี
ด้วยหรือ” ละม้ายถาม

“ความดีมีหลายอย่าง” นายพรหมตอบ “แพทย์
ที่ผ่าท้องคน ยังเป็นความดี การทำความดีต้องเลือก
หนทางให้พอเหมาะที่จะเอาชนะความชั่ว การที่มีคนมาพูด
หมิ่นประมาทแม่ของเรานั้น เป็นความชั่ว ถ้าเราเอาชนะ
เขาได้ด้วยการตีหัว การตีหัวนั้น ก็เป็นความดี ความดีที่
เหมาะสมสำหรับจะเอาชนะความชั่วอันนั้น”

“แต่บางทีก็ต้องยอมหนึ่งยอมทนเอาบ้าง” ละม้ายพูด
ด้วยความเป็นห่วงว่าสามีจะสอนลูกให้ไปไกลเกินควร

“ถ้ายอมหนึ่งมันจะข่มเหงเรื่อยไป” นายพรหมยืนยัน
“ถ้าเรายอมทนให้เขาเชกหัวหนึ่งครั้ง เขาจะเชกเราไปอีก
หลายครั้ง ถ้าเราทนให้เขาด่า เขาจะด่าเราเรื่อย ถ้าเรา
ทนให้เขาข่มเหง เขาจะข่มเหงเราจนตาย คนที่ไม่รู้จัก
ต่อสู้ ไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้”

“เชื้อพ่อเถาะลูก” นายพรหมอธิบายต่อ “อย่าไปหลงเชื่อว่าถ้าเราดีกับคนอื่นแล้ว คนอื่นจะดีต่อเราเสมอไป เราอาจจะตั้งใจดีอยู่คนเดียว แล้วคนอื่นเขามุ่งร้ายอยู่รอบๆ ข้างเราก็ได้ พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย นั่นเป็นการถูกแท้ ถ้าเราหลงเชื่อว่า คนอื่นตั้งใจดีต่อเราไปหมด นั่นคือความประมาท และเป็นหนทางแห่งความตายอย่างแน่นอน”

นี่เป็นการสอนการอบรม ซึ่งนายพรหมให้แก่ลูก ได้ปลุกฝังนิสัยของเต็บซึ่งเป็นลูกชายคนใหญ่ ให้เลื่อมใสในวิธีการต่อสู้มาแต่ยังเยาว์ นายพรหมมีลูกชายสองคน คือ เต็บ เป็นลูกชายคนใหญ่ และ ตุ่ม ลูกชายคนเล็ก อายุน้อยกว่าเต็บถึง ๔ ปี เต็บเรียนจบประถมปีที่ ๔ เมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ซึ่งเป็นเวลาที่ตุ้มอายุเพียง ๖ ขวบ และยังไม่ได้เข้าโรงเรียน

เรื่องความเจ็บป่วยของมารดา และเรื่องเรือกลไฟดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ได้เกิดขึ้นในปีที่เต็บสำเร็จประโยคประถม และมีอายุ ๑๐ ขวบ เป็นคราห์สุดท้ายของการเจ็บป่วย

ครั้งนั้น ได้รับการรักษาจากหมอพระจนหายสนิท เมื่อ
หายเจ็บในครั้งนั้น ก็เป็นเรื่องหมดเคราะห์ ฐานะของ
ครอบครัวนั้นได้ดีขึ้น โดยทำมาหาได้และมีเงินพอที่จะส่งลูก
มาในกรุงเทพ ฯ นายพรหมกับภริยาได้ปรึกษาดตกลงกันว่า
เมื่อไหน ๆ จะส่งมา ก็ส่งมาเสียทีเดียวทั้งสองคน คือเต็บ
และตุ้ม ซึ่งเป็นลูกผู้ชายสองคนที่เขามียุ้ย นอกนั้นเป็น
ลูกผู้หญิง ซึ่งไม่จำเป็นให้การศึกษาสูง ถึงกับจะมายุ
กรุงเทพ ฯ

การส่งลูกผู้ชายทั้งสองคนมากรุงเทพ ฯ ทำความ
ห่วงใยแก่ละม้ายเป็นอย่างยิ่ง เพราะตั้งแต่ลูกเกิดมาก็ไม่เคย
จากกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตุ้ม ซึ่งเป็นลูกคนเล็กอายุเพิ่ง
ย่างเข้า ๗ ขวบ แต่นายพรหมก็รับรองว่า เต็บพี่ชายมีอายุ
ถึง ๑๑ ขวบแล้ว สามารถที่จะดูแลน้องได้

“เด็กอายุ ๑๑ จะดูแลน้องได้อย่างไร” ละม้ายพูด

“ถ้าเป็นเด็กอื่นก็จะไม่ไว้วางใจ” นายพรหมพูด

“แต่นี้เป็นลูกเต็บซึ่งเขารู้จักกฎของการต่อสู้ สามารถจะ
ควบคุมน้องได้ดี”

เป็นอันว่าละม้ายต้องยอมให้ลูกมากรุงเทพฯ ทั้งสองคน ละม้ายเองก็ได้ลงมากับลูก แต่นายพรหมไม่ได้มาด้วย โดยที่ละม้ายไม่ได้มากรุงเทพฯ บ่อยนัก การแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่ทันสมัย แต่ก็เป็นคนฉลาดสามารถเอาลูกเข้าฝากในโรงเรียนประจำที่เป็นชั้นดีได้ทั้งสองคน

ตุ้มร้องไห้มาก เมื่อรู้ว่าจะต้องจากแม่ และทำให้แม่ต้องร้องไห้หลายพัก ส่วนเดิบนั้น เวลานี้เขาเป็นคนใจแข็งพอที่จะไม่ร้องไห้ แต่ความคิดถึงแม่มียอ้อยไม่น้อย เขาอยากได้รูปแม่ไว้เป็นที่ระลึก เขาได้ชวนแม่ของเขาเข้าไปในร้านถ่ายรูปแห่งหนึ่ง ซึ่งทั้งแม่เขาและตัวเขาก็ไม่เคยถ่ายรูปจนครั้งเดียว

เผอิญเป็นร้านถ่ายรูปใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งพวกคนหรรูกำลังจะเตรียมตัวถ่ายกัน ละม้ายพาลูกขึ้นไปในเครื่องแต่งกายอย่างชาวบ้านนอก ช่างถ่ายรูปก็ไม่สนใจ พวกคนหรรูกำลังจะถ่ายกัน ก็มองดูละม้ายและลูกทั้งสองด้วยสายตาที่ไม่พอใจ

“นี่ ช่าง” ชายคนหนึ่งซึ่งกำลังจะถ่ายรูปอยู่นั้นพูด
กับช่างถ่ายรูป “มีเวลาว่าง ๆ ออกไปตามหัวบ้านหัวเมือง
บ้างสิ ถ่ายรูปวัวควายไร่นามาไว้ดูเล่นบ้าง”

ละม้ายแน่ใจเหลือเกินว่าคำที่สุภาพบุรุษผู้มีเกียรติ
ผู้นั้นพูด หมายถึงตัวเอง เขาหมายความว่าละม้ายกับลูก
ทั้งสองที่เหยียบย่างขึ้นไปบนห้องถ่ายรูปอันหรูหรา ซึ่งคน
ชั้นสูงผู้มีเกียรติกำลังจะถ่ายกันอยู่นั้น มีสภาพเหมือนวัว
ควาย ด้วยความมรสุกดังนั้น ละม้ายจึงจูงลูกทั้งสองกลับ
ลงมา เป็นอันว่าไม่ได้ถ่ายรูป และสมควรจะกล่าวไว้เสีย
ในที่นี้ทีเดียว ว่าตั้งแต่ได้กระทบคำพูดในวันนั้นเข้าแล้ว
ละม้ายไม่ยอมถ่ายรูปอีกเลยจนตลอดชีวิต เมื่อละม้ายถึง
แก่กรรมไปแล้ว พวกลูก ๆ พวกกันเสียชีวิตอย่างเหลือเกิน

สำหรับเดิบ แม้เขาจะมีอายุเพียง ๑๑ ขวบ เขาก็เข้าใจความหมายในคำของผู้มีเกียรตินั้น และเป็นอีกเรื่อง
หนึ่ง ซึ่งฝังอยู่ในหัวใจของเขา ทำให้เขาเกลียดชังพวก
คนหรือคนชั้นสูงเป็นความเกลียดที่ฝังแน่นอยู่ในหัวใจของเขา
เรื่องถ่ายรูปในเรื่องหนึ่ง และเรื่องเรือกลไฟที่กล่าวมาข้างต้น

อีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ในชีวิตของเดิบ เป็นเรื่องสร้างนิสัยใจคอของเขา ซึ่งเกิดผลอันสำคัญในชีวิตข้างหน้าของเขาเป็นอันมาก

เมื่อมารดากลับไปแล้ว เดิบและตุ้มสองคนพี่น้อง อยู่ในโรงเรียนประจำอย่างเรียบร้อย เขาไม่เคยรบกวนพ่อแม่เวลานี้ เพราะเขาอยู่ด้วยกันเพียงสองคน เดิบรู้สึกตัวเองว่าเป็นผู้ใหญ่มาก เพราะเขาต้องรับผิดชอบดูแลน้องตุ้มก็เป็นเด็กน่ารักน่าเอ็นดู เพราะเขอฟังพี่ชายอยู่เสมอ ตุ้มร้องให้คิดถึงแม่ในวันแรก ๆ ทุกวัน และเมื่อเวลาเลิกเรียน เขาก็ไม่เล่นหัวกับใคร กลายเป็นเด็กหงอยเหงา เพราะความคิดถึงแม่ เขาถูกพี่ชายห้ามไม่ให้ร้องให้ แต่ในบางครั้งเขาก็แอบร้องให้โดยไม่ให้พี่ชายเห็น

ส่วนเดิบนั้นไม่ร้องให้ เพราะรู้สึกตัวว่าเป็นผู้ใหญ่มาก แทนที่เขาจะร้องให้ หัวใจของเขากลับเต็มไปด้วยความขงเคียดเกลียดชังความเป็นไปของมนุษย์ ที่ดูถูกดูหมิ่นข่มเหงกัน เรื่องถ่ายรูปกับเรื่องเรือกอล์ฟ เป็นสองเรื่องที่เขาไม่สามารถจะลืมได้ เขาเชื่อว่า มารดาคงจะได้ไปแล้ว

เรื่องถ่ายรูปให้บิดาของเขาฟัง เพราะราวเดือนหนึ่งภายหลัง เขาก็ได้รับจดหมายของบิดา สั่งสอนมาอย่างที่เคยสอน เป็นคำสอนที่รวมอยู่ในข้อความประโยคเดียว คือว่า “ชีวิตคือการต่อสู้” บิดาของเขาได้เขียนคำกลอนบทหนึ่งส่งมาให้ เป็นข้อความดังต่อไปนี้

“มนุษย์เราเขาไม่เมตตากัน
 พวกคนทรูกล้ำคัญว่ายิ่งใหญ่
 เขาดูหมิ่นคนเล่นไม่เป็นไร
 เห็นชาวนาชาวไร่เป็นควายวัว
 พวกทมิฬเครื่องนุ่งกำลั้งแรง
 เขาก็แกล้งคนทั้งหลายไปได้ทั่ว
 ทยากจนอ่อนแอมีแต่ตัว
 ก็ต้องน้อมยอมกลัวไปทั่วกัน
 อันชีวิตเรานี้ไซ้ไกล
 คือการต่อสู้กันอย่างมหันต์
 จำต้องหาเขี้ยวเล็บไว้ป้องกัน
 วิชาสารพันเร่งเรียนไว้

ขอให้ลูกพยายามหาความรู^๑
 ชอบแข่งชอบสู้เป็นนิสัย^{๑ ๘}
 อย่าทำให^๑ร^๑ง^๑เส^๑ง^๑ย^๑ม^๑เจ^๑ย^๑ม^๑ก^๑าย^๑ใจ^๑
 ถ้าเจ็บแล้วจำไว้อย่าได้ลืม”

เติบโตชอบคำกลอน^๕มาก เขาต้องอยู่ประเดี๋ยวเดียว
 ก็จำได้ขึ้นใจ เขาบอกให้ต๋มท่อง^๑ แล้วก็อธิบายให้น้องฟัง
 ว่าตอนนั้นหมายความว่าอะไร อันที่จริงต๋มก็ไม่ค่อยเข้าใจ
 ความหมายนัก แต่เมื่อพี่ชายบอกให้ท่อง เขาก็ท่องจน
 จำได้ ทุก ๆ เข้าเติบโตให้น้องชายว่าคำกลอนที่พ่อเขียน เขา
 มีความตั้งใจที่จะอบรมน้องชายให้รักการต่อสู้เช่นเดียวกับที่
 เขารักอยู่ในเวลานี้

ในขณะที่อยู่โรงเรียนประจำในกรุงเทพฯ นั้น เขา
 แลเห็นชัดว่าข้อความที่บิดาของเขาเคยพูดไว้นั้น เป็นความ
 จริง คือว่าคนเกเรหรือนักข่มเหงนั้น มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง
 อย่าว่าแต่จะย้ายโรงเรียนเลย ให้ย้ายจังหวัดมาอยู่ท่าม
 กลางพระนครก็ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ ในวัน
 แรก ๆ ไม่มีอะไร แต่พอ ๗ วันภายหลัง ก็เริ่มมีเรื่องอย่าง

เคยประสบมาแล้วในโรงเรียนโน้น การล้อเลียนยั่วเย้า
การหาว่าเป็นชาวบ้านนอกป่าเถื่อน ทำผิดพลาดอะไรเล็ก
น้อยก็ถูกหัวเราะเย้ยหยัน เรื่องเหล่านี้มีแทบทุกวัน มากบ้าง
น้อยบ้าง

สำหรับตุ้มน้องชาย ยิ่งร้ายกว่าเต็บ มีเรื่อง
ต้องร้องไห้ทุกวัน เพราะไม่เคยเข้าโรงเรียนมาแต่ก่อน ไม่
รู้จักระเบียบอะไร นอกจากเป็นเด็กบ้านนอก ซึ่งไม่รู้อะไร
แล้ว ทางวิชาก็ยังอ่อนด้วย เขาพยายามช่วยเหลือน้อง
ด้วยการสอนน้องในเวลาหยุดเรียน แต่การถูกยั่วเย้าจาก
พวกเกเร ทำให้ตุ้มท้อถอย ร้องไห้ยากกลับบ้าน ทั้ง ๆ
ที่กลัว และเชอพงพี่ชาย ตุ้มก็กลายเป็นเด็กเคราะห์ร้าย
คนหนึ่ง

โดยมากตุ้มมีอาการหงอยเหงา ไม่เล่นหัวกับใคร
แม้กับพี่ชาย เต็บเข้าใจเรื่องนี้ดี เพราะตัวของเขาที่เคย
เป็นมาแล้ว เมื่อเขายังเป็นคนกลัวคน และถูกข่มเหงถูก
ยั่วเย้ามาก ๆ ก็ไม่อยากจะพวักกับใคร ใช้ความคิดมาก
เกินกว่าที่เขาควรคิด เขาเคยได้ยินได้ฟังมาบ้าง ว่าสำหรับ

เด็กในวัยนี้ ถ้าปล่อยให้เหงาหงอ หรือคิดกลัว และ
เบื่อหน่ายมากเกินไปแล้ว ก็อาจจะทำให้อ่อนแอไปทั้งชีวิต

เขาจับเหตุผลได้ว่าความไม่เหมาะสมของน้องชายก็
เนื่องมาจากการถูกข่มเหง และถูกยั่วเย้าไม่หยุดหย่อน
เวลาอยู่โรงเรียนยังไม่นานพอ ที่จะให้ตุ้มคุ้นเคยแก่ชีวิต
และระเบียบต่าง ๆ หนทางที่จะถูกยั่วเย้าเหยียดหยันก็มีอยู่ทุกวัน
และตุ้มร้องไห้ทุกวัน

เติบโตพยายามขอร้องนักเรียนบางคน ที่ชอบยั่วเย้า
น้องชายของเขาว่า ขอให้ภรรยาบรรเทาการยั่วเย้า เพราะตุ้ม
ยังเด็กเกินไป และเพิ่งเคยจากพ่อแม่เป็นครั้งแรก บางคน
เห็นอกเห็นใจ ยอมละเลิกหรือลดหย่อนการยั่วเย้า แต่บางคน
ยังขอร้องเข้าก็เหมือนยังยุ

มีนักเรียนสองคน ซึ่งเป็นพี่น้องกัน มีสภาพอย่าง
เดียวกับเติบโตและตุ้ม คือเป็นเด็กสองคนพี่น้องมาอยู่ประจำ
แห่งเดียวกัน ได้ความว่าเป็นลูกผู้สูงศักดิ์มั่งคั่ง ได้รับการ
อบรมทางเป็นเจ้าคนนายคนมาแต่กำเนิด คนพี่ชายแก่กว่า
เติบโต ตัวก็โตกว่า คนน้องแก่กว่าตุ้ม และโตกว่าตุ้มด้วย

แต่ไม่โตกว่ากันมากนัก เรียนอยู่ชั้นสูงกว่า ลูกผู้สูงศักดิ์
ทั้งสองคน^๕ ทำความเดือดร้อนให้แก่เติบโตมากที่สุด
สำหรับเติบโต^๖ รู้กว้างตัว เขาทำตัวเป็นผู้ใหญ่เกินตัว และ
เขาเคยแสดงให้เห็น โดยที่เคยต่อยคนชั่วเข้าคนหนึ่ง
ปากแตกเลือดไหล นักเรียนทั่วไปจึงทราบกันว่า เขาเป็น
คนที่ใครจะข่มเหงหรือชั่วเข้าไม่ได้ และตัวเขาเองก็อยู่ใน
โรงเรียนได้ด้วยความผาสุก ความวิตกอันยิ่งใหญ่ของเขา
ก็ค่อนข้างน้อย ซึ่งยังเล็กเกินไป สำหรับที่จะทำให้เหมือน
อย่างตัวเขาได้

ลูกผู้สูงศักดิ์ทั้งสองคน^๕ เป็นผู้ที่ชอบข่มเหง และ
ชั่วเข้า^๖ ต้มมากกว่าใคร ๆ วันหนึ่งเติบโตก็ได้พยายามพูดกับเขา
คือพูดกับคนที่เป้นพี่ชาย

“อย่าข่มเหงผมมากนักเลย ขอความกรุณาเถอะ”

“ทำไม” ลูกชายคนใหญ่ของผู้สูงศักดิ์นั้นตอบ

“ล้อกันเล่นบ้างไม่ได้หรือ”

“น้องผมยังเด็กเกินไป แล้วก็เพิ่งเคยจากบ้านเป็น

“แล้วก็จากมาทำไมล่ะ”

“ก็อยากเรียนเหมือนคนอื่นเขาบ้าง”

“แล้วอยู่ทางโน้นใครเลี้ยงควายล่ะ”

“ใครเป็นคนเลี้ยงก็ไม่ใช้ธุระของคุณ ผมขอร้อง
เพียงว่าอย่าย่น้องผมให้มากไป”

“ฉันจะยั่ว ใครจะมาทำไมฉัน คนในโรงเรียนนี้
ฉันยั่วได้ทุกคน เตะเล่นก็ได้”

“แต่คุณจะมาเตะผมหรือน้องผมไม่ได้”

“ทำไม”

“เพราะผมจะเตะเอาบ้าง”

ลูกผู้สงัดกิดนั้นไม่ตอบว่าอะไร เขามองดูเติบโต
อย่างประหลาดใจ เพราะตั้งแต่เขามาเข้าโรงเรียนนี้ ยัง
ไม่เคยมีนักเรียนคนใด มากล้าพูดกับเขาอย่างนี้ เขาเดิน
หน้าเดินเลยไป เหมือนหนึ่งว่า ไม่เป็นการสมควรที่เขาจะ
พูดกับคนชั้นไพร่หรือเด็กบ้านนอก

แต่เขาก็ไม่ได้หยุดการข่มเหงหรือยั่วเข้าตุ้ม เขาไม่
กล้าทำอย่างนั้นกับเติบโต นอกจากพูดจากระทบบกระเทียบ

เสียดสี ซึ่งเติบโตพยายามอดใจ เพราะเขาอยากจะเชื่อแม่
บ้างเหมือนกัน คือแม่สอนว่าบางครั้งก็ต้องพยายามอดใจ
บ้าง อีกประการหนึ่ง เขานึกถึงพ่อแม่ ซึ่งต้องให้ทัณฑ์บน
ไว้ต่อศาลในเรื่องความประพฤติของเขา เขารู้ว่าถ้าเขามี
เรื่องทำร้ายใคร จนเกิดบาดเจ็บรุนแรง ถึงกับต้องขึ้นโรง
ขึ้นศาลกันอีก ก็จะเป็นความลำบากแก่พ่อแม่ ฉะนั้นเขาจึง
ได้พยายามอดใจอย่างมากที่สุด

แต่ในวันหนึ่ง นักเรียนคนหนึ่งได้จูงน้องชายเขา
ซึ่งเดินร้องไห้ และเลือดไหลตงแต่หน้ามากลงถึงแก้ม พา
มาหาเขา

“ถ้าจะล้มลงไปกระมัง” เขาถามน้องชาย

ตุ้มมัวแต่ร้องไห้ ไม่สามารถบอกอะไรแก่พี่ชายได้

“ล้มหน้าฟ้าตกลงไปที่บันไดหิน” นักเรียนคนที่พามา

นั้นตอบแทน

“ทำไมจึงล้มลงไป”

“ถูกเพื่อนกันถีบเอา”

“ใครเป็นคนถีบ”

นักเรียนคนหนึ่งบอกชอคนลับ ซึ่งเผอิญเป็นลูกผู้สูง
ศักดิ์นั่นเอง แต่เป็นคนเล็ก ซึ่งถึงแม้ตัวจะโตกว่าตุ้ม ก็
นับว่ารุ่นราวคราวเดียวกัน

“ทำไมเขาจึงลับเอา”

“ผมก็ไม่รู้เรื่อง” นักเรียนคนหนึ่งตอบ “เห็นผูกเชือก
รองทำให้เขาอยู่ดีๆ”

“ผูกเชือกรองทำให้เขา” เต็บพูด “ทำไมจึงไป
ผูกเชือกรองทำให้เขา”

“อันผมก็ไม่รู้เรื่อง” นักเรียนคนหนึ่งตอบ

“ตุ้ม เรื่องเป็นยังไง เล่ามาซิ” เขาถามน้องชาย

ของเขา

ตุ้มพูดไม่ออก มัวแต่ร้องไห้

เต็บจับน้องชายเขย่า และพูดอย่างเสียงโกรธ

“ร้องให้ทำไม พูดออกมาว่ามันเรื่องอะไร”

“เขาบอกให้ตุ้มผูกเชือกรองทำให้เขา”

“แล้วยังไง”

“ตุ้มผูกให้เขาแล้ว”

“แล้วทำไมเขาถีบเอา”

“เขาบอกว่าตุ้มผูกไม้ถูก เขาให้ผูกใหม่ ตุ้มไม่ยอม
ผูกให้เขาใหม่”

“แล้วเขาก็ถีบเอาอย่างนั้นหรือ”

“แล้วเขาก็ถีบเอา”

“มาไปด้วยกัน” เต็บพูด

แล้วเขาก็จูงมือน้องชายไป ไปทางที่เข้าใจว่าลูก
ผู้สูงศักดิ์นั้นจะอยู่ และจะพบกันได้ ในระหว่างทางเขาหัก
กิ่งไม้กิ่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อรูตไปออกเรียบร้อย มันก็เป็นไม้เรียว
อย่างดี ๆ

“พี่เต็บจะไปตีเขาหรือ” ตุ้มถามพี่ชาย

“เปล่า” เต็บตอบ “พี่จะตีตุ้ม”

“พี่จะตีตุ้มทำไมพี่” ตุ้มถามอย่างหน้าเสียว

“คือตุ้มจะต้องไปต่อยกับเขา เขาโตกว่าก็ไม่ใช่ไร

พี่ก็เคยต่อยกับคนที่โตกว่า ถ้าตุ้มไม่ต่อยกับเขา หรือหนี
หรือแพ่เขา พี่จะตีตุ้มด้วยไม้นี้”

ตุ้มอยู่ในฐานะที่เคราะห์ร้ายมาก เพราะคนที่เขาถึบ
ตุ้มมาเมื่อตะกน ตุ้มก็กลัวเขา ไม่กล้าสู้เขา คราวนี้พี่ชาย
บังคับให้สู้ และถ้าไม่สู้ก็จะถูกพี่ชายตี ถึงอย่างไรตุ้มก็ต้อง
กลัวพี่ชายมากกว่าคนนั้น เขาเดินหนึ่งโดยไม่พูดจา เกิดมา
ก็ไม่เคยต่อยกับใคร เคยแต่กัด ไม่รู้ว่าจะไปสู้กับเขาอย่างไร
แต่ตุ้มไม่มีเวลาคิดอะไรมาก เพราะเดินไปชั่วประเดี๋ยวเดียว
ก็พบกัน

“ไป” เต็บส่งน้องชาย “สู้เขา ถ้าไม่สู้ พี่จะตี”
แล้วเต็บก็ถือไม้เรียวยืนจ้องอยู่ ส่วนตุ้มก็ตรงเข้า
ใส่ลูกชายท่านผู้สูงศักดิ์นั้น แล้วก็เกิดต่อสู้กันอย่างล้มลุก
คลุกคลาน ทบกันถึบกน ริดคอกันล้มกลิ้ง แล้วกลุกขึ้น
มาใหม่ เด็กคนนั้นเห็นว่าตัวโตกว่า แต่ลงท้ายก็ให้เห็นว่า
ตุ้มมีพิษสงมากพอใช้

นักเรียนอื่น ๆ พากันมาดูแน่น ส่วนครูนั้นไม่รู้ว่า
ไปติดธุระอยู่ที่ไหน ไม่มีใครมาห้ามปรามหรือจับแยกออก
จากกัน พี่ชายของอีกฝ่ายหนึ่ง ก็ยืนคุมเชิงและให้ท้าย
น้องชาย โดยเชื่อว่าน้องชายตัวโตกว่า อีกประเดี๋ยวหนึ่ง

เลือดที่หน้าของน้องชาย ซึ่งมีนอาจจะเป็นเลือดของตุ้ม ที่
หน้าแตก เพราะ ล้มฟาด ที่บันไดไปเปื้อนในเวลาที่ถูกปล้ำ
กันก็ได้ แต่พอเห็นเลือดที่หน้าของน้องชาย พี่ชายก็วิ่งเข้าไป และใน
ทันทีทันใด เติบก็วิ่งเข้าไปขวางไว้

“ปล่อยให้สู้กัน” เติบพูด “ใครไม่ต้องยุ่ง น้องฉัน
เล็กกว่า ฉันยังบังคับให้สู้”

แล้วเด็กน้อยคู่ต่อสู้ทั้งสอง ก็พัดกันเรื่อยไป ใน
ที่สุดก็แลเห็นได้ว่า เป็นเลือดที่หน้า และที่คอของลูกชาย
ท่านผู้สูงศักดิ์นั้น เป็นเลือดที่ออกจากตัวเขาจริงๆ เพราะ
เห็นรอยกัดหลายแห่ง ซึ่งตุ้มไม่เคยต่อสู้กับใคร เคยแต่กัด
ในตอนหลังๆ นี้ ทำทางเด็กทั้งสองผิดกันมาก ตุ้มสู้
อย่างทรหอดอดทน สู้อย่างไม่ลดละ ส่วนอีกข้างหนึ่งนั้นอ่อน
ลงไป ลงท้ายก็ร้องให้พี่ชายช่วย เจ้าพี่ชายก็เข้าไปเกาะ
เอาน้องชายออกมา แต่ตุ้มก็ยังไม่วายยอมปล่อย ลูกคนใหญ่
ของท่านผู้สูงศักดิ์นั้น ก็เอาเท้าถีบตุ้มกระเด็นออกไป และ
ในทันใดนั้น ตัวเขาเองก็ถูกหมัดของเติบเข้าที่หน้าอย่างจัง

“คราวนี้ถึงคราวพี่ต่อพี่ละ” เติบพูด

คู่ปรับกับข้าของเขายืนหนึ่ง แสดงว่าไม่ต้องการจะสู้
กับเต็บ

“เมื่อตะกั๊กถึบน้องชายฉัน” เต็บพูด “ฉันควรจะ
ทำอะไรน้องชายแก่บ้าง แต่ฉันไม่ทำ มา เรามาต่อยกัน”

ลูกท่านผู้สูงศักดิ์นั้นก้าวถอยหลังไป เหลือบไปเห็น
ไม้อันหนึ่งอยู่ใกล้ ๆ สามารถจะใช้เป็นไม้กระบองเหมาะมือ
ของเขา เขาก็คว้ามันนั้นแล้วก้าวเข้ามา แต่ก็ยังไม่กล้าทำ
อะไรเต็บ

“ทั้งไม้เสียเถอะเพื่อน” เต็บพูด “นี่ฉันมือเปล่า
ฉันไม่มีอะไร ถ้าแก่จะสู้ด้วยไม้ ก็ขอให้แก่ระวังตัวให้ดี
เพราะถ้าฉันแย่งไม้จากมือแก่ได้ ฉันจะตีหัวแก่หลายแผล”

ลูกท่านผู้สูงศักดิ์นั้น โยนไม้ทิ้ง แต่ก็ไม่ได้เข้ามาสู้
หันกลับเดินออกไป เต็บวิ่งเข้ารััดคอ แล้วก็ชกที่หน้าเอา
หลายครั้ง อย่างที่คนนั้นไม่ได้ต่อสู้ ชกจนกระทั่งเลือดออก
จากปาก แล้วก็ปล่อย

“นี่เป็นการลงโทษ ที่แก่ถึบน้องฉัน เมื่อตะกั๊ก”
เต็บพูด

แล้วการสงครามเด็ก ๆ ก็สุดสิ้นลง ครูผู้ควบคุมก็มาถึง งานที่ครูต้องทำก่อนอย่างอื่น ก็คือชำระล้างบาดแผลและใส่ยา เสร็จแล้วก็ลงมือชำระคดี

งานชำระคดี เป็นงานที่ยืดยาวมาก เพราะต้องฟังคำพยานหลายปาก ซึ่งทุก ๆ ปาก ให้การในทางที่เป็นประโยชน์แก่เต็บและตุ้มทั้งสอง คนได้ความปรากฏชัด ว่าเรื่องทั้งหมด เป็นความผิดของลูกท่านผู้สังกัด ทางครูก็อีกอีก และเมื่อพิจารณาเห็นว่าลูกท่านผู้สังกัดทั้งสองคน ได้รับบาดเจ็บมากมายกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นอันยกเลิกคดีไม่ลงโทษใคร

เต็บจูงน้องชายซึ่งครูทำแผลใส่ยาให้เรียบร้อยแล้ว ออกมาจากห้องครู

“คราวนี้ตุ้มไม่กลัวใครอีก” ตุ้มพูดกับพี่ชาย

“ใครมาข่มเหง ถึงตัวโตกว่า ตุ้มก็จะสู้กับมัน”

“ตุ้มต้องสู้เขา” เต็บบอกน้องชาย “ถ้าเราไม่สู้เขา เราก็อยู่โรงเรียนนี้ไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็ไม่ได้ พ่อสอนให้เราสู้ เราก็ต้องสู้”

แล้วเขาก็ให้น้องของเขาว่าคำกลอนที่พ่อเขียนมาให้
 ตั้มน่าได้คล้องแคล้ว เติบยอดน้องชายในขณะที่น้องชาย
 ว่ากลอนนั้น เขานึกถึงพ่อ นึกถึงแม่ นึกภูมิใจว่าในวันนี้
 เขาได้สอนให้น้องชายของเขาหลักของพ่อ หลักที่พ่อสอน
 มาให้ว่า “ชีวิตคือการต่อสู้”

๐ ๐ ๕๔
กานาครังท ๑

เรื่องต่าง ๆ ที่ประมวลมาเป็น “วิจิตรวรรณกรรม” เล่มนี้
จำเป็นต้องมีคำอธิบายบ้าง

เรื่องแรกคือ “ไกรมาพระเจ้ากรุงธน” เป็นเรื่อง
ที่ทำให้เกิดความสนใจมากเกินกว่าที่ข้าพเจ้าคาดหมายไว้เมื่อ
แรกเขียน สำนักงาน “เพลนิจิตต์” ได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบ
ในขณะที่เร่ร่อนลงใน “เพลนิจิตต์รายสัปดาห์” ว่ามหาชน
ได้แสดงความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างสูง มีจดหมายมาก
มายหลายฉบับ ถ้ามไปทางสำนักพิมพ์ ว่าเรื่องนี้มีความจริง
ในประวัติศาสตร์เพียงไร ยิ่งกว่านั้น เจ้าหน้าที่ทางหอสมุด
แห่งชาติเองก็บอกข้าพเจ้าว่า มีผู้ไปสอบถามหลายคน ถึง
เรื่องมีผิดๆในหอสมุด ว่ามีความจริงหรือไม่ และตัวข้าพเจ้า

เองก็ถูกถามบ่อย ๆ จากผู้ที่ได้พบปะ ว่าเรื่อง “ไกรหน้า
พระเจ้ากรุงธน” นั้น เขียนเล่นหรือเขียนจริง

ข้าพเจ้าไม่รู้จะอย่างไร การที่จะตอบว่าเรื่องน
ี้มีความจริงในประวัติศาสตร์เพียงไรก็ดี หรือที่จะตอบว่า
ข้าพเจ้าเขียนเล่นหรือเขียนจริงก็ดี เป็นเรื่องที่ตอบยาก แต่
อย่างไรก็ตาม การเขียนเรื่อง “ไกรหน้าพระเจ้ากรุงธน”
นี้ มีหลักฐานซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าจะไม่เบ็ดเตล็ด แต่เมื่อบท
ประพันธ์เรื่องนี้ กลายเป็นที่สนใจใหญ่หลวงของมหาชน
ข้าพเจ้าจำเป็นต้องเผยออก โดยหวังว่าการเผยหลักฐาน
จะทำความพอใจให้แก่ท่านผู้อ่านได้บ้าง

เมื่อรวบรวมหนึ่ง ก่อนเขียนเรื่องนี้ ท่านผู้มเกียรตผู้หนึ่ง
ซึ่งสืบเชื้อสายตรงจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และเป็น
ผู้ใหญ่มากพอที่จะไม่พูดอะไรเล่น ๆ กับข้าพเจ้า ท่านยืนยัน
พร้อมด้วยหลักฐานคำบอกเล่า ที่ท่านได้ยินได้ฟังและจดจำ
สืบต่อกันมา ว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่ได้ถูกประหาร
ที่บ่อมวิชัยประสิทธิ์ ในวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๔
อย่างที่ปรากฏในพงศาวดาร แต่มาสิ้นพระชนม์เมื่อ ๓ ปี

ทำตามที่ท่านเล่า แต่ก็ไม่สามารถจะทำการที่เป็นความจริง
 ในประวัติศาสตร์ได้ ข้าพเจ้าถึงเรื่องยาชนิดหนึ่งซึ่งคน
 โบราณเรียกว่า “ยาผีบอก” คือ คนนอนหลับฝันไปว่า
 ผีมาบอกยาให้ ผสมด้วยสิ่งนั้นสิ่งนี้สำหรับแก้โรคชนิดนั้น
 ชนิดนี้ ตามจารีตประเพณีถือกันว่า ผู้ที่ได้รับบอกจากผีจะ
 ต้องไม่บอกใคร ต้องจดจำไว้แล้วประกอบยารักษาโรค
 ตามที่ผีบอก ความจริงในเรื่องนี้จะเป็นอย่างไรก็ตามที่
 จะเป็นด้วยความเชื่อมั่นอุปาทานหรืออะไรก็ไม่ทราบข้าพเจ้า
 เคยเห็นประจักษ์ด้วยตาของตนเอง ว่ายาผีบอกนั้นรักษาโรค
 หายได้จริง ๆ อย่างน้อยก็มีหลายกรณีที่ข้าพเจ้าเห็น รวม
 ความว่ายาผีบอกก็อาจมีสรรพคุณจริง รักษาโรคหายจริง
 ก็ได้ แต่ไม่สามารถจะจดลงเป็นตำรับหลวง

ข้อความที่ข้าพเจ้าได้รับบอกเล่าในเรื่องอวสานของ
 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ก็เป็นเหมือนยาผีบอก ซึ่ง
 ความจริงอาจจะเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ก็ได้ เพราะฟังเล่า
 แล้วก็เชื่อ แต่แน่นอนทีเดียว ข้าพเจ้าไม่สามารถจะเขียน

ลงเป็นประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้าต้องเขียนอย่างเป็นนวนิยาย
 ให้อ่านกันอย่างนวนิยาย โดยไม่ถือเป็นจริงจัง ข้อความ
 เบื้องต้นของเรื่อง “ใครมาพระเจ้ากรุงธน” ที่ข้าพเจ้า
 เขียนเป็นเรื่องผิดในหอสมุดนั้น ก็เนื่องจากความคิดที่เอา
 เรื่องนี้ไปเปรียบเทียบกับเรื่องยาผิบอกดังกล่าวข้างต้น ข้าพ-
 เจ้าจึงเขียนเรื่องนี้เป็นเรื่องผิบอกเช่นเดียวกัน แต่
 ข้อความที่เขียนนั้น ไม่ใช่เรื่องผิบอกไปทั้งหมด ความใน
 ภาคต้นเกือบทั้งภาคเป็นประวัติศาสตร์ ข้อความละเอียดเกือบ
 ทั้งหมด แม้แต่พระราชดำรัสสั่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
 ที่รับสั่งในเวลาเผด็จพระสติ เรื่องให้ตัดไม้ไผ่สร้างปราสาท
 สำหรับผู้บุญหรืออะไรต่างๆ นั้น ข้าพเจ้านำมาจากพระ-
 ราชวิจารณ์ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงพระปิย-
 มหาราช ซึ่งเป็นเอกสารประเสริฐสุดอันหนึ่ง เกี่ยวกับ
 พระราชประวัติของพระเจ้ากรุงธนบุรี การจับกุมและต่อสู้
 พร้อมทั้งเรื่องของพระยาอำมาตย์พระยาธิเบศร์ ก็มาจาก
 หนังสือพระราชวิจารณ์นั้น

มีเรื่องเดียวที่ข้าพเจ้าเขียนตามคำบอกเล่า หรือเขียนอย่างยาผีบอก ก็คือเรื่องมีคนไปตายแทนสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทำให้ดำรงพระชนม์อยู่ต่อไปได้อีกถึง ๓ ปี แม้ความในตอนนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่กล้าจะบอกความจริง ข้าพเจ้าเขียนด้วยความรู้สึกก้ำกึ่ง เพราะอาจจะเป็นความจริงก็ได้ คิดดูเหตุผลแวดล้อมก็มีหลายอย่าง คำนวณดูความห่างกันในระหว่างวันที่ว่าถูกประหาร กับวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ ก็เป็นเหตุผลแวดล้อมที่คอยจะจูงใจให้เชื่อเสียว่าไป เรื่องคนหน้าตาเหมือนกัน ปลอมตัวมาตายแทนกัน ไม่เป็นเรื่องประหลาดสำหรับสมัยโบราณ มีเรื่องชนิดนี้คนทั่วไปไม่ต้องโบราณถึงไหน เพียงของฮิตเลอร์เมื่อเร็วๆ นี้เอง ยังมีคนที่หน้าตารูปร่างเหมือนฮิตเลอร์ถึง ๔ คน ซึ่งฮิตเลอร์เองได้ให้คนเหล่านั้นแต่งกายไว้หนวดเหมือนฮิตเลอร์ แบบไปในที่ต่างๆ เพื่อให้คนทั้งหลายเข้าใจว่าฮิตเลอร์ไปเอง และเพื่อซ่อนความจริงว่าฮิตเลอร์จะไปทางไหน เพื่อความปลอดภัยของฮิตเลอร์ เวลาฮิตเลอร์ไปตากอากาศในที่ที่ไม่ไว้วางใจว่าจะปลอดภัย ถ้าจะไปเดินเล่นทางหนึ่งก็ส่งตัวปลอมไป

เดินเล่นอีกทางหนึ่ง เพื่อว่าถ้ามีคนร้ายก็จะได้ทำร้ายตัว
ปลอมไป เรื่องชนิดนี้เขาทำกัน และไม่ใช่เรื่องแปลก
ประหลาด ถึงกับจะบอกว่าเชื่อไม่ได้เสียทีเดียว

นี่เป็นผลจากการเขียนเรื่อง “ใครฆ่าพระเจ้า
กรุงธน” และเมื่อท่านได้เห็นผลจากอย่างนี้ ท่านคงจะ
เห็นใจข้าพเจ้า ว่าเป็นการยาก ที่ข้าพเจ้าจะบอกว่านี่
เรื่องจริงหรือไม่จริง เขียนจริงหรือเขียนเล่น ข้าพเจ้าทำได้
แต่เพียงว่า ขอฝากบทประพันธ์เรื่องนี้ไว้ประกอบความดี
ของท่านผู้อ่านต่อไป

เรื่องที่ ๒ คือ “รูตวเมอจะตาย” นี่ก็ไม่ใช่ความ
คิดของข้าพเจ้า เป็นเรื่องละครเรื่องหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้ดู
ที่กรุงปารีส ครังยังเป็นหนุ่ม เมื่อเกือบ ๓๐ ปีมาแล้ว ดู
แล้วก็ลืมไปเสียช้านาน ไม่ทราบว่าจะอะไรมาสะกิดใจให้นึก
ขึ้นได้ จึงเก็บเอาเค้าเรื่องมาแต่ง “รูตวเมอจะตาย” เป็น
เรื่องสั้น ๆ ที่นำมารวบรวมพิมพ์ไว้ในเล่ม (ชุดที่ ๔) นี้

เรื่องที่ ๓ คือ เรื่อง “กรุฑาดำ” เป็นเรื่องอิง
ประวัติศาสตร์ แม้จะเป็นแต่เพียงอิง เนื้อเรื่องทั้งหมดเป็น

ความนึกฝัน แต่สาระสำคัญก็ไม่หนีความเป็นไปในกรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวกรุงแตก และก็มีความจริงบางประการที่ใส่แทรกอยู่ในเรื่องนั้น เช่นเรื่องคลองมหานาค เรื่องจำนวนคนที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยและเรื่องกษัตริย์ ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ทรงทำขึ้นภายหลัง

“เรื่อง ‘กรรุดำ’” นี้ได้เคยเขียนลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน และเคยสร้างเป็นละครซึ่งก็ได้การต้อนรับของมหาชนอย่างคับคั่ง เป็นละครที่ได้ผลดีเรื่องหนึ่งในบรรดาละครที่ข้าพเจ้าสร้างมา ต่อมาได้พิมพ์เป็นเล่ม แต่ผู้ที่ขอเอาไปจำหน่ายได้ไปเปลี่ยนชื่อเป็น “พรพลย์” โดยที่ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย อย่างไรก็ตามเรื่อง “กรรุดำ” ที่พิมพ์ออกจำหน่ายภายใต้ชื่อเรื่อง “พรพลย์” นั้น ได้พิมพ์เป็นจำนวนน้อยจำหน่ายในการพิมพ์นั้น ข้าพเจ้าได้กลับใช้ชื่อ “กรรุดำ” ที่เคยใช้มาแล้วทั้งในเรื่องละคร และในเรื่องนิยาย

“กรรุดำ” เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าได้เขียนด้วยความประณีตบรรจงยิ่ง เขียนแล้วรื้อทบทวน และเขียนใหม่ถึง ๓ ครั้ง เป็นบทประพันธ์ที่ข้าพเจ้ารักมากเรื่องหนึ่ง

(๑๐๔)

เรื่องที่ ๔ คือเรื่อง “ศิลปะสมัยใหม่” นั้น คำว่ากัน
มาหลายทอด ชั้นเดิมทีเดียว คนอังกฤษได้เขียนเรื่องชนิดนี้
ลงในหนังสือพิมพ์อังกฤษชื่อ Pearson's magazine ฉบับ
ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๙ คือเมื่อ ๓๓ ปีมา
แล้ว และให้ชื่อเรื่องว่า Drauvn Blank พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้ทรงนำเอามา
แปลเป็นบทละคร แต่ได้ทรงประพันธ์บทละครนี้เป็นภาษา
อังกฤษ ทรงตั้งชื่อเรื่องใหม่ว่า “Eliminicts” ข้าพเจ้า
ได้คว้าเอามาอีกต่อหนึ่ง แปลเป็นนวนิยายเรื่องสั้น และ
ให้ชื่อว่า “ศิลปะสมัยใหม่”

เรื่องที่ ๕ ถึง ๑๑ ทั้ง ๗ เรื่องนี้ ได้เขียนราว
พ.ศ. ๒๔๗๔ ทั้งนี้ ทุกเรื่องได้อาไกรเรื่องและแนวคิด
มาจากวรรณกรรมฝรั่งเศสทั้งสิ้น โดยเฉพาะเรื่องที่หนึ่ง
คือเรื่อง มหาภัยในอเมซัน นั้น ได้แปลจากภาษาฝรั่งเศส
เลยทีเดียว

ตามปกติข้าพเจ้าไม่ชอบแปล การแปลหนังสือเป็น
งานที่ทำได้ช้าและเหน็ดเหนื่อยมากสำหรับข้าพเจ้า เพราะ

(๑๐๕)

ว่าเมื่อได้แปลแล้ว ก็ไม่ชอบแปลอย่างที่สุดเอาเผือกิน ได้พยายามแปลอย่างรักษาดั้งเดิม และความยากลำบากอยู่ที่การหาคำไทยให้ได้ความหมาย และน้ำหนักเท่ากับคำภาษาต้นฉบับ ซึ่งเป็นงานที่ทำได้ช้ามาก แต่อย่างไรก็ดี สำหรับเรื่อง มหาภัยในอเมซอน ซึ่งจัดไว้เป็นเรื่องที่ ๑ ในเล่มนี้ ความในต้นฉบับบรรยายดี จนตั้งใจให้อยากแปล จึงได้ใช้วิธีแปลที่เดียว และดูเหมือนจะเป็นเรื่องแปลเรื่องเดียวที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้

ส่วนอีก ๖ เรื่อง คือเรื่องที่ ๑๒ ถึงเรื่องที่ ๑๗ นั้นเป็นเรื่องใหม่เขียนในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ทั้งสิ้น วิจิตรวรรณกรรมจะเป็นหนังสือชุดสำคัญชุดหนึ่งที่จะได้รวบรวมบทประพันธ์ทั้งหมดของข้าพเจ้าไว้สนองความต้องการของท่านผู้อ่านอย่างครบถ้วน

วิจิตรวรรณ

๒๘ ธันวาคม ๒๔๙๔

ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน

ภายหลังที่ข้าพเจ้าเข้ามารับตำแหน่ง
บรรณารักษ์หอสมุดได้หกเดือน เหตุการณ์
ที่จะเล่าเรื่องนี้ จึงได้บังเกิดขึ้น

ในระหว่างหกเดือน คนยามหอสมุด
ลาออกและต้องผลัดเปลี่ยนกันถึงสี่ครั้ง เหตุผล
ที่ลาออกเป็นอย่างเดียวกันทุกคน คือว่าในหอ
สมุดมีผีดุอย่างร้ายแรง ยามที่ลาออกเป็น
คนแรกเป็นคนเก่าแก่ เป็นยามหอสมุดมาเกือบ

ยี่สิบปีไม่เคยถูกผีหลอก ไม่รู้ว่าเวรกรรมอะไรของข้าพเจ้า
 มาเริ่มมีผีดุขึ้น เมื่อข้าพเจ้าเข้ามาเป็นบรรณารักษ์ ข้าพเจ้า
 เสียตายคนยามคนแรกนั้นมาก เพราะเป็นคนที่ไม่ไว้น้ำใจ
 ได้มากที่สุด แกเป็นคนเก่า ถึงกับมีบ้านช่องอยู่ในบริเวณหอ
 สมุด และมีลูกเต่าอยู่ในนั้น แกเคยปรารภว่า เมื่อแกทำงาน
 ครบ ๒๕ ปี แกจะขอเบียดบ้านญาติแล้วให้ลูกชายรับหน้าทึแทน
 ส่วนตัวแกจะอยู่คอยดูแลให้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นทางดีที่สุด
 เพราะหอสมุดเป็นสมบัติที่มีค่ายิ่งใหญ่ เอกสารบางฉบับ เช่น
 เอกสารลับในราชการซึ่งเป็นเอกสารเก่า หนีอายุตั้งร้อยปี
 แต่ต้องสงวนเป็นความลับไม่เปิดเผย ก็เก็บอยู่ในหอสมุดนี้
 ของเหล่านี้มีค่าเท่ากับวัตถุโบราณ ซึ่งกระทรวงรวมโดยเฉพา
 อย่างยิ่งที่เป็นชาวต่างประเทศอาจให้ราคาเป็นจำนวนหมื่น

“ที่ว่าผีดุนั้น เป็นอย่างไร” ข้าพเจ้าถามคนยาม
 คนเก่า ที่จะลาออกเป็นคนแรก

“คืนหนึ่ง” คนยามเล่า “ราวสองยามเศษ ผม
 เห็นแสงไฟทางช่องหน้าต่าง ซึ่งเป็นกระจกทางห้องเก็บ
 หนังสือเก่า สว่างไปทั้งห้อง”

“แสงไฟอะไร ไฟฟ้าหรือไฟอะไร” ข้าพเจ้าถาม

“ในชั้นแรกผมก็ไม่ว่าเป็นแสงไฟอะไร” คนยาม

ตอบ “ผมรีบไขกุญแจเข้ามาดู เป็นแสงไฟฟ้า แปลว่า
ไฟฟ้าทุกดวงในห้องนั้นเปิดหมด”

“เธอไม่ได้ปลดสวิชใหญ่ดอกหรือ”

“เรื่องสวิชใหญ่ ผมระวังเหลือเกิน ทุก ๆ เวลา
เย็น ผมปลดเสมอ”

“สวิชใหญ่อยู่ไหน”

“อยู่ที่เรือนผมเอง ส่วนสวิชเล็กประจำหอสมุดทุก
ห้อง ผมเปิดไว้ ถ้าสงสัยว่าจะมีโจรกรรมหรือมีอะไรผิด
แปลกขึ้นในหอสมุด ผมก็เปิดสวิชใหญ่ที่อยู่เรือนผม ไฟฟ้า
ทุกห้องในหอสมุดจะสว่างขึ้นทันที แต่ที่แปลกประหลาด
สำหรับคือนั้น คือเมื่อผมเห็นแสงสว่างขึ้น ผมก็ดูสวิชใหญ่
ที่บ้านผม มันก็ไม่ได้สับ ไม่สามารถจะส่งกระแสไฟเข้ามา
ในหอสมุดได้ ผมจึงไม่ทราบ bahwa หอสมุดนั้นสว่างขึ้นด้วยแสง
อะไร ครั้นผมไขกุญแจเข้ามาดู จึงแลเห็นหลอดไฟฟ้าทุก

หลอดสว่างขึ้นด้วยแรงไฟฟ้า ซึ่งผมไม่สามารถจะเข้าใจได้
ว่าแสงสว่างมาจากไหน”

“แล้วเธอทำอะไรต่อไป”

“ผมเข้าไปดูในห้อง ตรวจทุกซอกทุกมุม ไม่เห็น
มีใคร และไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลย ในระหว่างที่ผม
พยายามตรวจ ไฟก็ดับมืด เป็นความมืดอย่างแท้จริง ผม
รู้สึกว่าคุณถูกปลุกอย่างแรง จนตัวเซไปโดนเก้าอี้ ผมคิด
ว่าเป็นคนร้าย ก็ร้องเรียกลูกชาย บอกให้เขาสืบสวธิใหญ่
เขาสืบสวธิใหญ่ และไฟก็สว่างขึ้นใหม่ทุกห้องในหอสมุด
ผมกับลูกชายช่วยกันตรวจดูจนทั่วไม่มีอะไรเลย ผมจึงใส่
กุญแจหอสมุด แล้วปลดสวธิ ในคืนนั้น ก็ไม่มีเหตุการณ์
อะไรต่อมา”

“แล้วมีอะไรอีก” ข้าพเจ้าถาม

“อีกราวสองอาทิตย์ต่อมา ก็มีแสงสว่างขึ้นในห้อง
นั้นอีก แต่คราวนี้เป็นแสงสว่างน้อยๆ ถึงแม้จะเป็นแสง
น้อยๆ เวลากลางคืนเดือนมืด ก็อาจจะเห็นแสงสว่างได้ดี
คราวนี้ผมปลุกลูกชาย ชวนเขาเข้าไปดูด้วย”

“ห้องเดียวกันกับเมื่อวันก่อนหรือ” ข้าพเจ้าสอบถาม

“ห้องเดียวกันครับ ผมสองคนค่อยๆ ย่องเข้าไปดู
คราวนี้เราเห็น เห็นกันทั้งสองคน” คนยามพูดได้เพียงเท่านั้น
หน้าของแกขาวซีด หยตพูดเพียงแค่นั้น

“เห็นอะไร” ข้าพเจ้าถาม

“เห็นคนชราคนหนึ่ง รูปร่างสูงใหญ่ ยืนเอามือ
ท้าวโต๊ะกลางห้อง”

“แล้วห้องนั้นสว่างด้วยแสงไฟอะไร”

“แสงเทียนดวงเดียว เราไม่เคยมีเทียนอยู่ในห้อง
นั้นเลย ไม่รู้ว่าเทียนมันมาจากไหน เราพากันงงงันไม่กล้า
จะไต่ถามอะไร”

“แล้วยังไง”

“ชายนั้น หันหน้ามาทางเรา หน้าของเขาย่นเป็น
ริ้วรอย เขาเดินมาทางเรา แม้เราจะมีสองคน ก็ตกใจกลัว
มาก เพราะเชื่อมั่นว่าไม่ใช่มนุษย์ เราหลีกเลี่ยงให้เขาเดิน
ไป เขาก็เดินไปตามเจดีย์ทองสมุทซึ่งเป็นทางยาว เราได้
แต่เดินตามเขาไป เพื่อดูว่าเขาจะไปทางไหน”

“แล้วเขาไปทางไหน”

“เขาเดินมาถึงห้องกลาง ซึ่งสร้างตึกเก็บหนังสือไว้
เป็นสามชั้น มือของเขาถือเทียนไปด้วย เขาปีนขึ้นไปจน
ถึงชั้นที่สาม ซึ่งเป็นชั้นสูงสุด เดินไปจนถึงมุมข้างซ้ายทาง
ตะวันตก แสงเทียนก็ดับ และต่อจากนั้นก็ไม่เห็นมีอะไรอีก”

หอสมุดเป็นอาคารชั้นเดียว สร้างแบบโบราณยาว
มาก มีฝาผนังเป็นห้องๆ ห้องหนึ่งก็ไว้หนังสือประเภท
หนึ่ง ที่ห้องกลางที่คนยามพูดถึงนั้น มีเพดานสูงกว่าห้อง
อื่นทั้งสิ้น ทางทางจึงสร้างคานหนังสือ เป็นชั้นที่มันบันไดขึ้น
ไปได้ถึงสามชั้น อันที่จริงหอสมุดทุกห้องเพดานสูงเสมตรง
ทงนั้น เวลากลางคืนนาคกลัวผจรงๆ ห้องที่คนยามบอก
ว่าเห็นผีถึงสองครั้งนั้น เป็นห้องที่เก็บเอกสารที่ยังไม่เปิดเผย
โดยมากเป็นเอกสารระหว่างตอนปลาย สมัยธนบุรี ถึงตอน
ต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ทั้งๆ ที่คนยามคนนั้นเป็นคนเก่าและ
ไม่อยากจะออกไปจากหอสมุดเลย ก็ไม่สามารถที่จะอยู่ต่อ
ไปได้ เพราะนอกจากเหตุการณ์ที่เล่ามาแล้วสองครั้งนั้น

ยังมีเหตุการณ์อื่น ๆ อีก ซึ่งข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องนำมาเล่า
โดยละเอียดในที่นี้

เมื่อยามคนนั้นออกไปแล้ว คนที่เข้ามาเป็นยาม
ใหม่ไม่รู้เรื่องราวอะไร เพราะข้าพเจ้าได้ขอร้องยามเก่าที่
ออกไป ว่าอย่าบ่าวข่าวเรื่องนี้ จะทำให้เกิดความตื่นตื่น
เล่าลือกันเกินสมควร ยามที่เข้ามาใหม่ พออยู่ได้สักสอง
อาทิตย์ ก็โดนเข้าเช่นเดียวกัน คือเห็นไฟสว่างขึ้นก่อน พอ
ไขกุญแจเข้าไปดูก็เห็นคนชราอย่างเดียวกับที่ยามคนเก่าเล่า
ให้ข้าพเจ้าฟัง และพอตามดูไป ก็หายเข้าไปในที่เดียวกัน
ยามนั้นก็ลาออกและต้องเปลี่ยนยามใหม่ คนที่เข้ามาใหม่
ก็ถูกเข้าอีก มีคนหนึ่งเขาถูกตบกลงอยู่ที่เฉลียงหอสมุด
และเข้าขึ้นก็นำบวมขอลาออกทันที ต้องหาคนยามใหม่

เรื่องนี้เป็นปัญญาที่สำคัญสำหรับข้าพเจ้ามาก เนื่องจาก
จากข้าพเจ้าเข้ามาเป็นบรรณารักษ์คนใหม่ และแต่ไหน
แต่ไรมา ก็ไม่เคยมีเรื่องผิดๆในหอสมุด เพิ่งมีในสมัยของ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่เคยเชื่อว่าวิญญาณดวงใดจะโกรธเคือง

หรือกลั่นแกล้งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้จัดให้มีการทำบุญนิมนต์
พระมาเจริญพระพุทธรมณต์และเลี้ยงพระ แต่ไม่ปรากฏ
ผลเลย ยามต่อมาก็ถูกผีหลอกเช่นเดียวกัน ถ้าข้าพเจ้าแก้
ปัญหาเรื่องนี้ไม่สำเร็จ ข้าพเจ้าจะต้องลาออก ลองให้
คนอื่นเขาเป็นบรรณารักษ์แทน ลองดูว่าจะมีผีในสมัยของ
คนอื่นหรือไม่ ข้าพเจ้าเองเป็นคนไม่กลัวผีและไม่เคยเชื่อว่า
มีผี ทางทิศต๑สุดข้าพเจ้าจะต้องทดลองด้วยตัวเอง ให้รู้ว่า
เป็นอะไรแน่

เมื่อตกลงใจอย่างนี้ ข้าพเจ้าก็เข้าไปนอนในหอสมุด
เอาเตียงเล็ก ๆ หลังหนึ่ง มาต๑งในห้องทำงานของข้าพเจ้า
ซึ่งกว้างพอที่จะเอาเตียงไว้ด้วยได้ ข้าราชการอื่นที่เขารู้เรื่อง
เขาอาสามานอนเป็นเพื่อน แต่ข้าพเจ้าได้ห้ามเสียไม่อยาก
ให้ใครมาลำบากกับข้าพเจ้า เพราะก่อนสมัยข้าพเจ้าก็ไม่
เคยมีเรื่องเช่นนี้ อันที่จริงข้าพเจ้าก็ชอบ เพราะข้าพเจ้า
สามารถจะทำงานได้ แม้ในเวลากลางคืน ข้าพเจ้าตื่นใน
ยามนี้ ซึ่งเป็นเวลาตื่นของข้าพเจ้าโดยปกติ แม้ข้าพเจ้า

นอนที่บ้าน ข้าพเจ้าตื่นในยามนี้ และทำงานไปจนรุ่งสว่าง เป็นเวลาทำงานที่ดีที่สุดของข้าพเจ้า เมื่อมานอนในหอสมุด ข้าพเจ้าตื่นในยามเดียวกัน และทำงานด้วยความสบายใจ ข้าพเจ้าทำอย่างนั้นมาเดือนเศษ ไม่มีเหตุการณ์อะไร คนยามก็ตั้งใจ ว่าการที่ข้าพเจ้ามานอนในหอสมุดทำให้ผีไม่กล้ำมา

เมื่อข้าพเจ้านอนในหอสมุดได้ราวเดือนเศษ คืนหนึ่งคนยามก็มาเคาะประตูปลุกข้าพเจ้า ข้าพเจ้าตื่นขึ้นและเปิดไฟสว่าง มองดูนาฬิกาเป็นเวลา ๑.๑๕ น. คนยามบอกข้าพเจ้าว่า มีอะไรแปลกอีกแล้ว ข้าพเจ้ากับคนยามเดินไปที่ห้องนั้น เราย่องไปอย่างเบาๆ พอถึงห้องก็แอบดู เห็นคนแก่จริงๆ อย่างที่ยามบอก วันนั้นกำลังรอตู๋เอกสาร ในช่องที่เกี่ยวกับปลายรัชกาลของพระเจ้ากรุงธนบุรี รือ ออกมากระจัดกระจายอยู่กับพื้น ภาพที่เราแลเห็น เป็นชายชราผมหาว นุ่งผ้าโจงกระเบนไม่ใส่เสื้อ มีแต่ผ้าพาดไหล่ ทั้งผ้านุ่งผ้าห่มเป็นสีขาว เป็นร่างใหญ่ ใหญ่อย่างที่ไม่น่าเชื่อ ว่าคนไทยร่างจะใหญ่ปานนั้น เขาเหวี่ยง

เอกสารบางฉบับลงที่พื้นแล้วก็ยมเสยะ มือทำวสะเอา
เดินไปเดินมา ข้าพเจ้าตกลงใจเดินเข้าไปหาเขา คนยาม
เดินตามข้าพเจ้าเข้าไปด้วย

เขาเหลียวมามองข้าพเจ้า หน้าที่ยมเสยะก็กลับบ้ง
ลงทันที รื้อรอยที่หน้าของเขาแสดงให้เห็นความเหียมโหด
ในดวงหน้า นัยน์ตาจึงโดยไม่กระพริบ ข้าพเจ้ารู้สึกว
นัยน์ตาของเขานั้นเหลือบไปมาไม่ได้ เป็นดวงตาที่จ้องตรง
อยู่อย่างเดียว ข้าพเจ้าแจ้งใจพูด ถ้ามเขาว่า ท่านเป็นใคร
มาจากไหน มาทำไม ไม่มีคำตอบ เขาเดินตรงมาที่ข้าพเจ้า
ซึ่งถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่กลัว หรือไม่เคยเชื่อว่ามผี ข้าพเจ้า
ก็ต้องหลีกทางให้เขา เขาเดินไปตามเฉลียง เทำของเขา
หนัก เสียงเทำของเขาต้งยิ่งกว่าเราสองคน เขาไปที่ห้อง
กลาง ตรงตามที่ยามทุกคนบอก แล้วเขาก็ขึ้นบันได บันได
นั้นเป็นบันไดเหล็ก ซึ่งต้งตรง เวลาขึ้นต้องโหนดัว แม้แต่
คนหนุ่ม ๆ ก็ยังขึ้นได้ด้วยความลำบาก แต่เขาขึ้นอย่าง
คล่องแคล่ว แล้วก็หายไ้ตรงมุมที่ยามทุกคนบอก

ข้าพเจ้ากับยามกลับมายังห้องนั้น ช่วยกันเก็บหนังสือที่กระจุยกระจายใส่คืนเข้าตู้ ในระหว่างนี้ เราได้กลิ่นรูปหอม ซึ่งเราต้องช่วยกันตรวจดูจนทั่ว เพราะเกรงว่าจะมีรูปจุดไว้ที่ไหน และจะทำให้ไฟไหม้หนังสือขึ้นอย่างไรก็ดี เราไม่สามารถจะค้นพบ ไม่มีร่องรอยว่ารูปจุดอยู่ที่ไหน แน่นอน คราวนี้ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นนั้น ไม่ใช่มนุษย์ และนัยน์ตาของข้าพเจ้าไม่ได้วิปลาสไป เพราะไม่ใช่ข้าพเจ้าคนเดียว คนยามก็เห็นพร้อมกับข้าพเจ้า และเห็นอย่างเดียวกันกับที่ยามคนอื่นบอก เคยเห็นมาแล้ว สิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นนั้น ต้องเป็นสิ่งแปลกประหลาดอันหนึ่ง ซึ่งวิทยาการในสมัยใหม่ ไม่สามารถจะอธิบายได้ และข้าพเจ้าจำต้องยอมเรียกสิ่งนั้นว่า ผี

ข้าพเจ้ากลับมานอนที่ห้องเดิมของข้าพเจ้า คนยามเขาจะอยู่เป็นเพื่อน ข้าพเจ้าบอกให้เขาไป ข้าพเจ้าบอกเขาว่า ข้าพเจ้าอยู่คนเดียวได้ ข้าพเจ้าต้องแสดงว่าข้าพเจ้าไม่กลัว เพราะถ้าข้าพเจ้าทำกลัวเสียอีกคนหนึ่งแล้ว ก็จะไม่สามารถมียามเฝ้าหอสมุดได้ ข้าพเจ้ารำลึกถึง

กลืนรูปหอม ที่เราได้กลืนเมื่อเวลาที่เราช่วยกันเก็บหนังสือ
ข้าพเจ้าระลึกได้ว่า การที่กลืนรูปหอมอย่างนั้นแสดงว่าผี
ที่ข้าพเจ้าเห็นนั้น ไม่ใช่ผีร้าย ต้องเป็นผีดีอย่างแน่นอน
อาจจะมาเพื่อให้คุณประโยชน์แก่ข้าพเจ้าก็ได้ เพราะไม่
เคยมีเรื่องเช่นนี้มาก่อนสมัยข้าพเจ้า

คืนนั้นข้าพเจ้าไม่มีรูปเทียนอยู่กับตัว ข้าพเจ้าได้
แต่ยกมือสืบนวประณม ขอแสดงความเคารพต่อดวง
วิญญาณที่ข้าพเจ้าได้เห็น จะเป็นดวงวิญญาณของใครก็
ตามที่ขอให้ได้รับความเคารพอย่างสูงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ไม่มีความเกลียด ไม่มีความกลัว สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เห็น
ข้าพเจ้ามีแต่ความเมตตาจิต ที่ข้าพเจ้าขอแผ่ให้วิญญาณ
ดวงนั้น จะเป็นของใครก็ขอให้ดำรงอยู่ในสุคติ ข้าพเจ้าเชื่อ
ว่าดวงวิญญาณดวงนั้น มาปรากฏในหอสมุดนี้ด้วยความ
ตั้งใจดี และขอให้การปรากฏของดวงวิญญาณนั้น เกิด
ผลประโยชน์แก่ข้าพเจ้าและหอสมุด เราไม่ต้องการอะไร
นอกจากความรู้ สังเกตดูดวงวิญญาณนั้นสนใจในเอกสาร
ตอนปลายรัชสมัยธนบุรี เราต้องการความรู้เพิ่มเติมใน

ตอนนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะความเห็นของนักประวัติศาสตร์
ก็ขัดกันอยู่มากมาย ถ้าดวงวิญญานนี้ รู้เห็นเหตุการณ์
อย่างหนึ่งอย่างใด หากจะโปรดให้ข้าพเจ้าทราบบ้าง ก็
จะเป็นพระคุณอย่างเหลือล้น

ข้าพเจ้าพยายามสร้างมโนภาพ หลับตาเห็นรูป
ร่างที่ข้าพเจ้าเห็นเมื่อตะกั้น และตจจิตของข้าพเจ้าแน่วแน
อยู่ในเมตตา ขอให้วิญญานดวงนั้น ได้รับเมตตาจิตของ
ข้าพเจ้า ท่านต้องการอะไร ขอให้มาบอกข้าพเจ้า ท่าน
สามารถจะให้ความรู้ ขอให้ให้แก่ข้าพเจ้า ท่านจะให้
โดยวิธีไร ก็สุดแต่ความสะดวกของท่าน ท่านอาจจะมา
เข้าฝันบอกข้าพเจ้าในฝัน หรือจะมาปรากฏ ในเวลาที่
ข้าพเจ้าตื่นอยู่นี้ และพูดให้ข้าพเจ้าฟัง ข้าพเจ้าก็จะยินดี ถ้า
หากท่านเดินได้ คั้นหนังสือได้ ท่านก็คงจะพูดได้ ขอให้ท่าน
แน่ใจว่า ข้าพเจ้าเคารพท่าน ขอให้ถือข้าพเจ้าเหมือนลูก
หลาน และให้วิชาความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่การงานของ
ข้าพเจ้าต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปด้วย

ข้าพเจ้าอธิษฐานในใจอย่างนี้ จนกระทั่งหลับ ค็น^๕
ไม่มีเหตุการณ์อะไร ข้าพเจ้าได้จ้างช่างทำศาล แบบศาล
พระภูมิ แต่ทำสวยงามกว่าศาลพระภูมิธรรมดาเป็นอันมาก
ข้าพเจ้าตั้งศาลพระภูมินั้นไว้ในห้องทำงานของข้าพเจ้า ตั้ง
ไว้บนหัวเตียงที่ข้าพเจ้านอน ทำครานี้ข้าพเจ้าหารูปเขียน
เครื่องบูชาไว้พร้อม ทำการบูชา และอธิษฐานขอเชิญ
วิญญาณดวงนั้น มาสถิตอยู่ที่ศาลนี้ และอยู่บนหัว
ข้าพเจ้า ซึ่งแสดงว่าข้าพเจ้ามีความเคารพนับถืออย่าง
แท้จริง ข้าพเจ้าขอเชิญให้มาเข้าฝัน ต้องการอะไร ประสงค์
สิ่งใด ขอให้บอกข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะจัดทำให้ โดยวิธี
การทางพุทธศาสนา หรือจะมาปรากฏตัวต่อหน้าข้าพเจ้า
และให้โอกาสข้าพเจ้าซักถาม ข้าพเจ้าก็มีความยินดี
และเป็นวิธีที่ข้าพเจ้าจะชอบมากที่สุด

หลายวันหลายสัปดาห์ล่วงมา ไม่มีเหตุการณ์อะไร
ทางคนยามก็ไม่เห็นอะไรอีก ข้าพเจ้าก็ไม่ละทิ้งความ
พยายาม ข้าพเจ้าบูชาทุกคืน อธิษฐานทุกคืน ขอร้องอย่าง
เดียวกัน ว่าให้มาหาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอยากพบ ข้าพเจ้า

อยากได้ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องเกี่ยวกับ
อวสานของสมเด็จพระเจ้ากรุงธน

ราวห้าสัปดาห์นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้เห็นภาพอันนั้น
ห้าสัปดาห์ซึ่งข้าพเจ้าบูชา และอธิษฐานไม่เว้นจนวันเดียว
คืนหนึ่งในขณะที่ข้าพเจ้านอนหลับ ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนมี
ไกรมาส่นปลุกให้ข้าพเจ้าตื่นขึ้น ในเวลานอนหลับข้าพเจ้า
จุดไฟสว่างเสมอ ข้าพเจ้าหลับตั้งแต่ ๒๒ น. เมื่อตื่นขึ้น
มองดูรอบ ๆ ห้อง ก็ไม่เห็นมีอะไร แต่ข้าพเจ้าแน่ใจว่า
ข้าพเจ้าตื่นขึ้น เพราะมีคนมาส่นปลุก ข้าพเจ้ามองดูนาฬิกา
เป็นเวลาสองยามพอดี แปลว่าหลับไปเพียงสองชั่วโมง แต่
ไม่รู้สิกร่วงเงยอย่างไร ตื่นขึ้นอย่างแจ่มใส เหมือนอย่าง
ว่าหลับไปตั้งหลายชั่วโมง ที่ตื่นขึ้นด้วยอาการเช่นนั้น ทำ
ให้ข้าพเจ้าแน่ใจว่าคืนนี้จะต้องมีอะไรเกิดขึ้น ข้าพเจ้าจุด
ธูปเทียนบูชาใหม่ แสดงความเคารพต่อวิญญาณดวงนั้น
และบอกให้ทราบว่า ข้าพเจ้าพร้อมที่จะรับเหตุการณ์ทุกสิ่ง
ทุกอย่าง ข้าพเจ้าจะไม่กลัว และไม่รังเกียจประการใด
ขอให้ข้าพเจ้าเห็นผลในคืนนี้ให้จงได้

ข้าพเจ้าไม่เห็นอะไรแปลกประหลาด ไม่มีภาพอันใด
มาปรากฏแก่ตาข้าพเจ้า ในห้องที่ข้าพเจ้านอน ซึ่งเป็นห้อง
ทำงานด้วยนั้น มีแต่ความเงียบสงัด ไม่มีรูป ไม่มีเสียง
มีแต่กลิ่นรูปหอมที่ข้าพเจ้าจืดไว้ ข้าพเจ้าลุกนั่งและคกงนั่ง
อยู่บนเตียงที่ข้าพเจ้านอน ประเดี๋ยวหนึ่งข้าพเจ้ารู้สึกเหมือน
มีมือ ๆ หนึ่งมาจับแขนข้าพเจ้าอย่างเบา ๆ ข้าพเจ้าขมลุก
ทั้งตัว แม้ตั้งใจจะไม่กลัวก็อดขมลุกขมพองไม่ได้ ข้าพเจ้า
รู้สึกว่ามันเย็นเยือก แต่ไม่มีภาพอะไรให้แลเห็น อันที่
จริงให้เหินเสียดีกว่า ข้าพเจ้าพยายามรวบรวมสติไม่ปล่อย
ให้ใจเสีย ข้าพเจ้ามองดูรูปเทียนที่จุดไว้ เห็นควันรูปลอย
ขึ้นเป็นทักษิณาวัตร และเปลวไฟที่ดวงเทียนก็สั่นสะเทือน
เหมือนใครมาจับเข่า มือที่เย็นเยือกนั้น ยังจับแขน
ข้าพเจ้าอยู่

ความรู้สึกของข้าพเจ้าในขั้นต่อมา ก็คือรู้สึกว่ามือ
นั้นจุดดึงข้าพเจ้าไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือน
มีอะไรมาส่งบังคับ ให้ข้าพเจ้าหยิบกระดาดหยิบปากกาขึ้น
เขียน ข้าพเจ้าเขียนด้วยความรู้ความคิด ซึ่งข้าพเจ้าไม่

ทราบว่าได้มาจากไหน ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนมีอะไรมา
กระซิบบอกให้ข้าพเจ้าเขียน และข้าพเจ้าก็เขียนเหมือน
นักเรียนที่เขียนตามคำบอก ในขณะที่เขียนไป ข้าพเจ้า
รู้สึกเย็นตาผาลงทุกที แต่มือกยังเขียนไปได้ ข้าพเจ้าหนัก
ศีรษะเหมือนมีอะไรถ่วงให้ต้องก้มไปทุกที และในที่สุด
ข้าพเจ้าก็ไม่รู้สึกตัวต่อไป

ข้าพเจ้ารู้สึกเมื่อเวลาเช้า ๗.๓๐ น. รู้สึกเหมือน
คนที่ตื่นจากหลับ และตื่นขึ้นมาด้วยความสบายใจ แจ่มใส
เหมือนคนที่หลับสบายอย่างดี สิ่งแปลกประหลาดนั้นคือ
ตรงหน้าข้าพเจ้ามีหนังสือหลายสิบหน้า ซึ่งเขียนด้วยลายมือ
ของข้าพเจ้าเอง เขียนอย่างเรียบร้อย ลายมอดตงแต่ต้น
จนปลาย และมีข้อความเป็นจำนวนมากหลาย ซึ่งตาม
ปกติ ข้าพเจ้าไม่สามารถจะเขียนได้มากถึงเท่านั้น ในช่วง
ระยะเวลา ๖-๗ ชั่วโมง

ข้าพเจ้าได้อ่านบททวนดูโดยตลอด ถ้อยคำสำนวน
กิต্তุเป็นของข้าพเจ้าเอง แต่สาระสำคัญบางตอนหรือหลาย
ตอน ไม่ใช่ความรู้หรือความคิดของข้าพเจ้าแน่ ข้าพเจ้า

ต้องหยุดพิจารณาบางตอนด้วยความสนใจ และตั้งปัญหาถามตัวเองว่า นี่ข้าพเจ้าเอามาจากไหน ข้าพเจ้าไม่เคยรู้ไม่เคยพบเรื่องราวชนิดนี้ แต่พิจารณาดูก็เป็นเรื่องดี และสมเหตุสมผล ทำความกระจ่างบางข้อที่เราไม่เคยคิด และบางข้อที่เราเคยสงสัย ในประวัติการณ์ตอนอวสานของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็มาได้ความแจ่มแจ้งขึ้นเป็นอันมาก

ความสำคัญของเรื่องนี้คือว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่ได้ถูกประหาร โดยคำสั่งของสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก คือสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ไม่ได้ถูกประหารที่กรุงธนบุรี และไม่ได้ถูกประหาร เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๔ ดังที่เราเชื่อกันในทางประวัติศาสตร์ หรือพงศาวดาร แต่กลายเป็นว่า ได้มีผู้ช่วยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ให้รอดการถูกประหาร นำไปซ่อนไว้ที่อื่น ซ่อนไว้เกือบสามปี จึงสิ้นพระชนม์ด้วยการถูกทำร้าย ใครเป็นผู้ปลงพระชนม์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ข้อความที่เขียนไว้ด้วยลายมือของข้าพเจ้าเองนี้ ให้เหตุผลอย่างน่ารู้ น่าฟัง และถ้าความจริงเป็นอย่างนั้น ประวัติศาสตร์ไทยตอนหัวต่อ

ระหว่างสมัยธนบุรี กับสมัยรัตนโกสินทร์ จะเป็นตอนที่งดงามยิ่งตอนหนึ่ง ซึ่งนักศึกษาทั้งหลายจะต้องตื่นตาตื่นใจเป็นอันมาก

แต่ข้าพเจ้าจะอย่างไร กับข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนไว้ใน อันที่จริงไม่ใช่ข้าพเจ้าเขียน มันเป็นลายมือของข้าพเจ้า กระดาษและปากกาของข้าพเจ้า แต่ความรู้ความคิดไม่ใช่ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเคยได้ยินเขาเล่า ว่าคนละเมอลูกขุนตักน้ำได้เต็มตม หรือหงั่วได้ทั้งหม้อ นั้นเป็นการละเมอของคนที่ทำงานอย่างธรรมดา ข้าพเจ้าเป็นนักเขียนนักประพันธ์ ข้าพเจ้าอาจจะละเมอเขียนเรื่องประพันธ์เรื่องขนทงเรื่องก็ได้ หรืออาจจะถูกผีจับมือเขียนหรือเขียนในขณะที่ผีสิง ซึ่งข้าพเจ้าไม่สามารถจะลงความเห็นในทางใด ถึงแม้ข้าพเจ้าจะรู้สึก ว่าข้อความที่เขียนไว้น่าจะเป็นประวัติศาสตร์ชั้นงาม ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถจะถือเป็นหลักวิชา หรือตำรับตำราอะไรได้ เป็นเหมือนยาผีบอก มันอาจจะถูกโรคหายจริง ๆ แต่จะเอาไปเข้าตำรับแพทย์หาได้ไม่

แต่ข้าพเจ้าไม่ควรจะทิ้งข้อความอันนี้ให้เสียเปล่า
ถึงแม้จะไม่ถือเป็นพงศาวดารประวัติศาสตร์ หรือเป็นตำนาน
อย่างไรก็ตามที่ ข้าพเจ้าควรจะขอให้เผยแพร่เรื่องนี้ ท่าน
ผู้อ่านจะเรียกว่านวนิยาย หรือนิทานอะไรก็ตามใจ นี่กว่า
เป็นเรื่องที่เขียนเล่ากันเล่นโดยไม่ถือเอาเป็นจริงจัง แต่ท่าน
ผู้อ่านคงจะมีความเห็นอย่างเดียวกับข้าพเจ้า ว่าเป็นเรื่อง
ที่น่าคิด และมีพฤติการณ์สมต้นสมปลายอยู่เป็นอันมาก
ข้อความที่เขียนไว้แบ่งเป็นสองภาค ภาคต้นว่าด้วยความ
เป็นไป ก่อนที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จะต้องออกจาก
ราชสมบัติ ภาคที่สอง ว่าด้วยความเป็นไปในตอนออกจาก
ราชสมบัติ ดังข้อความต่อไปนี้

ความเป็นไปตอนปลายรัชสมัย

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงเป็นวีรบุรุษคน
หนึ่งที่ชาติไทยจะลืมเสียมิได้ และก็จะไม่มีใครลืม เพราะงาน
ที่ได้ทรงทำไว้ เป็นงานอันยิ่งใหญ่ การกอบกู้อิสรภาพ
ของชาติไทยให้พ้นจากอำนาจของพม่า การแก้ภาวะระส่ำ

ระสายของบ้านเมือง ที่แตกแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่า ให้เข้ามารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำการรบให้ชาติไทยกลับชนะพม่าหลายครั้งหลายหน แม้อาณาเขตของไทยให้กว้างขวางออกไป มากกว่าที่มีอยู่แล้วเมื่อก่อนกรุงแตก ผลของการกระทำเช่นนั้น จะมีได้ก็ไม่เกินสามครั้ง ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ความสำเร็จของพระองค์ เนื่องมาจากที่ทรงแลเห็นการไกล และนิสัยที่เบนนกรบนกสู ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมตาย ครั้นเป็นพระยาวิชิตปราการ หรือเมื่อเรียกกันว่าพระยาตาก ทรงทำการต่อสู้อย่างแข็งแรงที่สุด แต่การต่อสู้อย่างแข็งแรงนั่นเอง ที่เป็นภัยแก่พระองค์ การยิงปืนต่อสู้กับพม่า ที่กำลังประชิดกำแพงพระนครศรีอยุธยา เสียปืนทำให้ท้าวนางข้างในเขตกใจ พระองค์มีความผิดมากที่ไม่นึกถึงว่าพวกท้าวนางนั้นล้วนแต่พวกขวัญอ่อน ยินดีให้พม่าเข้าเมืองเสียดีกว่าที่ได้ยินเสียงปืนต่อสู้ พระองค์ถูกได้สวนถูกตำหนิโทษและถูกสั่งอย่างเด็ดขาด ว่าถ้าจะยิงปืนต้องบอกเข้ามาที่ศาลาลูกขุน เพื่อให้ศาลาลูกขุนบอกเข้าไปข้างใน

ให้พวกท้าวนางที่ชั่วร้ายอ่อนเขาเอาอะไรดูหุเสียก่อน แล้ว
จึงยิงปืนต่อสู้กับพม่าได้

เมื่อการเป็นอย่างนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี คือ
พระยาวชิรปราการในครั้งนั้น ก็มองเห็นได้ชัดว่าสถานการณ์
เป็นอันหมดหวัง ไม่มีทางที่จะต่อสู้ หรือกู้ประเทศชาติได้
ในกรุงศรีอยุธยา พระองค์พร้อมด้วยเพื่อนร่วมใจสี่ห้าคน
กับไพร่พลเป็นจำนวนเล็กน้อย ในความควบคุมของพระองค์
ได้ตีแหวกวงล้อมของพม่าจากค่ายวัดพิชัยมุ่งไปทางทิศตะวันออก
พม่าก็ไม่ได้ปล่อยให้ไปอย่างสบาย ยิ่งยกกำลังรุกไล่
ติดตามไป ต้องต่อสู้กันที่บ้านโพธิ์สังหาร และต้องรบกันกับ
พม่าไปตามทาง ที่บ้านพรานนก ดงศรีมหาโพธิ์ และก็ได้
ชัยชนะทุกครั้ง

ทรงมุ่งหน้าไปทางเมืองระยอง ได้เมืองระยองเป็น
พรรคพวก ย้อนกลับมาชลบุรี ได้ชลบุรีเป็นพรรคพวก
หันกลับไประยองใหม่ รวมกำลังจากคนทีนั้น แล้วก็เลย
ไปจันทบุรี ที่จังหวัดจันทบุรีไม่ใช่ได้เปล่า ๆ ต้องทำการ
รบอย่างเสียเลือดเนื้อ ต้องทรงมีคำสั่งแก่ทหาร ว่าจะให้ทุบ

หม้อข้าว ถัดเมืองไม่ได้ ก็ต้องอดข้าว พระองค์เองได้
ทรงช้างพังศรีบุญชู เข้าชนประตูเมืองจนพังทลายลง
แล้วก็เข้าเมืองจันทบุรีได้ ต่อจากนั้น ก็เสด็จไปเมือง
ตราด ยึดสำเภาจีนที่จอดอยู่ในท่าเมืองนั้นทั้งหมดรวบรวม
ทรัพย์สินเสบียงอาหารไว้ แล้วก็กลับมาจันทบุรี ทรง
สั่งสมกำลังคนทีมนักพรตวิชาการรบ สำหรับจะเป็นทหาร
กู้ชาติ และงานสำคัญที่สุดคือการต่อเรือรบ ในช่วงเวลา
สามเดือนที่ประทับอยู่จันทบุรี ทรงต่อเรือรบได้ถึงร้อยลำ

ในเดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๓๑๐ คือเมื่อกรุงศรีอยุธยา
เสียแก่พม่าแล้ว ๕ เดือน กองทัพเรือกู้ชาติก็แล่นขนาน
จากจันทบุรี เป็นกองทัพหน้าหาญกล้าสำหรับชาติ และ
นำปลานปล้มสำหรับชาวไทยผู้รักชาติ บางทีจะเป็นกองทัพ
เรือกองใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ ที่ชาติไทยเคยมีมา
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ประทับอยู่ลำหนึ่ง ในบรรดา
เรือร้อยลำนั้น ในฐานะเป็นจอมทัพเรือ และดูเหมือนจะ
กล่าวได้ว่า แม้ทัพเรือคนแรกที่ชาติไทย ได้เคยมีมานั้น
คือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทหารทุกคนมีดวงใจเต็มเปี่ยม

ด้วยความกล้าหาญและความเสียสละเตรียมพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับข้าศึก เพื่อหลั่งเลือดลงในแผ่นดินหรือในน่านน้ำของไทย เพราะในกาลสมัยที่เป็นเช่นนั้น ไม่มีทางอื่นที่จะกอบกู้ประเทศชาติ นอกจากการหลั่งเลือด ลมทะเลได้กระพือพัด ให้เรือรบทั้งร้อยลำ แล่นเข้าสู่ปากอ่าวแม่น้ำเจ้าพระยา และแล่นขนานกันเข้ามา จนกระทั่งถึงธนบุรี

แต่ที่ธนบุรีนั้น แทนที่จะได้ต่อสู้กับพม่าข้าศึก กลับต้องต่อสู้กับไทยกันเอง ไทยที่ทฤษฎะ ยอมตนเป็นลูกมือของพม่า มีนามว่า เจ้าทองอิน เมื่อได้ประหารเจ้าทองอินแล้ว ก็ยกขึ้นไปอยุธยา รบกับสุก ญัตติราชการทัพพม่า ที่มายึดครองประเทศไทย รบกันที่โพธิ์สามต้น ได้ชัยชนะเด็ดขาด การก่อกำเนิดเป็นผลสำเร็จ ต่อจากนั้น ก็ทรงปราบก๊กต่างๆ รวบรวมราชอาณาจักร เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมัยกรุงธนบุรีได้เริ่มต้น ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงย้ายราชธานีของไทยมาตั้งอยู่ธนบุรี

เมื่อกู้ชาติสำเร็จ และรวบรวมประเทศไทย เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้แล้ว ทหารกษัตริย์ของพระเจ้า

กรุงธนบุรีก็ได้ทำการรบอย่างสำคัญๆ กับพม่า และขยาย
อาณาเขตออกไปทุกทิศ ทั้งเหนือใต้ และตะวันออก โดย
อาศัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ กับพระอนุชา คือสมเด็จพระ
กรมพระราชวังบวรรมหาสุรสิงหนาท เป็นพระกรทั้งซ้ายขวา
สร้างความมั่นคง ความขยายตัว และสวัสดิภาพให้แก่
ประเทศชาติของไทย

แต่พระองค์เอง องค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีต้อง
ทรงประสบเคราะห์ในตอนปลาย เป็นเคราะห์ร้ายซึ่งไม่มี
ใครคาดหมายว่าจะบังเกิดขึ้น

พงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
เสียพระสติ ข้อนี้นี้ไม่มีใครจะปฏิเสธได้ จดหมายเหตุ
ทั้งทางไทยและต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในเมืองไทยเวลานั้นบันทึก
ข้อความไว้อย่างสอดคล้องต้องกัน ว่าพระสติวิปลาส แต่การ
ที่พระสติวิปลาสนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะบ้าคลั่ง อาจ
เป็นการดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบ้างบางเวลา แต่โดยมาก
ก็ทรงรู้สึกผิดชอบ คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตอยู่ในขีด

กรุงธนบุรีก็ได้ทำการรบอย่างสำคัญๆ กับพม่า และขยาย
อาณาเขตออกไปทุกทิศ ทิ้งเหนือได้ และตะวันออก โดย
อาศัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ กับพระอนุชา คือสมเด็จพระ
กรมพระราชวังบวรรมหาสุรสิงหนาท เป็นพระกรทั้งซ้ายขวา
สร้างความมั่นคง ความขยายตัว และสวัสดิภาพให้แก่
ประเทศชาติของไทย

แต่พระองค์เอง องค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีต้อง
ทรงประสบเคราะห์ในตอนปลาย เป็นเคราะห์ร้ายซึ่งไม่มี
ใครคาดหมายว่าจะบังเกิดขึ้น

พงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
เสียดพระสติ ข้อนั้นไม่มีใครจะปฏิเสธได้ จดหมายเหตุ
ทั้งทางไทยและต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในเมืองไทยเวลานั้นบันทึก
ข้อความไว้อย่างคล่องต้องกัน ว่าพระสติวิปลาส แต่การ
ที่พระสติวิปลาสนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะบ้าคลั่ง อาจ
เป็นการดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบ้างบางเวลา แต่โดยมาก
ก็ทรงรู้สึกผิดชอบ คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตอยู่ในขีด

ที่ใกล้เคียงกัน และไม่เป็นการประหลาด ที่คนเก่งจะมีสติ
วิลาสขึ้นสักวันหนึ่ง

อันที่จริง เรื่องพระสติวิลาสนั้นก็มีมูลเหตุ และ
มูลเหตุก็เนื่องมาจากความใจดีของพระองค์ เมื่อทรงรบ
ชนะพม่าและชนครองประเทศแล้ว ก็ทรงช่วยเหลือพวก
เจ้านายอยุธยา มีเจ้าผู้หญิงสององค์ ที่ทรงเอามาเลี้ยงเป็น
พระชายา คนหนึ่งเป็นลูกเจ้าฟ้าจิด ชื่อหม่อมนิม อีกคน
หนึ่งเป็นลูกกรมหมื่นเทพพิพิธ พ่อตายทั้งสองคน เจ้าฟ้าจิด
ถูกพระยาพิษณุโลก คนของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเอา
ถ่วงนำตาย กรมหมื่นเทพพิพิธเป็นผดุงกษัตริย์คนหนึ่ง เรียก
ชื่อว่าเจ้าพิมาย ถูกประหารชีวิต รวมความว่าเจ้าหญิงทั้ง
สององค์นั้น พ่อตายด้วยการถูกประหารชีวิตในสมัยธนบุรีนี้
ทั้งคู่ ทั้งสององค์ได้มาเป็นพระชายา ซึ่งโปรดปรานหนักหนา
ถึงกับว่า ให้บรรทมอยู่ทั้งสองข้าง เรียกกันว่า หม่อมนิม
และหม่อมอุบล

ต่อมาปรากฏเรื่องหม่อมทั้งสองคนมีชู้กับมหาดเล็ก
จึงถูกเอาตัวมาไต่สวน หม่อมทั้งสองคนสารภาพและทำให้

ประหารชีวิต เพื่อจะได้ตายตามพ่อ เรื่องมีชื่อนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ ไม่มีพิสูจน์แน่ชัด และผู้สันตติกรรมไม่เชื่อว่าเป็นความจริง แต่มีความจริงอยู่อย่างหนึ่ง ว่าถึงแม้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จะทรงรักเจ้าหญิงทั้งสองสักเพียงใด เจ้าหญิงทั้งสองก็มิได้มีความสมัครรักใคร่ในพระองค์นัก ประการหนึ่ง เป็นเพราะเหตุว่า พระองค์มิได้เป็นคนหนุ่ม และอีกประการหนึ่ง พระองค์มิได้มีกำเนิดเป็นเจ้า เจ้าหญิงทั้งสองต้องอยู่ด้วยเพราะความจำเป็น และเจ้าหญิงทั้งสองก็ไม่ลืม ว่าพ่อของเธอถูกฆ่าตายในสมัยกรุงธนบุรีทั้งสองคน ความขุ่นข้องหมองใจได้มีอยู่เป็นลำดับมา เมื่อถูกไต่สวนในเรื่องมีชู้ ก็เลยทำว่า ให้เอาไปประหารเสียเถิด อยากตายตามพ่อ แล้วก็ถูกประหารจริง ๆ

ภายหลังที่ประหารชีวิตหม่อมทั้งสองแล้ว ความปรากฏขึ้น ว่าเรื่องมีชู้สาวนั้น เป็นเรื่องเหลวไหล หามูลความจริงมิได้ ยิ่งกว่านั้นในเวลาที่ถูกประหารนั้นหม่อมอุบถกำลังตั้งครรภ์ จึงเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงโทมนัสอย่างแรงกล้า ถึงกับว่าจะขอตายตามพระราช

ชายาทั้งสองพระองค์ รับสั่งถามคนใกล้ชิด ว่าใครจะตายตามเสด็จบ้าง ทุกคนที่ถูกลถาม ก็บอกว่ายินดีตายตามเสด็จ เพราะเขารู้ดี ว่าไม่สามารถจะพูดอย่างอื่นได้ และการสัญญาว่าจะตายตามเสด็จนั้นไม่มีอันตรายอะไร เพราะเป็นเรื่องตามเสด็จ ไม่ใช่ตายนำเสด็จ เสด็จต้องตายก่อน แล้วเสด็จก็ไม่มีทางที่จะรู้ ว่าใครจะตายตามจริงหรือไม่

สัญญาลักษณแห่งความสตีวิปลาส ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่เวลานั้น มีรับสั่งให้มณฑปพระเข้ามาบังสกุลพระองค์เอง และบังสกุลคนเหล่านั้น แล้วก็ทรงปรารภให้คนเหล่านั้นฟังว่าจะทรงประหารคนเหล่านั้นก่อน แล้วจึงประหารพระองค์เองภายหลัง พวกเหล่านั้นก็งงเง้ง เพราะพูดกันไว้ว่าจะตามเสด็จ บัดนี้จะต้องมานำเสด็จ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากลัวมากหลายคนได้แอบเข้าไปกระซิบกับพระ ขอให้ทรงห้ามสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ขอให้ทรงเลิกก็พาอันนี้ เพราะไม่สนุกสำหรับพวกเขา พระภิกษุได้ทูลอ่อนวอนและทรงเชื่อพระทรงเลิกความคิดเรื่องตายตามนั้นโดยสิ้นเชิง

พระราชชายาที่มีชื่อว่า “ฉิม” นั้น มีสององค์ องค์หนึ่งคือหม่อมฉิมที่ถูกประหารดังกล่าวข้างต้น อีกองค์หนึ่งเป็นลูกเจ้านครศรีธรรมราช มีพระราชบุตร จึงมีฐานะเป็นเจ้าจอมมารดา เรียกกันว่าเจ้าจอมมารดาฉิม เจ้าจอมมารดาฉิมมีน้องสาว เรียกกันว่า หนูเล็ก เจ้าจอมมารดาฉิมได้นำเข้าเฝ้าในขณะที่กำลังทรงโหม่นสรงกล้าถึงพระราชชายาทั้งสองพระองค์ที่ถูกประหารไป

“ฉันเป็นคนเคราะห์ร้าย” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง “ฉันก่อเคราะห์ร้ายให้แก่คนที่ฉันชอบ ฉันนำความทุกข์ให้แก่คนที่ฉันรัก ฉันชอบฉันรักใคร่เข้า คนนั้นก็ได้รับเคราะห์รับทุกข์ทันที จนฉันไม่อยากจะรักใคร่ชอบใคร่อีกแล้ว”

“พระองค์เป็นผู้ทรงพระคุณยิ่งใหญ่แก่บ้านเมือง” เจ้าจอมมารดาฉิมกราบทูล “ทุกคนพร้อมที่จะถวายชีวิตทุกคนเต็มใจที่จะสนองพระคุณ โดยไม่คำนึงว่าจะเกิดผลประการใด”

เป็นอันว่าหนูเล็กได้ถวายตัวเป็นพระราชาชายาองค์ใหม่ และเจ้าจอมมารดาจิมกับหนูเล็ก ก็เป็นพระราชาชายาที่อยู่ใกล้ชิด และปฏิบัติพระองค์มากที่สุด

ในเวลาเริ่มพระอาการสติวิปลาสนี้ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าพระยาจักรี และพระอนุชาซึ่งเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ กำลังไปทัพทั้งสองพระองค์ทางกรุงไม่มีข้าราชการผู้ใหญ่อย่างแท้จริง ข้าราชการทั้งสองที่ทรงไว้วางพระทัย และได้รับอนุญาตให้เข้าเฝ้าได้ แม้ในทึรโหราน คือพระยาอำมาตย์และพระยาธิเบศร์ ตามปกติในเวลาประทับพักผ่อนเป็นการภายในก็มีเจ้าจอมมารดาจิม พระยาอำมาตย์และพระยาธิเบศร์ เฝ้าอยู่พร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อรู้ว่าพระสติไม่ปกติเช่นนั้น คนทั้งสามก็ไม่ออกห่างจากพระองค์เลย

“ข้าวปลาอาหารเป็นอย่างไรบ้าง” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่งถามพระยาทั้งสองในวันหนึ่ง

“อุดมสมบูรณ์ดี พระพุทธเจ้าค่ะ” พระยาอำมาตย์กราบทูล “ตั้งแต่ปราบดาภิเษกแล้ว ไม่มีเรื่องข้าวยากหมากแพงเลย”

“ถึงอย่างไร ๆ เราก็คงไม่เห็นข้าวแพง เหมือนเมื่อครั้งกรุงแตกใหม่ ๆ ข้าวถึงละ ๖ บาท จำได้ไหมละ” พระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง

“พระพุทธเจ้าค่ะ” พระยาธิเบศร์กราบทูล “พวกข้าพระพุทธเจ้าไม่เข้าใจว่าทรงทำอะไร จึงทรงสามารถหาข้าวพระราชทานแก่คนอดอยาก เป็นจำนวนพันจำนวนหมื่นในเวลาที่กรุงแตกใหม่ ๆ และข้าวก็กะแพงถึงถึงละ ๖ บาท”

ข้าวแพงสำหรับเวลานั้น แพงอย่างแปลกประหลาดมหัศจรรย์ คือถึงละ ๖ บาท บรรพบุรุษของเราท่านจะว่ากระไร ถ้าท่านทราบราคาข้าวที่พวกเรากินอยู่เวลานี้ อันที่จริงก็เป็นการแปลกประหลาดมหัศจรรย์จริง ๆ ที่ในสมัยธนบุรี เต็มไปด้วยงานกษัตริย์ งานสงคราม แต่เป็นสมัยที่พลเมืองเสียภาษีน้อยที่สุด รายได้ของรัฐบาลส่วนมากที่สุด ได้จากการแต่งสำเภาไปค้ายังต่างประเทศ

“มีคนเขาเห็นความดีของข้าบ้างเหมือนกันหรือ” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตรัส เมื่อได้ฟังคำทูลของพระยาธิเบศร์

“ขอเดชะ” พระยาอำมาตย์ทูล “ไม่มีใครเลยที่จะ
ไม่แลเห็น ว่าพระองค์ทรงทำคุณอันยิ่งใหญ่แก่ชาวไทย”

“เรื่องอะแซห่วน^๕นี้ ขอพบตัวเจ้าพระยาจักรี^๖นะ
คนข้างนอกเขาพูดว่ากระไรกันบ้าง” รับสั่งถาม

“ขอเดชะ” พระยาธิเบศร์ทูล “ทุกคนชื่นชมใน
พระบรมโพธิสมภาร ว่าทรงมีทหารที่สามารถทำให้ข้าศึก
เห็นฝีมือ พระพุทธเจ้า^๗ค่ะ”

“แล้วเรื่องที่อะแซห่วน^๕นี้ ท่านายว่าเจ้าพระยาจักรี^๖
จะได้เป็นพระยามหากษัตริย์^๘นั้นละ เขาว่ากระไรกันบ้าง”

“ขอเดชะ” พระยาอำมาตย์ทูล “คนเป็นอันมาก
เห็นว่า อะแซห่วน^๕นี้ยกย่องให้ทรงระแวงพระยาจักรี^๖ คิดจะให้
เกิดการแตกสามัคคี จึงเกลี้ยทำนายเช่นนั้น”

“เรื่องที่ข้าจะระแวงเจ้าพระยาจักรี^๖นั้น เป็นไม่มีแน่
ข้ารู้ดีว่าข้าทำการใหญ่สำเร็จ ก็โดยอาศัยเจ้าพระยาจักรี^๖
เจ้าพระยาสุรสีห์^๙ สองพี่น้อง^{๑๐}นี้มาก แต่ไม่มีใครเขานึกบ้าง
หรือ ว่าบางทีภายหลัง เจ้าพระยาจักรี^๖อาจจะได้เป็นกษัตริย์
แทนข้า”

“เห็นจะไม่มีใครคิดถึงปานนั้น พระพุทธเจ้าค่ะ”

พระยาอำมาตย์ทูล

“นับตั้งแต่การรบใหญ่ที่บางแก้วแล้วมา ข้ารู้สึก
ว่าดวงชะตาของข้ามันเลื่อนลงไปสู่ความเสื่อม มีแต่เรื่อง
ขุ่นข้องหมองใจขึ้นภายในครอบครัว ตัวข้าเองไม่เคยได้รับความ
สุข ทำอย่างไร ข้าจึงจะเป็นสุขเหมือนมนุษย์อื่น ๆ
เขาบ้าง”

“ขอเดชะ” พระยาวิเศษทูล “พระองค์ทรง
พระราชสมภพมาสำหรับทำความสุขให้คนอื่น ไม่ใช่สำหรับ
ความสุขส่วนพระองค์”

“นึกไปเสียทางนั้น ก็คอยสบายใจ แต่บางเรื่องก็
เกิดขึ้น มันทำให้ข้าขุ่นใจ ข้าคุมคนนับล้านได้ แต่ข้าคุม
เมียของข้าสองคนไม่ได้ เรื่องที่ต้องฆ่าเมียนี่ มันไม่
เป็นมงคลเลยนะ”

“พระองค์ทรงทำตามเหตุผลที่ควรทำ” พระยา
อำมาตย์ทูล “พวกหม่อมต่าง ๆ ได้รับพระมหากรุณาชูป

เลี้ยงอย่างดี แล้วยังไม่ซื้อตรงจกรัก ไม่ว่าในรัชสมัยใด
ย่อมต้องรับโทษถึงประหารชีวิต”

“เปล่า มันเป็นความผิดของข้าด้วย ข้าไม่ควร
จะไปยุ่งกับเจ้านายกรุงเก่า ข้าทำผิดเอง เมื่อเวลาตีค่าย
โพธิสามต้นได้ ช่วยเจ้านายกรุงเก่าให้รอดพ้นภัยมาได้มาก
ข้าได้ตั้งเจ้านายผู้หญิงบางองค์เป็นเมียข้า โดยคิดว่าจะเป็
การทำคุณ แต่กลับเป็นโทษ กำเนิดของข้าไม่ใช่เจ้า จะให้
เจ้าหญิงมาฆ่าเกรงข้าอย่างไรได้ เป็นธรรมดาที่เราจะต้อง
ดูหมิ่นและเบียดเบียน เออ เรื่องคนที่ออกลูกเมื่อวานชนน
ว่ายังไง”

ขุนนางทั้งสอง มองตากัน เพราะเป็นเรื่องราวร้ายแรง
อีกอันหนึ่ง ซึ่งถ้าทูลเข้า ก็ไม่รู้จะเกิดผลร้ายอะไรอีกบ้าง
ความจริงมีอยู่ว่า หม่อมห้ามคนหนึ่ง มีครรภ์ขึ้นมา และ
ประสูติพระกุมารแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเกิดสงสัย
ว่า จะไม่ใช่ลูกของพระองค์ จึงทรงสั่งให้มีการไต่สวน
หม่อมห้ามคนนั้นให้การว่า มีลูกกับเจ๊ก คำว่ามีลูกกับเจ๊ก
นั้นก็มีความหมายเป็นสองนัย นัยหนึ่งเป็นการสารภาพว่า

ไปเป็นชู้กับเจ็ก อีกนัยหนึ่ง เป็นการกล่าวประชดประชัน เพราะสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีเชื้อจีน จะแปลความหมายไปในทางใด ก็ไม่เป็นมงคล

“นางคนนั้นยังไฉละ” รับสั่งซ้ำ “นางคนที่คลอลดลูก เมื่อวานชั้นนี้ ข้าสงสัยว่าจะไม่ใช่ลูกของข้า แล้วสั่งให้ไต่สวนนะ ได้ความว่ากระไร”

ขุนนางทั้งสองคงมองตากันหนึ่งอยู่ รวมทั้งเจ้าจอมมารดาจิมด้วย ทุกคนไม่อยากจะกราบทูล

“ว่ายังไฉ” คราวนี้ รับสั่งด้วยอาการกริ้ว ซึ่งขุนนางทั้งสองทราบดี ว่าถ้าเขาขึ้นหนึ่งต่อไปอีก เขาก็จะไม่มีโอกาสได้พูดอะไรอีกต่อไป เพราะปากของเขา กับตัวของเขาจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน

“ขอเดชะ” พระยาอำมาตย์ทูล” เขาให้การ ว่า เขามีลูกกับเจ็ก”

ดวงพักตร์แดงก่ำขึ้นทันที ดวงพระเนตร เป็นประกาย ทรงผลุดลุกขึ้นจากพระที่นั่ง และพระอาการโหดร้ายก็ปรากฏ

“มันเป็นคำให้การที่ขบขันดี เห็นไหมว่าดวงชาติตา
ของข้ามันเป็นอย่างไร ถ้ามันมีลูกกับเจ๊กจริงอย่างที่มันให้
การ มันก็มีชู้ แต่ถ้าไม่เป็นจริงอย่างที่มันให้การเช่นนั้นมัน
ก็ประชดข้า มันว่าข้าเป็นเซอเจ๊ก เฌียน, เฌียน, เฌียน
ให้ตายคาหาวย”

แล้วหม่อมห้ามคนนั้น ก็ถูกเฌียนจนตายคาหาวย
จริง ๆ

“ข้ารู้สึกตัวว่าชีวิตของข้ามันทรมาณ” สมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรีรับสั่งขึ้นมาอย่างลอย ๆ ในวันหนึ่ง “ปล่อยให้
ข้าตายเสีย เมื่อครั้งประหารหม่อมจิม หม่อมอุบล ข้าคงจะ
สบายกว่า”

“ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสลดใจ ในเหตุการณ์ที่เป็นมา
แล้ว” พระยาธิเบศร์ทูล “แต่หวังด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ว่าการภายหลังจะเรียบร้อยดีขึ้น”

“มันยาก เรื่องของข้ามันไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เสียแล้ว
ข้ามีเรื่องยุ่งมาก ๆ เช่นนี้ พวกเจ้าไม่นึกบ้างหรือ ว่า

วันหนึ่งข้างหน้า เจ้าพระยาจักรีอาจจะได้เป็นกษัตริย์แทน
ข้าจริง ๆ”

“ขอเดชะ” พระยาอำมาตย์ทูล “ทุกสิ่งเป็นของ
ไม่เที่ยงแท้”

“ถูกแล้ว แต่ข้าคิดจะสะเดาะเคราะห์ของข้าสัก
อย่างหนึ่ง พวกเจ้าจะเห็นด้วยไหม”

“จะทรงทำวิธีใด พระพุทธเจ้าค่ะ” พระยาธิเบศร์
ทูลถาม

“คืออย่างนั้นนะแซ่ไหนกษัตริย์ท่านายว่าเจ้าพระยาจักรี
จะได้เป็นพระมหากษัตริย์ มันเป็นคนำท่านายที่เอาเคราะห์
ร้ายมาให้ข้า ข้าจะสะเดาะเคราะห์ของข้า โดยวิธีตั้ง
เจ้าพระยาจักรีเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ดีหรือ
ไม่ดี”

“สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ” พระยา
อำมาตย์ทูล

“ไม่ผิดระเบียบอะไรไม่ใช่หรือ” รับสั่งถาม

“ไม่ผิดอะไร พระพุทธเจ้าค่ะ” พระยาธิเบศร์ทูล

“ตกลงนะ ให้เป็นสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก
บอกให้อาลักษณ์เขาคิดสร้อยต่อไป ให้เต็มตามฐานันดร
สมเด็จพระเจ้าพระยา”

และเจ้าพระยาจักรีก็ได้เลื่อนฐานันดร เป็นสมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก พลกรมหมื่น ทูนกรรระอาเดช
นเรศวรราชสุริยวงศ์ ฯลฯ ฯลฯ

“มีอะไรแปลกอีกบ้างไหม ไม่มีใครลงมาจากหัว
บ้านหัวเมืองบ้างหรือ” ราชสัทธานึก

“มีพระพุทธเจ้าค่ะ พระยาอำมาตย์ทูลตอบ “จับ
มหาดามาได้เรียบร้อยแล้ว

“ได้ส่วนได้ความว่ากระไร”

“คิดตั้งตัวเป็นใหญ่จริงพระพุทธเจ้าค่ะ”

“มีพรรคพวกมากหรือ”

“มีมากพระพุทธเจ้าค่ะ ได้ตัวมาเกือบหมด”

“ตัดหัว, ตัดหัวให้หมด, หักหัวทันที อย่าให้เหลือ
จนคนเดียว, อำมาตย์, ออกไปจัดการตัดหัวมันเดี๋ยวนี้ ไป
เดี๋ยวนี้ ไป”

พระสุรเสียงดังขึ้นทุกที พระอาการกริ้วมากขึ้น
พระยาอำมาตย์ต้องคลานออกไป เหลือแต่พระยาธิเบศร์
กับเจ้าจอมมารดาฉิม พอหมดพระอาการกริ้ว ก็มีพระอาการ
ที่เคลิบเคลิ้ม ทรงพระดำเนินออกมากลางห้อง

“นี่, ธิเบศร์” ทรงรับสั่ง พร้อมกับอาการที่ดวง
พระเนตรมองขึ้นสู่เพดาน “สั่งให้เขาปลูกไม้ไผ่สักพันธุ์หนึ่ง
ไม้แก่นสักพันธุ์หนึ่ง ใครมีบุญมาขำงหน้าจะได้สร้างปราสาท
ไม้ไผ่จะได้ทำร่ำรำน ไม้แก่นจะได้ใช้เป็นกระดุกสำหรับ
ก่อตั้งเสาปราสาท เพื่อผู้มีบุญเขาจะมา ส่วนข้านะ มัน
จะเหาะอยู่แล้ว ข้าจะเหาะละนะ ธิเบศร์”

เจ้าจอมมารดาฉิม กับพระยาธิเบศร์เข้าไปประคอง
พระองค์ ทรงมีอาการเหมือนหนึ่งวิ่งเวียน แต่ยกประเดี้ยว
ก็กลับได้พระสติ

“ให้เขาส่งทูตไปเมืองจีนอีกสักครั้ง” รับสั่งเมื่อทรง
ได้พระสติแล้ว “พวกคณะทูตที่ไป ก็จัดให้มันถูกตัวถูกฝา
กันหน่อย ให้เข้าเฝ้าพระราชสาสน์ถึงพระเจ้าต้าฉิง ว่าเสื่อ
ที่เขาส่งมาให้ข้าเมื่อปีก่อนนะข้าชอบใส่เล่นเสมอ แล้วบอก

เขาด้วย ว่าข้าช่วยคนจีนมาก คนจีนที่ตกเป็นเชลยอยู่ใน
พม่า ข้าก็ช่วยเอามาไว้ ให้ทำมาหากินในเมืองไทยมาก
เขาควรจะขอบใจเมืองไทยด้วย”

“พระพุทธรูปเจ้าค่ะ” พระยาริเบตร์ทูล

“ทางญวนเป็นอย่างไรบ้าง พระยาราชาสเรษฐ
เรียบร้อยดีหรือไม่”

นี่กรณียะ ร่ายสีกเหมือนกัน เจ้าจอมมารดาฉิมโบก
มือห้ามมิให้พระยาริเบตร์ทูล พระยาริเบตร์ก็นิ่งอยู่รับสั่ง
ถามซ้ำ และมีท่าจะกริ้วขึ้นมาอีก พระยาริเบตร์ก็จำใจต้อง
กราบทูล ว่าพระยาราชาสเรษฐ เตรียมตัวจะหนี ฝ่ายเรา
รู้ทันทั่วทั้งที่ จึงกักตัวไว้

“ข้าบอกแล้ว ว่าพวกนั้นจะเลี้ยงยาก ตกทุกข์ได้ยาก
เข้ามา พอเราช่วยให้เฟื่องฟูเข้าหน่อย ก็จะเบ็ดหนึ่ไปเฉยๆ
ข้าไม่ต้องการกักขังใคร น้ำไหนขังวังไหนเย็น
ก็เชิญเขาไป แต่บอกลากันดี ๆ ซิ ทำไมจะต้องหนีด้วยละ
พระยาราชาสเรษฐ เตรียมหนีคนเดียวหรือ หรือมีใครติดตาม
ไปด้วยบ้าง”

“ขอเดชะ พวกญวนที่เตรียมตัวหนีไปด้วยกัน มี
สัก ๓๐ คน”

“ตัดหัวมันให้หมด อย่าให้มีเหลือเลยจนคนเดียว
ตัดหัว ตัดหัว”

พระยาราชาศรัยฐี เป็นญวน ตำแหน่งพระยา
ราชาศรัยฐี เป็นบรรดาศักดิ์พระราชทานแก่หัวหน้าญวน
ที่มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เช่นเดียวกับโชฎ็กราชศรัยฐี
ที่พระราชทานแก่หัวหน้าจีน เรื่องของญวนนั้น มีแปลก
อยู่บ้าง คือเมื่อหนีเข้ามาพำนักอยู่เมืองไทย พอรวมกำลัง
เตรียมตัวพร้อมและสบโอกาสเหมาะ ก็จะกลับไปก่อร่าง
ตั้งตัว ก็มักจะหนีไปไม่ชอบการรำลา ส่วนทางไทยเรา
นับถือเป็นกฎหมายยาทเคร่งครัด ว่าไป ต้องลา มาต้องให้อ
องเชียงสือที่ไปเป็นพระเจ้ายาลอง กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของ
ญวน ก็ประพฤดิเช่นเดียวกัน เวลาหนีเข้ามาพำนักอาศัย
อยู่ในเมืองไทย ในระหว่างนั้นพวกของตัวทางเมืองญวน
ก็เตรียมการกู้ฐานะ พอเตรียมตัวพร้อม ก็หนีไปโดยไม่ลา

หนีไปแล้ว ยังเข้าขอความช่วยเหลือเรื่องอาวุธยุทธภัณฑ์
อีกด้วย

เรื่องของพระยาราชาศรัยฐิติ ทำให้กริ้วจัดขึ้นมาอีก
ครั้งหนึ่ง ซึ่งเจ้าจอมมารดาฉิม และพระยาธิเบศร์ต้อง
ประคองพระองค์ ให้ไปประทับที่พระแท่น

“ข้าไม่สบาย ไม่สบาย กลุ้มใจ ทำยังไฉดีแม่ฉิม
ทำยังไฉดีธิเบศร์”

“ขอเดชะ” พระยาธิเบศร์ทูล “หนทางที่เย็นใจที่สุด
คือพระรัตนตรัย”

“จริงของเจ้า ข้าเห็นจะต้องหนีเข้าหาพระ ลอง
ไฝ่ใจทางวิปัสสนา ดูบ้างคงจะทำให้หัวใจของข้าดีขึ้น”

และตั้งแต่นั้น ก็ทรงหนีเข้าหาพระ ทรงเรียนทาง
วิปัสสนาซึ่งเป็นเรื่องใหญ่โตต่อมา ถึงกับมีเรื่องกล่าวกันว่า
สำคัญพระองค์ว่าทรงบรรลุโสดาบัน สึกพระ เหยียนพระ
และอะไรต่าง ๆ

เรื่องที่กล่าวมาข้างต้น เป็นพระอาการของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งกล่าวกันว่าพระสติวิปลาส ผู้อ่านจะพึง

วินิจฉัยเองว่า วิปาสแค่ไหน รวมความก็คือมีอาการร้าย
 สักฆ่าคนง่าย ๆ และรับสั่งอย่างเคลิบเคลิ้ม ไม่ได้สติเป็น
 บางคราว คึดคึดร้ายอย่างที่เขาพูดกัน อาจจะเป็นคำใช้ที่
 เพียงพอหรือบางทีจะมากไปเสียด้วยซ้ำเพราะมีพระอาการคึด
 ดีมากกว่าคึดร้าย เสียพระสติไปประเดี๋ยวหนึ่ง แล้วก็กลับ
 ทรงรู้สึกผิดชอบไม่ใช่คลุมคลั่งหลงไหลไปตลอดเวลา

แต่เป็นธรรมดาอยู่เอง เมื่อพระมหากษัตริย์ผู้เป็น
 สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ถ้ามีพระสติไม่สมบูรณ์ก็เป็นผลร้าย
 มาก กิจการทุกอย่างกระสรวนสาย ความเสียต่อน้อยนักก็
 บังเกิดขึ้น การฉ้อราษฎร์บังหลวงก่อความเดือดร้อนแก่
 ราษฎรมิขึ้นทั่วไปในพระนคร พลเมืองได้รับความเดือดร้อน
 เพราะการกระทำของเจ้าหน้าที่ การกระทำซึ่งถ้าเป็นสมณ
 ก็จะต้องเรียกว่า คอรัปชั่น เมื่อพลเมืองเดือดร้อน ก็พูดกัน
 ว่า เป็นความผิดของพระเจ้าแผ่นดิน กล่าวกันว่าสมเด็จพระ
 เจ้ากรุงธนบุรี ทรงตั้งเจ้าหน้าที่ที่ชั่วได้ร้องเกาะกุมเอา
 ทรัพย์ของราษฎร ซึ่งองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเอง ทรง
 หมกมุ่นอยู่ในทางวิปัสสนา ข้อนานในเรื่องนี้จึงขัดแย้งกัน

หาว่าสำคัญพระองค์ว่าบรรลุโสดาบันถึงกับบังคับให้พระไหว้
แต่ในเวลาเดียวกัน ก็หาว่าทรงแต่งตั้งข้าราชการให้กดขี่ข่ม
เหงเอาทรัพย์สินของราษฎร ซึ่งเป็นการขัดแย้งกันอยู่ในตัว
เพราะผู้ที่สำคัญตัวเองว่าบรรลุโสดาบัน จะไม่ก่อความทุกข์
ความเดือดร้อนให้แก่ใครเลยเป็นอันขาดพระราชจริยาวัตรที่
ทรงแสดงให้เห็นในเวลาถูกรับ จะเป็นพยานอันแน่นชัดว่าทรง
มั่นอยู่ในสมถกรรมฐาน แม้แต่ข้าราชการที่ใกล้ชิดพระองค์
ก็ยังทรงห้ามไม่ให้ต่อสู้และทรงยอมให้เขาจับไปโดยดี

เหตุการณ์ชนิดที่เรียกในเวลานั้นว่า คอรัปชั่นนั้น มี
อยู่ทั่ว ๆ ไปในพระนคร แต่เหตุการณ์ร้ายแรงที่สุด ที่เป็น
ต้นเค้าของความล้มจม แห่งรัชสมัยธนบุรีนั้น เกิดขึ้นที่
อยุธยา

ขณะที่เกิดศึกขึ้นในกรุงศรีอยุธยาอันพลเมืองโดยมาก
เอาทรัพย์สินฝังดิน ครั้นเมื่อเสร็จศึกแล้ว พวกเจ้าของ
ก็พากันไปขุด แต่ก็ไม่มีทางที่จะพิสูจน์ว่าของใครอยู่ที่ไหน
นอกนั้นก็ยังมีพวกที่ล้มตายหายไป คนอื่นก็เข้าไปขุดคนอื่น
ต่อไปก็ถือสิทธิที่จะขุดบ้าง การทะเลาะวิวาทได้มีอยู่เสมอ

มา เพื่อที่จะระรับการพิพาท ทางราชการจึงอนุญาตให้มี
 ผู้ประมูลขุดทรัพย์ โดยเสียค่าภาคหลวง ผู้ที่ประมูลได้ชื่อ
 พระวิจิตรณรงค์ รับให้ค่าประมูลปีละห้าร้อยชั่ง ซึ่งในเวลา
 นั้นก็จัดว่าเป็นรายได้ที่สำคัญมากของแผ่นดิน แต่บุคคลผู้นั้น
 ไม่ได้ขุดทรัพย์เปล่า ๆ กลับใช้อำนาจเกาะกุมเร่งรัดเอาเงิน
 จากราษฎร เสียบ้านเสียเมือง เสียชีวิตลูกหลานพี่น้อง
 แล้วมีหน้าซำยังกดขี่รัดเอาเงิน จึงได้เกิดการจลาจลขึ้นใน
 อยุธยา หัวหน้าก่อกองการจลาจลมีสามคน คือ ขุนสระ
 นายบุญนาคน และขุนแก้ว เมื่อข่าวการจลาจลมาถึง
 กรุงเทพ ๆ ทางกรุงก็แต่งตั้งให้พระยาสุรศรีขึ้นไปปราบ
 การจลาจล เสด็จพระยาสุรศรีเป็นพี่ชายขุนแก้ว หัวหน้า
 จลาจลคนหนึ่ง แทนที่จะปราบการจลาจล พระยาสุรศรี
 กลับไปเข้าพวกกับผู้ก่อการจลาจล และก็มีได้หยุดอยู่
 เพียงนั้น พระยาสุรศรีทราบดี ว่าทางกรุงเทพ ๆ
 กำลังระส่ำระสาย สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและ
 เจ้าพระยาสุรสีห์ ก็ไม่อยู่ในกรุง ส่วนทางอยุธยาพระยาสุรศรี

หาพรรคพวกได้มาก พระยาสุรศักดิ์ จึงได้คิดการใหญ่ ตั้งตัวเป็นแม่ทัพ แล้วยกกำลังมาตีกรุงธนบุรี เมื่อเดือน ๔ พ.ศ. ๒๓๒๔ กองทัพพระยาสุรศักดิ์มาถึงในเวลาค่ำ ทางกรุงธนบุรีต่อสู้อยู่จนรุ่งเช้า โดยเหตุที่ราชภานุธนบุรีได้รับความเดือดร้อนอยู่มากแล้ว จึงไม่มีใจต่อสู้ และในที่สุดกองทัพของพระยาสุรศักดิ์จึงเข้าล้อมวัง

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงเหลือผู้จงรักภักดีอยู่ไม่กี่คน ในยามคับขันอย่างยิ่งยวดเช่นนี้ ก็คงมีขุนนางร่วมพระทัยสองคน คือพระยาอำมาตย์และพระยาธิเบศร์กับเจ้าพัฒน์

“ขอเดชะ” พระยาธิเบศร์ทูล “คนที่ยังจงรักภักดีต่อพระองค์ยังมีมาก ถ้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ข้าพระพุทธเจ้าปราบการจลาจลแล้ว พวกข้าพระพุทธเจ้า สามารถจะทำได้ แต่ต้องรับทำ”

“อย่าเลย ลูกรัก พ่อรู้ว่าบุญของพ่อมาได้เพียงเท่านั้น พ่อหมดบุญแล้ว” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดการเรียกพระองค์เองว่าพ่อ ในเวลารับสั่งกับข้าราชการบางคน

คำกราบบังคมทูล และคำตอบข้างต้น แสดงว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ไม่ตั้งพระทัยที่จะต่อสู้ ทรงเห็นว่าถึงอย่างไร พระองค์ก็ไม่ทรงสามารถที่จะอยู่ในราชสมบัติต่อไปได้ การต่อสู้กองทัพของพระยาสุรสีห์นั้นก็ทำกันไม่เป็นล่ำเป็นสัน เมื่อมิได้โปรดเกล้าฯ จะจงมอบหน้าที่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดโดยตรง การต่อสู้ก็เป็นไปตามระเบียบ คือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทางฝ่ายกลาโหมและการเมือง ซึ่งทำกันอย่างไม่เต็มใจ ข้าราชการที่จงรักภักดีต่อพระองค์อย่างแท้จริง เช่นพระยาอามาศย์ พระยาธิเบศร์ ถ้าไม่ได้รับพระบรมราชโองการโดยตรงก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะจะเป็นการนอกเหนือหน้าที่ และจะไปขัดกันกับผู้ที่ปฏิบัติโดยตรงอยู่แล้ว ฉะนั้นพระยาธิเบศร์จึงทูลขอรับหน้าที่ปราบการจลาจล แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ไม่ทรงอนุมัติ

“ขอเดชะ” พระยาอามาศย์ทูล “ถ้าหากไม่มีพระประสงค์ที่จะให้สู้ ก็ขอเชิญเสด็จออกไปนอกพระนคร เรายังมีกำลังพอที่จะตีแหวกวงล้อมออกไปนอกพระนคร”

“อย่า พ่อไม่อยากให้ปรากฏในพงศาวดาร ว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีหนีใคร ในชีวิตของพ่อ ไม่เคยหนีอะไรเลย”

“มีสองทางพระพุทธเจ้าคะ ถ้าไม่หนี ก็ต้องสู้” พระยาอำมาตย์ทูล

“สู้กันไปทำไม” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง
“ผลของการจลาจล ก็เป็นแต่เปลี่ยนตัวผู้ปกครองประเทศ ปลอยตามเรื่องมันเถอะ พระยาสุรสีห์ไม่ได้ครองหรือ ดวงชะตาของบ้านเมือง ยังไม่ตกต่ำจนถึงกับคนอย่างพระยาสุรสีห์จะขึ้นครองแผ่นดินได้ ผู้ที่ครองแผ่นดินต่อไปก็คือสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์สองพี่น้องนี้ได้ทำความผิดแก่บ้านเมืองไว้มาก”

“ขอเดชะ” เจ้าพนักงานทูล “ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายรู้สึกว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะปลอยให้เหตุการณ์เป็นไปเช่นนั้น”

“เหตุการณ์ต้องเป็นไปตามเหตุการณ์” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง “สิ่งทั้งหลายต้องเป็นไปตามกรรมไม่มีใครสามารถฝืนบุญกรรมได้ ขออย่าให้พ่อฝืนบุญ อย่าถึงถึงตัวคน ขอให้หนักถึงแต่บ้านเมือง พ่อเชื่อแน่ว่า

สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์ จะปกครองบ้านเมืองได้ดีกว่าพ่อ พ่อเป็นแต่คนรักบ ถึงเวลาที่จะต้องทำการรบ พ่อสู้ชาติได้สำเร็จ แต่ถึงเวลาที่จะต้องทำการปกครอง คนอื่นเขาอาจจะทำได้ดีกว่าพ่อ ให้โอกาสคนดีเขาได้ทำงาน ขอให้รักษาความสงบ อย่าทำอะไรให้ยุ่งยากมากไป การจลาจลครั้งนี้คงไม่รุนแรงนัก อีกไม่ช้า สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก จะกลับคืนเข้าสู่พระนคร บ้านเมืองจะอยู่เย็นเป็นสุข บอกแก่บรรดาคนที่จงรักภักดีต่อพ่อว่า พ่อร้องขอให้เขาจงรักภักดีพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ นี่เป็นคำขอร้องครั้งสุดท้ายของพ่อ”

ในห้องที่ประทับนั้นเงียบสงัด สองพระยา และเจ้าพัฒนคุกเข่าลงใกล้พระองค์ ทุกคนต่างอดอันตันใจ ไม่รู้จะกราบทูลต่อไปว่ากระไร ทำนางสองคนที่เฝ้าอยู่ด้วยก็ร้องไห้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ทรงอยู่ ในพระอาการที่ตรึงตรองอย่างลึกซึ้ง สำหรับพระองค์เอง ไม่มีอะไรที่จะต้องทรงเสียตาย แต่ก็ยังทรงมีความกังวลห่วงใยในคนบางคน ที่พระองค์กำลังรัก

“เจ้าพัฒน์ อยากจะมอบธุระอะไรให้สักอย่างหนึ่ง”

“ข้าพระพุทธเจ้าขอรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม”

“ฝากอะไรสักอย่างเถอะ แม่หนูเล็ก ตั้งครรภ์ได้สองเดือนแล้ว ข้าเป็นห่วงมาก เจ้าเอาลงไปไว้เสียที่นครศรีธรรมราชแสดงให้คนเขารู้และเข้าใจ ว่าข้ายกให้เป็นเมียของเจ้า และอย่าให้ใครรู้ว่าลูกในท้องเป็นลูกของข้า”

เจ้าพัฒน์ เป็นอุปราชเมืองนคร พระยานคร มีลูกสาวสามคน คนหนึ่งคือ นิม ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาตงทกลาวชอมาข้างตน คนที่สองชื่อ นวล ได้เป็นภริยาเจ้าพัฒน์ ภายหลังที่มลักด้วยกันแล้ว คุณนวลก็ถึงแก่กรรม ส่วนคุณหนูเล็ก เป็นน้องสาวคุณนวล

เป็นการแน่นอนว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงทราบโชคชะตาของพระองค์ และทรงทราบดี ว่าพระองค์ไม่มีทางจะสืบสันตติวงศ์ มีเชื้อสายครองแผ่นดินให้ยืดยาวต่อไป แม้แต่ว่าพระโอรส พระราชธิดาของพระองค์ จะสามารถมีชีวิตอยู่โดยผาสุก ภายหลังที่สนับนุญของพระองค์แล้วหรือไม่ก็ยังเป็นปัญหา (พระองค์มิได้ทรงแน่วพระทัยเลย

ในกาลข้างหน้า หรือในอนาคตของพระราชโอรส พระราชธิดา การที่ยกพระราชชายาที่กำลังทรงพระครรภ์ให้แก่คนหนึ่งคนใดที่ไว้วางพระทัย บอกให้รู้ว่ามีลูกอยู่ในท้อง ขอให้เขาเอาไปเลี้ยงอย่างเมียของเขา โดยไม่เปิดเผยให้ใครทราบว่ามีลูกในท้อง เป็นลูกของพระองค์นั้น ไม่ใช่มีแต่กรณีคุณหนูเล็กนรายเดียว นานมาแล้ว ก่อนเกิดเหตุการณ์ยุ่งยาก และก่อนที่พระสดีจะวิปลาสก็ได้เคยยกพระราชชายาองค์หนึ่ง ชื่อเจ้าหญิงจวน ให้แก่เจ้าพระยานครราชสีมาโดยบอกให้รู้ว่าเจ้าหญิงนั้นทรงครรภ์อยู่ แล้วเมื่อเจ้าพระยานครราชสีมามารับไป ก็ไม่กล้าจะเอาเป็นเมียแต่ได้ทะนุบำรุง และให้ความยกย่อง อย่างที่เรียกกันภายหลังว่าแม่เมือง ลูกของเจ้าหญิงจวนก็เป็นชาย ซึ่งเมื่อมาถึงรัชกาลที่ ๓ ก็ได้รับราชการเป็นพระยานครราชสีมา

เรื่องคุณหนูเล็กนราก็เช่นเดียวกัน ในการที่โปรดเกล้ามอบฝากแก่เจ้าพัฒน์ เจ้าพัฒน์ก็ยินดีรับสนองพระคุณและโดยที่เคยเห็นตัวอย่างที่เจ้าพระยานครราชสีมา ได้เคยทำมาแล้ว เจ้าพัฒน์ก็ไม่มี ความลำบากใจประการใด ในการที่จะรับ

ภาระอันนี้ เพราะก็คงต้องทะนุบำรุงและยกย่องเป็นแม่เมือง
อย่างที่เจ้าพระยานครราชสีมาได้ทำมาแล้ว

เมื่อได้มอบฝากคุณหนูเล็ก ให้แก่เจ้าพัฒน์แล้ว
พระองค์ก็หมดความห่วงใย และพร้อมที่จะทรงเผชิญกับ
เหตุการณ์ โดยไม่เลือกว่าเหตุการณ์ชนิดใด เสี่ยงการ
ต่อสู้ภายนอก เอ็ดอึ้งและโกลีเข้ามาทุกที เพราะผู้ซึ่งรัก
ภักดีอยู่กับพระองค์ ก็ยังมีอยู่ เสียงของการต่อสู้ แสดงว่า
พระยาสุรศักดิ์ หรือคนของพระยาสุรศักดิ์ ได้บุกบันเข้ามาถึง
ภายในแล้ว

“ไป เจ้าพัฒน์ พาหนูเล็กออกไปในทางที่จะ
ปลอดภัย แล้วเราคงจะไม่ได้พบกันอีก” สมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรีทรงรับสั่งแก่เจ้าพัฒน์ ซึ่งผู้ที่ได้ยินกระแสรับสั่ง
เช่นนั้น จะต้องยืนยัน ว่าพระสติมิได้วิปลาสเลย

เจ้าพัฒน์กราบถวายบังคมลาทวงนาตา กราบลงที่
พระบาท แล้วก็กราบบังคมทูลให้มันพระทัย ว่าคุณหนูเล็ก
จะได้รับการดูแลรักษาอย่างดีที่สุด และพระราชบุตรใน
ครรภ์จะอบรมทะนุบำรุง ให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ในกาลข้างหน้า

เจ้าพัฒน์รับรองว่า จะสละชีวิตทั้งชีวิตของเขา เพื่อสนอง
พระคุณในข้อนี้

แล้วเจ้าพัฒน์ก็ออกไป เหลือแต่พระยาอำมาตย์กับ
พระยาธิเบตร์สองคน อยู่เคียงข้างสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
เป็นเพื่อนคนสุดท้ายของพระองค์ เขาทั้งสองกำดาบแน่น
อยู่ในมือ ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าจะใช้ดาบทำอะไรได้ เพราะสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีทรงห้ามไม่ให้ต่อสู้ เขาเป็นทหารที่ต้อง
อยู่ในระเบียบวินัย ต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แต่
อย่างไรก็ดี เขาจะต้องอยู่กับพระองค์จนถึงวาระสุดท้าย

ในที่สุด เสียงโศกเศร้าก็มาถึงประตูห้องที่
ประทับและประตูนั้นก็เปิดเข้ามา คนสามคนถือดาบเข้ามา
ก่อน แล้วก็พระยาสุรศักดิ์และคนอื่นอีกสามคนตามเข้ามารวม
เป็นคน ๗ คน ทั้งตัวพระยาสุรศักดิ์ด้วย แน่นนอนทีเดียว
พระยาสุรศักดิ์เป็นกบฏจะแก้ตัวอย่างอื่นมิได้ และเป็นกบฏ
อย่างน่าเกลียดน่าชัง เพราะได้รับพระบรมราชโองการให้
ขึ้นไปปราบการจลาจลแล้วกลับไปเข้าพวกจลาจล กลายเป็น
กบฏ ยกกองทัพมาจับพระมหากษัตริย์ของตัวเอง

“บางทีเขาจะทำเพื่อเอาหน้าเอาตา กับสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก” พระยาธิเบศร์คิด “แต่เขาจะต้องเสียใจภายหลัง เพราะสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทรงฉลาดพอที่จะไม่เลี้ยงคนนั้น มันไม่ตายวันนี้ มันจะต้องตายในวันหน้า”

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงประทับยืนอย่างผึ่งผาย สมศักดิ์เป็นวีรกษัตริย์ผู้ชาติ แม้ในปัจจุบันพระองค์จะต้องยอมแพ้แก่คนร้ายอันธพาล แม้ในอนาคต พระองค์จะต้องประสบผลอันแรงร้ายประการใดก็ตาม แต่อดีตของพระองค์ เป็นอดีตที่ไม่รู้จักพ่ายแพ้ เป็นอดีตที่ไม่มีใครสามารถจะแข่งได้ เงามืดอดีต ยังฉายอยู่ข้างพระวรกาย ภาพแห่งสนามรบทั้งหลาย เช่นโพธิสังหาร พรานนก ดงศรีมหาโพธิ โพธิสามต้น บางกุ่ม บางแก้ว ยังปรากฏอยู่เบื้องหลัง แม้พระยาสุรศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้เข้ามาจับ ภายหลังที่ได้ปราบและปลดอาวุธทหารข้างนอก จนไม่มีกำลังต่อสู้แล้ว เหลือแต่พระองค์กับขุนนางอีกสองคนอยู่เคียงข้าง พระยาสุรศักดิ์ยังไม่หมดความเกรงพระบารมี เมื่อแรกเข้ามา

เขาวางท่าทางผึ่งผายอย่างเป็นผู้มีชัย เขายืนนิ่งอยู่ก่อนยังไม่
 พุดอะไร บางทีเขาจะพุดไม่ออก แต่เขายังยืนตั้งตัวตรง
 วางท่าอย่างคนใหญ่คนโต สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
 พระราชดำเนินอย่างเชื่องช้า เข้าไปตรงหน้าเขา พระเนตร
 ของพระองค์จดจ้องอยู่ที่ดวงตาพระยาสรรค์ ต่างฝ่ายต่างยัง
 ไม่พุดอะไรกัน แต่ที่ท่าของพระสรรค์ก็ค่อย ๆ ลดความผึ่งผาย
 ลงทีละน้อย หน้าของเขาซึ่งแหงนอยู่แต่เดิม ก็ค่อย ๆ ก้ม
 ลงไป หลังของเขาซึ่งเหยียดตรงอยู่แต่แรก ก็ค่อมโค้ง
 ขาของเขาซึ่งยืนไม่สามารที่จะทานร่างกายของเขาไว้ได้
 ในที่สุดเขาก็คุกเข่าลงต่อหน้าวิบุรุษผู้ชาติ คนของเขาอีก
 หกคนก็คุกเข่าลงเช่นเดียวกัน

“พระราชอาญาไม่พ้นเกล้า” พระยาสรรค์กราบทูล
 อย่างเสียงสั่น “เวลานี้บ้านเมืองจลาจล ข้าพระพุทธเจ้า
 มาเชิญพระองค์ ไปรักษาไว้ในที่ ๆ พ้นภัย”

“เอาไปไหนล่ะ พระยาสรรค์” รับสั่งถามด้วย
 พระสุรเสียงที่ไม่มีรอยแห่งความครั่นคร้ามประการใด

“ข้าพระพุทธเจ้าขอเชิญพระ องค์ ทรง บรรพ ชา เสีย
จะพินัยได้จริง ๆ”

“อ้อ เอหิกักขมาถึงแล้ว ขอบใจมากพระยาสรรค์
แต่ไม่จำเป็นต้องอ้อมค้อมถึงเพียงนั้นดอก บอกมาตรง ๆ
ว่ามาจับข้าก็แล้วกัน”

“เป็นความจำเป็น ข้าพระพุทธเจ้าต้องทำ” พระยา
สรรค์กราบทูล และคราวนั้นกตเวาใจกล้ำขึ้น เพราะเขา
สามารถลุกยืนต่อพระพักตร์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี “เพื่อ
รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง”

“แล้วใครเป็นคนก่อความไม่เรียบร้อยขึ้น แกไข
ไหมละ” พระยาธิเบศร์ร้องถามเสียงแข็งและสมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรีก็เอื้อมพระหัตถ์มาแตะหลังพระยาธิเบศร์ไว้

“ใครจะก่อขึ้นก็ตาม” พระยาสรรค์ตอบด้วยเสียง
แข็งเช่นเดียวกัน “เวลานี้บ้านเมืองอยู่ในอำนาจของผม”

“มันเป็นเคราะห์ดีของแก” พระยาอำมาตย์พูด “ที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงอนุมัติให้เราสองคน

เป็นผู้ปราบกบฏ ถ้าทรงมอบหน้าที่ให้แก่เราสองคนแล้ว
แกเข้ามาถึงที่นี่ไม่ได้ดอก”

“ถึงเจ้าคุณหรือใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะปราบผมได้
กำลังทั้งหมดอยู่ในมือผม พวกที่อ้างว่าจงรักภักดี และ
บังอาจต่อสู้ เขาได้ถูกฆ่าตายไปหมดแล้ว”

“ฉันเสียใจมาก” พระยาธิเบศร์พูด “ไม่ใช่เสียใจที่
เขาตาย แต่เสียใจที่ฉันไม่ได้ตายอย่างเขาน่า ว่าใน
เจ้าคุณอำมาตย์ เราก็คือทหาร เข้าสงครามมากกว่าสิบ
ครั้ง เราจะปล่อยให้ดาบของเราอยู่เปล่า ๆ อย่างนี้หรือ ใช้
ดาบให้เป็นประโยชน์อีกสักนึกเถอะนะ”

ทั้งสองคนชักดาบออก คนของพระยาสวรรค์ทั้งหกคน
ก็ถลันออกมาบังหน้าพระยาสวรรค์ไว้ ส่วนพระยาสวรรค์
ถอยหลังออกไปหลายก้าว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
รับแหวนทหารทั้งสอง ซึ่งเขาต้องหยุด เพราะเขาไม่สามารถ
จะตั้งต้น ในเมื่อพระหัตถ์ของพระมหากษัตริย์ที่เคารพบูชา
รับเขาไว้

“เก็บดาบไว้ก่อนเถอะ ลูกรัก” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง “เจ้า คงจะได้มีโอกาสใช้มันในวันข้าง หน้า เมื่อมีข้าศึกมารุกรานบ้านเมืองของเรา แต่ขออย่าให้ทหารของพระเจ้ากรุงธนบุรีคนใด ใช้ดาบฆ่าฟันคนไทยด้วยกัน ปล่อยให้พ่อตายคนเดียว เพื่อความร่วมเย็นเป็นสุขของราษฎรทั้งแผ่นดิน เก็บดาบเสียลูก เชื้อพ่อเถอะ”

ทั้งสองคนพุ่งดาบลงกับพื้น ปลายดาบบักพื้นจนมันตั้งอยู่ได้ เขาโผนพาเข้ากอดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ตัวเขาค่อย ๆ ชูดลง จนหมอบอยู่แทบพระบาท นาดตาของเขาไหลอาบหน้าทั้งสองคน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงจับให้เขาลุกขึ้น แล้วก็กอดเขาไว้ในพระกรทั้งสอง

“มา พระยาสุรศักดิ์ ข้าไปกับแก” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง ภายหลังที่ได้ทรงกอดพระยาทั้งสองไว้ประเดี๋ยวหนึ่ง

คราวนพระยาสุรศักดิ์ก็กำเริบ พอเห็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยอมให้จับ ก็ร้องสั่งให้ทหารมัดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

“ถ้าแกมัดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี” พระยาธิเบศร์
ร้อง “ฉันจะต้องทำผิดพระบรมราชโองการ แม้จะมีเพียง
สองคนเท่านั้น ก็จะต้องตาย”

“มันไม่ใช่ธุระอะไรของแกทั้งสองคน” พระยาสุรศักดิ์
พูด “เอ้า ทหาร มัด”

ในทันใดนั้น ดาบทั้งสองที่ปักอยู่กับพื้น ก็ถูก
กระชากออกมา พระยาธิเบศร์กับพระยาอำมาตย์ก็เข้าพัน
ทหารของพระยาสุรศักดิ์ ที่เข้ามามัดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
การต่อสู้อย่างดุเดือดก็ได้เริ่มขึ้น ในระหว่างทหารของ
พระยาสุรศักดิ์ กับขุนนางผู้จงรักภักดีทั้งสองคน พระยาสุรศักดิ์
ถอยออกไปห่าง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อไม่ทรง
สามารถจะห้ามปรามอย่างไรแล้ว ก็ทรงถือโอกาสทอด
พระเนตรฝีมือทหาร ของพระองค์ ทั้ง สอง คนเป็นครั้งสุดท้าย
เมื่อทหาร พระยาสุรศักดิ์ ที่คอยอยู่ ข้างนอก ได้ยินเสียง ต่อสู้กัน
ภายใน ก็กรูเข้ามาอีก พระยาสุรศักดิ์ก็สั่งให้ทหารที่เข้ามา
ใหม่ ลากพระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพาพระองค์
ออกไป

พระยาทั้งสองคน ละทิ้งการต่อสู้ วิ่งออกไปทาง
ประตู เพื่อจะตามเสด็จไปด้วย แต่ก็ถูกสะกดกันโดยทหาร
อีกหลายคน และการต่อสู้ก็ได้เริ่มขึ้นใหม่ ทหารของ
พระยาสวรรค์สามคน ถูกฟันล้มลง เลือดไหลนองพื้นห้องที่
ประทับ ที่เหลืออยู่ก็กลมรวมพร้อมกันต่อสู้กับพระยาทั้งสอง
พระยาธิเบศร์ล้มลงก่อน ร้องไถ่คำเดียวว่า “ทูลกระหม่อม
แก้ว” แล้วก็ขาดใจตาย

“คอยด้วย เพื่อนยาก เดียวกันตามไปอีกคนหนึ่ง”
พระยาอำมาตย์ร้องพลางสพลาง และในที่สุด ตัวเองก็ล้ม
ลงบ้าง

“กระดุกของกูจะแกแค้นมัง” เป็นคำสุดท้ายของ
พระยาอำมาตย์

คนทั้งสองได้ดับจิตอย่างทหาร ทหารพระเจ้ากรุง
ธนบุรีเขาดับจิตด้วยความภาคภูมิใจ ที่ได้ใช้ดาบและใช้เลือด
ของเขา เพื่อสนองคุณมหาบุรุษผู้กษัตริย์ แม้จะความเสีย
สละของเขา จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่พระองค์ก็ดี ไม่มี
อะไรที่เขาทั้งสองจะปลานปล้ม ยิ่งไปกว่าที่ได้ตายอย่าง

ทหารที่จงรักภักดีต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่แก่ตัวเขา และแก่ประเทศชาติของไทย

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ถูกนำพระองค์ไปยังพระอุโบสถวัดแจ้ง พระยาสุรศักดิ์อาราธนาภิกษุสงฆ์มายังพระอุโบสถ ให้จัดการบรรพชาอุปสมบท สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี แล้วให้อยู่ในพระอุโบสถ โดยมีทหารแวดล้อม บุคคลที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยก็มีแต่พระราชบุตรที่ยังทรงพระเยาว์

ดวงชะตาของมหาบุรุษผู้กษัตริย์ ได้ดับสูญถึงฆาตภายหลังที่อยู่ในราชสมบัติเพียง ๑๔ ปีเศษเท่านั้น

ใน ระหว่างเวลาที่ เกิดเหตุ การณ์ ร้ายแรง เหล่านี้ สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์อยู่ในระหว่างทัพศึกที่เมืองเขมร สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่งให้เกณฑ์คนสองหมื่น ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพใหญ่ ให้เจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพหน้า และให้กรมขุนอินทรพิทักษ์ซึ่งเป็นโอรสของพระองค์เอง เป็นทัพหนุน และในการศึกครั้งนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรง

สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกไปว่า เมื่อตีเมืองเขมร
ได้ ก็ขอให้อภิเษกกรมขุนอินทรพิทักษ์ครองเมืองเขมรเลย
ทีเดียว เป็นที่น่าเสียดายนักหนา ที่มาเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง
ขึ้นเสียก่อนที่กองทัพไทยจะตีเมืองเขมรได้ การสูญเสีย
สมเด็จพระเจ้า กรุงธนบุรี ไม่เป็น แต่เพียง การสูญเสีย
วีรบุรุษผู้หนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นการสูญเสียอย่างสำคัญ
สำหรับผลประโยชน์ของชาติไทย เพราะว่าถ้าไม่เกิดเหตุ
ร้ายแรงเช่นนั้น การศึกในเขมรได้ดำเนินไปถึงขั้นที่สุด
และเจ้านายของไทย ได้รับการอภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
เขมรแล้วไซ้ แผ่นดินเขมรกับแผ่นดินไทยก็จะเป็นสุวรรณ
ปฐพีแผ่นดินเดียวกันอย่างแท้จริง แผ่นที่ของประเทศไทยจะ
ไม่เป็นอย่างทุกวันนี้

เหตุการณ์ระส่ำระสาย ในกรุงธนบุรี ได้ทราบ
ออกไปถึงสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เมื่อสมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้ทราบ ก็รีบส่งบสงครามกับเขมร
แล้วให้พระยาสุรียอภัยผู้เป็นหลาน ยกกองทัพล่วงหน้ากลับ
มากรุง และให้คำสั่งมาว่า ถ้าบ้านเมืองเป็นจลาจลก็ให้

รักษากรุงไว้ จนกว่าสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจะกลับ
ถึงพระนคร

ส่วนพระยาสรณ์นั้น เมื่อได้จัดการอุปสมบทสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีแล้ว ก็เที่ยวจับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ไปขังไว้
ในบรรดาเจ้านายที่ถูกจับขัง มีกรมขุนอนุรักษ์สงคราม
หลานเธอของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วยองค์หนึ่ง ในส่วน
ที่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไปนั้น พระยาสรณ์ได้ประกาศว่า
ตนเองเป็นแต่ผู้รับความทุกข์เข็ญ ไม่มีความมักใหญ่ใฝ่สูง
ที่จะเป็นอะไร และในระหว่างนี้ ก็จะรักษากรุงไว้รอสมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก

แต่พระยาสรณ์ก็ไม่สามารถที่จะรักษาความสงบ
เรียบร้อย พระยาสรณ์ดำเนินวิธีการหาพวกพ้อง โดย
ปล่อยคนต้องขัง ซึ่งพระยาสรณ์ถือว่าถูกกลั่นแกล้ง ใน
รัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พอพวกนี้ออกมาได้ ก็
เที่ยวฆ่าฟันทำวินาศกรรมในที่ต่าง ๆ เรื่องฆาตกรรมและ
การประทุษร้ายมีอยู่ทั่วไป ซึ่งพระยาสรณ์ไม่สามารถจะ
ปราบลงได้ และในคราวนี้ พระยาสรณ์ก็ตกบันไดพลอย

โจน ตามความคิดเดิมของพระยาสุรศักดิ์จะเป็นอย่างไรก็ตามที่ แต่มาถึงเวลานี้ พระยาสุรศักดิ์มีความมั่งใหญ่ไผ่สูงถึงกับเตรียมตัวสู่เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก พระยาสุรศักดิ์ใช้เล่ห์เหลี่ยมใหม่ คือล่อเอาพรรคพวกที่จงรักภักดีต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเข้ามาเป็นพวกของตัว สำหรับคนที่ฉลาดแม้เพียงเล็กน้อย ก็ไม่มีใครเชื่อพระยาสุรศักดิ์ แต่เจ้านายผู้ใหญ่ที่ดี ที่เห็นเชื่อพระวงศ์ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เท่าที่มีตัวอยู่ในกรุง ก็คือกรมขุนอนุรักษ์สงครามซึ่งพระยาสุรศักดิ์จับไปขังไว้ และเผอิญเป็นเจ้านายที่ฉลาดน้อยที่สุด ฉลาดน้อยถึงกับเชื่อพระยาสุรศักดิ์ ว่าเขาจะกลับใจจงรักต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระยาสุรศักดิ์ได้สั่งให้เบิกตัวกรมขุนอนุรักษ์สงคราม ออกจากที่คุมขังพูดจาหวานล่อด้วยประการต่าง ๆ จนกรมขุนอนุรักษ์ตายพระทัย แล้วก็ปรึกษากันเป็นความลับ

“ฝ่าพระบาททรงทราบไหม” พระยาสุรศักดิ์พูด “ว่าการศึกทางเมืองเขมรเวลานี้เป็นอย่างไรบ้าง”

“ผมจะทราบได้อย่างไร ผมอยู่ในคุก” กรมขุน
อนรรักษ์ตอบ

“เวลานี้ การรบในเขมรถูกทอดทิ้งเสียแล้ว” พระยา
สรวงศ์พูดต่อ “น่าเสียดายเหลือเกิน ที่กำลังจะชนะอยู่
แท้ ๆ”

“แล้วเจ้าคุณห่วงใยอะไร”

“ก็ไม่ห่วงใยอะไรดอก แต่เสียดายอย่างเดียวว่า
ถึงคราวเรานำชนแล้วไม่รบต่อกัน บ่อยให้เสียโอกาสครั้ง
น่าเสียดายนัก”

“เสียดายเมืองเขมรนะหรือ”

“เสียดายเขมรด้วย เสียดายพระเจ้าลูกเธอหลานเธอ
บางองค์ด้วย”

“เสียดายทำไม”

“คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา มีพระราช
โองการสั่งไป ว่าถ้าตีเมืองเขมรได้ ก็ให้อภิเษกพระเจ้า
ลูกเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์ ขึ้นเป็นกษัตริย์ครองเขมร
แต่เมืองไทยทอดทิ้งศึกเขมรเสียแล้ว กรมขุนอินทรพิทักษ์

ก็ไม่ได้รับอภิเชก น่าเสียดายที่พระราชปณิธานอันนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ”

“ก็เจ้าคุณไปปลดทูลกระหม่อม ออกจาก ราช สมบัติ เสียแล้ว จะให้กรมขุนอินทรพิทักษ์ได้อภิเชกทำไม”

“ใครว่า หม่อมฉันปลดทูลกระหม่อมออกจาก ราชสมบัติ” พระยาสุรศักดิ์มนตรีแสดงว่าต้นตอใจ ในถ้อยคำของกรมขุนอินทรพิทักษ์ตอนนั้นมาก

“จะต้องให้ใครว่า ก็เจ้าคุณทำอยู่ด้วยมือเอง เจ้าคุณ ปลดทูลกระหม่อมออกจากราชสมบัติเอง จะต้องมีใครว่า” กรมขุนอินทรพิทักษ์รับสั่ง

“ฝ่าพระบาทเข้าพระทัยผิดมาก หม่อมฉันไม่ได้ปลด ทูลกระหม่อมออกจากราชสมบัติ แล้วก็ไม่มีใครปลด ใน เวลานี้ทูลกระหม่อมก็ยังทรงดำรงฐานะ เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่”

“ถ้ายังเป็นพระเจ้าอยู่หัวอยู่ เจ้าคุณก็คงไม่กล้า ลากตัวออกมาจากที่ประทับแล้วบังคับให้บวช”

“มันเป็นเรื่องเข้าใจผิดกันทั้งนั้น หม่อมฉันไม่มีความตั้งใจอย่างอื่น นอกจากจะหาทางให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพ้นอันตราย หม่อมฉันไปทูลเชิญให้ไปประทับในที่ ๆ พ้นภัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระทัยดี แต่เผอิญมีเจ้าตัวร้ายสองคน คือพระยาอำมาตย์กับพระยาธิเบศร์อยู่ที่นั่น พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จออกมาอยู่แล้ว อ้ายสองคนนั้นเกิดเมามันขึ้นมาคว้าดาบฟันพวกเรา จึงได้เกิดมีการต่อสู้กันขึ้นมา หม่อมฉันจะต้องรีบจุดพระองค์ออกมาให้พ้นที่ต่อสู้กันเพราะกำลังซุ่มดล ดาบมันอาจจะไปป้ายเอาพระองค์เข้า ถ้าหม่อมฉันตั้งใจทรยศจริง ก็อาจจะกระชบทหารสักคนหนึ่ง ให้ปลงพระชนม์เสียในห้องที่ต่อสู้กันนั้น แล้วหม่อมฉันตั้งตัวเป็นกษัตริย์ ใครจะมาทำไมหม่อมฉันได้ นี่หม่อมฉันยังซื่อตรงจงรัก ที่นำพระองค์ไปผนวชก็เพราะความซื่อตรงจงรักนั่นเอง”

“ผมฟังเจ้าคุณมานานแล้ว” กรมขุนอนุรักษ์รับสั่ง
 “ผมยังไม่เข้าใจว่าเจ้าคุณจะพูดเรื่องอะไร”

“หม่อมฉันจะอธิบายให้ทรงเห็น” พระยาสุรศักดิ์ตอบ
 “ว่าเรามีความจำเป็น ที่จะต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้
 พระเจ้าลูกเธอหลานเธอ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ของเรา ได้สืบราชสมบัติต่อไป และไม่ยอมให้คนอื่นเข้ามา
 ชิงราชสมบัติไปได้”

“เจ้าคุณคิดว่าใครจะมาชิงราชสมบัติ”

“ใครก็ได้” พระยาสุรศักดิ์ตอบ “เหตุการณ์ในเวลานี้
 ก็เป็นอย่างเดียวกับเมื่อกรุงแตกใหม่ ๆ การจลาจลวุ่นวาย
 มีทั่วไป ลงท้ายก็จะเกิดแบ่งแยกเป็นหลายก๊กหลายหมู่ แต่
 เราจะต้องรักษาวงศ์ตาสืบไว้ ไม่ให้สิ้นสูญไป”

“เจ้าคุณจะทำอย่างไร”

“ต้องเอากรมขุนอินทรพิทักษ์ขึ้นครอง แผ่นดินก่อน
 แล้วไปทำศึกเขมรให้สำเร็จ ตั้งฝ่าพระบาทเป็นเจ้าแผ่นดิน
 เขมร คราวนั้นเราจะได้หมดเสียหนามแหลมทีเดียว”

“เวลานี้กรมขุนอินทรพิทักษ์อยู่ที่ไหน”

“หม่อมฉันทราบว่าคุณคุมตัวไว้”

“ใครคุมไว้”

“เจ้าพระยาสุรสีห์”

“แล้วเราจะทำอย่างไร จึงจะได้กรรมขนอินทรพิทักษ์
มาครองแผ่นดิน”

“เรื่องนี้ยังไม่แน่ จะต้องดูเหตุการณ์ต่อไป จะต้อง
รู้ให้แน่ว่ากรรมขนอินทรพิทักษ์ ถูกคุมพระองค์ด้วยเหตุใด
ถ้าควบคุมมิให้มีภัย ก็เป็นกาที่ดี แต่ถ้าควบคุมเพื่อเหตุอื่น
ก็ต้องต่อสู้กัน”

“สู้กับใคร”

“สู้กับสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้า-
พระยาสุรสีห์”

“จะสู้กับสองท่านนั้นได้อย่างไร กองทัพอยู่ในมือ
ของท่านหมด”

“มีกองทัพไปเพียงสามหมื่นเท่านั้น” พระยาสุรสีห์
อธิบาย “ทางเราสามารถจะเกณฑ์คนได้มากกว่าตั้งสองเท่า
กรุงเก่าทั้งสองกรุงอยู่ในมือหม่อมฉัน ถ้าเราร่วมความคิด
กัน เราก็ได้กำลังทางกรุงธนอย่างเต็มที่ แล้วทำไมจะสู้
ไม่ได้”

“เมื่อเราสู้ได้แล้วเราจะทำอย่างไร เจ้าคุณคิดว่า
จะเอาทูลกระหม่อมกลับมาครองแผ่นดินใหม่ได้หรือ”

“กลับมาใหม่ไม่ได้แน่ จะต้องเวนคืนราชสมบัติให้
แก่พระเจ้าลูกยาเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์ แล้วฝ่าพระบาท
จะต้องไปเป็นกษัตริย์ครองเมืองเขมร ส่วนพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงผนวชอยู่และคงจะโปรดชีวิตบรรพชิต”

การที่พระยาสุรศักดิ์ฯ ออกทรงหนถึงเรื่องที่จะได้ไป
ครองเมืองเขมร ยิ่งจงใจกรมขุนอนรรักษ์มากขึ้น แต่ก็ยัง
มองไม่เห็นว่าจะเอาชนะสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก และ
เจ้าพระยาสุรสีห์อย่างไรได้ วัสดุที่จะเป็นสงครามกลาง
เมืองอันยิ่งใหญ่ และทำนองสองกษัตริย์การรบการศึก มีฝีมือ
และความสามารถสูงกว่าพระยาสุรศักดิ์และพระองค์เอง ผู้คนก็
นิยมนับถือ จึงมองไม่เห็นว่าจะเอาชนะได้

“มิต้องเป็น สงคราม กลาง เมืองใหญ่ หลวง หรือ”
กรมขุนอนรรักษ์ถาม ภายหลังที่ได้หนึ่งตรีภักตรองอยู่พักหนึ่ง
“อาจจะไม่ใหญ่เลยก็ได้ หม่อมฉันมีอุบายที่จะทำ
ได้ง่าย ๆ”

“ทำยังงี้”

“ก่อนที่ กองทัพสมเด็จพระยามหา กษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์จะเข้ามาถึงกรุง เราจับครอบครัวของท่านทั้งสองขึ้นไว้เป็นประกันเสียก่อน แล้วท่านทั้งสองก็จะไม่กล้าทำอันตรายเรา เรื่องอาจจะไม่ใหญ่ไปก็ได้ เราอาจจะชนะได้ง่าย ๆ”

แต่้มคฺของพระยาสุรสีห์ในเรื่องนี้ ทำให้ขุนอนุรักษ เลื่อมใส และตกลงเห็นชอบด้วย ในวิธีการข้างหลังนี้ เขาได้วางแผนการที่เข้าปล้น จับครอบครัวของท่านทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าสิริจนา ท่านผู้หญิงของเจ้าพระยาสุรสีห์ซึ่งเวลานอนอยู่ในกรุง และจะเป็นตัวประกันที่ดีที่สุด

“แต่ฝ่าพระบาทจะต้องหาพรรคพวกอีก” พระยาสุรสีห์พูด

“เจ้าคุณเห็นใคร” กรมขุนอนุรักษถาม

“ถ้าได้เจ้าพระยามหาเสนา มาเป็นพวกเราจะเป็นกำลังอย่างมาก”

“ผมอยาก ให้ เจ้าคุณ พุดกับ เจ้าพระยา มหาเสนาเอง ดีกว่า”

“ยากมาก” พระยาสรศักดิ์ตอบ “เวลานี้คนไม่เข้าใจ เขาพากันคิดว่า หม่อมฉันทรยศต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการยากที่จะชี้แจงให้เขาเข้าใจทราบ ว่า หม่อมฉันจงรักภักดีอยู่เพียงไร ถ้าเป็นคนฉลาดอย่างฝ่าพระบาท ก็พุดกันเข้าใจง่าย แต่หม่อมฉันไม่เชื่อว่าคนอื่นเขาจะเข้าใจ หม่อมฉัน”

ตกลงกรมขุนอนรรักษ์ รับหน้าที่ที่จะไปเกลี้ยกล่อม เจ้าพระยามหาเสนา

ในเวลาเดียวกันกับ ที่มีการ ปรึกษาหารือ ในระหว่าง พระยาสรศักดิ์กับกรมขุนอนรรักษ์นั้น ที่บ้านเจ้าพระยามหาเสนา ก็มีการประชุมอย่างสำคัญมาก ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย หลายคน โดยมากเป็นผู้ที่ได้เริ่มงานกู้ชาติมาแต่ต้นพร้อมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และในที่ประชุมนี้บุคคลสำคัญอีกคนหนึ่ง คือเจ้าพัฒน์

“เราไม่มีทางจะทำอะไรกันบ้างหรือ” คนหนึ่งพูด
 “เราจะต้องปล่อยให้ผู้ที่อยู่กับในเมืองของเรา ต้องเป็นเหยื่อ
 แห่งความมั่งคั่งใหญ่โตของพวกเหล่านี้หรือ”

“เรื่องมันยังไม่แจ่มแจ้งลงไป ว่าใครเป็นใครใน
 เวลา” เจ้าพัฒน์พูด “ดูสับสนยุ่งไปหมด”

“ว่าแต่ว่า” ผู้ที่ยังจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างแท้จริงนั้น ยังมีอยู่อีกไหม” เจ้าพระยา
 มหาเสนาตามที่ประชุม

“๕๕” กัมพวกเราหน” คนหนึ่งตอบ

“แล้วนอกจากพวกเราที่อยู่นั้น” อีกคนหนึ่งถาม
 ขึ้น “ยังจะหาได้อีกบ้างไหม หรือพวกเราที่ใครจะหาพวก
 พ้องได้อีกสักเท่าไร”

“ตกลงกันอย่างนี้แล้วกัน” คนหนึ่งพูด “พวกเรา
 ที่นี้ทุกคน คนหนึ่ง ๆ หาพวกพ้องต่อไปให้ได้คนละสิบคน
 แล้วในบรรดาพวกพ้องสิบคนนั้น คนหนึ่ง ๆ ก็ต้องหาพวก
 พ้องออกไปได้อีกสิบคนเหมือนกัน ทำกันอย่างนี้โดยแยก
 เป็นสาย ๆ เราก็จะได้กำลังพอ สำหรับทำงานใหญ่”

“ปัญหาว่าเราจะทำอะไร” เจ้าพัฒน์ถาม

“นั่นนะซี เราจะทำอย่างไรดี” เจ้าพระยามหาเสนา
พูด “ปราบพระยาสุรศักดิ์หรือว่าจะทำอะไร”

“ปราบพระยาสุรศักดิ์นั้นไม่ยาก” เจ้าพัฒน์พูด “แต่
ปัญหาอยู่ที่ว่า เราปราบพระยาสุรศักดิ์แล้ว เราจะไปพบใคร
เข้าอีก”

“หมายถึงใคร” คนหนึ่งถาม “หมายถึงสมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกหรือ”

“คือเดี๋ยวนี้เราไม่แน่ใจ ว่าสมเด็จพระเจ้าพระยามหา
กษัตริย์ศึก กับพวกพระยาสุรศักดิ์นั้นรู้จักหรือเปล่า ถ้ารู้จัก
การที่เราทำอะไรกับพระยาสุรศักดิ์เข้า เราก็ต้องพบกับศัตรู
ซึ่งเราไม่สามารถจะสู้ได้”

“มีอะไรผิดแปลกบ้าง ในหมู่ข้าราชการ” คนหนึ่ง
ถาม

“ก็มีหลวงสรวิชิต วังขึ้นวังลง ไม่รู้ว่าใครใช้ไป
ราชการที่ไหน ดูเหมือนจะเป็นคนคอยนำข่าวไปส่งแก่สมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก” เจ้าพระยามหาเสนาพูด

“แต่นั้นไม่แปลว่า สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก
รู้เห็นเป็นใจกับพระยาสรณ์” อีกคนหนึ่งพูด

“แล้วก็หม่อมปิ่นอีกคนหนึ่ง” เจ้าพระยามหาเสนา
พูด “ขึ้นไปทักกับสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกแท้ ๆ ไม่
รู้ว่ามาอย่างไร กลายเป็นคนหนึ่ง ที่ทำการส่อสวนชวน
นายทัพนายกองมาตีกรุงธนบุรี”

“ผมเองก็ไม่เชื่อ” เจ้าพัฒน์พูด “ว่าสมเด็จพระ
ยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสรณ์จะรู้จักกัน ในการทำงาน
ใหญ่ครั้งนั้น แต่เราก็ต้องระวัง ต้องเดินทางให้เหมาะ อย่า
ให้ไปเจอภูเขาใหญ่ ที่เราไม่สามารถจะข้ามไปได้”

“แล้วเราจะควรทำอย่างไร” อีกคนหนึ่งถาม

“ปัญหาว่าผลสุดท้ายเราต้องการอะไร” เจ้าพัฒน์
พูด “เราต้องการจะให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครอง
แผ่นดินต่อไปอย่างนั้นหรือ”

“ก็เห็นจะไม่ไหว” เจ้าพระยามหาเสนาพูด “ทุกสิ่ง
ทุกอย่างเรารู้กันหมดแล้ว วาสนาของพระองค์สุดสิ้นเพียง
เท่านั้น การที่เราจะคิดต่อสู้อะไรด้วยกำลังเหมือนหนึ่งเอาเรือ

น้อยไปขวางน้ำที่กำลังเชี่ยว ผลจะมีอย่างเดียวกันคือ เรือ
ลำนั้นจะต้องล่ม ตามความคิดของพวกเราจะทำอะไรก็ตามที่
ขอให้เรามุ่งผลอย่างเดียว คือ ช่วยองค์พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวให้พ้นภัย พาพระองค์ไปซุกซ่อนเสียที่ไหน
อย่าให้พระองค์ต้องประสบอันตราย ส่วนทางบ้านเมืองนั้น
เราต้องปล่อยให้ไปตามโชคชะตาของบ้านเมือง ผมก็
ถามโหรมาหลายคน เขาบอกว่าชะตาเมืองยังดีอยู่ ทางบ้าน
เมืองไม่เป็นอะไร ถ้าเราไปทำอะไรเกี่ยวกับทางบ้านเมือง
เข้าอาจจะเป็นความยุ่งยากใหญ่หลวง แล้วเราก็จะไม่
สำเร็จด้วย”

“ผมเห็นด้วย” คนหนึ่งซึ่งไม่เคยพูดมาแต่ก่อนเลย
ลุกขึ้นยืนแล้วพูดอย่างดัง

บุคคลผู้นั้น นั่งอยู่ข้างหลังเพื่อน ทุกคนเหลียวไป
ดูเขา แล้วทุกคนก็ตกใจ เพราะรู้สึกเหมือนว่าองค์สมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรี ยืนรับสั่งอยู่

“ผมนี้แหละ ผมเป็นทหารคู่มุขทุกขั้วทุกฝ่าย แต่ไม่ใช่
คู่บุญคู่บารมี ผมอยู่ใกล้ชิดพระองค์มาตั้งแต่อยู่ค่ายวัดพิชัย

ผมรบอยู่ข้างพระองค์ที่โพธิสังหาร บ้านพรานนก ดงศรี-
มหาโพธิ ผมเป็นคนอยู่ข้างเท่าข้างฝั่งศรีบุญธร เมื่อทรง
ขับช้างเข้าชนประตูเมืองจันทบุรี ผมอยู่ในแถวหน้าที่เข้าตี
และจับตัวเจ้าทองอิน ผมเป็นคนวิ่งออกหน้าเวลาตีค่าย
โพธิสามต้น แต่เวรกรรมมันกำบังไม่มีใครเห็นผม รุ่งราว
คราวเดียวกันเขาเป็นพระยา เจ้าพระยา ผมยังเป็นขุนนาง
ชั้นธรรมดา ผมเลยปลงใจเสียว่า ผมเป็นแต่เพื่อนคู่ทุกข์
คู่ยาก ไม่ใช่เพื่อนคู่บุญคู่บารมี เวลาลำบากผมลำบากด้วย
เวลามีบุญผมไม่ได้มีบุญด้วย เมื่อโชควาสนาของผมเป็น
อย่างนี้ ผมก็ยินดีให้เป็นไปตามโชควาสนา เวลานี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ในที่ลำบากแล้ว จะได้ทรง
เห็นหน้าผมใหม่ ในเวลาเช่นนี้แหละ ที่พระบาทสมเด็จพระ-
เจ้าอยู่หัวจะทรงต้องการใช้คนอย่างผม เอาผมไป เอา
ผมไปตายแทนพระองค์”

ที่ประชุมเจียบพักใหญ่ ทุกคนหันไปดูชายผู้นั้น
เขาไม่มีฐานะใหญ่โตอะไร เขาเป็นแต่เพียงหลวง หลวง
อาสาศึก เขาไม่มีความสำคัญยิ่งใหญ่อะไร ไม่มีใครเอาใจ

ใส่เข้ามาช้านาน แต่ในบัดนี้ ดวงตาทุกคู่จ้องมองดูเขาด้วยความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะนอกจากเสียงพูดที่ห้าวหาญ และการแสดงน้ำใจเสียสละอย่างรุนแรงของเขาแล้ว สิ่งดึงดูดความสนใจของคนมากที่สุดในที่ประชุมนี้ คือรูปร่างของเขา

เขาเหมือนสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ถ้าหากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จสวรรคตไปแล้ว ทุกคนจะต้องสงสัยว่าดวงวิญญาน มาแสดงภาพเป็นบุคคลผู้หนึ่ง สิ่งเดียวที่ไม่เหมือนคือผมของเขาน้อยกว่า นอกจากนั้น รูปร่างหน้าตา ท่าที ตลอดจนเสียงพูดก็คล้ายกัน เชื่อแน่ว่าได้ทีเดียวว่าเขาได้ตามเสด็จและอยู่ใกล้ชิดพระองค์มาตั้งแต่ต้น เขาอาจจะเลียนแบบท่าที และน้ำเสียงพูดจา ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้เหมือนมาก ความคิดต่าง ๆ ได้พลุ่งขึ้นในใจของคนทั้งหลาย ต่างคนต่างคิดมองหาอุบายหลายอย่าง

“ไม่ต้องคิดอะไรมาก” หลวงอาสาศึกพูดอีกครั้ง

หนึ่ง “เอาผมนี้แหละไปตายแทน”

“แล้วทำอะไร จึงจะเอาคุณหลวงไปตายแทน
พระองค์ได้” เจ้าพระยามหาเสนาพุด

“นั่นไม่ใช่ธุระของผม นั่นเป็นหน้าที่ของท่านผู้ใหญ่
คิดกัน ผมมีหน้าที่อย่างเดียวคือตายเท่านั้น ขอให้จำกันไว้
อย่างหนึ่ง ว่าหลวงอาสาศึกเป็นเพื่อนตายของสมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรี เป็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่ยากแต่ไม่ใช่เพื่อนคู่บุญคู่บารมี
เวลาตกยากจริง ๆ ก็ไม่เห็นหน้าหลวงอาสา เวลาที่จะต้อง
ทรงเผชิญกับความตาย หลวงอาสาที่จะตายแทน แต่เวลา
ขึ้นสู่เสวยฉัตร พวกพัดโบก จามร และอะไรต่าง ๆ ก็บัง
หมด มองไม่เห็นว่หลวงอาสาอยู่ที่ไหน”

“เอาเป็นตกลง” เจ้าพุดพุด “เราตกลงให้เกียรติ
สูงสุดแก่คุณหลวง และเราให้ด้วยความอริยา ไม่ใช่ว่า
พวกเราไม่ปรารถนาที่จะได้เกียรติอย่างนั้นบ้าง ถ้าหน้าตา
และรูปร่างของผมเหมือนอย่างคุณหลวง เหมือนองค์สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ผมรับรองว่าคุณหลวงจะไม่ได้รับเกียรติยศ
อันนี้ เพราะผมจะต้องแย่งเอาเกียรติยศอันนี้เสียเอง เรา
ตกลงเอาคุณหลวงตายแทนพระองค์”

“แล้วเราจะทำวิธีไร” เจ้าพระยามหาเสนาถาม

“เรื่องนั้นปล่อยไว้ให้ผม” เจ้าพัฒน์ตอบ “ผมรับ
ธุระเอง ขออย่าให้ผมเปิดเผยว่าจะทำอย่างไร เอาเป็นผม
ทำสำเร็จก็แล้วกัน”

เมื่อพูดกันมาถึงตรงนี้ คนใช้ของเจ้าพระยามหา
เสนาก็มาบอกว่า กรมขุนอนรรักษ์เสด็จมา และขอพบ
เจ้าพระยามหาเสนา

“อ้าว เขาปล่อยออกมาแล้วหรือ” คนหนึ่งในที่
ประชุมพูด

“เจ้าคุณออกไปพบคนเดียวดีกว่า” เจ้าพัฒน์พูด
“แล้วอย่าให้รู้เลยเป็นอันขาดว่าเรากำลังคิดอะไรกัน”

เจ้าพระยามหาเสนาออกไป ในระหว่างที่เจ้าพระยา
มหาเสนาไม่อยู่ ที่ประชุมก็สนทนากันในเรื่องธรรมดา และ
เจ้าพัฒน์ไม่ยอมเปิดเผยความคิดอะไร

ประเดี๋ยวหนึ่งเจ้าพระยามหาเสนาก็เข้ามาบอกแก่ที่
ประชุม ว่ากรมขุนอนรรักษ์มาชักชวนให้หาพรรคพวกเพื่อ
เตรียมต่อสู้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก

“เขาออกมาจากที่ซึ่งได้อย่างไร” คนหนึ่งถาม

“พระยาสุรศักดิ์ออกมา ได้ความว่า พระยาสุรศักดิ์
เกิดความจงรักภักดีขึ้นมา และเตรียมตัวหาพวกต่อสู้กับ
สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก สำหรับจะช่วยเหลือองค์พระ-
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” เจ้าพระยามหาเสนาฯ^๕แจ้งแก่ที่
ประชุม

“ก็เห็นจะมีแต่กรมขุนอนรุักษ์คนเดียว ที่จะเชื่อ
พระยาสุรศักดิ์” เจ้าพัฒนาพูด “ผู้ทรมานขนาดคนธรรมดา
สามัญ จะไม่เชื่อพระยาสุรศักดิ์เลย”

“ผมไม่ได้บอกให้รู้ ว่าเรากำลังคิดอะไรกัน” เจ้า
พระยามหาเสนาฯพูด

“ได้แล้ว” เจ้าพัฒนาตอบ “ถ้าบอกให้รู้ ก็จะต้องถึง
พระยาสุรศักดิ์ทันที”

“แล้วกรมขุนอนรุักษ์เสด็จมาหาเจ้าคุณทำไม” คน
หนึ่งถาม

“มาชวนให้ผมเข้าเป็นพรรคพวก” เจ้าพระยา
มหาเสนาฯตอบ

“แล้วเจ้าคุณตอบเขาว่าอะไร” เจ้าพัฒน์ถาม

“ผมบอกว่าขอเวลาไตร่ตรองหนึ่งวัน และบอกให้
มาพบกันใหม่ในวันพรุ่งนี้” เจ้าพระยามหาเสนาตอบ “ผม
ขอหารือที่ประชุม ว่าผมควรจะให้คำตอบแก่กรมขุนอนุรักษ
ว่าอะไร”

“ถ้าเราจะทำอย่างที่เราคิดไว้” คนหนึ่งพูด “เรา
ก็ต้องไม่เกี่ยวข้องกับกรมขุนอนุรักษ”

“ให้ผมตอบว่าไม่ขอเกี่ยวข้องกับด้วย อย่างนั้นหรือ”
เจ้าพระยามหาเสนาถาม

“ตอบอย่างนั้นก็ไม่ได้” เจ้าพัฒน์ออกความเห็น “ผม
เห็นว่าปล่อยให้พระยาสุรศักดิ์กับกรมขุนอนุรักษ ทำไปตาม
เรื่องของเขา ดีเหมือนกัน เขาทำอะไรลงไป จะได้เป็น
ฉากก้างเรื่องที่เราคิดทำ”

“ทางเขาคิดจะทำอะไร” คนหนึ่งถาม

“มีแผนที่จะจับตัวญาติพี่น้องที่สำคัญ ของสมเด็จพระ
เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ไว้ก่อน เพื่อ
ให้สองท่านนั้นไม่ทำร้ายเขา แล้วก็จะได้มีการเจรจา”

เจ้าพระยามหาเสนาอภัยบาย “ผมถามว่าจะเจรจากันว่า
กระไร กรมขุนอนุรักษ์ก็อภัยบายไม่ได้ บอกว่าจะต้องถาม
พระยาสรศักดิ์ก่อน”

“นั่นคือกรมขุนอนุรักษ์” เจ้าพัฒน์พูด “ถึงแม้จะ
ไม่เข้าใจอะไร ก็ยอมเชื่อฟัง ๆ ที่ยังไม่เข้าใจ”

“ลงท้ายกรมขุนอนุรักษ์จะตายคนเดียว” คนหนึ่ง
พูดขึ้น

“แน่นอน” อีกคนหนึ่งพูด “พระยาสรศักดิ์แกล้งเอา
กรมขุนอนุรักษ์ตายแทนแก”

“แล้วตกลงพวกเราจะให้ผมทำอะไร” เจ้าพระยา
มหาเสนาถาม

ผมว่าเจ้าคุณนี้ออออกไปตามเขาก่อนดีกว่า” เจ้าพัฒน์
พูด “ถ้าบอกให้เขารู้ว่าเราไม่เล่นกับเขา โครงการของเรา
เองอาจจะเสียไปก็ได้ รับกับเขาเสียว่าจะเข้าด้วย แล้วเรา
จะทำอะไร หรือไม่ทำอะไรเลยก็ได้”

ที่ประชุมเห็นด้วยตามนั้น เป็นอันว่า เจ้าพระยา
มหาเสนาจะให้ความหวังแก่กรมขุนอนุรักษ์ ว่าจะเข้าด้วย

เพื่อที่จะให้เป็น ฉากบังแผนการ ที่จะช่วยองค์ สมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรีทางหนึ่ง และบทบาทสำคัญต่อไปนี้ ก็ตกเป็น
ของเจ้าพัฒน์

ความเป็นไปหลังรัชสมัย

เจ้าพัฒน์ เป็นเจ้าอุปราชเมืองนครศรีธรรมราช
การปกครองประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา ถือเมืองนคร
ศรีธรรมราชเป็นเมืองเอก และผู้ครองนครศรีธรรมราชมี
ฐานะเจ้าพระยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ใน พ.ศ.
๒๓๑๐ ตำแหน่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชว่าง หลวงสิทธิ
นายเวรมหาดเล็ก มีตำแหน่งเป็นปลัด ผู้รักษาราชการ
เมื่อรู้ว่าเสียกรุงศรีอยุธยา และแตกแยกกันเป็นหลายก๊ก
หลายเหล่า หลวงสิทธินายเวรเห็นว่าเมืองนครศรีธรรมราช
เป็นเมืองใหญ่ยิ่ง จึงได้ตั้งตนเป็นก๊กหนึ่ง และหลวงสิทธิ
ก็เป็นเจ้านคร ครั้นถึง พ.ศ. ๒๓๑๒ สมเด็จพระเจ้ากรุง
ธนบุรี เสด็จยกกองทัพหลวงไปตีนครศรีธรรมราช จับตัว
เจ้านครได้ ปรากฏว่าไม่ได้คิดร้ายอะไร เมื่อเห็นว่าเป็น

เมืองไม่มีพระมหากษัตริย์ และแตกแยกกันเป็นหลายเหล่า
๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐
กตงเบนกักขณบางเท่านั้น

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเห็นว่าเจ้านครคนนั้นไม่
มีความผิดอะไร จึงโปรดเกล้าฯ ให้เข้ามารับราชการใน
กรุงธนบุรี และทรงตั้งเจ้านราสุริยวงศ์ ซึ่งเป็นหลานเธอ
เป็นเจ้านครศรีธรรมราช อันเป็นมูลเหตุให้นครศรีธรรมราช
กลายเป็นเมืองมีเจ้าครองนครเรียกว่าเจ้านคร พระเจ้าหลาน
เธอ ครองนครศรีธรรมราชอยู่ได้เพียง ๗ ปี ก็ถึงพิลาลัย
ส่วนเจ้านครเก่า (คือหลวงสิทธิ) นั้น ได้มารับราชการเป็น
ที่ไว้วางพระทัยและถวายลูกสาวคนใหญ่ คือคุณนิม เป็น
พระราชชายา มีพระโอรสด้วยกันสององค์ คือพระพงศ์
นรินทร์ มีพระอินทรอภัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้กลับไปครองนครศรีธรรมราช โดยเหตุที่นครศรีธรรมราช
ได้รับยกย่องเป็นเมืองมีเจ้าครอง มาตั้งแต่ครั้งที่ได้ทรงแต่งตั้ง
ให้พระเจ้าหลานเธอไปครอง อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง
เจ้านครที่ให้กลับไปครอง (คือหลวงสิทธิ) นั้นก็มีฐานะเป็น
พ่อตาจึงไม่เป็นการเกินสมควรที่จะให้มีฐานะเป็นเจ้า และ

เรียกพระนามในทางราชการว่า พระเจ้านครศรีธรรมราช
ใช้ราชาศัพท์เรียกบ้านเรือนที่อยู่เป็นปราสาทราชวัง มีขุน-
นางจตุสดมภ์อย่างเดียวกับในเมืองหลวง

สมควรที่จะกล่าวไว้ในที่นี้เสียด้วย ว่าฐานะของ
ผู้ครองนครศรีธรรมราช ที่เป็นคน มีเพียงในรัชสมัย
กรุงธนบุรี เมื่อสิ้นรัชสมัยกรุงธนบุรีแล้ว ผู้ครองนคร
ศรีธรรมราชก็ไม่มีฐานะเป็นเจ้าอีกต่อไป เพราะปรากฏใน
สารตราแต่งตั้งเจ้าพระยานนครศรีธรรมราชใหม่ เมื่อ พ.ศ.
๒๓๒๗ ว่า เสนาพฤธมายุมุลลกชนทั้งปวง ได้ปรึกษา
กราบบังคมทูลแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกว่า
“พระยาตากสินได้ว่าราชการในครั้งนั้น กอบไปด้วยโมหะ-
โลภะ มิได้ประพฤติกการให้ชอบโดยชนบบุราณ ตั้งให้เป็น
ถึงเจ้านคร มีอัครมหาเสนาจตุสดมภ์ มหาตเล็กต้องซื้อข้า
เผ้าเทียมพระเจ้าอยู่หัว....” ตั้งแต่นั้นมาผู้ครองนครศรีธรรม-
ราชก็มีศักดิ์เป็นเพียงเจ้าพระยา

การที่จะให้ผู้ครองนครศรีธรรมราชมีศักดิ์เพียงใดนั้น
ก็สุดแต่จะวินิจฉัยเห็นชอบ หรือสุดแต่นโยบายของบ้านเมือง

ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย แต่ที่จะปรักปรำ
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ถึงกับเขียนไว้ในสารตราปรากฏ
มาจนทุกวันนี้ ว่ากอบไปด้วยโมหะโลภะนั้น ไม่เป็นการ
สมควรอย่างยิ่ง เพราะเมื่อตั้งให้พระเจ้าหลานเธอไปครอง
ก็ต้องให้มีฐานะเป็นเจ้า ส่วนผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต่อมานั้นเล่า
นอกจากเป็นพ่อตาของพระองค์เองแล้ว เขายังเคยตั้งตน
เป็นเจ้านครมาก่อน เรื่องตงตงเป็นเจ้า ก็เป็นของธรรมดา
ในเวลานั้น จะว่าอะไรกันก็ได้ การที่สมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรีทรงสถาปนาให้บุตรครองนครศรีธรรมราชเป็นเจ้า ก็
มีเหตุผลดังกล่าวแล้ว

เมื่อผู้ครองนครมีฐานะเป็นเจ้า ผู้ที่เป็นปลัดเมือง
ก็ต้องมีฐานะเป็นอุปราช เมื่อหลวงสิทธิได้รับสถาปนาเป็น
เจ้านครศรีธรรมราช ก็เลือกเอาลูกเขยของตัวเองชื่อพัฒน์
เป็นอุปราช เรียกกันว่าเจ้าพัฒน์อุปราชหรือเจ้าพัฒน์เฉย ๆ
ดังที่เรียกมาในเรื่องนี้ เจ้านครศรีธรรมราช มีลูกสาวสาม
คน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นคือ คุณนิม ซึ่งได้เป็นพระราช
ชายา คุณนวล เป็นภรรยาของเจ้าพัฒน์อุปราช อยู่ด้วย

กันมาได้เท่าไรคุณนวลก็ถึงแก่กรรม ลูกสาวคนเล็กของ
เจ้านครศรีธรรมราช ชื่อคุณหนูเล็ก ยังเป็นโสด เจ้าพระยา
พิชัยราชา เจ้าเมืองสวรรคโลกมาสู่ขอ ความทราบถึง
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ทรงพระพิโรธว่าเจ้าพระยาพิชัย
ราชาบังอาจจะมายกตัวเป็นขี้เล็กขี้ใหญ่กับพระองค์ จึง
ทรงสั่งให้ประหารชีวิตเจ้าพระยาพิชัยราชาเสีย เมื่อเกิด
เหตุเรื่อง^๕นี้ คุณนิมจึงรีบเอาคุณหนูเล็กเข้าถวายอยู่กับ
พระองค์ จนตั้งครุภักได้สองเดือน จึงทรงมอบฝากให้เจ้า
พัฒน์อุปราชไป ดังกล่าวแล้วข้างต้น

เจ้าพัฒน์ได้แสดงความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีเป็นอย่างยิ่ง และในเวลาเดียวกันก็ได้
วางตัวเป็นอย่างดี มีให้เป็นพระวรวงศ์เธอสมเด็จเจ้า-
พระยามหากษัตริย์ศึก เจ้าพัฒน์มีความเห็นว่า ทั้งสอง
พระองค์ต่างมีความดี และเป็นวีรบุรุษของชาติด้วยกัน การ
แสดงความจงรักภักดีต่อฝ่ายหนึ่ง ไม่จำเป็นจะต้องประทุษ
ร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง เจ้าพัฒน์เห็นว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ไม่สามารถที่จะครองแผ่นดินต่อไปได้ ผู้ที่จะครองแผ่นดิน

ต่อไป ให้เป็นผลดีแก่ประเทศชาติก็คือสมเด็จพระยามหา
 ษัตริย์ศึก แต่เจ้าพัฒน์ก็มีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะ
 ช่วยเหลือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หลักการของเจ้าพัฒน์
 มีอยู่ว่า จะต้องช่วยเหลือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้พ้นภัย
 แต่จะต้องไม่ทำอะไรให้เป็นที่ยึดขวางแก่การที่สมเด็จพระ
 ยามหาษัตริย์ศึก จะขึ้นครองราชสมบัติสืบแทนสมเด็จพระ
 เจ้ากรุงธนบุรี

และเจ้าพัฒน์ก็ได้ดำเนินการ ตามหลักการที่กล่าว
 ข้างต้น ในวันรุ่งขึ้น กรมขุนอนรักษ์ ได้เสด็จมาพบ
 เจ้าพระยามหาเสนา เจ้าพระยามหาเสนา ได้ให้ความหวัง
 แก่กรมขุนอนรักษ์ ตามความตกลงของที่ประชุม กรมขุน
 อนรักษ์และพระยาสุรสีห์ตกลงกันในแผนการที่คิดไว้ว่าจะ
 ปล้นบ้านสมเด็จพระยามหาษัตริย์ศึก และเจ้าพระยา
 สุรสีห์ เพื่อจับตัวท่านผู้หญิง และญาติคนสำคัญๆ ไว้เป็น
 ประกัน

แต่ก่อนที่จะได้ลงมือกระทำการ พระยาสุรียอภัย
 หลานชายสมเด็จพระยามหาษัตริย์ศึก ก็กลับมารุจ
 แผนการที่คิดไว้กล่าบบากขึ้นหน่อย

“คราวนี้เราจะทำอย่างไร” กรมขุนอนุรักษ์ถาม
พระยาสุรศักดิ์

“แผนการคงเดิม” พระยาสุรศักดิ์ตอบ “แต่วิธีการ
ต้องเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย”

“เปลี่ยนอย่างไร”

“คือเวลานี้กำลังคน อยู่ในมือพระยาสุรียอภัย”
พระยาสุรศักดิ์อธิบาย “เราต้องจับตัวพระยาสุรียอภัยให้ได้
ก่อน แล้วจึงทำการทางอื่นภายหลัง”

“เจ้าคุณจะลงมือจับพระยาสุรียอภัยเมื่อไหร่” กรม
ขุนอนุรักษ์ถาม

“หม่อมฉัน จะต้อง ไม่ ออก หน้า เลย เป็น อัน ชาติ”
พระยาสุรศักดิ์ตอบ “เพราะหม่อมฉันจะต้องเป็นคนคุมแผน
ใหญ่ทั้งหมด งานออกหน้าต้องเป็นงานของฝ่าพระบาท ถ้า
ฝ่าพระบาททรงพลาดพลั้ง หม่อมฉันอยู่ข้างหลัง ช่วยกัน
แก้ได้ แต่ถ้าหม่อมฉันออกหน้าแล้วพลาดไป เราก็จะพากัน
ล้มจมไปทั้งหมด การปล้นบ้านและจับคนตามที่เราพูดกันนี้

ขอให้ฝ่าพระบาททรงทำทั้งสี่แล้วหม่อมฉันจะคุมแผนใหญ่
อยู่ข้างหลัง”

เป็นความจริงอย่างที่พูดกันในการประชุม ที่บ้าน
เจ้าพระยามหาเสนา ว่าคนที่มีความฉลาดอย่างธรรมดา
ก็จะไม่มีใครเขาเชื่อพระยาสุรศักดิ์ คนฉลาดขนาดกรมขุน
อนุรักษ์เท้านั้นที่จะเชื่อ ตกลงกรมขุนอนุรักษ์รับหน้าที่ยก
กำลังเข้าปล้นบ้านพระยาสุรียอภัย ที่ตำบลสวนมั่งคุด (ทาง
ทิศใต้ของโรงพยาบาลศิริราชเวลานี้) กำลังเข้าปล้นบ้าน
พระยาสุรียอภัยนั้น พระยาสุรศักดิ์ก็นอนเฝ้าอยู่ในวัง ส่วน
พระยาสุรียอภัยมีกำลังคนมากกว่า นอกจากนั้นเจ้าศิริจนา
ท่านผู้หญิงของเจ้าพระยาสุรศักดิ์ เมื่อได้ทราบที่บ้านพระยา
สุรียอภัยถูกปล้น ก็ส่งกำลังคนไปช่วย ทางกรมขุนอนุรักษ์
ก็แพ้ย่อยยับ ตัวกรมขุนอนุรักษ์ถูกจับ แผนการอันใหญ่
หลวงก็พังทลายลงเพียงเท่านั้น

ในขณะที่การปล้น และการต่อสู้กำลังซุลมุนวุ่นวาย
อยู่ทางบ้านพระยาสุรียอภัย พระภิกษุสองรูปก็ผ่านวงล้อม
เข้าไปในอุโบสถวัดแจ้ง ซึ่งเป็นที่ควบคุมสมเด็จพระเจ้า

กรุงธนบุรี ยามที่ล้อมวงไม่ขัดขวางในการที่พระเจ้าเจ้าไป
เพราะพระเคยเปลี่ยนกันเข้าไปอยู่เฝ้าพระเจ้ากรุงธนบุรีเสมอ
ราวสิบนาทีกายหลัง พระภิกษุสองรูปก็ออกมา และลงเรือ
ที่จอดคอยอยู่หน้าวัดแจ้ง พอลงเรือเรียบร้อย เรือก็ออก
จากท่า บ่ายหน้าลงไปทางใต้ คนพายได้รับพายอย่าง
รวดเร็ว ในชั่วเวลาประเดี๋ยวเดียว ก็ไม่มีใครรู้ว่าเรือนั้น
ไปทางไหน

ราวสองชั่วโมงภายหลัง พระยาสุรียอภัย กับคน
ของตัวเป็นจำนวนมาก ก็มาถึงอุโบสถวัดแจ้ง คนของ
พระยาสุรียอภัยที่ล้อมวงอยู่ก็ไม่กล้าต่อสู้ พระยาสุรียอภัยจึง
เข้าไปในพระอุโบสถได้โดยสะดวก

“เฝ้าสักได้ท่านผู้สำเร็จไสดาบัน” พระยาสุรียอภัย
พูด พร้อมกับโยนผ้าถุงให้

“อาตมาต้องการความสงบ ถึงเวลาที่อาตมาเข้า
วิปัสสนากรรมฐาน ขออย่าให้มีอะไรบกวนเลย” หลวง
อาสาศึก ภายใต้การปลอมแปลง เป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธน
บุรีพูด โดยหันหน้าไปทางพระประธานในอุโบสถ

“ไปเข้าวิปัสสนาเอาในคุกก็แล้วกัน”

“อาตมาได้ประกอบกรรมร้ายอะไรหรือ จึงจะต้อง
เอาตัวอาตมาไปจำขัง”

“ท่านก็รู้อยู่เองว่าท่านได้ทำอะไรบ้าง”

“อาตมารู้แต่เพียงว่า อาตมาได้เป็นผู้กู้ชาติ ช่วย
ชาวไทยให้พ้นจากความเป็นทาส ช่วยคนให้เป็นพระยา
เจ้าพระยา ก่อร่างสร้างประเทศจากสภาพที่แตกแยกกระส่ำ
ระส่าย ให้มั่นคงแข็งแรงขึ้นใหม่”

“นั่นเอาไว้แก้ตัวเวลาถูกขำระก้แล้วกัน”

“แล้วทำไมจะต้องให้อาตมา ภา พ ล สิก ขา บ ท ด้วย
เล่า”

“เพราะไม่ต้อง การ ให้ผ้ากาสาวพัสดร์ต้องติดเข้าไป
อยู่ในคุกกับตัวท่าน”

“อาตมาไม่สามารถจะลาสิกขาบทเองได้ แล้วก็ไม่ได้
ต้องการจะลา”

ในทันใดนั้น ผ้ากาสาวพัสดร์ที่ปกปิดอยู่ที่พระองค์
ก็ถูกกระชากออก โดยมีของพระยาสุรียอภย์ หลวง

อาสาตีกต้องหยิบเอาผ้าคลุมห่มมานุ่ง เพื่อมิให้ต้องเปลือย
กายออกไป เขาคุกเข่าลงตรงหน้าพระประธานแล้วก็ตั้งจิต
อธิษฐาน ไม่ใช่อธิษฐานลาสิกขาบท แต่อธิษฐานขอ
พุทธานุภาพ ได้ทรงช่วยให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไป
ตลอดรอดฝั่ง เขาได้ตั้งใจสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อสนอง
คุณผู้ชุบชาติ เขาขออนุภาพพระรัตนตรัย และเทพเจ้า
ผู้ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดช่วยอย่าให้เขาพลั้งพลาด ใน
การปลอมแปลงเป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีครั้งนี้ ขอให้
คุณงามความดีของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ประกอบด้วย
เดชความซื่อสัตย์ของเขาที่มีในพระองค์ ขอให้บุคคลทุกคน
ที่แลเห็นและได้ฟังเขาพูด จงปราศจากความระแวงสงสัย
ให้พากันเชื่อมั่นว่าเขาคือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เขาจะ
ไม่ขออะไรไม่ต้องการอะไรในชีวิตนี้ นอกจากขอให้ได้ตาย
เพื่อพระเจ้ากรุงธนบุรี

แล้วเขาก็ถูกพาตัวออกไป เข้าที่จำขัง

ส่วนอีกทางหนึ่ง เรือลำเล็ก ๆ มีฝีพายเพียง ๔ คน
ได้พาพระภิกษุสององค์รีบจ้างไปทางใต้ โดยที่ฝีพายมิได้

รุษก^๔เห็นต^๕เห็นอย

อันที่จริงเป็นพระภิกษุเพียงองค์เดียว

ส่วนอีกคนเป็นแต่ปลอมตัวอยู่ในผ้ากาสาพัสตร์ และเป็น

ทหารเก่าคนหนึ่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่เจ้าพัสตร์

ไว^๕เนื้อเชื่อใจ และมอบหมายหน้าที่ให้ไปเชิญเสด็จออกมา

บุคคลผู้^๕ไม่ได้แสดงให้ทรงทราบว่าจะพาหนี เพราะถ้า

แสดงว่าจะพาหนี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีคงจะไม่ยินยอม

มาด้วย เพราะได้ทรงพระล้นวาจาไว้แล้วว่าพระองค์ไม่เคย

หนีอะไร เขาได้เข้าไปทูลว่าบัดนี้ถูกย้ายวัด รับสั่งถามว่า

ถูกย้ายไปอยู่วัดไหน เขาทูลว่ายังทูลให้ทรงทราบไม่ได้

สุดแต่เจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองจะพาไป ส่วนหลวงอาสาศึก

นั้น เมื่อเข้าไปในพระอุโบสถ ก็หลบซ่อนหน้ามิให้สมเด็จพระ

พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเห็น เพราะเกรงจะทรงสงสัย ว่า

เหตุไรทหารเก่าของพระองค์จึงเกิดมาบวชกันถึงสองคน ทรง

ถามคนที่ไปเชิญเสด็จ ว่าบวชตั้งแต่เมื่อไร เขาทูลว่าบวช

มาหลายปีแล้ว และอยู่วัดนี้ แต่ไม่มีโอกาสจะได้เฝ้า

เป็นคราวที่^๕วัน^๕นี้ ทางบ้านเมืองมอบหมายหน้าที่ให้เขา

เป็นเพื่อนพระองค์ ในการ ที่จะทรงถูกย้ายไปกักขังในวัดอื่น

โดยวิธีนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงทรงยินยอมมา
กับเขา

เรือล่องมาจนถึงพระประแดง จึงเข้าเทียบท่ากับ
เรือสำเภาใหญ่ลำหนึ่ง เจ้าพัฒน์ได้ลงมาเผ่าในเรือเล็ก
และเชิญเสด็จเข้าเรือใหญ่ เรือใหญ่ก็เคลื่อนที่ออกไปทันที
ออกปากน้ำ แล้วก็ออกทะเลได้ก่อนรุ่งอรุณ

พอทรงเห็นเจ้าพัฒน์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็
ทรงทราบ ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายแต่เป็นเรื่องที่เจ้าพัฒน์
จัดการให้พระองค์เห็น และทหารเก่าของพระองค์ที่ลงทุน
โกนผมครองผ้ากาสาวพัสตร์นั้น ก็เปลื้องผ้ากาสาวพัสตร์
เหลือแต่ผ้าคลุมหัตถ์ที่นั่งอยู่ใน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ไม่ได้ทรงรับสั่งอะไรในระหว่างที่มาในเรือเล็ก แต่เมื่อขึ้น
เรือใหญ่ และเรือใหญ่เคลื่อนที่แล้วจึงได้รับสั่งแก่เจ้าพัฒน์

“นี่พวกเธอทำอะไรกัน”

“พวกข้าพระพุทธเจ้าพร้อมใจกัน ที่จะสนอง
พระเดชพระคุณ นำพระองค์ไปเสียในที่ที่จะพ้นภัย” เจ้า
พัฒน์ทูล

“ระวังเขาจะหาว่าเธอเป็นกบฏนะ”

“ไม่ใช่กบฏเลยพระเจ้าค่ะ เวลานี้ได้ผ้าละออจริง
พระบาทยังทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ไม่มีใครถอด และยัง
ไม่มีใครเป็นพระมหากษัตริย์แทน”

“ก็พระยาสุรศักดิ์ถอดฉันทแล้วไม่ใช่หรือ”

“พระยาสุรศักดิ์ไม่มีอำนาจถอดพระเจ้าแผ่นดิน
พระองค์ยังทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย กิจการใด ๆ ที่ข้า
พระพุทธเจ้าทำเพื่อพระองค์ เป็นการทำให้ผู้ที่ยังเป็นพระ-
เจ้าแผ่นดินอยู่ โดยถูกต้องตามโบราณจารีต และขัตติ-
ยประเพณี

“แล้วนี่เธอจะเอาฉันไปไหน” สมเด็จพระเจ้ากรุง
ธนบุรีตรัสถาม

“ในชั้นต้นนี้ ขอออกทะเลเสียก่อน” เจ้าพัฒน์
กราบทูล “แล้วจึงค่อยคิดกันว่าจะไปที่ไหน แต่ที่ไหนก็ไม่
ดีกว่านครศรีธรรมราช พระพุทธเจ้าค่ะ”

“มันไกลเกินไป” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตรัส
“เพียงเมืองเพชรก็พอ”

“ยังมีเวลาพอที่จะคิดกัน พระพุทธเจ้าค่ะ”

เรื่อก็เล่นเรื่อยไป ลมในเวลานั้น ก็ดูเหมือนจะเป็นใจช่วยเหลือพระองค์บ้าง เพราะเป็นลมอย่างดี ดีพอที่จะนำเรือออกพ้นปากอ่าวก่อนเวลารุ่งอรุณ เรือออกจากปากอ่าวเวลาฟ้าสว่าง มีแสงสว่างพอที่จะให้ทรงเห็นและทรงระลึกถึงเวลาเมื่อ ๑๔ ปีมาแล้ว เมื่อเรือร้อยลำเล่นจากจันทบุรี ทางใบเตมที่ท้องทะเล เหมือนฝูงหงส์ในสระแห่งเทพนิยาย พระองค์ทรงกำดาบแน่นไว้ในพระหัตถ์ ทหารทุกคน ล้วนร่าเริงกล้าแข็ง พระองค์ได้ทรงนำเรือร้อยลำเข้าปากน้ำเจ้าพระยา รบที่ธนบุรี รบที่โพธิสามต้น แล้วกู้ชาติได้ ในเวลานั้น พระองค์เองก็ดี ทหารนับหมื่นที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของพระองค์ก็ดี ไม่มีใครนึกฝันว่าอีก ๑๔ ปีภายหลัง บุคคลคนเดียวกันจะต้องกลายเป็นคนร้าย ถูกจับไปบังคับให้บวช แล้วผู้ที่จงรักภักดีก็ต้องพาหนะเพราะถ้าสิ้นปล่อยไว้ ก็จะกลายเป็นนักโทษประหาร พระองค์ทรงระลึกถึงพงศาวดารตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ก็มีสิ่งหนึ่ง

ที่ปลอบประโลมพระทัย เพราะในบรรดาวิรักษัตริย์ที่ได้ทำ
ความดียิ่งใหญ่แก่ประเทศชาติ การสดสันรัชสมัย มักจะไม่
เป็นไปโดยราบรื่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสิ้นพระชนม์
ในป่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชสิ้นพระชนม์ในขณะที่
ถูกทอดทิ้งอยู่พระองค์เดียว และในท่ามกลางเหตุการณ์ที่
ทำความเศร้าสลดให้แก่พระองค์ สำหรับพระองค์เอง จะ
สิ้นพระชนม์ด้วยวิธีใด ยังไม่มีทางทราบแน่ แต่บางที
พระองค์ จะชนะพระอัครมหาราช ในทางร้ายแรงของ
โชคชะตา

ท้องฟ้ายังสว่างขึ้นมา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ประทับอยู่ริมกราบเรือข้างซ้าย ทอดพระเนตรไปทางทิศ
ตะวันออกเห็นเกาะและฝั่งเป็นทางยาว ภูมิประเทศเหล่านั้น
ล้วนแต่เป็นที่ระลึกของพระองค์ บางปลาสร้อย บางละมุน
ระยอง และที่ ๆ ไม่สามารถจะแลเห็น แต่ก็อาจจะทรง
คิดว่าอยู่ในทางทิศใด คือจันทบุรี และตราด ทรงนึกถึง
ดวงหน้าของเพื่อนร่วมชีพ เพื่อนที่เริ่มต้นทำงานมาด้วยกัน
ตั้งแต่ออกจากค่ายวัดพิชัย และทำงานมาด้วยกัน จนกระทั่ง

กษัตริย์ได้สำเร็จ ทรงเห็นเป็นการแปลกประหลาดอยู่อย่าง
หนึ่ง ว่าในบรรดาพวกที่เป็นคู่ทุกข์คู่ยากกับพระองค์มาแต่
แรกเริ่มเดิมที ที่ก่อร่างสร้างงานกษัตริย์นั้น ไม่ได้รับความ
รุ่งเรืองหรือฐานะอันสูงศักดิ์เหมือนคนที่มาทีหลัง ทรงนึก
ถึงเป็นคน ๆ ไป โดยมากเขาตายไปแล้ว ตายในที่รบ ตาย
เพื่อประเทศชาติ ทรงนึกถึงการรบเป็นครั้ง ๆ มาทรงจำได้
ถึงคนที่ออกหน้าในการรบครั้งนั้น ๆ ทรงจำได้ถึงคนที่
ล้มลงแล้วก็ร้องก่อนที่จะสิ้นใจ ว่าให้เพื่อนที่อยู่ข้างหลัง
วิ่งข้ามศพของเขาไป เพื่อเผชิญกับศัตรูที่อยู่ข้างหน้า

ในที่สุดก็ทรงนึกขึ้นมาได้ ถึงหลวงอาสาศึก คน ๆ
นั้นเป็นคนออกหน้าในการตายโพธิสามตัน ถ้าจะพูดไป
ตามความเป็นจริง เขาก็เป็นบุคคลแรก ที่ควรจะได้รับ
เกียรติในงานกษัตริย์ แต่ทรงนึกไม่ออกว่ามันหายไปไหน
ทรงตั้งให้เป็นพระหรือพระยาอะไร ก็ทรงจำไม่ได้ การนึก
ถึงเรื่องที่ล่วงมาแล้ว การฟื้นความทรงจำถึงอนุสาวรีย์ใน
อดีต ทำให้ทรงนึกถึงคนผู้ชนมาด้วยความบังเอิญ แต่จะ

ทรงนึกไปสักเท่าใด ก็ไม่สามารถจะนึกได้ว่าแกไปทางไหน
เป็นพระหรือพระยา หรือเจ้าพระยาอะไร ก็ทรงจำไม่ได้
เพราะทรงตั้งพระยาและเจ้าพระยามามากมาย ในเวลานั้น
เจ้าพัฒน์ ยืนเฝ้าอยู่ข้างหลัง ทรงหันมารับสั่งถามแก่
เจ้าพัฒน์

“เธอจำได้ไหม ว่าคนที่ออกหน้าเข้ารับที่โพธิสามตัน
นั้น ชื่ออะไร”

“ขอเดชะ” เจ้าพัฒน์กราบทูล “ข้าพระพุทธเจ้า
โตไม่ทันการรับที่โพธิสามตัน”

“ถูกแล้วโตไม่ทัน แต่เธอเคยรู้ไหมว่าเป็นใคร”

“เคยทราบเกล้าทราบกระหม่อม ว่าเป็นหลวง
อาสาตีทัพพระพุทธเจ้าค่ะ”

“เออ ถูกแล้ว หลวงอาสาตีทัพ เดียวกันกับ
พระยาหรือเจ้าพระยาอะไร”

“เปล่าเลยพระพุทธเจ้าค่ะ แม้แต่พระก็ไม่ได้เป็น
ยังเป็นหลวงอาสาตีทัพอยู่นั่นเอง”

“แล้วเดี๋ยวนี้เขาอยู่ที่ไหน”

ตรงนั้น เจ้าพัฒน์หนึ่งเอง ไม่รู้จะกราบบังคมทูลว่า
 กระไรดี ถ้าจะกราบบังคมทูลตามความจริง ก็ไม่รู้ว่าจะเกิด
 ผลอย่างไรขึ้น อาจจะทำให้ทรงพระวิตกมาก ที่หลวงอาสาศึก
 กำลังไปตายแทนพระองค์ อาจจะไม่ทรงยอมให้หลวง
 อาสาศึกไปตาย อาจจะทรงร้องขอให้แวะเรือเข้าฝั่งแล้วก็
 แสดงพระองค์ ว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตัวจริงอยู่ที่นี้
 ก็ได้ ในระหว่างที่ความคิดของเจ้าพัฒน์กำลังปั่นป่วน
 ไม่รู้ว่าจะกราบทูลว่ากระไร สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ทรง
 ถามซ้ำขึ้นมา เจ้าพัฒน์ก็ต้องหาทางทูลอย่างอ่อนเพื่อหลีกเลี่ยงไป

“มีอะไรพระพุทธเจ้าค่ะ ที่ทำให้ทรงระลึกถึงคนผู้นั้น”

“มันมีเรื่องขบขันเรื่องหนึ่ง เจ้าพัฒน์ เธอควรจะ
 ทราบเรื่องไว้เป็นพงศาวดาร คือคน ๆ นั้น รูปร่างหน้าตา
 แก่เหมือนฉันเหมือนกันเป็นพิมพ์เดียว แล้วแกก็พยายาม
 ทำท่าทางและการพูดจาให้เหมือนฉันด้วย ฉันไม่ค่อยชอบ

คน ๆ นั้นก็ เพราะฉันระแวงว่ามีวันใดก็วันหนึ่ง แกจะต้อง
ปลอมตัวเป็นฉัน แล้วแกก็เคยทำให้ดูครั้งหนึ่งจริง ๆ”

“ครั้งไหน พระพุทธเจ้าค่ะ” เจ้าพัฒน์ทูลด้วยความ
ดีใจ ว่าอาจจะชวนให้สนทนาเรื่องอื่นไปเสียได้

“ครั้งตีค่ายโพธิสามต้นนั่นเอง ก่อนเข้าตีค่ายโพธิ
สามต้น แกมาอ้อนวอนขอยืมเครื่องแต่งตัวของฉัน แกบอก
ตรง ๆ ว่าแกมีอะไรสังหรณ์ใจ ว่าแกจะต้องตายในวันนี้
ไหน ๆ จะต้องตาย ก็อยากจะตายในเครื่องแต่งตัวของฉัน
ทั้ง ๆ ที่ฉันถามว่าทำไม แกบอกว่า ถ้าเมื่อฉันเคราะห์ร้าย
ความตายของแกจะได้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้ฉัน ทั้ง ๆ
ที่ฉันไม่เลื่อมใสอะไรในความคิดของแก ก็ไม่อยากจะขัดใจ
ทหารที่เป็นเพื่อนร่วมตายกันมาแต่เริ่มแรก ฉันยอมให้แก
ใส่เครื่องแต่งตัวของฉัน แล้วภายหลังฉันก็เข้าใจ เมื่อ
เสร็จการตีค่ายโพธิสามต้นแล้ว จึงได้รู้ ว่าความคิดของ
หลวงอาสาตึกเป็นอย่างไร และได้ผลอย่างไร”

“เป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าค่ะ” เจ้าพัฒน์ทูลถาม
เพื่อชวนให้สนทนาเรื่อยไป

“พอเสียงฆ้องศึกดังขึ้น หลวงอาสาศึกก็ออกวิ่ง
คนทั้งหลายมองเป็นตาเดียวกันคนที่อยู่ไกลออกไปไม่รู้ว่าเป็น
หลวงอาสาศึกเอาเครื่องแต่งตัวของฉันไปแต่ง ก็พากันนึกว่า
ฉัน หลวงอาสาศึกวิ่งไปถึงไหน ทหารก็วิ่งตาม หลวง
อาสาศึกเป็นคนวิ่งออกหน้า ในการเข้าตีค่ายโพธิสามต้น
พวกทหารก็เข้าตีอย่างไม่คิดชีวิต เพราะเขานึกว่าฉันนำหน้า
ไปแล้ว ชัยชนะที่ค่ายโพธิสามต้น เป็นการกู้บ้านเมือง ซึ่ง
สำเร็จได้ด้วยดวงใจอันกล้าหาญ ยอมตายของทหารทุกคน
แล้วฉันเชื่อว่า หลวงอาสาศึกเป็นคนสำคัญที่สุด ที่ทำ
สงครามสำเร็จในวันนั้น”

“แล้วเขาได้รับบำเหน็จรางวัลอะไร พระพุทธเจ้า
ค่ะ”

“ก็ได้เป็นหลวงอาสาศึก ชื่อเดิมของเขาเป็นชื่อ
นายบุญคง การกระทำของเขาในวันนั้น เป็นความดี
ความชอบอย่างมาก แต่ฉันต้องสารภาพกับเธอ เจ้าพัฒน์
ว่าฉันระแวงคนๆ นั้น ไม่กล้าไว้วางใจเขา เพราะเกรงว่ามี

วันใดวันหนึ่งเขาจะปลอมแปลงเป็นตัวฉันแล้วก็ทำความมิดีฉันขึ้นได้แล้ว เพิ่งนึกได้เดี๋ยวนี้เอง ว่าเสร็จงานดีค่ายโพธิสามต้น แล้วฉันขึ้นเสวยราชย์ ฉันก็ส่งหลวงอาสาศึกไปเป็นเจ้าเมืองชายแดนห่างไกลเมืองหนึ่ง จะเป็นเมืองอะไรฉันจำไม่ได้ จำได้เพียงแต่ว่า ฉันส่งเขาไปเสียให้ไกลตัวฉัน เพราะระแวงว่าถ้าขึ้นให้อยู่ใกล้กัน แกจะทำคามมิดีอะไรเข้า ตั้งแต่ส่งแกไปเป็นเจ้าเมือง ในหัวเมืองไกลเสียแล้ว ก็นึกไม่ออกว่าได้เคยพบกันอีกเมื่อไร

“แล้วทำไมทรงบังเอิญนึกขึ้นมาเวลานี้ พระพุทธเจ้าค่ะ”

“ก็ไม่ใช่บังเอิญ ผิงทะเลที่เรากำลังเห็น ทำให้ฉันนึกถึงเรื่องราวในชั้นต้นที่เราเริ่มทำตั้งแต่ลงมือกู้ชาติ ฉันนึกถึงหน้าเพื่อนเก่าทุก ๆ คน ที่เป็นเพื่อนคู่ทุกข์ยากมาด้วยกันตั้งแต่ออกจากค่ายวัดพิชัยเป็นเบื้องต้น จนถึงชัยชนะที่โพธิสามต้นเป็นที่สุด ฉันพอนึกออกได้ทุก ๆ หน้า ว่าใครตาย ใครอยู่ ใครได้เป็นอะไร มีอยู่คนไหนคนเดียวที่ฉันไม่

ออกว่าแกไปอยู่ที่ไหน เธอทราบไม่ใช่หรือเจ้าพัฒน์ บอก
ฉันหน่อยซิ ว่าเวลานี้หลวงอาสาศึกอยู่ที่ไหน”

คราวนี้ เจ้าพัฒน์ไม่สามารถที่จะปิดความต่อไปได้
และเขาไม่สมควรใจที่จะกราบทูลความเท็จ แต่อดคิด
พระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งในเวลานี้เป็นทั้งพระและพระเจ้าแผ่นดิน
เขานิ่งตรงอยู่นาน จนสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีต้องทรง
เตือนถามขึ้นอีก

“เป็นความลับอะไรมากนักหรือ เจ้าพัฒน์”

“ลับมากพระพุทธเจ้าค่ะ”

“ฉันยังเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่หรือเปล่า เจ้าพัฒน์”

“ยังเป็นอยู่ พระพุทธเจ้าค่ะ”

“บวชเป็นพระแล้ว ก็ยังเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่อีก

หรือ”

“พระองค์ไม่ได้ทรงสละราชสมบัติออกบวช แต่ถูก
บังคับให้บวช โดยมีได้ทรงสละราชสมบัติ จึงยังคงเป็น
พระมหากษัตริย์อยู่”

“ถ้าเช่นนั้น มีเรื่องอะไรหรือเจ้าพัฒน์ ที่จะลบล้าง
จนถึงกับพระองค์พระเจ้าแผ่นดินก็รู้ไม่ได้”

คราวนี้เจ้าพัฒน์หมดทางออก ไม่มีทางที่จะปิดบัง
ความจริงต่อไป เขาจำเป็นต้องกราบบังคมทูล

“หลวงอาสาตีกกำลังทำอย่างเดียวกัน กับเมื่อตี
ค่ายโพธิสามต้น พระพุทธเจ้าค่ะ”

“หิ ทำอะไร”

“ขอเดชะ หลวงอาสาตีกกำลังทำให้คนทั้งหลาย
เข้าใจ ว่าตัวเขาคือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี”

“เขาทำอะไร”

“เขากำลังอยู่ในผ้ากาสาวพัสตร์ นั่งเจริญวิปัสสนา
กรรมฐาน อยู่ในพระอุโบสถวัดแจ้ง แทนพระองค์สมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีที่แท้จริง พระพุทธเจ้าค่ะ”

“แปลว่าอะไร แปลว่า เขาจะต้องตายแทนฉัน
อย่างนั้นหรือ”

“เขาอาจจะไม่ตายก็ได้ พระพุทธเจ้าค่ะ เมื่อครั้งตี
ค่ายโพธิสามต้น เขายังไม่ตาย คราวนี้เขาอาจจะรอดก็ได้”

“จะรอดได้อย่างไร อีกไม่ช้าเขาก็จะต้องถูกเอาตัวขึ้นชำระแล้วเขาก็จะต้องถูกฟันคอ มันเป็นความชอบธรรมอะไร ที่จะปล่อยให้คนอื่นมารับใช้กรรมของฉัน”

“ขอเดชะ เรื่องนี้เป็นความคิดของหลวงอาสาศึกเอง เขาแสดงความคิดออกมาเอง เขาอาสาทำเองโดยไม่มีใครบังคับเขา และเขาอยากจะได้เกียรติ ว่าเป็นผู้ตายแทนวีรบุรุษผู้ชาติ”

“แต่ฉันไม่สามารถจะปล่อยให้ใครตายแทนฉัน ในเมื่อถึงคราวที่ฉันจะต้องตาย หันหัวเรือกลับ กลับไปกรุงธนบุรีใหม่” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี รับสั่งด้วยพระสุรเสียงอันหนักแน่น พระสุรเสียงซึ่งทุกคนต้องกลัวมาตลอดเวลา ๑๔-๑๕ ปี

“จะมีประโยชน์อะไร พระพุทธเจ้าค่ะ” เจ้าพัฒน์ทูล
“ในการที่จะเสด็จกลับเข้าไป”

“มีประโยชน์ที่จะได้ช่วยหลวงอาสาศึก ไม่ให้เขาต้องตายแทนฉัน” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตรัสตอบ

“แต่เราไม่สามารถจะช่วยเหลือเขาได้ ถึงพระองค์เสด็จ
กลับเข้าไป และยอมพระองค์ถูกประหาร ก็ไม่สามารถจะ
ช่วยหลวงอาสาศึกให้รอดตายได้ เพราะถึงอย่างไร เขาก็จะได้
ชื่อว่าเป็นผู้จงรักภักดีต่อพระองค์ ถึงกับหลอกลวงเจ้าหน้าที่
เขาไม่มีทางที่จะรอดตายเลย เราจะต้องพากันตายหมดรวม
ทั้งคุณหนูเล็ก ซึ่งกำลังอยู่ในเรือนกัเหมือนกันรวมทั้งพระ
กุมารซึ่งกำลังอยู่ในครรภ์ของคุณหนูเล็ก”

คำกราบทูลถึงคุณหนูเล็กและพระกุมารที่อยู่ในครรภ์
กระทำให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงยับยั้งพระทัย และ
ทรงเห็นเป็นความจริงอย่างที่เจ้าพัฒน์ว่า บุคคลอีกคนหนึ่ง
ซึ่งจะต้องตาย และที่เจ้าพัฒน์ไม่พูดถึงคือตัวของตัวเอง
เอง ซึ่งถ้าความปรากฏออกไป ว่าเจ้าพัฒน์เป็นผู้พาพระองค์
หนีแล้ว เจ้าพัฒน์เองก็จะไม่รอดตายเลย แน่่อนทีเดียว
ถ้าพระองค์เสด็จกลับเข้าไป ก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือหลวงอาสา
ศึกได้ และจะต้องพากันตายไปอีกหลายคนด้วย

ลมทะเลได้พัดพาเรือออกน้ำลึกไปทุกที หัวเรือได้
เบนไปทางฝั่งตะวันตก เดินชิดทางฟากตะวันตก และภาพ

แผ่นดินทางฟากตะวันออก ก็ค่อย ๆ เลื่อนหายไปจากพระเนตร แต่ภาพของหลวงอาสาศึกมิได้เลื่อนหายไป และในบัดนี้ก็ทรงฟื้นความจำขึ้นมาได้ ว่าหน้าตาของบุคคลผู้เป็นอย่างไร

“เขาพูดถึงฉันว่ากระไรบ้าง” รับสั่งถาม “ในเวลาที่เขาอาสาไปตายแทนฉันนะ”

“พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ หลวงอาสาศึกพูดว่าเขาเป็นเพื่อนของพระองค์ แต่เป็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่ยาก ไม่ใช่เพื่อนคู่บุญคู่บารมี”

“ก็เป็นการสมควรที่เขาจะตัดพ้อฉันในเรื่องนี้เพราะฉันลืมเขาเสียนาน”

ต่อไปก็เรียบกันไปประเดี๋ยวหนึ่ง ดวงอาทิตย์ก็โผล่ขึ้นมาพ้นขอบฟ้า ลมยังต้อยเรื่อย ๆ สำเภาพระที่นั่งซึ่งมีลักษณะเป็นสำเภาจีนแท้ ก็ล่องลอยเรื่อยไปตามกระแสลมเป็นลมอ่อน ๆ พัดพ้อให้เรือแล่นไปอย่างดี แต่ไม่ถึงกับทำให้ทะเลเป็นคลื่น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังทรงนึกถึงหลวงอาสาศึกอยู่เรื่อยไป

“เจ้าพัฒน์” รับสั่งขึ้น ภายหลังที่เสียบกันไปพักใหญ่ “เธอยืนยันเมื่อตะก่นว่า ฉันยังเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ใช่ไหม”

“ยังเป็นอยู่ พระพุทธเจ้าค่ะ”

“ถ้าฉันอยากจะตั้ง ใครสักคนหนึ่งเป็นเจ้าพระยาในเวลา^{นี้} ฉันยังมีอำนาจจะทำได้ไหม”

“ทำได้ พระพุทธเจ้าค่ะ”

“แล้วคนนั้นจะเป็นเจ้าพระยาได้จริงๆ ไหม”

“เป็นได้จริงๆ พระพุทธเจ้าค่ะ คงจะไม่สามารถประกาศเปิดเผยได้ แต่เขาจะเป็นเจ้าพระยาอย่างถูกต้อง ลูกหลานผู้สืบตระกูลของเขาในอนาคต จะภูมิใจว่าบรรพบุรุษของเขา เจ้าพระยาผู้จงรักภักดีและตายแทนวีรบุรุษผู้กษัตริย์

“เธอทำหน้าที่เป็นอลักษณ์ที่ เจ้าพัฒน์รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งหลวงอาสาศึกเป็นเจ้าพระยา”

“จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าพระยาอะไร พระพุทธเจ้าค่ะ”

“เราต้องคิดชื่อใหม่ ไม่ให้พ้องกับใคร เพื่อไม่ให้ใครมาตั้งซ้อน” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงตรึกตรองอยู่ประเดี๋ยวนึง แล้วก็รับสั่งเป็นพระบรมราชโองการว่า “เจ้าพระยาอาสาภักดี ราชพลีสุนทรเจตน์ ตริโพธิเทพพิชัยฤทธิชติยมหามิตรธรรมาชัย อภัยพิริยปรากรมพาหุ”

“เป็นพระมหากษัตริย์แลแล้วแล่นกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า จะได้บอกให้บุตรหลานผู้สืบสายโลหิตของเขาทราบเมื่อเป็นโอกาสที่จะบอกได้”

“นี่เราจะไปไหนกันแน่ เจ้าพม”

“ต้องตรงไปนครศรีธรรมราชก่อนพระพุทธเจ้าค่ะ”

“หยุดแค่เมืองเพชรไม่ดีหรือ ฉันชอบเมืองเพชรมากกว่า”

“ไปนครศรีธรรมราชเสียก่อนพระพุทธเจ้าค่ะ แล้วพอเหตุการณ์สงบเงียบ ถ้ามีพระราชประสงค์จะมาประทับที่เพชรบุรี ข้าพระพุทธเจ้าก็จะเชิญเสด็จมาภายหลัง”

เป็นอันว่าเรือพระที่นั่ง บ่ายหน้าแล่นตรงไปนครศรีธรรมราช ไม่ใช่เป็นครั้งแรกที่เสด็จนครศรีธรรมราชโดย

ทางเรือ เคยเสด็จมาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อเริ่มแรกเสวยราชย์ และเคยเสด็จโดยเรือเล็กกว่านี้

ส่วนทางกรุงธนบุรี ภายหลังที่พระยาสุรียอภัยได้ปราบกรมขุนอนุรักษ จัปหลวงอาสาศึก ซึ่งเข้าใจว่าเป็นองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้สึก และนำไปขังในคุกแล้ว อำนาจในกรุงอยู่ในมือของพระยาสุรียอภัยทั้งสิ้น ส่วนพระยาสุรศักดิ์ทำไม่รู้ไม่ชี้ในเหตุการณ์ที่บังเกิดขึ้น เพราะโครงการของพระยาสุรศักดิ์นั้นมียุว่า ใครจะเป็นใครจะตาย ตัวก็ต้องได้ตงหนน ถ้ากรมขุนอนุรักษทำการสำเร็จ ตัวจะได้เป็นผสำเร็จราชการแผ่นดินหรือขึ้นครองแผ่นดินทีเดียว ถ้ากรมขุนอนุรักษพลาดพลั้ง ตัวก็จะอยู่ในที่กำบัง เพราะไม่ได้ทำการออกนอกหน้า ส่วนพระยาสุรียอภัยนั้นรู้ดีว่าพระยาสุรศักดิ์เป็นคนเช่นไร แต่ยังไม่ถึงเวลาที่จะจัดการกับพระยาสุรศักดิ์ จึงต้องนิ่งสงบไว้ รอจนสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก จะกลับคืนพระนคร

และในไม่ช้า สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกก็มาถึง ภายหลังที่ได้ทรงสอบสวน ทราบพฤติการณ์อย่าง

ละเอียดยแล้ว ก็ทรงเห็นว่ามิทางเดียว ก็ต้องชำระโทษ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งมีข้อหาหลายประการ เช่นว่าบังคับให้พระกราบไหว้ สีกและทำโทษพระที่ดี กดขี่และทำให้ราษฎรเดือดร้อน รวมความว่าเรื่องไม่ดีทั้งนั้น ความดีที่ทำมาแต่ก่อนเป็นอันหมดไป แต่อย่างไรก็ดี สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ไม่ปรารถนาที่จะเกี่ยวข้อกับการชำระโทษ เพราะทรงเห็นว่า ถึงอย่างไร สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็มีคุณงามความดีอันยิ่งใหญ่แก่บ้านเมือง โชคชะตาของพระองค์จะเป็นอย่างไร สุดแต่เสียงของคนหมู่มาก พระองค์ไม่ขอยินยอมเข้ามาเกี่ยวข้อง สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก จึงมอบหมายหน้าที่เรื่องชำระโทษสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ให้แก่ที่ประชุมข้าราชการ ส่วนสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเองตั้งตัวอยู่ ในฐานะเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน จนกว่าจะได้ทราบผลของการไต่สวนโดยแน่ชัด

หลวงอาสาศึก ภายในภาพแห่งสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ถูกนำตัวเข้ามาในที่ประชุมข้าราชการ เขา

รู้สึกเป็นความภาคภูมิใจ ว่าเขาดีกว่าพวกเหล่านั้น เขา
 มองหน้าข้าราชการทุกคน ที่ตั้งตนมาเป็นผู้สอบสวนและ
 ขำระโทษสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ล้วนแต่เป็นบุคคลที่
 ยอมอยู่ใต้พระบารมี และให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะซื่อตรง
 จงรักทงนั้น ในบัดนี้ คนเหล่านั้นได้เปลี่ยนสภาพจาก
 ผู้จงรักภักดีมาเป็นผู้พหักพา โดยพงศาวดารที่อนุชนคน
 รุ่นหลังจะได้อ่าน จะบอกให้ทราบว่าคนพวกนั้นเป็นคน
 เช่นไร และหลวงอาสาศึกเป็นคนเช่นไร เขาได้ยืนหยัดอยู่
 ท่ามกลางหมู่ข้าราชการ โดยไม่ครั่นคร้าม มีอย่างเดียว
 ที่เขาจะต้องห่วงใยและระมัดระวัง คือเวลานเขาไม่ใช่
 หลวงอาสาศึก แต่เขาเป็นองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เขา
 ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เช่น
 เดียวกับที่เขา ได้นึกเมื่อก่อนถูกนำตัวออกจากอุโบสถวัดแจ้ง
 และตั้งปณิธานความปรารถนาอย่างเดียว คือขอให้เขาได้
 แสดงบทบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยไม่พลั้งพลาด
 และอย่าให้เกิดความระแวงสงสัยว่าเขาเป็นตัวปลอม

อันที่จริงพวกข้าราชการ ที่มีหน้าที่ชำระโทษสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในครั้งนั้น ไม่ใช่ผู้ที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในตอนหลัง โดยมากเป็นพวกที่เพิ่งกลับจากทัพ หรือเป็นข้าราชการด้านนอก ทุกคนเมื่อได้เห็นหลวงอาสาศึกก็พากันรู้สึกว่ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเปลี่ยนแปลงไปมาก จากที่เคยเห็น แต่เขาไม่ประหลาดใจ เพราะรู้กันทั่วไป ว่าทรงเสียพระสติ คนบ้าก็คือคนบ๊วยไข่อากการบ๊วยไข่ ทำให้ผิวพรรณหน้าตาของคนเปลี่ยนแปลงไปได้บ้าง ถึงแม้ว่ารูปร่างที่มายืนอยู่ตรงหน้าพวกเขา จะมีอะไรผิดแปลกไป จากที่เคยเห็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาแต่ก่อน ก็ไม่ถึงกับจะทำให้สงสัยว่าบุคคลผู้นั้น ไม่ใช่องค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เขาเชื่อแน่ว่าเป็นเพราะอาการเสียจริต ทำให้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง

อันที่จริง เรื่องราวก็ขัดกันตลอดมา พงศาวดารยืนยันว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นบ้า แต่พงศาวดารก็ยืนยัน ว่ามีการเอาตัวมาไต่สวนชำระโทษ ไม่รู้ว่าเชื่อข้างไหน ถ้าเป็นบ้าจริง จะเอาตัวมาไต่สวนชำระโทษกัน

ทำไม ไต่สวนคนบ้าจะไต่สวนอย่างไร ความจริงก็เป็น
ดังที่กล่าวข้างต้น คืออาการเสียพระสติ ที่กล่าวกันในองค์
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น คือการดูร้ายในบางเวลา และ
การเคลิบเคลิ้มในบางขณะ เวลาดูร้ายก็สั่งให้เอาคนไปฆ่าได้
ง่าย ๆ เวลาเคลิบเคลิ้มก็ทรงเห็นพระองค์เป็นผู้วิเศษ ถึงกับ
ว่าจะเหาะได้ แต่โดยมากและส่วนมากที่สุด มีพระสติสมบูรณ์
เวลามีอะไรมาทำให้โกรธเท่านั้น จึงจะดูร้าย และภายหลัง
อาการดูร้าย อาการเคลิบเคลิ้มก็ตามมาจากที่ หลวงอาสาศึก
รู้ความเป็นไปอันนี้ เขาจึงสามารถแสดงบทบาทของสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรี โดยไม่พลั้งพลาด

“เอาตัวฉันมาทำไม” หลวงอาสาศึกพูดด้วยน้ำเสียง
และวิธีรับสั่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี อย่างไม่ผิดเพี้ยน

“เอามาชำระโทษ” พระยาคนหนึ่ง ซึ่งทำทางเป็น
หัวหน้า หรืออาวุโสสูงสุดในหมู่ข้าราชการเหล่านั้นพูด

“ใครเป็นผู้ชำระ” หลวงอาสาศึกถาม

“พวกเราทั้งหมดนี้เป็นผู้ชำระ” พระยาผู้นั้นตอบ

“ทำไมสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ไม่ชำระเอง”

“ไม่ทราบ แต่ท่านมอบหมายหน้าที่ให้พวกเราเป็น
ผู้ชำระ”

“เวลานี้ใครเป็นพระเจ้าแผ่นดิน”

“แผ่นดินยังว่าง” อีกคนหนึ่งตอบ “สมเด็จพระเจ้าพระยา
มหากษัตริย์ศึกเป็นผู้สำเร็จราชการ ไม่มีพระเจ้าแผ่นดิน”

“แล้วพระเจ้าแผ่นดินองค์เก่าไปไหนเสีย” หลวง
อาสาศึกถาม

“ถูกถอดไปแล้ว” ขุนนางคนหนึ่งตอบ “และกำลัง
เอาตัวมาชำระโทษอยู่ที่นั่น”

“ใครเป็นคนถอด”

“พระยาสุรศักดิ์เป็นผู้ถอด”

“พระยาสุรศักดิ์มีอำนาจอะไร มาถอดพระเจ้าแผ่นดิน
แล้วเวลานี้พระยาสุรศักดิ์เป็นอะไร อยู่ที่ไหน เป็นผู้ชำระโทษ
ด้วยคนหนึ่งหรือเปล่า”

“พระยาสุรศักดิ์ไม่อยู่ที่นั่นแล้วก็ไม่มีความหมายเป็นผู้ชำระ”

“ทำไมพระยาสุรศักดิ์จึงไม่เป็นผู้ชำระด้วย”

“เพราะพระยาสรณ์เองก็ถูกจับแล้ว และจะต้องถูกเอาตัวมาชำระโทษด้วยเหมือนกัน” ขุนนางคนหนึ่งอธิบาย

“ก็เมื่อพระยาสรณ์เอง ก็ถูกจับแล้วจะถูกชำระโทษด้วยพระยาสรณ์จะมีอำนาจถอดพระเจ้าแผ่นดินอย่างไรได้”

“เมื่อไปบวชแล้ว ก็ถือว่าสละราชสมบัติ และไม่
เป็นพระเจ้าแผ่นดินอีกต่อไป”

“แล้วฉันบวชด้วยความสมัครใจ สละราชสมบัติ
หรือว่าถูกบังคับให้บวช”

คราวนี้ไม่มีใครตอบ เพราะปัญหาที่ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่นั้น เป็นปัญหาที่ไม่ต้องมีข้อสงสัย

“พวกเธอรู้หรือไม่” หลวงอาสาศึกพูดด้วยน้ำเสียงของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี “ว่าพวกเธอกำลังทำผิดกฎหมายเทียรบาล ถอดฉันเสียก่อนซิ ถอดจากพระเจ้าแผ่นดินเสียก่อน ตั้งพระเจ้าแผ่นดินขึ้นใหม่ก่อน แล้วจึงค่อยชำระโทษฉัน นั้นแหละ จะเป็นการถูกต้องตาม

กฎมนเทียรบาล ถ้ามีฉะนั้น พวกเธอที่นี้ทุกคนจะกลายเป็นกบฏไป”

“มีข้อหาหลายประการ” พระยาผู้เป็นหัวหน้านั้นพูด
“ท่านจะต้องตอบข้อหาเหล่านั้นว่าเป็นความจริงหรือไม่”

“พระเจ้าแผ่นดินที่ยังเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ ไม่มี
หน้าที่ตอบข้อหาของใคร เมื่อทำพิธีถือน้ำให้ถูกต้อง ตั้ง
พระเจ้าแผ่นดินเสียใหม่ นั้นแหละ ฉันจะตอบข้อหา และ
ผิดถูกอะไรก็จะลงโทษฉันได้ แต่อย่ายังปล่อยให้ฉันเป็น
พระเจ้าแผ่นดิน โดยถูกต้องอยู่อย่างนี้ ใครจะมาชำระโทษ
ฉันไม่ได้”

“เมื่อไม่ให้ชำระ” ขุนนางคนหนึ่งพูด “ก็ต้องตัดสิน
ประหารเลย”

“ตัดสินก็ได้” หลวงอาสาตีก็ตอบ “ประหารก็ได้ แต่
การกระทำของพวกเธอจะเป็นการกบฏไปชั่วกัลปาวสาน”

“แปลว่า ท่านไม่ยอมให้ชำระท่านอย่างนั้นหรือ”
ขุนนางอีกคนหนึ่งถาม

“ฉันไม่ได้บอกว่า ฉันไม่ยอมให้ชำระโทษตัวฉัน
ตัวฉันนะชำระโทษได้ แต่ท่านจะชำระโทษพระเจ้าแผ่นดิน
ไม่ได้ ทำไมท่านไม่ทำเสียให้ถูกต้อง ไม่เห็นยากอะไรเลย
ใครมีอำนาจถอดก็ให้ทำพิธีถอดฉันเสีย แล้วก็ตั้งพระเจ้า
แผ่นดินขึ้นใหม่ แล้วจึงค่อยชำระโทษฉัน ถ้าพวกเธอ
ทำเช่นนั้น การกระทำของพวกเธอ ก็จะไม่เป็นการกบฏ
ทำไมจึงไม่ทำอย่างที่ฉันว่า”

“แต่ก่อนที่จะถอด” ขุนนางอีกคนหนึ่งกล่าว “ก็
ต้องพิจารณาโทษกันให้แน่นอนเสียก่อนเมื่อได้ความแน่นอน
ว่ามีความผิด จึงค่อยทำพิธีถอด”

“อ้อ, นี่ยังไม่แน่นอนอีกหรือ ว่าฉันมีความผิด
เอาฉันไปขังคุก เอาตัวฉันมาชำระ แล้วก็บอกว่ายังไม่แน
นอนว่าฉันมีความผิด ถ้าเช่นนั้นก็เป็นเรื่องสองชั้น คือเธอ
เอาพระเจ้าแผ่นดินไปขังคุก โดยยังไม่แน่นอนว่าพระเจ้าแผ่นดิน
องค์นั้นมีความผิดอะไร แล้วเธอก็เอาพระเจ้าแผ่นดินขึ้น
ชำระโทษ โดยยังไม่ได้ถอด ขอให้เธอทุกคนระวัง เธอจะไม่
สามารถแก้ตัวแก่อนุชนคนรุ่นหลังว่าพวกเธอไม่ได้เป็นกบฏ”

เรื่องก็ชะงักอยู่แค่นั้น ไม่มีข้าราชการผู้ใดในที่ประชุม
นั้น จะสามารถโต้แย้งปัญหาว่าการชำระโทษนั้นเป็นการ
กระทำโดยถูกต้องตามกฎหมายนเทียรบาล และราชกำหนด
บทพระอัยการใด ๆ คอยแต่จะตั้งข้อหาขึ้นมา และ
หลวงอาสาศึก ในภาพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ไม่
ยอมตอบข้อหา และร้องขอให้พาตัวเข้าไปหาสมเด็จพระเจ้าพระ
ยามหากษัตริย์ศึก

“ผู้มีอำนาจที่จะถอดฉันได้ในเวลานี้” หลวงอาสาศึก
พูด “คือสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ซึ่งเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแผ่นดิน พาตัวฉันไปหาท่าน ให้ท่านสั่งถอดฉันเสีย
ก่อนแล้วจึงค่อยเอามาชำระ”

เมื่อไม่มีผู้ใดสามารถจะแก้ปัญหานี้ตก จึงต้องยอม
ตามคำขอของผู้ที่เขาเข้าใจว่า เป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
คือพาเข้าไปหาสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก โดยให้ควม
คุมพาไป

ส่วนทางสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกนั้น ได้
ตั้งใจแน่วแน้อยู่แล้วว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องใด จึงมอบ

หมายหน้าที่ให้ที่ประชุมข้าราชการชำระ โดยไม่ต้องมีอะไร
 พาดพิงมาถึงตัวท่าน จะชำระกันอย่างไร จะพิพากษา
 ว่าอะไร มีผิดจะลงโทษอย่างไร ไม่มีผิดจะอย่างไร
 สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ไม่ปรารถนาจะเกี่ยวข้อ
 ต้องการจะให้ไปไปตามความเห็นของที่ประชุม เมื่อเห็นคน
 พาลหลงอาสาศึก ซึ่งเข้าใจว่าเป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
 เข้ามาหา สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ก็โบกมือให้พา
 ออกไป ความมุ่งหมายในการที่โบกมือนั้น ก็เพียงแต่ว่าไม่
 ขอเกี่ยวข้อ จะขออยู่ในอุเบกขา จะชำระกันอย่างไร ก็
 สุดแต่ที่ประชุมเสนามาตย์ข้าราชการ แต่พวกที่ควบคุมไปนั้น
 จะเข้าใจว่าอย่างไรก็ตามที่ เลยพาตัวไปประหารชีวิตเสีย
 ที่หน้าบ่อมิชยประสิทธิ์

บุคคลที่ถูกประหารชีวิต คือหลวงอาสาศึก เขาตาย
 ด้วยความยินดี ไม่มีอะไรจะทำความปราบปล้มให้แก่เขา
 เท่ากับที่ได้ตายแทนมหาบุรุษผู้กู้ชาติ เขาตั้งคอรับคมดาบ
 ด้วยความเต็มใจ เขาตายโดยไม่รู้ว่าเขาได้รับแต่งตั้งเป็น

เจ้าพระยา ศพของเขาได้ถูกนำไปฝังที่วัดบางยี่เรือใต้ในขณะเดียวกันที่สำเภาลำใหญ่พาพระองค์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ไปยังนครศรีธรรมราช

ที่นครศรีธรรมราช เจ้าพัฒน์ได้พยายามหาที่ซ่อน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และในเวลาเดียวกัน ก็ได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการเป็นอย่างดี เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นเสวยราชสมบัติ เจ้าพัฒน์ก็ได้ทำตนเป็นข้าราชการที่ดีที่สุด มุ่งแต่การทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศบ้านเมือง ความรักความผูกพันใจในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ไม่ได้ทำให้เจ้าพัฒน์เกิดความกิดเอนเอียงในการเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ เจ้าพัฒน์มีความเห็นว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นผู้ที่ควรเคารพควรบูชา เป็นพระมหากษัตริย์ที่จะต้องถวายพระเกียรติเคียงคู่กับองค์สมเด็จพระนเรศวร แต่วาสนาบารมีของพระองค์สิ้นสุดลงเพียงเท่านั้น และผู้ที่จักปกครองประเทศสืบต่อจากพระองค์ไป ก็ไม่มีใครดีกว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธ-

ยอดฟ้า เพราะพระเจ้าลูกเธอหลานเธอของสมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรี ที่ทรงเจริญวัยเติบโตอยู่แล้วเวลานั้น จะหาที่
มีความสามารถเพียงครึ่งกระผีกของสมเด็จพระเจ้ากรุงธน กิ
หาไม่ ด้วยเหตุนี้ แม่เจ้าพัฒน์จะจงรักภักดีต่อสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรีสักเพียงไร ก็มีได้ความคิดเห็นในทางที่จะฝึ
ฝืนขึ้นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ และไม่
ยอมทำอะไรที่จะเป็นความบกพร่องในตำแหน่งหน้าที่ ตรง
กันข้าม เจ้าพัฒน์ได้พยายามประกอบคุณงามความดี และ
ปฏิบัติงานทุกอย่างในหน้าที่ให้ดีที่สุดที่จะทำได้

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี คงดำรงอยู่ในสมณเพศ

ตลอดมา และสนพระทัยในวิปัสสนากรรมฐานมิได้ขาด
แม้จะได้ทรงทำพระทัยให้ห่างจากโลกแล้ว ไม่ให้มีความ
เกี่ยวข้องห่วงใยในทางโลกแล้วก็ดี ก็ยังไม่สามารถจะ
หักห้ามพระทัยมิให้ทรงรู้สึกชื่นชมโสมนัส ในเมื่อวันหนึ่ง
เจ้าพัฒน์ได้มาเฝ้าและกราบทูล ว่าคุณหนูเล็กคลอดบุตร
เป็นชาย

“เห็นจะรอดตายอยู่ได้สักคนหนึ่ง” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตรัสแก่เจ้าพัฒน์ “ขอฝากไว้แก่เธอ ช่วยบำรุงเลี้ยงให้ตลอดรอดฝั่งเหมือนช่วยเลี้ยงลูกนกกลูกกา”

“ข้าพระพุทธเจ้าจะสนองพระคุณ โดยเต็มความสามารถ พระโอรสจะได้รับความดูแลรักษา และฝึกอบรมให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งในอนาคตสมกับที่เป็นพระโอรสของวีรบุรุษผกชาติ”

“แต่อย่าให้ใครรู้เป็นอันขาดว่าเป็นลูกของฉัน แม่ตัวเขาเองก็อย่าให้รู้ ให้เขารู้แต่เพียงว่าเขาเป็นลูกของเธอ”

“จะพระราชทานนามว่ากระไร พระพุทธเจ้าค่ะ”
เจ้าพัฒน์ทูลถาม

“แม่เขาชื่อเล็ก” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง
“ให้ลูกชื่อน้อยก็แล้วกัน”

“พระพุทธเจ้าค่ะ”

“ส่วนแม่เล็กนะ เธออย่าได้รังเกียจอะไรเลย ฉันยกให้เธอแล้ว และเวลานี้ฉันก็บวชแล้ว และแม่เล็กนั้นเป็นสิทธิของเธอ” สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่ง

“มิได้พระพุทธรูปเจ้าคะ ข้าพระพุทธเจ้าขอยกไว้เป็นที่เชิดชูบูชาให้อยู่ในฐานะเป็นพระแม่เมือง”

ความกตัญญูและซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าพัฒน์ ให้ผลเห็นทันตา เพราะต่อมาอีกไม่ช้า เจ้านครศรีธรรมราชก็ได้รับคำสั่งให้ออกจากตำแหน่งเจ้านคร เข้ามารับราชการในกรุงเทพ ฯ และเจ้าพัฒน์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโสกราช ขาดิเดโชชัย มไหสุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ หรือเรียกโดยทั่วไป ว่าเจ้าพระยานครศรีธรรมราช และในสารตราตั้ง ก็ระบุความดีความชอบว่า เป็นผู้สตัยซอมั่นคงจงรักภักดีโดยสุจริต ได้รับราชการมีความดีความชอบ อันที่จริงจริยาวัตรและวิธีดำเนินการของเจ้าพระยานครพัฒน์นั้น ควรเป็นที่นิยมสรรเสริญ และเป็นตัวอย่างแก่ข้าราชการทั้งหลาย ในทางกตัญญูต่อบุคคลและต่อหน้าที่ ซึ่งทำได้อย่างบัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น ในเวลาเดียวกัน แต่เรื่องของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังไม่หมด โชคร้ายของพระองค์ หาได้สิ้นสุดลงเพียงเท่านั้นไม่ ไม่มี

ใครทราบว่าเป็นเพราะเหตุไร สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
พอพระทัยในเมืองเพชร คือเพชรบุรีไม่รู้หาย เมื่อถูกเชิญ
เสด็จไปในเรือสำเภา ก็ทรงขอร้องถึงสองครั้งให้ประทับ
อยู่ที่เพชรบุรี แต่เจ้าพระยาหนครพัฒน์ไม่ยอม ก็ต้องจำ
พระทัยเสด็จไปนครศรีธรรมราช เมื่ออยู่นครศรีธรรมราช
ได้สักสองปี ก็ขอมายู่เพชรบุรี ซึ่งเจ้าพระยาพัฒน์
ไม่สามารถจะขัดข้องได้ ก็ต้องเชิญเสด็จมาเพชรบุรีอย่าง
ซอหน้า แล้วให้ประทับอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง มีคนเฝ้าอยู่
สองคน ไม่สามารถจะให้คนอยู่ด้วยกันมากกว่านั้นได้
เพราะจะทำให้เกิดความระแวงสงสัย

การย้ายมาประทับที่เพชรบุรี เป็นการเดินเข้ามา
หาเคราะห์กรรมในชั้นสุดท้าย เพราะในที่สุดก็ปิดความไม่
อยู่ ขวากีรว์ไหลออกมา เริ่มซบซิบกันว่า ผู้ที่มาอยู่ในถ้ำ
ที่เพชรบุรีนั้นคือใคร และในที่สุด วันอาสานของพระองค์
ก็มาถึง เวลากลางวันแสด ๆ ขณะที่ทรงเจริญวิปัสสนา
กรรมฐานอยู่ภายในถ้ำ ถูกตีที่พระเศียรเบื้องหลัง ล้มคว่ำ
เป็นอาสานอันแท้จริงของพระองค์

พระชนม์ชีพของวีรบุรุษผู้ชาติ ได้สุดสิ้นลงด้วย
 ฆาตกรรม และเป็นฆาตกรรมอย่างโหดร้าย เป็นการกระทำ
 ของผู้ร้าย ที่ไม่ยำเกรงแม้แต่ผ้ากาสาวพัสตร์และไม่มี ความ
 เมตตาแม้แต่บุคคลที่ไม่ทำอะไรแล้ว นอกจากเจริญวิปัสสนา
 กรรมฐาน ผู้ที่ไม่มีกำลังอันใดจะต่อสู้ป้องกัน และไม่มีทาง
 ที่จะเป็นโทษเป็นภัยแก่ใครต่อไป

ใครเป็นผู้ฆ่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ไม่มีใครรู้
 คนเฝ้าสองคนหายไปทางไหน ไม่มีใครทราบ แต่เป็นที่แน่
 ใจว่าคนเฝ้าทั้งสองคนจะต้องถูกปิดปากด้วยความตาย เขาจะ
 จะถูกฆ่าแล้วก็หมกไว้ที่ไหน ซึ่งไม่มีใครพบ แต่ส่วนพระศพ
 ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ได้ถูกลอบนำเข้ามาในกรุง

คืนหนึ่งในเวลาตีกองกวด ที่วัดบางยี่เรือใต้ ได้มีคนไป
 ขุดศพซึ่งเข้าใจว่าเป็น พระศพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
 ออกไปฝังเสียที่อื่น แล้วก็เอาพระศพของสมเด็จพระเจ้ากรุง
 ธนบุรีที่แท้จริงฝังลงไว้แทน เป็นอันว่าศพซึ่งฝังอยู่ในที่นั้น
 เป็นพระศพของพระเจ้ากรุงธนบุรีแท้ เจ้าพระยาหนครพัฒน

ได้ทราบการสูญเสียของบรมกษัตริย์ที่เขารัก ต่อราสาม
เดือนภายหลังฆาตกรรม เมื่อเจ้าพระยานครพัฒน์ ระลึก
ถึงพระองค์ และขึ้นมาเพชรรบุรีเพื่อจะได้เฝ้า เห็นสมเด็จพระ
พระเจ้ากรุงธนบุรีกับคนเฝ้าทั้งสองคน หายไปโดยไม่มี
ร่องรอย ก็นึกเห็นว่าพระองค์ต้องประสบเคราะห์ร้ายในชั้น
ที่สุด เขาไม่มีทางที่จะสืบสวนว่าพระภิกษุที่อยู่ในถ้ำนั้นกับ
คนเฝ้าอีกสองคนได้หายไปอย่างไร เพราะเชื่อว่าถึงสอบสวน
ไปก็ไม่มีทางที่จะรู้แน่ และยิ่งสอบสวนไป ก็จะเป็นภัยแก่
ตัวเขาเอง โดยไม่มีประโยชน์ จึงปลงใจว่างานที่จะต้อง
ทำเพื่อสนองพระคุณสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยตรงต่อ
พระองค์นั้นเป็นอันสุดสิ้นลงเพียงเท่านั้น อวสานของสมเด็จพระ
พระเจ้ากรุงธนบุรี ทำให้เจ้าพระยานครพัฒน์เริ่มเชื่อในเรื่อง
พรหมลิขิต และเชื่อว่าโชคชะตาอันแรงร้ายนั้นถึงคราวจะ
เกิดก็ต้องเกิด พรหมลิขิตขีดไว้อย่างไรก็ต้องเป็นอย่างนั้น
แม้จะพยายามหาวิธีการหลีกเลี่ยง ก็อาจจะเกิดผลแต่เพียง
ให้หลบหลีกได้ชั่วคราว ลงท้ายก็ต้องเป็นไปอย่างที่จะ
ต้องเป็น

แต่อย่างไรก็ดี เจ้าพระยานครพัฒน์ยังรู้สึกอยู่เสมอว่า หน้าที่ของท่าน ที่จะทำการสนองพระคุณสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้นยังมีอยู่ และก็เป็งานที่สำคัญมาก คือการทะนุบำรุงให้การศึกษาอบรมแก่พระกุมาร ให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ต่อไปภายหน้า

ถ้าจะตรวจดูพงศาวดาร จะเห็นได้ว่า ภายหลังที่มีเรื่องชำระโทษสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และภายหลังที่พงศาวดารกล่าวว่า ได้ประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่หน้าบ่อนวิชัยประสิทธิ์แล้วถึงสามปี จึงได้มีการปลงพระศพสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พงศาวดารจดวันประหารชีวิตของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ต่อมาอีกสามปีภายหลัง จึงมีเรื่องในพงศาวดารว่า “ฝ่ายข้างกรุงเทพมหานคร ดำรัสให้ขุดหีบศพเจ้าตากขึ้นตั้งไว้ ณ เมรุวัดบางยี่เรือใต้ ให้มีการมหรสพ และพระราชทานพระสงฆ์บังสกุล เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงทั้งสองพระองค์”

ความในพงศาวดารตอนนั้น แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ และกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ก็ได้พระราชทานพระเกียรติ แก่พระศพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยได้เสด็จไปพระราชทานเพลิงทั้งสองพระองค์ ส่วนเจ้าพระยานครพัฒน์นั้น ก็ได้มั่นคงต่อสัตยาธิษฐานของท่าน โดยได้พยายามทะนุบำรุง พระกุมารของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ให้ได้รับการศึกษาอบรมอย่างดี และมีสมรรถภาพในราชการ ความจริงที่ว่าสมเด็จพระราชกุมารของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ก็เป็นที่ทราบกันภายหลัง และทราบกันทั่วไป ถึงกับในรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ฝรั่งที่อยู่ในเกาะบีนังก็ได้เขียนเรื่องราวโดยเปิดเผย ว่าท่านน้อย เป็นพระกุมารของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และในรัชกาลที่ ๓ นั้นเอง ในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้ท่านน้อยเป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช มูลเหตุที่จะทรงแต่งตั้งก็เพราะเจ้าพระยานครพัฒน์เอง ได้

เข้ามาเผ้ากราบบังคมทูล ว่าตัวท่านเองแก่ชรามากแล้ว ขอ
พระราชทานกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
เลื่อนเจ้าพระยานครพัฒน์เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี ศรีโสภ
ราชวงศ์ และให้พักผ่อนราชการเวลานั้นท่านน้อยรับราชการ
เป็นพระบริรักษ์ภูเบศร์ เคยทำความดีความชอบอย่างสำคัญ
ในการตีค่ายพม่าที่เมืองถลาง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
แต่งตั้งให้เป็นพระยานครศรีธรรมราชก่อน และต่อมาอีกไม่
ช้าก็ได้เป็น เจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง
ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่าเจ้าพระยานคร (น้อย) นี้ เป็นผู้
ครองเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีบุญวาสนายิ่งกว่าผู้ครอง
เมืองนครคนใด ๆ ทั้งสิ้น และปณิธานของเจ้าพระยานคร-
พัฒน์ ในอันจะสนองพระคุณสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ด้วย
การทะนุบำรุงการศึกษาอบรมแก่พระกุมารให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่
ในอนาคตนั้น ก็เป็นผลสำเร็จ

อย่าเล่นกับคำสาบาน

“พี่จะไปธุระประเดี๋ยวเพียง ๒๐ นาที
ก็จะกลับ”

“ยี่สิบนาที ดิฉันจะต้งนาฬิกาไว้
นะกะ และหวังว่าคุณพี่จะกลับใน ๒๐ นาที
จริง ๆ ”

“แต่ถ้าเกินไปสักนิดหน่อย น้องจะ
ไม่ให้อภัยแก่พี่ที่เดียวหรือ ?”

“เกินเวลาไปบ้างน้องให้อภัย แต่
ขออย่าให้แหวะไปบ้านนั้นก็แล้วกัน”

“บ้านนั้น บ้านไหนพี่ก็ไม่ไป นอกจากมาหาน้อง
แต่ที่ระบุจำเป็นจริง ๆ พี่จะกลับมาหาน้องใหม่ภายใน ๒๐
นาที หากว่าจะเข้าไปบ้างก็คงไม่เกิน ๓๐ นาที”

ชายหนุ่มหนึ่งซึ่งเราไม่ปรารถนาจะออกนามสนทนา
อยู่กับสตรีคู่รักของเขาอย่างบอกลัทธิกันมากแต่สตรีผู้นั้นซึ่ง
เราไม่สามารถจะออกนามเหมือนกัน รู้สึกว่าถึงแม้ฐานะของ
ตัวที่อยู่เหนือหัวใจของชายหนุ่มคู่รักของตนนั้น จะมั่นคง
เพียงใดก็ตาม แต่คู่รักเป็นคนรูปงาม นามเพราะ พุดแก่ง
และมีสตรีเอาใจใส่อย่างมากในบรรดาสตรีผู้เอาใจใส่นั้น มีคน
หนึ่งอยู่ที่บ้านแถวถนนหลานหลวง ซึ่งได้ทราบข่าวกระแสน
กระสาย ว่าชายคู่รักของเธอมีการติดต่อกับสตรีผู้นั้นอยู่บ้าง

“คุณจะไประบุที่ไหนคะ ?”

“ไปที่ ...”

“พุดจริง ๆ นะคะ นั้นพระพุทธรูปตั้งอยู่ที่นั่น”

ชายหนุ่มตกใจ ที่ไม่คิดว่าการจะร้ายแรงถึงกับตน
จะต้องลั่นวาจากระทำสัตย์ต่อหน้าพระพุทธรูป

“พี่จะไปที....” เขาพูดแล้วก็หยุดชะงัก

“ระวังให้ดีค่ะขอให้พี่พูดความจริง เพราะนอกจาก พระพุทธรูปจะเป็นพยานแล้ว น้องยังอาจจะสะกดรอยไปด้วยก็ได้”

อันที่จริงเขากลัวการสะกดรอยมากกว่าพระพุทธรูป เพราะพระพุทธรูปอาจจะประทานอภัยเขาได้ แต่ถ้าแม่คู่รัก สะกดรอยไปพบเขาทำความผิดอะไรเข้า เธอจะไม่ให้อภัย แก่เขาเลย

“งั้นพี่บอกตามความจริง” ชายหนุ่มกล่าวอย่าง ตัดใจ “พี่จะไปธุระแถวถนนหลานหลวง”

“นั่นเป็นไร พุทธาณภาพบังคับให้คุณพี่พูดความจริง คุณพี่จะไปจากที่นี่ไม่ได้ และจะไปทางถนนนั้นไม่ได้ แหม, คนมีสัตย์ คนรักผู้หญิงคนเดียว เขารู้หมดหรอกแทนที่จะ ต้องขยายความจริงออกมา”

“พี่ยังไม่ได้ขยายความจริงให้หมด พี่พูดยังไม่ทัน หมดประโยค พี่จะไปถนนหลานหลวงเพราะมีธุระที่บ้าน ๆ

หนึ่ง นี่เป็นพิสูจน์” เขาพูดพลางหยิบจดหมายฉบับหนึ่ง
ออกซู่ให้ดู

อันที่จริง ก็เป็นความจริง เขาตั้งใจไปถนน
หลานหลวง ไม่ใช่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคนที่คู่รักของเขาสงสัย
เขาตั้งใจไปพบกับชายคนหนึ่ง ด้วยกิจธุระด่วน และเป็น
ธุระสำคัญ ถึงกับเขาได้รับจดหมายแนะนำจากชายคนหนึ่ง
มาให้ไปพบกัน ความตั้งใจจริงของเขาต้องการไปพบชาย
คนนั้นเท่านั้น เขาไม่ได้มุ่งจะไปพบคนอื่น และยิ่งผู้หญิง
ด้วยแล้ว ในขณะที่เขากำลังอยู่ตรงหน้าคู่รักของเขา
นี้ (เขาไม่มีความปรารถนาที่จะได้พบเห็นหญิงใดเลย)

“คุณที่รับสัญญาได้หรือคะว่าจะไม่แวะบ้านแม่
โถมเอกนั้น”

“สัญญาได้ สาบานให้ด้วยก็ได้”

“เอ้า สาบาน นื่องอยากฟังนั้”

“ได้” เขาพูดคำนี้แล้ว ก็หันหน้าตรงไปทางพระ
พุทธรูปที่ตั้งอยู่ ณ ที่บูชาในห้องรับแขก

“ขอให้พระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์จงเป็นพยาน” เขาพูด “ถ้าข้าพเจ้าไปแวะบ้านผู้หญิงคนนั้นมาแล้ว ขออย่าให้ข้าพเจ้าได้กลับมาเห็นหน้าคู่รักของข้าพเจ้าอีกเลย”

“อ๊ะ ไม่เอา” คู่รักของเขาขัดขึ้น “คำสาบานนั้นมันง่ายเกินไป ถ้าคุณพี่เข้าไปบ้านผู้หญิงคนนั้นแล้ว จะไม่ให้คุณพี่กลับมาเห็นหน้าน้องอีก ก็ไม่เห็นมันเป็นการเสียหายอะไร คุณพี่อยู่ในบ้านแม่คนนั้น เสียให้ตลอดปีตลอดชาติก็แล้วกัน”

“ไม่ใช่ หมายความว่า ถ้าพี่เข้าไปในบ้านนั้นแล้ว เวลาออกมาขอให้ประสบอันตราย เช่นถูกรถทับตาย โดยไม่ต้องเห็นหน้าน้องอีกเลย”

“งั้นตกลง นั่นเป็นคำสาบานนะคะ”

“ถูกแล้ว นั่นเป็นคำสาบาน”

“งั้นคุณพี่ไปได้ แต่ต้องกลับใน ๒๐ นาทีจริงๆ นะคะ”

“พี่จะกลับใน ๒๐ นาที แต่เวลา ๒๐ นาที ต้องนับตั้งแต่เวลาที่พี่ออกไปจากบ้าน ไม่ใช่ นับตั้งแต่เวลาที่พูดกันเมื่อตะกัณ เพราะที่เราพูดกันมากกว่า ๑๐ นาทีแล้ว”

“ตกลงค่ะ กำหนดเวลา ๒๐ นาที จะตั้งต้นนับตั้งแต่ขณะที่คุณพี่ออกจากบ้านนี้ไป”

ชายหนุ่มผู้ได้ทำสัตย์ปฏิญาณต่อสตรีคู่รักของตนได้ออกจากบ้านไป โดยความมั่นใจว่าจะไม่ทำความผิดที่จริงก็มีใช่เป็นความผิดอันร้ายแรงอะไร แต่เมื่อเธอได้ยอมสาบานแล้ว ก็ต้องถือเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้ผิดไปไม่ได้ เขารีบขึ้นรถแท็กซี่ โดยความตั้งใจจะรีบร้อนไปทำธุระให้ทันเวลา ๒๐ นาที รถของเขาได้ผ่านไปทางถนนหลานหลวงโดยรวดเร็ว

แม้รถจะไปเร็วเพียงไรก็ตาม ความคิดของเขา ก็ยังเร็วยิ่งกว่านั้น พอรถเลี้ยวเข้าถนนหลานหลวง เขาก็ได้เห็นภาพอันหนึ่งยืนอยู่หน้าประตูบ้าน และไม่จำเป็นต้องบอกก็ได้ว่าบ้านใคร

ถึงแม้ว่าเขาจะให้คำปฏิญาณสาบานตัวแก่คู่รักของเขามาแล้วก็ดี แต่คำปฏิญาณอันนั้น ห้ามมิให้เขาเข้าไปในบ้าน การหยุดหน้าบ้านพูดกับคนที่รู้จักมักคุ้นกันสองสามคำ คงไม่ถึงกับผิดคำปฏิญาณ เมื่อเป็นดังนี้เขาจึงได้หยุด

“คุณจะไปไหนคะ ?” เสียงหวานแห่งสตรี ที่คู่รัก
ของเขาทิ้งหวงอยู่หนักหนานั่นเอ๋ยถามขึ้น

“ก็มาหาคุณนะซี” เขาพูดออกไปโดยไม่รู้สึกตัว
ซึ่งเป็นการผิดต่อความเป็นจริงและผิดต่อคำปฏิญาณของเขา

“งั้นเชิญในบ้านซีคะ”

จบละครวณ^๕ เป็นความผิดของปาก ที่ไม่อยู่ใน
ความบังคับของใจ เมื่อตะก^{๕๕} เขาบอกความจริงออกไปว่า
เขาจะไปธุระที่บ้านอื่น ก็พอมีข้อแก้ตัวที่จะไม่เข้าไปในบ้าน
นั้นได้ แต่เดี๋ยว^{๕๕} เขาพูดออกไปเต็มปาก ว่าเขาตั้งใจมา
หาสตรีผู้น^{๕๖๕} แล้วจะไม่เข้าบ้านอย่างไร อันที่จริงเขามิได้มี
ความรักในสตรีผู้น^{๕๖๕} มากมาย เขายังรักและซื่อตรงต่อคู่รัก
อันแท้จริงของเขาอยู่ การติดต่อกับสตรีผู้น^{๕๖๕} เป็นไปเพื่อความ
สนุกสนานหรือพูดอย่างตรงๆ ว่าเป็นการเล่นมากกว่า
ทำจริง แต่ถึงอย่างไรๆ บุรุษก็จะต้องมีความเคารพต่อสตรี
พึงบอกกับเขามาเดี๋ยวน^{๕๕} ว่ามาหาเขา แล้วก็จะไม่เข้าบ้าน
นั้น ย่อมเป็นไปได้ เขาต้องเข้าไปโดยแน่ใจว่าถึงตัวเขา

ทำผิดคำสาบาน แต่หัวใจของเขาก็นิ่งช็อคตรงต่อความรู้สึกของ
เขาอยู่

คราวนี้เมื่อเข้าไปแล้ว เขาก็ต้องนั่งสนทนา สตรี
ที่อยู่เฉพาะหน้าเขาเป็นคนพูดเก่ง เขายับจะลาลหลายครั้ง
แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ลงท้ายเวลา ๒๐ นาทีก็ผ่านพ้นไปใน
บ้าน^๕ของเขา

“ต่ออีกสัก ๒๐ นาทีก็ได้” เขาคิด แล้วก็คงสนทนา
อยู่เรื่อยไป

เสียงที่หวานน่า^๕ ถ้อยคำที่ไพเราะ ทำให้เขา
เพลิดเพลินลืมคำสาบานมากเข้าทุกที จนในที่สุด เวลาได้
ล่วงไปในบ้าน^๕ ๑ ชั่วโมงเต็มๆ คราวนี้เขาต้องลาแน่ เมื่อ
ได้ข้อแก้ตัวอันสมควรแล้ว เขาก็ออกไปจากบ้าน ฐานะที่เขา
ยังไม่ได้ทำ ตกลงเขาจะไม่ไปทำในวันนี้ รอไว้พรง^๕นี้ได้
ข้อสำคัญจะต้องรีบกลับไปบ้าน^๕คู่รักของเขาโดยไม่ชักช้า
เพราะเชื่อแน่ว่าจะต้องถูกต่อว่าอย่างขนานใหญ่

เขาออกมาถึงรถที่จอดคอยเขาอยู่ คนขับรถนอน
หลับกรนกรอก เพราะแก้ต้องคอยนานเกินไป เขาปลุกให้

ตื่นโดยวิธีบีบแตร ทำให้คนรถตกใจว่เงีย และเริ่มเดิน
เครื่องรถทันที

“กลับไปทางบ้านที่เราพากันเมื่อตะกน และเร็ว
ที่สุด” เขาออกคำสั่งเป็นการด่วน

คนขับรถตื่นจากหลับแต่เฉพาจะนัยน์ตากับมือ ส่วน
หัวใจของเขายังไม่ตื่น เขาเคลอนรถออกและได้ถอยหลังจะ
หันรถกลับ

“ทำไมเมื่อตะกนแกไม่กลับเสียก่อน มัวนอนหลับไป
ได้” ชายหนุ่มพูดอย่างโกรธจัด และใจร้อนยิ่งกว่าไฟ

คนขับรถคงไม่ตอบว่ากระไร เมื่อหันรถกลับแล้วก็
รีบขับอย่างเต็มที่ แต่ที่จริงเขายังไม่ตื่นหัวตัว ถึงเมื่อนัยน์ตา
ของเขากียังว่เงีย รถที่เขาขับไป คดเคี้ยวไม่ตรงทาง
ชายหนุ่มผู้นั้นก็ยิ่งเร่งหนักรุนทุกที ลงท้ายเห็นว่าถ้าปล่อย
ให้คนรถขับเรื่อยไป ก็คงจะได้รับอันตรายเป็นแน่ เขาจึง
บอกให้คนรถยับมาข้างซ้าย และเขาจะไปนั่งขับเอง

คนขับรถก็ไม่ยอมปล่อยพวงมาลัย แต่ชายหนุ่มนั้น
ก็จะเข้าขับให้ได้ ตกลงเป็นการแย่งหน้าที่ขับรถในระหว่าง

คนสองคน ตามถนนหนทางมีคนเหลียวดูอย่างประหลาด ในที่สุดก็มีเสียงนกหวีดตำรวจต้องบอกให้หยุด แต่พร้อมกับเสียงตำรวจนั้น รถของเขาก็ชนกับต้นไม้เข้าโครมใหญ่ คนที่ยืนอยู่ใกล้ก็วิ่งเข้ามาช่วยเหลือ แต่ไม่มีประโยชน์ ชายหนุ่มนั้นบอกได้เพียงแต่นามคูรักของตนกับตำบลบ้าน แล้วก็ขาดใจตายด้วยความบาดเจ็บ ส่วนคนขับรถก็บาดเจ็บสาหัส แต่ยังมีเวลาพอให้ตำรวจนำตัวไปโรงพยาบาลได้

ความตายของชายหนุ่มนั้น กระทำ ความเศร้าใจแก่คูรักของเขาอย่างร้ายแรง คูรักทราบดีว่าเขาเสียสัจย์ และไปหาผู้หญิงที่ตนห้าม การที่ตนให้เขาสาบานเพื่อให้เขามีความกลัว ไม่ใช่ตั้งใจจะให้เกิดอันตรายลงโทษคูรักถึงปานนี้ “ถ้ารู้จะเป็นเช่นนี้แล้ว จะไม่ให้เธอสาบานเลย” เธอบ่นและโทษตัวเอง “ตั้งแต่วันนี้ไป ฉันจะไม่เล่นกับคำสาบานต่อไปอีก”

กลับบ้านดีกว่า

“ผู้ชายเหมือนกันทุกคน” แม่แตง
อ่อน ผายผลไม้ มังคุดทุเรียน พุดกับ
เพื่อนแม่ไปด้วยกัน ในขณะที่ขายของอยู่ที่
ตลาด และเป็นเวลาสาย คนชอเบาบางลง
ไปมากแล้ว

“เหมือนกันยังงี้” แม่ลั่นจี่ ช่งนัง
ขายสังขยา ทองหยิบ ฝอยทอง อยู่ข้าง ๆ
ถามด้วยความอยากราบว่า แม่แตงอ่อน
ได้พบหลักวิชาอะไรไหม

“คือเวลายากจน หาไม่พอปากไม่พอท้อง ก็เป็นคนดีเรียบร้อย” แม่แดงอ่อนอธิบาย “มีเมียคนเดียว รักเมียคนเดียว แต่พอทำมาหาได้ มีเงินเข้าห็น้อยก็ออกบิณฑิไม่กลับบ้าน แอบไปมีเมียไว้นั้นนั่น”

“แกโดนเข้าแล้วหรือ” แม่ลนจถาม

“โดนเข้าแล้วซี” แม่แดงอ่อนตอบ “หมื่นโซคดี รวยมาเข้าห็น้อย หายไปสองวันแล้ว ไม่กลับบ้าน ไม่รู้ว่าไปนอนรังไหน”

“ฉันโดนก่อนแกมานานแล้ว” แม่ลนจพูด “จริงอย่างแกว่า เวลาจนไม่มีจะกินเข้า ก็รักเมียคนเดียว รักฉันคนเดียว อยู่บ้านเหมือนแมวที่ไม่ออกไปไหน พอมีทางทำมาหาได้ ก็กลับบ้านจนคำ กลับบ้านจนตีก ลงท้ายไม่กลับเลย กว่าเราจะรู้ได้ความว่ามีเมียเสียอีกสองคนแล้ว”

“ผู้ชายเหมือนกันทุกคน” แม่แดงอ่อนพูดซ้ำ

“เหมือนกันทุกคน” แม่ลนจรับรอง

“เวลาจนก็รักเมียคนเดียว” แม่แดงอ่อนย้ำหลัก

วิชาของเธอ

“พอมีเงินเข้า ก็ไม่กลับบ้าน หาเมียใหม่สองคน
สามคน” แม่นิจช่วยบรรยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รถยนต์คันเล็ก ๆ คันหนึ่ง มาจอดลงที่หน้าตลาด
เมื่อแม่แดงอ่อนกับแม่นิจแลเห็น เขาก็ต้องหยุดบรรยาย
หลักวิชาอันนี้ สุภาพบุรุษและสุภาพสตรีเจ้าของรถ ลงมา
จากรถ และดูเหมือนจะไม่ตั้งใจไปที่ไหน ตรงมาที่ร้านของ
แม่แดงอ่อนและแม่นิจ ชื่อของมากมาย

“สบายดีหรือแม่แดงอ่อน” สุภาพสตรีเจ้าของ
รถยนต์นั้นทักถาม

“ก็ยังงั้นแหละ เรื่อย ๆ ไปยังงั้นเอง” แม่แดงอ่อน
ตอบ

“แล้วแม่นิจจะเป็นอย่างไรบ้าง” สุภาพสตรีผู้นั้น
ถาม

“ยังต้องหาเข้ากินค้าอยู่ จะสบายยังไม่ได้ ถ้า
โชคอำนวยเหมือนเธอ ก็สบายแน่” แม่นิจตอบ

คนชื่อของหลายคนที่ยืนอยู่ใกล้เคียง นึกสงสัยใน
การพูดจาระหว่างผู้ชอกกับผู้ชายสองรายนี้ เพราะผู้ชอกมี

ทำทางเป็นผู้ร่ำมากดี ก้าวลงมาจากรถยนต์เล็กคันใหม่
เอี่ยม ชื่อของมาก เช่นชื่อทุเรียนโดยไม่ต่อราคา ชื่อขนม
ที่ราคาแพง ซึ่งแสดงว่าเป็นคนมั่งมี ไม่น่าจะพูดจาสนิทสนม
กับแม่คำทั้งสองนี้ และสังเกตดูถ้อยคำที่แม่คำทั้งสองพูด
ก็ไม่มีคำคะหา พูดกันอย่างเพื่อน ๆ

แต่ผู้ที่ไปตลาดนั้นบ่อย ๆ ย่อมทราบดีว่า สุกภาพ
สตรีผู้นั้น เมื่อสองเดือนมานี้เองก็เป็นคนขายของคนหนึ่ง มี
ร้านอยู่ติดกันกับร้านแม่แดงอ่อนและแม่ล้นจี่ ชื่อของสุกภาพ
สตรีผู้นั้น ชื่อแม่ลำไย โชควาสนาอันไม่ผิดแผ่น ทำให้เธอ
เปลี่ยนสภาพจากการเป็นผู้ขาย กลายเป็นผู้นั่งรถยนต์มาซื้อ
รถยนต์ของเธอ แม่เป็นรถคันเล็ก ๆ ก็เป็นรถที่ใหม่เอี่ยม
รูปร่างทันสมัย ราคาขนาดสามหมื่นบาท แสดงให้เห็นให้ชัด
ว่าเพียงมั่งมีขึ้นโดยปัจจุบันทันด่วน เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง

สุกภาพบุรุษที่มาด้วย เป็นสาม ชื่อนายเสริม เป็น
พนักงานอยู่ในกระทรวงหนึ่ง มีหน้าที่เก็บกวาดห้องอธิบดี
และคอยต้อนรับแขกที่มาหาอธิบดี ยกน้ำร้อน น้ำชา รับใช้

อธิบดี ในการเรียกตามหาข้าราชการอื่น ๆ โชควาสนา
ทำให้เขาเลื่อนลอยจากหน้าที่อันนั้นมาเป็นเศรษฐีน้อย ๆ

การที่แม่แดงอ่อนกับแม่ฉิมต้องหยดพุดกันในวันที่
ทันใด เมื่อเห็นนายเสริมและแม่ลำไยมานั้น นอกจากเห็น
ว่าเพื่อนเก่ามา และมีโอกาสจะขายของได้เป็นจำนวนมาก
แล้ว ยังมีเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งทำให้แม่คำทั้งสอง
นั้นหยดพุดลงทันที เพราะว่า ผู้เมียคุณั้น คือนายเสริม
และแม่ลำไย มีความเป็นไปอย่างผิดหลักวิชาที่แม่แดงอ่อน
กับแม่ฉิมกำลังพุดกัน กล่าวโดยย่อ ๆ ก็คือ นายเสริมนั้น
ไม่เหมือนคนทั้งหลาย เวลาอยากจนหาไม่พอปากไม่พอท้อง
เขามีเมียหลายคน แต่พอมาประสบโชควาสนา เขากลายเป็น
เศรษฐีน้อย ๆ ขึ้น กลับเลิกร้างกับเมียอื่น ๆ ซื่อตรงจงรัก
อยู่กับแม่ลำไย เมียดั้งเดิม เมียคู่ทุกข์คู่ยากของเขา

“ที่เราว่ากันเมื่อตะกน” แม่ฉิมพุด ภายหลังที่
นายเสริมกับแม่ลำไยซื่อของเสร็จ และขึ้นรถยนต์กลับไป
แล้ว “เราไม่ได้นึกถึงนายเสริมกับแม่ลำไย”

“ก็น่าประหลาดอยู่คนเดียว” แม่แดงอ่อนย่นย่น
หลักวิชาของตน

“เมื่อแม่ลำไยยังขายของอยู่ข้าง ๆ เรานี้” แม่แดง
พูด “นายเสริมมีเมียถึงสามคน พอเป็นเศรษฐีขึ้นทงคนอื่น
หมด หันมาหาเมียเดิม อยู่ด้วยกันไม่ไปทางไหนเลย”

“ก็คนเดียวเท่านั้นแหละ” แม่แดงอ่อนย่นย่น
อันที่จริงนายเสริมก็เป็นผู้ชายที่แปลกจริง ๆ แต่
ความแปลกประหลาดของนายเสริมนั้น มิใช่ปราศจาก
เหตุผล เรื่องของนายเสริมเป็นเรื่องมีเหตุผล อย่างน้อย
ก็เป็นเหตุผลเฉพาะตัวนายเสริมเอง

นายเสริมเชื่ออยู่เสมอว่าเขาได้ปฏิบัติงานในหน้าที่
ของเขาอย่างดีที่สุด ในฐานะที่เป็นคนเก็บกวาดห้องอธิบดี
เขาทำอย่างสะอาดเรียบร้อย ในการต้อนรับคนมาหาอธิบดี
เขาทำอย่างสุภาพราบเรียบ การยกน้ำร้อนน้ำชาให้แขก
เขาไม่เคยทำถ้วยแตกหรือหกเรี่ยราด หรือเอาถ้วยสกปรก
ออกมารับแขก เวลาอธิบดีใช้ให้ไปตามใคร เขาก็ตามตัว
มาให้ได้อย่างรวดเร็ว แต่ทั้ง ๆ ทำงานดีอย่างนี้ อธิบดีก็ยัง

ไม่เห็นใจ เงินเดือนเขาไม่ขึ้นมาสองปีแล้ว เขาหวังมากที่สุดในปีที่สาม เพราะธรรมดาข้าราชการ ถึงอย่างไรสามปี เงินเดือนเขาควรจะขึ้นสักครั้งหนึ่ง แต่ในปีที่สามที่เขาหวังอยู่เป็นอันมากนั้น เวลาที่ประกาศเลื่อนเงินเดือนประจำปี เขาอ่านประกาศ อ่านแล้วอ่านอีกตั้งสามสี่เที่ยวก็ไม่พบชื่อของเขา

“ที่ประกาศเลื่อนเงินเดือนขึ้นนั้น ประกาศหมดทุกคนแล้วหรือครับ” ครั้งหนึ่งเขาเดินสวนกับหัวหน้ากองคลังโดยบังเอิญ เขาก็เรียนถามด้วยความเคารพ

“หมดแล้ว ไม่มีอีกแล้ว” หัวหน้ากองคลังตอบ

“ทำไมจึงไม่ขอผมบ้างล่ะครับ สามปีมาแล้วไม่ได้เงินเดือนขึ้นเลย”

“เธอทำงานอยู่ใกล้ชิตอริบดี” หัวหน้ากองคลังพูด
“พบท่านทุกวัน ควรจะเรียนถามท่านได้เอง”

แต่นายเสริมไม่กล้าเรียนถามท่านอริบดี เพราะเขาเชื่อว่าที่อริบดีไม่ให้เขาขึ้นเงินเดือนนั้น เป็นความตั้งใจไม่

ให้ขึ้นจริง ๆ ไม่ใช่เพราะพลงเปลือหรือลืมนไปเป็นแน่ อธิบัติ
จะเปลือหรือลืมนคนอย่างนายเสริมไม่ได้ เพราะเห็นหน้าอยู่
ทุกวัน การที่จะไปเดือนถามนั้น ไม่มีประโยชน์อะไร แต่
เขาก็กลุ้มใจ บางทีก็นึกโกรธ อยากจะเข้าไปเรียนต่อว่า
อธิบัติเอาตรง ๆ สักครั้งหนึ่ง แต่เขารู้ว่าถ้าทำเช่นนั้น เขา
จะได้รับผลร้ายมากกว่าผลดี อย่างไม่คิด เมื่อความกลัดกลุ้ม
น้อยลงน้อยใจมีมาก ๆ เข้า เขาก็เปลือตัวพูดออกมาคนเดียว
และพูดออกมาดัง ๆ

“ไม่ได้เงินเดือนชนกแล้วไป บินมีเมียอีกคนหนึ่งก็
แล้วกัน”

เขาพูดคำนี้ด้วยเสียงดัง ๆ แต่เมื่อพูดออกมาแล้ว
เขาจึงนึกขึ้นมาได้ ว่าที่ที่เขาพูดนั้นอยู่ตรงหน้าห้องอธิบัติ
เครื่องกันแต่เพียงบังตานิดเดียวเท่านั้น เสียงที่เขาพูดต้อง
ดังเข้าไปถึงหูอธิบัติเป็นแน่ และเขาคาดไม่ผิด พอเขาพูด
ขาดคำ เสียงกระดิ่งก็ดังขึ้น กระดิ่งที่อธิบัติใช้เรียกเขา
กระดิ่งที่เขาได้ยืมวันละหลายสิบครั้ง

เขาเข้ามาในห้องอริบดี และแทนที่อริบดีจะสั่งให้
เขาทำอะไร หรือให้ไปตามใคร อริบดีกลับวางปากกาเอน
ตัวพิงพนักเก้าอี้ แสดงว่ามีเรื่องที่จะสนทนากับเขา

“เมื่อตะกี้นั้นได้ยินเสียงนายเสริมพูดอะไร” อริบดี

ถาม

“กระผมพูดว่า” นายเสริมตอบอย่างคนซื่อ “ไม่
ได้เงินเดือนขึ้นก็แล้วไป บันเหมียอกคนหนึ่งก็แล้วกันครับ”

อริบดีลืมหูละลิ้น ซึ่งแสดงว่า คำพูดของนายเสริม
นั้น เป็นคำพูดที่แปลกประหลาดมาก

“เธอไม่ได้เงินเดือนขึ้น” อริบดีพูด “แล้วเธอจะมี
เหมียอกคนหนึ่งได้อย่างไร”

“ยังไม่ได้เงินเดือนขึ้น ยังต้องมีเหมียเพิ่มขึ้นครับผม”

“ฉันยังไม่เข้าใจ” อริบดีพูด

“คือเป็นอย่างนี้ครับผม” นายเสริมอธิบายต่อ “ผม
อาศัยเหมียกิน ยังไม่ได้เงินเดือนขึ้น ก็ยังต้องหาที่อาศัย
หลาย ๆ แห่ง วันหนึ่งกินบ้านเหมียนี้ รุ่งขึ้นไปกินกับเหมียอีก
คนหนึ่ง”

“เวลานเธอมีเมียแล้วคน”

“สองคนแล้วครับ”

“แล้วบั้นเธอไม่ได้เงินเดือนขึ้น”

“ก็ต้องมีอีกคนหนึ่ง ครับผม”

“แล้วถ้าบั้นหาเงินเดือนไม่ขึ้นอีก”

“ก็เห็นจะต้องหาอีกคนหนึ่ง ครับผม”

“ขอบใจมาก นายเสริม ฉันต้องการความรู้จากเธอเพียงเท่านั้น ถ้าข้าราชการทุกคนมีความสามารถอย่างเธอ จะประหยัดงบประมาณแผ่นดินได้ปีละหลายล้านบาททีเดียว ฉันเองก็ไม่ได้เงินเดือนขึ้นมาหลายปีแล้ว ฉันอยากจะลองทำอย่างเธอบ้าง”

แล้วอธิบดีก็หยิบปากกาแก้มหน้าทำงานต่อไป นายเสริมออกมาจากห้องอธิบดีด้วยความรู้สึกอย่างไร ตัวเขาเองก็บอกไม่ถูก คำที่เขาพูดโพล่งออกไป และคำชี้แจงความจริงใจ ที่เขาต้องให้ต่ออธิบดีนั้น มันอาจจะตัดหนทางไม่ให้เขาได้เงินเดือนขึ้นในปีหน้าอีกก็ได้

แต่อย่างไรก็ดี นายเสริมเป็นคนมั่นคงต่อแผนการ
ของเขา สองสัปดาห์ภายหลังจากวันที่พบกับอธิบดีแล้วนั้น
เขาก็มีเมียใหม่อีกคนหนึ่ง รวมจำนวนเมียที่เขาได้อยู่ใน
เวลานี้ เป็นสามคนด้วยกัน

ในวันเงินเดือนออก ก็มีคนเอาลอตเตอรี่มาขาย
เขาเคยซื้อลอตเตอรี่ทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละฉบับ เดือน
นี้เขาก็ซื้อหนึ่งฉบับ และเขียนในต้นขีวว่า “ถ้าไม่ถูก จะมี
เมียอีกคนหนึ่ง”

เห็นจะเป็นเพราะกามเทพ จะหวาดกลัวอำนาจ
ของนายเสริมขึ้นมา เกรงว่าเขาจะเก็บผู้หญิงไปเป็นเมีย
เขาเสียหมด โดยไม่เหลือไว้ให้คนอื่น จึงบันดาลให้เขา
ถูกลอตเตอรี่ในครั้งนั้น และถูกอย่างดีที่สุด คือถูกรางวัล
ที่หนึ่ง ได้เงินเป็นจำนวนถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

นายเสริม รู้สึกเหมือนตัวลอยขึ้นจากพื้นดิน เขา
ตรวจแล้วตรวจอีก ตรวจทั้งตัวเลข และตัวหนังสือ ตรวจ
จนแน่ใจตาแน่ใจใจของเขาเองว่าไม่ผิดแน่ แล้วก็ยังไม่พอใจ
วานเพื่อนกันตรวจ ว่าเลขทุกตัว หรือหนังสือทุกตัวตรงกับ

ใบสลากของเขาหรือไม่ ทุกคนรับรองว่าถูกต้องแน่นอน
สวรรค์ช่วยเขา คราวนี้เขาต้องได้เป็นเศรษฐีน้อย ๆ

ทั่วกระทรวงรู้ ว่านายเสริมถูกล็อตเตอรี่ เนื่องจาก
ที่ต้องให้เพื่อนฝูงช่วยกันสอบดู และนอกจากนั้น เมียของ
นายเสริมทั้งสามคนก็รู้ เพราะนายเสริมซื้อล็อตเตอรี่ไว้แล้ว
ก็บอกให้เมียทั้งสามคน ว่าเขียนไว้ว่าอะไร “ถ้าไม่ถูก
จะมีเมียอีกคนหนึ่ง” เป็นข้อความที่นายเสริมเขียนไว้ใน
ต้นขั้ว ซึ่งมันแปลกกับคนอื่นเขียน เพราะเขาเขียนกัน
แต่ว่า ถ้าถูกจะมีเมีย หรือถ้าถูกจะแต่งงานหรืออะไรใน
ทำนองนี้ แต่ของนายเสริมไม่เหมือนกับคนอื่น จึงเป็นการ
สมควรที่แกจะอวดแก่คนทั่วไป รวมทั้งเมียสามคนของแก
และโดยที่เป็นข้อความแปลกกับคนอื่นอย่างนี้ เมียทุกคนก็
สนใจจำ ไม่ใช่ทุกคนคิดว่านายเสริมจะถูก แต่จำไว้เล่น
เพราะเห็นเป็นข้อความที่แปลกประหลาดขบขันเท่านั้นเอง

ประกาศชื่อรางวัลที่หนึ่งนี้ ได้ผ่านตาอธิบดีของเขา
เหมือนกัน และในวันที่มีประกาศออกในหนังสือพิมพ์นั้น
อธิบดีก็ได้พูดกับเขา

“ฉันได้พบคนที่มลักษณะเหมือนเธอเข้าคนหนึ่งแล้ว
นายเสริม” อธิบดีของเขาพูด

“ขอประทานโทษ” นายเสริมพูด “ได้ทำความเข้าใจ
ถึงอะไรครับผม”

“ดูในรายชื่อผู้ถูกสลากกินแบ่ง^{๕๕}” อธิบดีพูด “คนที่
ถูกรางวัล^{๕๕} เขาเขียนว่า ถ้าไม่ถูกจะมีเมียอีกคนหนึ่ง
คนคนนั้นมีความคิดอย่างเดียวกับเธอ คือถ้าไม่ได้เงินเดือนขึ้น
ก็ต้องมีเมียใหม่”

“คนอย่างนั้นน้อยเต็มที ครับผม” นายเสริมพูด
“นอกจากตัวผมเองแล้วไม่เห็นมีใครอีก”

“ถ้าอย่างนั้น คนที่ถูกรางวัล^{๕๕} ก็ต้องเป็น
เธอเอง”

“ครับ ผมเอง กระผมเองเป็นผู้ถูกรางวัล^{๕๕}”

“ขอแสดงความยินดีมาก นายเสริม เธอไปรับเงิน
แล้วหรือยัง”

“กระผมจะขอประทานอนุญาต ออกไปรับเงินเดี๋ย
นี้ ถ้าได้ทำไม่มีงานด่วนจะใช้กระผม”

“ไม่มีอะไรหรอก รับเงินมาแล้วเธอคงจะยื่นใบลา
ออกจากงานเลยใช่ไหม”

“ไม่ออกครับผม”

“มีเงินตั้งสองแสนแล้ว จะอยู่เป็นภารโรงไปทำไม
เอาเงินลงทุนทำงานอื่นดีกว่าหรือ”

“ไม่ต้องไปลงทุนที่ไหนครับ” นายเสริมตอบอย่าง
คนเชื่อตามเคย “ลงทุนในกระทรวงนี้เอง ก็มีรายได้อย่าง
งดงาม”

“ลงทุนทำอะไรในกระทรวงนี้” อธิบดีถาม

“ให้ข้าราชการกู้ครับผม ดอกเบี้ยสูงกว่าที่ไหนหมด
ถึงวันเบิกเงินเดือนกระผมไปคอยเผ้าเก็บเงินเอาที่กองคลัง”

อธิบดีไม่ว่าอะไร เพราะจะไปห้ามเขาก็ไม่ได้ เวลา
ข้าราชการกู้เงินเขายืม เรียกดอกเบี้ยอย่างขูดเลือดแล้ว
เมื่อนายเสริมไม่ลาออก จะไปไล่เขาออกก็ไม่ได้ อธิบดีเป็น
แต่เพียงอนุญาตให้นายเสริมไปรับเงินได้ตามที่เขาขออนุญาต

นายเสริมกลับมาพร้อมด้วยกระเป๋าหิ้ว ซึ่งเขาซื้อ
ใหม่แบบกระเป๋าเอกสารที่ข้าราชการใช้กัน แต่ทุกคนยอม

ทราบว่าเป็นกระเป๋านั้น มีสิ่งที่ดีกว่าเอกสาร คือเต็มไปด้วยเงิน

วันนั้นเป็นวันเสาร์ มีข้าราชการหลายคนรับจะพาเขาไปช่วยจัดการเปิดบัญชีฝากเงินในธนาคาร แต่ก็ไม่มีเวลาจะทำได้ เพราะเมื่อนายเสริมกลับมากระทรวง ก็จวนเที่ยงเสียแล้ว รุ่งขึ้นเป็นวันอาทิตย์ วันจันทร์ต่อไปเป็นวันหยุดราชการ อย่างเร็วก็วันอังคาร จึงจะไปจัดการเปิดบัญชี แปลว่า นายเสริมจะต้องกอดเงินสองแสนไว้กับตัวตั้งสามวัน

พอเขาออกจากกระทรวง เขาก็พบแม่ลำไย เมียของเขา คอยอยู่น้ำกระทรวง ได้ความว่าแม่ลำไยรู้ว่าสามีถูกล่อตเตอร์แล้ว ก็เลิกงานเสียครึ่งวันแล้วมาคอยกลับบ้านกับสามี ซึ่งแม่ลำไยไม่เคยทำเลย การกระทำของแม่ลำไยไม่เป็นที่พอใจของนายเสริมอย่างยิ่ง เพราะถูกเพื่อนฝูงยืมเยาะกันทั่วไป แต่เขาไม่รู้จะทำประการใด เขาต้องกลับบ้านกับแม่ลำไย โดยขนรถสามล้อ ซึ่งเขาไม่ค่อยได้ขึ้นบ่อยนัก

“รับเงินมาแล้วหรือ”

เป็นคำพูดคำแรกของแม่

ลำไย

นายเสริมไม่ตอบ เพราะเห็นว่าไม่เป็นการสมควรที่จะมาถามกันในขณะที่นั่งมาในรถสามล้ออย่างนี้ แม่ลำไยเห็นนายเสริมไม่ตอบ ก็ไม่ซักถามต่อไป เขาเจียบกันมาจนถึงบ้าน แต่แม่ลำไยแน่ใจ ว่านายเสริมต้องรับเงินมาแล้ว เพราะเขามีกระเป๋าใหม่ ซึ่งไม่เคยมีมาแต่ก่อน

พอถึงบ้าน ขณะที่นายเสริมกำลังจ่ายเงินให้ค่าสามล้อ ลำไยก็คว้ากระเป๋าใบนั้นเดินเข้าบ้าน ซึ่งตามธรรมดาลำไยไม่เคยได้ที่จะช่วยสามีหยิบยกอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งซึ่งเป็นของสามีแล้วลำไยไม่เคยช่วยหยิบยกให้ แต่อย่างไรก็ดี ยังไม่ทันที่ลำไยจะก้าวขึ้นเรือน นายเสริมก็จ่ายเงินให้ค่าสามล้อเสร็จ แล้วก็มาคว้ากระเป๋าจากมือลำไย ถูขึ้นเรือนขึ้นมาเอง ซึ่งถ้าคนดูภายนอกไม่รู้เรื่องราวอะไร ก็ต้องออกปากชมว่า สามีภริยาคุณเขารักกันเหลือเกิน และภริยามารยาทดีด้วยกันทั้งคู่ แย่ง

กันหัวของขึ้นเรือน โดยไม่ยากให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องลำบาก
เหน็ดเหนื่อย

“รับมาแล้วไม่ใช่หรือ” ลำไยถาม

นายเสริมเป็นแต่พยักหน้า ไม่ตอบว่าอะไร แต่เขา
ไม่ยอมห่างจากกระเป๋านั้น จนกระทั่งเขาไปอาบน้ำ
ก็ถือเอากระเป๋านั้นไปวางไว้ข้างโถงน้ำ เขาช่วยเมียหุงข้าว
ทำกับข้าว ก็เอากระเป๋านั้นติดตัวเข้าไปในครัว เวลาจับ
ประทานอาหารด้วยกัน กระเป๋านั้นก็อยู่ข้างตัวเขา

“เงินเท่าไร” ลำไยถาม “สองแสนสี่หมื่นใช่ไหม”

นายเสริมพยักหน้า

“อยู่ในกระเป๋านี้ไหม”

นายเสริมพยักหน้า

“ขอเปิดดูหน่อยเถอะ”

นายเสริมสั่นศีรษะ

“ลาออกจากงานกระทรวงแล้วหรือยัง”

“ออกทำไม” คราวนี้เขาพูด

“ก็จะทำไปทำไม ได้เงินเป็นก่ายเป็นกองแล้ว”

“เคยทำมาอย่างไร ก็ทำไปอย่างนั้นดีกว่า อนิจจัง ไม่เที่ยง ไปออกจากงานเสียประเดี๋ยวเงินหมดเลยไม่มีอะไรจะกิน”

“มันจะหมดไปได้อย่างไร เงินเป็นกายเป็นทอง”

“ทำไม่ดีประเดี๋ยวเดียวก็หมด” นายเสริมตอบ

“ก็ต้องทำดี ๆ สิ” ลำไยพูด “ฉันทำเอง มันจะงอกเงยอีกมาก”

“ทำอะไร” นายเสริมถาม

“ให้เขา^๕ ปลูก^๕ ปลูกดอกเบญ^๕ ก็มีรายได้ถมไป”

“ให้ใคร^๕ ปลูก^๕”

“เข้า^๕ วัน^๕ น^๕ ก็มีมา^๕ ปลูก^๕ ไร่หลายไร่ แม่ช้อย แม่แฉ่ง แม่แก้ว แม่เขียน แม่แหม่ม แม่เผื่อน แล้วก็ยังมีใคร ๆ อีก ให้^๕ ดอก^๕ เบญ^๕ แพง ๆ ทั้งนั้น”

“ฉันให้เธอ^๕ ปลูก^๕ สำหรับจัดการกับแม่เหล่านี^๕”

“ปลูก^๕ ปลูก^๕” ลำไยพูดอย่างประหลาดใจ “แล้วอีก^๕ ก็^๕ หนัก^๕ ก็^๕ แสน^๕ นั้น^๕ ละ”

“ฉันขอจัดของฉันเอง” นายเสริมตอบ

“เธอจัดมันก็หมดเท่านั้นเอง ให้ฉันจัดดีกว่า”

“เธอจะต้องการสักเท่าไร”

“มีเท่าไรก็ต้องให้ฉันจัดหมด”

“แล้วมันก็จะหมดไปด้วยเรื่องแหวนทอง เสื้อผ้า
เครื่องแต่งกาย”

“ก็จะให้ฉันทำขอมช่ออยู่ยังงี้” ลำไยเถียง “เวลา
นี้ใคร ๆ เขารู้ว่าเงินเรือนแสน มันก็แต่งเนื้อแต่งตัวบ้าง
ไอ้ที่เขาเรียก ลูก ๆ แล็ก ๆ อะไรนะ”

“เขาเรียกว่า นิวลัก”

“นั่นแหละ มันก็ต้องมีให้เหมือนเขา”

“แล้วเธอจะแต่งนิวลักไปนั่งขายของที่ตลาด ยังงี้
หรือ”

“ขายของที่ตลาด” ลำไยพูดอย่างแปลกใจอีก “ไป
ขายทำไม ของที่ตลาดนะ”

“อ้อ, นี่เธอจะเลิกขายของหรือ”

“เธอหมายความว่าอย่างไร จะให้ฉันขายของอยู่อีกหรือ”

“ฉันเองยังจะเป็นการโรงต่อไป”

“แต่ฉันไม่ยอมขายละ” ลำไยพูด “ร้านโรงบอกเลิกไปหมดแล้ว”

“ไม่ควรทำอย่างนั้นเลย” นายเสริมพูด

“เธอคิดยังไง” ลำไยท้วง “ใคร ๆ เขาก็รู้ว่าเป็นเศรษฐี แล้วก็จะให้ไปนั่งขายของอยู่ในตลาด ไม่ขายหน้าเขาบ้างหรือ”

“ดีเสียอีก” นายเสริมตอบ “คนเขารู้ว่าเราเป็นเศรษฐีแล้วยังไม่ทำมั่งทำมี คนเขาจะได้ชมเรา”

“ช่างเถอะ ฉันไม่ต้องการให้ใครชมฉันหรอก ฉันต้องการความสบายบ้าง”

“ก็เอาไปหมั้นหนึ่งก็แล้วกัน” นายเสริมพูดอย่างตั้งใจ

“พูดเป็นบ้าไปได้” ลำไยตอบอย่างบันดาลโทสะ

“แล้วเธอจะต้องการทำอะไร”

“ฉันต้องการเอาหมด ฉันต้องการหมด จะให้ใครก็จะทำอะไร ต้องอยู่ในอำนาจของฉัน ฉันจะต้องควบคุมเด็ดขาด ไม่ยอมให้รั่วไหลไปทางไหนเลยจนบาทเดียว”

นายเสริมนิ่งไปอีก เขารู้สึกว่าการถูกล้อตเตอร์มานั้น เป็นความลำบากอย่างแรงร้ายยิ่งกว่าเมื่อยังไม่ถูก

“เอามาใส่หีบของฉันเสียก็ได้” ลำไยพูดก่อนที่จะเข้านอนด้วยกัน

“ไม่ต้องหรอก” นายเสริมตอบ แล้วเขาก็เข้านอนโดยเอากระเป๋าเงินวางไว้ข้างตัว

“เธอคิดจะทำอะไร เรื่องเงินนี้”

“ยังไม่รู้ว่าทำอะไร” นายเสริมตอบ “เอาไว้พรุ่งนี้จึงค่อยพูดกันดีกว่า”

“มอบให้ฉันหมดก็แล้วกัน เธอจะได้ไม่ต้องคิดอะไรลำบาก เข้าชั้นก็ไปทำงาน เย็นลงก็กลับบ้าน เอาความสบายใจ ไม่ต้องยุ่ง ฉันจัดให้เธอหมดทุกอย่าง เธอไม่ต้องอนาถาร้อนใจ”

“เอาไว้พูดกันพรุ่งนี้เถอะง่วงนอนเต็มที” นายเสริมตอบ แล้วก็ไม่พูดอะไรต่อไป

อันที่จริง นายเสริมไม่หลับ เขาไม่สามารถจะหลับลงได้ เขามีแผนการอยู่ในใจเหมือนกันว่าจะทำอย่างไร ปัญหาเฉพาะหน้าของเขาเวลานี้ คือเขามีเมียอยู่ถึงสามคน ลำไยเป็นเมียดั้งเดิม อยู่ด้วยกันมาก่อนคนอื่น และเห็นจะเป็นด้วยเหตุนี้ เธอจึงเรียกร้องสิทธิอย่างเต็มที่ ถึงกับว่าเงินทั้งหมดจะต้องอยู่ในความควบคุมของเธอ แน่่อนทีเดียว เมียคนอื่น ๆ อีกสองคนคงไม่เรียกร้องรุนแรงอย่างนี้ การที่จะยอมให้สิทธิแก่ลำไย ถึงกับมอบเงินให้ทั้งหมดนั้นไม่ได้แน่ ถ้าลำไยจะขึ้นคอดึงเอาอำนาจนั้น เขาก็อาจจะต้องเลิกร้างกับลำไย ซึ่งเขาไม่ต้องวิตกอะไร เพราะภริยาของเขายังมีอีกสองคน แม้จะเลิกหมดและหาใหม่ทีเดียว ที่ดีกว่าเก่าสักก็เท่าที่หาได้

นายเสริมไม่หลับ และเขาก็มารู้ว่าลำไยก็ไม่หลับเหมือนกัน แต่ต่างคนก็พยายามแกล้งทำหลับ ราว ๒ น. เขาเห็นลำไยลุกขึ้น ออกไปนอกมุ้ง เขาทำเป็นหลับสนิท

โดยไม่เคลื่อนไหว แต่นัยน์ตาของเขาลืมอยู่ เขาไม่รู้ว่าลำไย
ออกไปทำอะไรข้างนอกมุ้ง แต่อีกประเดี๋ยวหนึ่งมุ้งทางด้าน
ที่เขาวางกระเป๋าสเงินไว้ ก็ค่อย ๆ เป็ดออก เขาเห็นมือล้วง
เข้ามาหยิบกระเป๋าสเงิน เขาก็คว้าข้อมือไว้และเอะอะขึ้น

“ฉันเอง, ฉันเอง,” ลำไยร้อง

“จะทำอะไร” นายเสริมถาม

“จะเอาเงินไปเก็บ”

“ไม่ต้องยุ่ง” นายเสริมตอบ “เอาไว้ที่นั่นแหละ”

“ถ้าไม่เอาไปเก็บใส่หีบ มันจะหายไปเสีย”

“ไม่หาย อย่างงี้ก็แล้วกัน”

ลำไยกลับเข้านอน นายเสริมก็นอนต่อไป แต่ถึง
อย่างไร เขาก็ไม่สามารถจะหลับได้ ลืมตาตื่นต่อไปอีกตั้ง
สองชั่วโมง ราว ๔ น. นายเสริมลุกขึ้นคว้ากระเป๋าสเงินลงมา
จากเรือน

บ้านที่อยู่ของเขาเป็นบ้านสวน สวนผลไม้ซึ่งมี
ต้นไม้ผลปลูกบนคันท้องร่องหลายร่อง เมื่อนายเสริมคว้า

กระเป๋าสเงินลงไปข้างล่าง ลำไยก็ย่องตามลงไป เห็นนายเสริมไปที่ต้นไม้แห่งหนึ่ง ทำการขุดดิน เขาขุดอยู่เป็นเวลานานลำไยกำหนดจำที่ที่เขาขุดไว้แน่นอนแล้ว ก็กลับขึ้นมานอนโดยไม่ได้คอยดูอยู่ต่อไป เพราะลำไยรู้แน่แล้วว่านายเสริมจะฝังเงินไว้ตรงนั้น เมื่อลำไยกลับมานอนคราวนั้นก็กลับไป เนื่องจากความง่วงที่ไม่ได้หลับจนกระทั่งตีสี่ เมื่อลำไยตื่นขึ้น เป็นเวลาสายมาก หลับไปนานโดยไม่รู้สึกลำไยเที่ยวเดินหานายเสริม ไม่เห็นเขา เป็นการแน่นอนว่านายเสริมได้ออกไปจากบ้านเสียแล้ว

ลำไยไม่ประหลาดใจในการที่นายเสริมหายไปเพราะลำไยทราบอยู่แล้วว่าเขามีเมียอีกสองคน บางทีเขาก็หายไปถึงสามสี่คน เพราะเขาไปอยู่บ้านโน้นบ้านนี้บ้างเมื่อมีเงินมากอย่างนี้ ก็คงจะไปมีเมียอื่นด้วย แต่อย่างไรก็ดี ลำไยเชื่อมั่นว่าเงินส่วนมากคงจะได้ถูกฝังอยู่ในสวนนี้ส่วนที่นายเสริมเอาติดตัวไป ก็คงไม่กัหมั้น เพื่อแบ่งให้เมียน้อยอีกสองคน

ภายหลังที่รับประทานอาหารเช้าแล้ว ลำไยก็คว้าจอบเสียมลงไปในส่วน โดยที่เธอได้สังเกตและจดจำที่ที่

นายเสริมชุดเมื่อตอนดึกสัปดาห์อย่างแม่นยำแล้ว เธอก็ชุดลงไป
ที่นั่น ลำไยรู้สึกว่า นายเสริมพยายามกลบดินแน่นจน
ต้องลงแรงเหมือนอย่างว่าเริ่มชุดใหม่ แต่จะชุดกว้างไปสัก
เท่าไร ชุดกว้างเพียงไรก็ไม่พบเงิน และไม่เห็นร่องรอยว่า
จะมีเงินฝังอยู่ที่นั่น เธอชุดไปจนถึงเที่ยง และชุดเป็น
บ่อใหญ่ลึกจนน้ำซึมออกมา ก็ยังไม่พบเงิน

ลำไยหมดหวัง เงินไม่ได้ซ่อนอยู่ที่นั่นแน่ นายเสริม
อาจจะรู้ตัว ว่าลำไยติดตามมาคอยดู จึงแกล้งชุดที่นั่นเพื่อ
เป็นการลวง เมื่อรู้แน่ว่าลำไยกลับขึ้นไปนอนก็คงย้ายที่ใหม่
แล้วลำไยก็นอนหลับเสียจริง ๆ ด้วย ลำไยพยายามตรวจดู
ในสวน ก็พบอีกห้าแห่ง ซึ่งเป็นรอยชุด เงินต้องอยู่แห่ง
หนึ่งในที่สี่หาแห่งนี้ อาจจะรวมกันอยู่แห่งเดียว อีกสามสี่
แห่งเป็นหลุมลวง หรืออาจจะแบ่งกันอยู่เป็นหลุม ๆ ไปก็ได้
การที่จะชุดค้น ให้หมดทุกหลุมนั้นเหลือวิสัยที่จะทำได้แต่ผู้
เดียว

ลำไยได้เสียงโชค เลือกเอาหลุมหนึ่ง ซึ่งเมื่อ
รับประทานอาหารกลางวันแล้ว ก็ลงมือชุดอีก ชุดไปจน
กระทั่งบ่าย และจวนเย็น ก็ไม่พบอะไร

คืนนั้นทั้งคืน นายเสริมไม่ได้กลับบ้าน
 อย่างไรก็ดี ลำไยยังแน่ใจอยู่เสมอ ว่าเงินไม่ได้
 ไปไหน เงินยังอยู่ในสวนนั่นเอง ยังมีหลุมเหลืออีกสามสี่
 หลุม ซึ่งเป็นร่องรอยว่าเงินนั้นจะฝังอยู่ แต่ลำไยรู้สึกว่
 เธอหมดความสามารถที่จะขุดเอง ที่ทำการขุดมาทั้งวันนั
 ก็เมื่อยปวดไปทั้งตัว ลำไยก็คิดเห็นว่าไม่มีความจำเป็นอะไร
 เลยที่จะปิดบังความลับ สามารถจะจ้างใครมาขุดก็ได้ และ
 ถ้าพบเงินจำนวนใหญ่จริง ๆ เธอก็จะหอบเอาเงินนั้น ไป
 ฝากหรืออาศัยนอนในบ้านหนึ่งบ้านใด ที่มีหลักฐานและที่
 เชื่อว่าจะไม่มีภัย

ฉะนั้นในวันรุ่งขึ้น ลำไยจึงตกลงจ้างคนขุด ขุด
 อีกสี่แห่งที่สงสัยว่านายเสริมจะซ่อนเงินไว้ ขุดกว้างออก
 ไปมาก ลึกลงไปจนถึงน้ำ ก็ไม่สามารถจะได้พบเงินหรือ
 อะไรที่จะแสดงว่ามีเงินซ่อนอยู่ ขุดหมดทั้งสี่แห่ง และคนที่
 รับจ้างขุด ก็เพียรถามว่าขุดหาอะไร ลำไยบอกว่า เข้าใจ
 ว่าสามีจะเอาอะไรมาซ่อนไว้ ขอให้พยายามขุดกันให้มาก
 แต่เมื่อขุดไปจนแน่ใจแล้ว ก็ไม่พบอะไรอยู่นั่นเอง

ทั้งลำไย และคนที่มารับจ้างชุด ได้ช่วยกันค้นหา ร่องรอยทางอื่น สงสัยที่ไหน ก็ชุดลงไป ทำการอยู่จนค่ำ ก็ไม่ได้ผล

ในคืนวันที่สองนี้ นายเสริม ก็ไม่ได้กลับบ้าน เหมือนกัน

เรื่องที่นายเสริมถูกลอบตเตอร์สองแสน และเรื่องที่ ลำไยพยายามชุดค้นหาเงินถึงกับจ้างคนมาชุดนั้น มีคนรู้กัน อย่างรวดเร็วเพราะคนที่รับจ้างชุดนั้น ถึงแม้ลำไยจะไม่บอก ตรง ๆ ว่า ชุดหาเงิน ก็ต้องรู้ เพราะลำไยบอกว่า สงสัย ว่าผัวจะเอาอะไรมาซ่อนไว้ ของซ่อนที่จะต้องลงแรงชุดหา ถึงปานนี้ ก็คงไม่มีอะไรนอกจากเงิน ใกล้เคียง ๆ บ้านที่อยู่ ของลำไยนั้น มีบ้านทนายความอยู่บ้านหนึ่ง ทนายความ ทราบเรื่องนี้ จึงมาเยี่ยมลำไย เพราะเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคย กันมาแต่ก่อน

“นายเสริมไม่อยู่หรือ” ทนายความถาม

“ไม่อยู่หรอกค่ะ หายไปสองคืนแล้ว” ลำไยตอบ

“ไม่รู้ดอกหรือ ว่าเขาไปไหน”

“รู้เหมือนกัน แต่ไม่อยากไปตาม”

“ทำไมอย่างนั้นล่ะ”

“ขี้เกียจไปหึ่งหวงกับเขา”

“หึ่งหวงกับใคร”

“ไม่รู้ดอกหรือ” ลำไยพูด “เขามีเมียอีกถึงสองคน”

“มีได้ยังไง เวลา^๕ กฎหมายยอมให้มีเมียคนเดียว
เท่านั้นแหละ”

“กฎหมายจะยอมให้^๕ คนก็^๕ ไม่รู้ละ” ลำไยตอบ “แต่
เวลา^๕ น^๕ ผัวฉนั้นเมียสามคน”

“ได้ข่าวว่าถูกถอดเตอร^๕ ราชวัล^๕ หนึ่งไม่ใช่หรือ”

“ใช่ค่ะ” ลำไยตอบ

“แล้วเอาเงินฝากแบงค์ไหนล่ะ”

“ยังงี้ก็ไม่ทราบค่ะ”

“ไม่ทราบยังงี้ เขาไม่ได้ฝากในนามของแม่ลำไย
บ้างดอกหรือ”

“ไม่ทราบค่ะ”

เขาเข้ามาในห้องอธิบดี และแทนที่อธิบดีจะสั่งให้
เขาทำอะไร หรือให้ไปตามใคร อธิบดีกลับวางปากกาเอน
ตัวพิงพนักเก้าอี้ แสดงว่ามีเรื่องที่จะสนทนากับเขา

“เมื่อตะกี้นี้ฉันได้ยินเสียงนายเสริมพูดอะไร” อธิบดี

ถาม

“กระผมพูดว่า” นายเสริมตอบอย่างคนซื่อ “ไม่
ได้เงินเดือนขึ้นก็แล้วไป บิหมเมียอีกคนหนึ่งก็แล้วกันครับ”

อธิบดีลืมหูลง ซึ่งแสดงว่า คำพูดของนายเสริม
นั้น เป็นคำพูดที่แปลกประหลาดมาก

“เธอไม่ได้เงินเดือนขึ้น” อธิบดีพูด “แล้วเธอจะมี
เมียอีกคนหนึ่งได้อย่างไร”

“ยังไม่ได้เงินเดือนขึ้น ยังต้องมเมียเพิ่มชนครับผม”

“ฉันยังไม่เข้าใจ” อธิบดีพูด

“คือเป็นอย่างนี้ครับผม” นายเสริมอธิบายต่อ “ผม
อาศัยเมียกิน ยังไม่ได้เงินเดือนขึ้น ก็ยังต้องหาที่อาศัย
หลาย ๆ แห่ง วันขึ้นบ้านเมียขึ้น รุ่งขึ้นไปกินกับเมียอีก
คนหนึ่ง”

“ถ้าแม่ลำไยไม่ทราบ ก็แปลว่าเขาไม่ได้ฝากให้ในนามของแม่ลำไยเลย เพราะถ้าเขาฝากให้ในนามของแม่ลำไย แม่ลำไยจะต้องทราบ เพราะแม่ลำไยจะต้องไปที่แบ่งค์ด้วย”

“ฉันไม่รู้เรื่องเลยคะ”

“ทำเล่นไปนะ” ทนายความพูด “เดี๋ยวแม่ลำไยจะไม่ได้เลยสักบาทเดียว”

คำพูดของทนายความอย่างนี้ ทำให้ลำไยได้สติมาก เพราะถ้าไม่จัดทำอะไรเสียบ้าง ลงท้ายตัวก็จะได้อะไรเลยจริง ๆ เพราะเมียอีกสองคนเขาสวยกว่า และใหม่กว่า ถึงอย่างไร นายเสริมก็ต้องหลงเมียสองคนนั้นมากกว่าลำไย หรือนายเสริมอาจจะไปหาเมียใหม่ที่เดียว ก็หาได้เป็นความจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องทำอะไร เพื่อให้ลำไยมีส่วนในเงินเหล่านี้อย่างแน่นอน

“ทำอย่างไรดีล่ะคะ” ลำไยถามทนายความ

“ก็นายเสริมเขาว่าอย่างไรล่ะ” ทนายความย้อน

“เขาไม่ว่ายังไงเลยคะ พูตกันก็ไม่ได้เรื่อง แล้ว
นี่ก็หายไปสองคืนแล้ว”

“เขาไม่พูดเลยหรือ ว่าเขาจะให้เงินเราสักเท่าไร”

“เขาบอกว่าเขาจะให้หมื่นหนึ่งคะ”

“เอ๊ะ มันก็แย่นะซี เราเป็นเมียนี้ ได้มาสองแสน
สี่หมื่น ให้เราหมื่นเดียว มันจะใช้ได้หรือ”

“ได้ไม่ได้ไม่รู้จะทำยังไง”

“มันต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ขึ้นป্লอยเรื่อย ๆ
ไป แม่ลำไยจะไม่ได้สักสตางค์เดียว”

“คุณช่วยแนะนำบ้างซิคะ ว่าจะให้ทำยังไง”

“คือถ้าแม่ลำไยไม่แน่ใจ ว่าเงินที่ได้มาคราวนี้ จะ
ตกเป็นของแม่ลำไยทั้งหมด เราก็ต้องเอาให้ได้สักครึ่งหนึ่ง”

“เวลานี้ได้ครึ่งหนึ่งฉันก็พอใจ ขอให้มันได้จริงๆ
เถอะ”

“อ้อ, ถ้าครึ่งหนึ่งละก็ ฉันรับรองว่าเอาได้แน่นอน
ให้ฉันจัดการให้ไหมล่ะ”

“เออค่ะ ตกลง จัดการยังไงก็จัดการเถอะ” ลำไยพูด

“คือมันต้องหย่ากัน” ทนายความกล่าว

“ต้องทำอย่างนั้นทีเดียวหรือคะ”

“ถ้าไม่หย่า ทำไมแม่ลำไยจะเอาเงินจากเขาได้”

“แล้วหย่ากันจะได้อะไร” ลำไยถาม

“คือเงินรางวัลลอตเตอรี่ เป็นสินสมรส เพราะได้มาภายหลังแต่งงาน เมื่อหย่าขาดจากกันก็ต้องแบ่งกัน”

“แล้วฉันก็ต้องเป็นแม่หม้ายผัวหย่า” ลำไยพูด

“จะเป็นอะไรไป แม่หม้ายก็แม่หม้ายทรงเครื่อง มีเงินตังเส้น อยากหาผัวเป็นเจ้าคุณก็ได้”

ลำไยคิดแล้วคิดอีก และเห็นจริงตามที่ทนายความแนะนำ ว่าถ้าไม่รีบทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ตัวเองจะไม่ได้อะไรเลย เพราะเท่าที่เห็นมาแล้ว เป็นการแน่นอนว่าสามีไม่ต้องการให้ลำไยแตะต้องกับเงินนี้ และแสดงอาการหวงอย่างน่าเกลียด ทางเดียวที่จะให้แน่ใจว่า ลำไยจะได้อะไรบ้างนั้น ก็คือการหย่ากันตามคำแนะนำของทนายความ

“ยากไหมคะ หย่ากันนะ” ลำไยถาม

“ถ้าสามีเขายอมหย่า และยอมแบ่งทรัพย์สินตามที่
เราต้องการ ก็ไม่ยากเย็นอะไร เป็นการหย่ากันด้วยความ
สมัครใจของทั้งสองฝ่าย แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องฟ้อง
หย่ากัน”

“ควรจะถามเขาเสียก่อนใช่ไหมคะ ว่าเขาจะยอม
หย่าไหม”

“ทำอย่างนั้นไม่ดีหรอก” ทนายความตอบ “มัน
เท่ากับไปบอกให้เขารู้ตัว แล้วเงินมันก็จะสูญไป ต้องฟ้อง
หย่าโดยไม่ให้รู้ตัว และขอให้ศาลสั่งอายัดทรัพย์สินที่จะ
ต้องแบ่งกันทันที ไม่ให้มีเวลาก็กายถ่ายเท หรือเอาไป
ให้ ไปฝากคนอื่นเสีย”

ทนายความไม่ได้อธิบายด้วยว่า ถ้าหย่าด้วยความ
ตกลง ยินยอมกันเอง ทนายความจะได้เงินน้อยกว่าที่ฟ้อง
ร้องกัน

ลำไยตกลง ขอให้ทนายความเตรียมการฟ้องหย่า

ส่วนนายเสริมนั้น เมื่อออกจากบ้านก็ไปหาภริยา
คนที่สอง ชื่อของเธอชื่อแม่องุ่น

แทนที่นายเสริมจะพบแม่องุ่นอยู่คนเดียว เขาได้พบ
คนอื่นอยู่ด้วยมากหน้าหลายตา

“เหมาะทีเดียว” แม่องุ่นพูด “นึกแล้วว่าคุณจะ
มาวันนี้ เลยบอกให้มาคอยกันอยู่”

“มีธุระอะไรกัน” นายเสริมถาม

“จะมากู้เงินกันทั้งนั้นแหละ คนละสองหมื่นบ้าง
สามหมื่นบ้าง ฉันรับรองเขาไว้ทั้งนั้น ว่าได้แน่ไม่เป็นไร
ไม่ใช่คนอื่นไกล ญาติพี่น้องที่นับถือกันทั้งนั้น ไม่ต้องมี
ประกัน ไม่ต้องอะไรเลยก็ได้ เชื่อใจกันจริง ๆ พวกนี้
เขาก็วิตกว่าจะไม่สำเร็จ แต่ฉันก็รับรองกับเขา คุณของ
ฉันเป็นคนใจกว้าง ถ้ามีแล้วละก็เท่าไรเท่ากัน เงินสองแสน
อยู่ในกระเป๋านั้นไซ้ไหม ส่งมาให้ฉันเก็บไว้ ให้ฉันจัดการ
หมดก็แล้วกัน”

“เอาไว้พูดกันวันหลังเถอะ” นายเสริมตอบ

“ฉันรับรองเขาไว้แล้วนี่ อย่าให้เสียหน้าฉันเลย”

“วันยังยุ่งเฝ้ามาก ยังไม่พูดเรื่องเงินเรื่องทอง
อะไรกับใครทั้งนั้น”

“ฉันไม่ให้คุณยุ่งอะไรหรอก ฉันจะจัดการเอง
ทั้งนั้นแหละ ส่งกระเป๋านั้นมาก็แล้วกัน ฉันจัดเอง คุณ
ไม่ต้องยุ่งอะไร ไม่ต้องลำบากอะไร เข้าไปนอนพักเสีย
ในห้องก็ได้ ส่งมาเถอะกระเป๋านั้นนะ ฉันจัดการเอง”

“ไม่ได้ *ไม่ให้ใครจัดทั้งนั้น แล้ววันนี้ก็ไม่ต้องการ
พูดอะไรกับใครเรื่องเงินทอง” นายเสริมตอบ แล้วก็หัว
กระเป๋าเข้าในห้อง

อีกพักใหญ่ ๆ นายเสริมก็ได้ยินเสียงคนไป และ
ต่อจากนั้นไม่นาน แม่เองก็เข้ามาในห้อง

“อะไรก็ไม่รู้ละ” แม่เองพูด “นัดเขามาคอยเสีย
เวลา แล้วเขาก็มาจากที่ไกล ๆ กันทั้งนั้น”

“ฉันไม่เคยเห็นคนเหล่านี้เลยสักครั้งเดียว”

“คนชอบพอกับฉันทั้งนั้น ไว้ใจได้ทุกคน ต้องเชื่อ
ฉันบ้างซิ ทำอย่างนั้นเสียหน้าเสียอายไปเมื่อไหร่”

“ฉันให้เธอหมั้นหนึ่ง สำหรับจัดการกับคนเหล่านี้”

“หมั้นเดียวมันจะพอที่ไหน นายพร้อมคนเดียวเขา
ต้องการถึงสามหมั้น”

“แล้วเท่าไรจึงจะพอ”

“เอาเงินมาทั้งหมดนั้นแหละ ฉันจะจัดการเอง ต้อง
ให้ฉันจัดการทั้งหมด”

“ฉันให้ไม่ได้”

“ให้ไม่ได้ยังงี้ ฉันนัดให้มาวันพรุ่งนี้”

“เธอจะเอาเงินที่ไหนให้เขาก็คตามใจ”

“ฉันจะเอาที่ไหนให้เขา ฉันก็ต้องเอาที่ฉัน”

“ฉันให้เธอได้หมั้นเดียว เธอจะไปต้มไปยำอะไร
ก็ตามใจเธอ”

“หมั้นเดียวมันจะไปทำอะไรได้ ฉันต้องเอาหมด
ฉันต้องจัดหมด ไหนเอากะเป่ามาเปิดดูซิ”

คราวนี้แม่อุ่นก็แย่งกระเป่าเอาดู ๆ ผิดกับแม่ลำไย
ซึ่งเพียงแต่คอยขโมยแต่เวลาหลับ นายเสริมรู้สึกว่า
สถานการณ์ลำบากยิ่งขึ้นทุกที เมื่อคืนนี้ไม่ได้นอนมาแล้ว

ทั้งคืน คิดว่าจะได้มาหลับอาศัยในบ้านนี้ ถึงอย่างไรก็คงไม่สามารถจะหลับได้ ขึ้นอยู่นานไปก็คงจะถูกรบกวนยิ่งขึ้น เขาตกลงใจออกจากบ้านแม่อุ่น

“คุณจะไปไหน” แม่อุ่นถาม เมื่อเห็นนายเสริมเตรียมตัวออกจากบ้าน

“ไปหาที่นอน” นายเสริมตอบ

“ทำไมไม่นอนที่นี่”

“นอนที่นี่ไม่หลับแน่ ขอไปนอนที่อื่น” นายเสริมตอบ แล้วก็ออกจากบ้าน

“พรุ่งนี้ล่ะ นัดให้เขามา” แม่อุ่นร้องตะโกนตามมาข้างหลัง

ปัญหาต่อไปก็คือว่า นายเสริมจะไปไหน เขามีภรรยาอยู่อีกบ้านหนึ่ง แต่เขาเชื่อว่า ถ้าเขาไปที่นั่น ก็คงจะประสบเหตุการณ์อย่างเดียวกัน คือ “เอาเงินมาให้หมดฉันจะจัดเอง” เขานึกถึงบ้านเพื่อนและบ้านใคร ๆ ก็มองไม่เห็นว่าจะเอาเป็นที่หลับนอนได้ ในที่สุดเขาก็นึกขึ้นได้ว่า

มีพระที่รู้จักกันดีอยู่รูปหนึ่ง หันเข้าไปฟังพระ คงไม่ถูกรบกวนแน่

จริงของเขา พระไม่รบกวนเลย แต่เป็นเคราะห์ร้าย ไม่หาย เขาไปพบอุบาสิกาคณหนึ่ง ซึ่งพอรู้ว่าเขาถูกล็อตเตอรี่ที่หนึ่ง ก็กววนใจเกือบเท่า ๆ กับเมียสองคนที่เขาได้มาพบแล้ว จะมีนั้น จะทำนี้ ขอเรียไร้อย่างแปรประการ นายเสริมก็อยากทำบุญเหมือนกัน เขาตั้งใจว่าจะทำบุญในเรื่องที่คิดว่า เป็นบุญเป็นกุศลจริง ๆ แต่ไม่ศรัทธาอย่างที่อุบาสิกากอบอกบุญ เพราะไม่แน่ว่ามันจะเข้าวัดจริงหรือไม่ เขาเกลียดหน้าอุบาสิกาชนิตนเป็นกำลัง และเขาสังเกตเห็นว่าพระภิกษุของคณนี้ ก็เบอเต็มที แต่ไม่รู้ว่าจะไล่ไปอย่างไรได้ ลงนั่งเฉยไม่พูดด้วยแล้ว แม่เจ้าประคุณก็ยังนั่งพูดทำตาเล็กตาน้อยกับพระภิกษุ ซึ่งอายุอ่อนคราวลูกของแก นายเสริมเชื่อแน่ว่าอุบาสิกาชนิตนไม่ไปสวรรค์ เพราะเจตนาของแกไม่เป็นไปในทางบุญเลย อุบาสิกาชนิตนจะไม่เอาอะไรถวายพระภิกษุที่แก่ชราเลยเป็นอันขาด พวกนี้ต้องลงนรกโดยไม่มีข้อสงสัย

อย่างไรก็ดี นายเสริมได้อาศัยพระ นอนหลับอย่าง ผาสุก โชคชะตาของเขาผิดแปลกกับคนอื่น คนอื่น ๆ ต้อง เข้าอาศัยวัดในเวลาลำบากยากจน แต่ตัวเขา ต้องเข้ามา อาศัยวัดในเวลาเริ่มเป็นเศรษฐี เขาหลับสบายจริง ๆ เพราะ เมื่ออุบาสิกาคอนนั้นไปแล้ว ก็มีความสงบสงัด สุขสบาย ทั้งแก่ตัวเขาและแก่พระภิกษุรูปนั้นด้วย

นายเสริมหลับตอนกลางวันทั้งวัน แถมกลางคืนอีก ทั้งคืน ซึ่งแม่ลำไยภริยาของเขาไม่นึกฝันเลย ว่านายเสริม กำลังมานอน อาศัยอยู่ในวัด ลำไยคาดหมายว่าขณะนี้ นายเสริม คงจะอยู่ท่ามกลางความอื้ออ้าวของเมียคนใด คนหนึ่ง แต่ความจริงเขาอยู่ในสถานะที่ตรงกันข้าม เขา ได้ผ่านเมียเขามาแล้วสองคน ซึ่งล้วนแต่เรียกเอาเงินทั้ง หหมด และตั้งตนเป็นผู้จัดการ ล้วนแต่ต้องการจะจัดเอง ทั้งนั้น เขารู้สึกท้อใจ ในการที่จะไปพบภริยาคนที่สาม แต่เขาก็อยากจะลองดู เพราะเพิ่งได้กันไม่นานนัก บางที จะเห็นอกเห็นใจเขามากกว่าสองคนที่แล้วมา

เขาเดินทางมาหาภริยาคนที่สาม พอเข้าถึงบ้าน เขา
ก็ตกใจมาก เพราะเครื่องบ้านเครื่องเรือนเปลี่ยนใหม่หมด
อันที่จริงก็เป็นบ้านที่จวนจะพังมีพังแหล่ แต่ไปเอาเครื่อง
เรือนทันสมัยใหม่เอี่ยมมาบรรทุกไว้ เรือนหลังนั้นแม้แต่ที่
จะนั่งกับพนักหยาบอยู่แล้ว ยังไปเอาเก้าอี้นวมมาตั้ง มี
โคมไฟฟ้าอย่างใหญ่ มองเข้าไปในห้อง เห็นเตียงนอน
สมัยใหม่ พ่นสีงดงาม วางอยู่กลางห้อง ซึ่งฝาทะลุ
มองเห็นจากข้างนอก มั่งมันต่าง ๆ เป็นของใหม่หมด

“นี่ไปเอามาจากไหน” นายเสริมถามภริยาคนที่
สาม แม่ปราง หรือถ้าจะเรียกให้เต็มชื่อว่าแม่มะปราง
นายเสริมถือกลางอยู่อย่างหนึ่ง คือเขาจะต้องหาเมียทมช่อ
เป็นผลไม้ทั้งนั้น แม่ลำไย แม่ทุเรียน และคนที่สามนี่คือ
แม่มะปราง ถ้าเขาไม่ถูกล้อตเตอร์ และเงินเดือนเขาไม่ขึ้น
อีกสักสองปี แม่แดงอ่อน และแม่ลิ้นจี่ ที่กล่าวนามข้างต้น
นั้น ก็อาจตกเป็นของเขาก็คง

“ร้านทำเครื่องเรือน ที่ถนนใหญ่นี้ เขาบอกให้เอา
มาใช้” แม่มะปรางตอบ

“เขาให้ใช้เปล่า ๆ หรือ” นายเสริมถาม

“ใครเขาจะให้ใช้เปล่า ๆ”

“แล้วทำไมเขาเอามาให้”

“ก็เขารู้ว่าผัวฉันถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่หนึ่ง เขาก็
ต้องรู้ ว่าของท่านถึงอย่างไรผัวก็ต้องใช้เงินให้”

“แล้วเขาบอกหรือเปล่า ว่าราคาเท่าไร”

“เขายังไม่ได้บอก เขาว่าเขาจะมาเก็บทีหลัง”

“ฉันให้เธอหมั้นเดียว เธอจะทำอะไรก็ตามใจเธอ”

“หมั้นเดียวมันจะพออะไร นี่ไปตกลงซื้อที่ ซอบ้าน
เขาไว้ เป็นราคาถึงแปดหมื่นแล้ว”

“ตายจริง” นายเสริมร้อง “ยังไม่ทันไรไปตกลง
ซื้อที่ ซอบ้านเขาเสียแล้ว”

“แล้วคุณจะให้เครื่องเรือนอย่างนี้ มันอยู่ในบ้าน
ที่จวนจะพังเช่นนี้หรือ” แม่มะปรางพูด “คุณนี่แปลก
มาก”

“แต่เธอแปลกมากกว่าฉัน” นายเสริมตอบ “ซื้อ
เครื่องเรือนก่อน แล้วอ้างความจำเป็นของเครื่องเรือนไป
ซื้อบ้านใหม่”

“มันก็ต้องซื้อของที่เป็นหลักไว้ มีเงินตั้งสองแสน
ซื้อทบ้านเพียงแปดหมื่น ไม่น่าจะเห็นเป็นการแปลกประหลาด
อะไร”

“เธอนึกว่า เงินสองแสน มันจะเป็นของเธอหมด
หรือ”

“แล้วมันจะเป็นของใคร”

“ฉันให้เธอหมั้นเดี๋ยวเท่านั้น”

“นี่คุณเป็นคนบ้า หรือเป็นคนต”

“ก็เธอจะเอาสักเท่าไร”

“ฉันต้องเอาหมด”

“เอาไปทำอะไร”

“มีทางหาประโยชน์ถมไป” แม่ปรางตอบ “รับ
จ่านำเรือกสวนไร่นา ที่ร้านขายเครื่องเรือนนี้ เขาก็บอก

ขอยืมไว้สองหมื่น เขาจะตกแต่งร้านใหม่ ฉันก็ตกลงให้
เขาแล้ว”

“เธอไปตกลงให้เขาอย่างไร ฉันยังไม่รู้เรื่อง
สักหน่อย”

“ก็ฉันเป็นเมียนี้ ทำไมฉันจะตกลงไม่ได้ แล้ว
เงินสองแสนนั้น ก็ต้องมอบให้ฉันหมด ฉันจะต้องจัดหมด
คุณไม่ต้องทำอะไร นอกเสียว่า ๆ ฉันจัดแจงเอง”

“ฉันให้ไม่ได้ ฉันให้เธอได้หมื่นเดียว”

“หมื่นเดียว ฉันไม่รับประทาน” แม่ปรางพูด
อย่างโกรธ

“เอ้า, ให้สองหมื่น แก้วราคาญ”

“ไม่ได้ ต้องเอามาหมดสองแสน แล้วฉันก็จะไม่
เอาไปไหน ฉันจะเอาไปทำให้งอกเงย เป็นผลประโยชน์”

“ฉันไม่ให้” นายเสริมตอบอย่างแข็งแรง “ฉัน
ให้ได้อย่างมากสองหมื่น”

“เงินอยู่ในกระเป๋านั้นใช่ไหม” แม่ปรางพูด “เอา
กระเป๋านั้นมานี้”

“ไม่ต้องยุ่งกับกระเป่าใบนี้” นายเสริมตอบ

แต่แม่ปราง เป็นคนเล็ดร่อนกว่าคนอื่น เมื่อ

นายเสริมไม่ให้ เธอก็ต้องเข้าแย่งยอเอา เรื่องแย่งกระเป่า

เป็นเรื่องไกลลาหล นายเสริมยังรักษากระเป่าของตัวไว้ได้

แต่หน้าตาย่อยยับ เพราะถูกแม่ปรางทุบตีทั้งข่วน นายเสริม

ไม่มีวรีอื่น นอกจากวิ่งหนีออกจากบ้าน และท่อนไม้ดันพื้น

ก็ปลิวตามหลังเขาออกมา เขารู้สึกมีอะไรไหลลงมาจากหน้า

เมื่อกำลังดู จังรู้ว่าบนเลือดของตัวเอง นายเสริมไม่เคย

ประสบเหตุการณ์อย่างนี้ เพิ่งมาหัวแตกเมื่อเริ่มเป็นเศรษฐี

และบัดนี้เขาก็ได้คิด ว่าไม่ถูกตลอดแต่อดีตกว่า

เขาแวะเข้าที่ร้านหมอแห่งหนึ่ง ให้หมอล้าง และ

ตกแต่งแผลเสร็จแล้ว เขาก็กลับไปอาศัยพระนอนเหมือน

อย่างคั่นก่อน เขารำพึงถึงโชคชะตาอันแปลกประหลาด

ของเขา แต่ไหนแต่ไรมา เขาไม่เคยต้องมาอาศัยวัดนอน

ความจำเป็นในการอาศัยวัด มามีขึ้นเมื่อเขาเป็นเศรษฐี

เขาจะอย่างไรดี เขาออกจากบ้านที่แท้จริงของ
 เขา เพราะต้องการจะหนีแม่ลำไย ซึ่งแกเรียกเอาเงินหมด
 แต่เมื่อไปถึงภริยาคนอื่น เขาก็เรียกเอาหมดอย่างเดียวกัน
 ทุกคนจะต้องถืออำนาจจัดการ ทุกคนบอกให้เขามอบให้
 ทั้งสองแสน แม่เองน่ะร้ายกว่าแม่ลำไย เพราะแกไปนัด
 คน^{๒๕}มากมายมาคอยไว้เสร็จ แล้วก็ให้^{๒๖}โดยไม่มีประกันอะไร
 เลยด้วยซ้ำ แกบอกว่าคนชอบพอกันทั้งนั้น ต้องให้แก
 จัดการ

ส่วนแม่ปราง เมียคนที่สาม^{๒๗} น่ะ ร้ายยิ่งกว่าอีก
 สองคน เพราะไปทำความผูกพันมาเสร็จ ซื้อเครื่องเรือน
 และไปตกลงซื้อที่บ้านไว้แล้ว ครั้นไม่สมประสงค์ก็ตีหัวแตก
 เกิดมาเป็นนายเสริม ไม่เคยรับความลำบากเหมือนในตอน
 ที่^{๒๘}เป็นเศรษฐี^{๒๙}เลย

“กลับบ้านดีกว่า” เขาคิด เพราะในที่สุดก็แลเห็น
 ชัดว่าแม่ลำไยดีกว่าคนอื่น เมื่อไหน ๆ ก็จะต้องให้เงินหมด

และต้องให้อำนาจทั้งหมดอยู่กับเมียแล้ว ก็ให้เมียคุมทุกข
 คุกของเขาดีกว่า เขาอนตรองอยู่จนดึกก็แลเห็นอย่างนี้
 ฉะนั้นในวันรุ่งขึ้น เขาจึงตกลงกลับบ้าน

เขามาถึงบ้าน ในขณะที่ทนายความกำลังจะลาไป
 จากแม่ลำไย เมื่อทนายความเห็นเขามา ก็กลับมาพูดจา
 กันใหม่ เขาตกลงยอมตามแม่ลำไยทุกอย่าง

“มีเงินเท่าไรต้องให้ฉันหมด” แม่ลำไยพูด

“ตกลงให้หมด” เขาตอบ

“เงินอยู่ในกระเป๋านั้นใช่ไหม”

“อยู่ในกระเป๋านี้เพียงสามหมื่น”

“แล้วนอกนั้นอยู่ที่ไหน”

“ซ่อนไว้ในสวน”

“ซ่อนไว้ที่ตรงไหน พาไปดูซิ”

เขาพาแม่ลำไยไปในสวน แล้วกับบนชั้นบนต้นไม้
 ต้นหนึ่ง เงินซ่อนอยู่บนคบไม้ ซึ่งแม่ลำไยไม่เห็นก็ฝันว่า

เงินจะช้อนอยู่ที่นั่น แต่นายเสริมอธิบายว่า ทำที่หลอกว่า
ฝังดิน แล้วช้อนบนต้นไม้ เป็นวิธีปลอดภัยที่สุด

ด้วยเหตุนี้ นายเสริมจึงมีประวัติที่แปลก
ประหลาด ก่อเวลายากจน เขาก็มีเมียหลายคน แต่
พอมีเมีย เขาก็มีเมียคนเดียว เพราะเมื่อก่อนกับ
แม่ปรานนั้น เขาทอดทิ้งหมด

รวมนวนิยาย ๕ เรื่อง

ทุกเรื่องทุกเล่ม อ่านสนุก ได้คติ รับรองไม่ผิดหวัง
(ดูรายละเอียดด้านขวา)

บุตรวมนวนินาย ๕ เรื่อง (เรื่องสั้น)

นาง พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

• ทุกเรื่องอ่านสนุก ให้คติชีวิต ไม่ซ้ำแบบกัน จัดพิมพ์เสร็จแล้ว 8 ชุด ในราคาชุดละ 28 บาท

โปรดเลือกอ่านชุดใดชุดหนึ่งได้ ดังต่อไปนี้ :-

- 1) แม่ตาของแม่ ชั่วดีที่สะใจ คินร้างคืนรัก ลูกชายของแม่ ความรักในกรุงช้าง
- 2) หวานใจเจ้าอนุ บทเรียนสร้างชีวิต แฝงหัวใจ คู่เก่าเมียรัก นุชารัก
- 3) ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน กลับบ้านดีกว่า ชีวิตคือการต่อสู้ แปรปักษ์ภายหลัง อย่าเล่นกับคำสาบาน
- 4) ครุฑดำ รู้ตัวเมื่อจะตาย นางเอกของชาวพม่า มนต์เรียกผี เมื่อข้าพเจ้าฆ่าตัวตาย
- 5) ง่ายนิดเดียว ลูกทาสในเรือนเบี้ย ทนนานบงหนาม บ่มรัก เมื่อคู่สุดสม
- 6) ผู้ชนะเลิศ ขวัญตาขวัญใจ เพื่อกาตุภูมิ เพื่อนเก่าเมียรัก เลือดก่อนหนึ่ง
- 7) พุดไปสองไฟ เบี่ยงนึ่งเสียด่าสิ่งทอง เพลงเก่ากรรมเก่า เมื่อข้าพเจ้าหนีเมีย ของรักตกตม คลุมถุงชน
- 8) หลุมฝังรัก เมื่อไทยเป็นทาส โศกหลายชั้น ลูกเมียเก่า กลัวจนหายกลัว

ส่งชื่อที่ เสริมวิทยบรรณาคาร 222 นครเขมม กทม. โทร. 2214541 (ธนาคารตั้งง่าย ปท. กลับพลายใจ ค่าส่งฟรี)

สารคดีพิเศษ ชุด

ขุนศึกผู้นำสงคราม

อ่านสนุก ได้ความรู้

รับสะสมไว้อ่านทั้งชุดก่อนที่บางเล่มจะหมด ทุกเล่มประกอบภาพที่หาดูได้ยากยิ่งในปัจจุบันมากมายให้ดูอย่างคุ้มค่าที่สุด

ไม้ เมืองเดิม (ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา)

นักเขียนอาวุโสเจ้าของบทประพันธ์ที่เยี่ยมรุ่นเดียวกับ.....
ยาขอบ, หลวงวิจิตรวาทการ, ศรีบูรพา, แม่อนงค์ ฯลฯ
ลีลาการเขียนอันถนัดของเขา คือ...นวนิยายชีวิตประทับใจ
ในชนบท ส่วนนวนิหารคดีและเค้าโครงเรื่องที่อ่าน....
ตื่นเต้น....เร้าใจ ชวนให้ติดตาม จึงเป็นที่นิยมชมชอบของ
ผู้อ่านมาจนทุกวันนี้

ผลงานของ ไม้ เมืองเดิม

แสนแสบ
หมื่นช่อง
สาวชะโงก
เสือข้าม
บึงขุนสร้าง
ล้างบาง
หงสาพ่าย
เกวียนหัก
ตำเภอล่ม
เสือบาง
กึ่งเผาด่าน
ขุนศึก
บางระจัน

แผลเก่า
หน้าใด
ยายหนูทอง
ลมตะเภา
ข้าเก่า
สิ้นในน้ำ
สองศึก
คนละกัน
บ้านนอกเข้ากรุง
ข้าหลวงเดิม
เสือทุ่ง
นางกา
แม่หม้าย

ศึกกระทุ่มลาย
กลางเพลิง
ศาลเพียงตา
ชายสามโบสถ์
รอยใด
คำห้าม
โปงลัม
นางห้าม
หนามยอก-หนามบ่ง
เรือเพลิง-เรือเร่
ทหารเอกพระบัณฑูร
กระท่อมปลายนา

ทุกเรื่องพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำอีก จึงเป็นที่รับประกันได้ว่า ท่านที่ชอบ
นวนิยายชีวิตในแบบชนบทรับรองไม่ผิดหวัง เพราะทุกเรื่อง อ่าน
สนุก โปรดคอยติดตาม สำนักพิมพ์ เสริมวิทย์บรรณาการ 222
นครเขษม กทม. โทร 2214541 จะจัดพิมพ์อีกในโอกาสต่อไป